

Έτος ΣΤ΄.

ΕΝ ΣΜΥΡΝΗ 1878.

Φυλ. Ε΄.

Ο ΠΟΛΥΦΗΜΟΣ

ΠΑΡΑ ΔΙΑΦΟΡΟΙΣ ΛΑΟΙΣ.

Μεγάλας ὁμολογουμένως ὀφείλει ὁ ἡμέτερος αἰὼν χάριτας εἰς τὸν φιλολογικὸν κόσμον, ἰδίως δὲ εἰς τοὺς Γερμανοὺς φιλόλογους, διὰ τινὰς περιέργους ἀνακαλύψεις, τὰς ὁποίας αἱ ἄοκνοι αὐτῶν μελέται περὶ τινὰ πανάρχαια μὲν, πλὴν ἀείποτε ἐπαγωγὰ ζητήματα, ἔφερον, κατὰ τοὺς τελευταίους πρὸ πάντων τούτους χρόνους, εἰς φῶς. Ἐν αὐτῷ τούτῳ τῷ περιοδικῷ ἐδημοσιεύθησαν ἄλλοτε (*) ὅσα οἱ περὶ τὰ γράμματα ἀσχολούμενοι, κατ' ἐξοχὴν Γερμανοὶ καὶ τότε, ἀναδιδόντες τὰς ἱστορικὰς ἄλλων ἐθνῶν παραδόσεις, ἀνεῦρον περὶ Προμηθέως, τὰς μεγάλας τῶν ξένων αὐτῶν παραδόσεις

σχέσεις πρὸς τὸν ἡμέτερον μῦθον, πρὸ πάντων δὲ τὸ παρ' αὐτῶν πολλαχοῦ διαμνησθητόμενον τοῦ πρωτοτύπου τοῦ μύθου Ὑπάρχει ἕτερος μῦθος, μίαν τῶν ὠραιότερων σελίδων τῆς Ὀδυσσεΐας ἀποτελῶν, ὁ τοῦ Κύκλωπος τοῦ τοσοῦτον εὐφυῶς ἐξαπατηθέντος ὑπὸ τοῦ πανούργου τῆς Ἰθάκης ἥρωος, ἀρχαῖος μὲν ἔσσην σχεδὸν καὶ ὁ κόσμος αὐτός, καὶ ὁμῶς διατηρῶν ἔτι διὰ πολλοὺς τὸ θέλγητρον τῆς πρωτογόνου καὶ εὐρείας πρωτογόνων ἡμερῶν φαντασίας. Ἐπ' αὐτοῦ οἱ Γερμανοὶ ἀρχαιοδίφαι, ἡγουμένου τούτων τοῦ περιωνύμου *G. Grimm*, ἐνήργησαν ἀρτίως ἀξίας λόγου μελέτας, εἰς τοῦτο καταληγούσας τὸ συμπέρασμα: ὅτι, ἂν ὄχι πανόμοιοι, παραπλήσιαι ὁμῶς τούτου μῦθοι ὑπάρχουσι παρὰ διαφόροις ἄλλοις λαοῖς, παρ' ὧν πιθανῶς τὸν παρέλαβε καὶ ὁ ἀθάνατος τῆς Ἰωνίας ἀοιδός. Ἄν δι' ὅλους ἐν γένει τοὺς φιλογραμμάτους αἱ μελέται καὶ ἀνακαλύψεις αὗται παρέχωσί τι τὸ πείργον, δι' ἡμᾶς τοὺς ἀπογόνους τοῦ με-

(*) Ἴδε Α'. τόμον Ὀμήρου Σελ. 226.

(ΟΜΗΡΟΣ ΦΥΛ. Ε΄.)

γάλου ποιητοῦ κέκτηνται ὁμολογουμένως ἰδιαιτέραν ἀξίαν· ἐκ τῆς ἰδέας δὲ ταύτης ὀρμώμενοι καὶ ἐκ τοῦ πονήματος τοῦ ἀνωτέρω μνημονευθέντος Γερμανοῦ ἀρχαιολόγου ἀρυσθέντες κατὰ πλείστον μέρος αὐτάς, ἐνεκρίναμεν νὰ μεταφέρωμεν συλλήβδην ἐν ταῦθα περιέργους τινὰς ἰδέας καὶ κρίσεις, τὸν μῦθον αὐτὸν ἀφορώσας.

Α.

Ἐν τῷ ἐνάτῳ τῆς Ὀδυσσεΐας ἄσματι δ' Ὀμηρος ἀφηγεῖται ἡμῖν τὰ συμβάντα τοῦ ἥρωός του ἐν τῇ νήσῳ Τρινακρίᾳ ὑπὸ Κυκλώπων κατοικουμένη. Ὁ Ὀδυσσεύς, ἐνὸς μόνου πλοίου ἐπιβαίνων καὶ ἀφίει τὰ ἄλλα προσωρμισμένα εἰς ἄλλην πλησίον νῆσον, ἀποβαίνει εἰς Τρινακρίαν μετὰ τῶν συντρόφων του· μόλις δ' ἀποβάντες ἐπὶ τῆς ξηρᾶς ἀνακαλύπτουν σπήλαιον ὑπὸ μεγάλων λίθων περικυκλωμένον, ὑπὸ δρυῶν δ' ὠσαύτως καὶ ἐλάτων. Ἐν τῷ σπηλαίῳ τούτῳ κατοικεῖ ὁ Πολύφημος, οὐδεμίαν μορφήν ἀνθρωπίνην ἔχων, τέρας δ' ὑψηλὸν ὡσπερ βουβὸν ἀληθές· Ἐκλέγει ὁ Ὀδυσσεύς δώδεκα τῶν συντρόφων του, συστήσας δὲ τοῖς ἄλλοις νὰ μὴ μακρυνθῶσι τοῦ πλοίου καὶ λαβῶν μεθ' ἑαυτοῦ ἀσκὸν πλήρη οἴνου καὶ κἀνίστρον μεστὸν ἐδωδίμων εἰσέρχεται εἰς τὸ σπήλαιον. Ὁ Κύκλωψ, ὀδηγήσας πρὸς νομὴν τὸ ποιμνίον του, δὲν ἦτο ἐκεῖ κατὰ τὴν στιγμήν ἐκείνην. Βλέπουσι οἱ περὶ τὸν Ὀδυσσεῖα τυροὺς ἔνδον κἀνίστρων, πρόβατα καὶ ἀρνία, καὶ τὸν καθικετεύουσιν ν' ἀρπάσῃ τὰ πάντα καὶ φύγῃ· Ὁ Ὀδυσσεύς πλὴν δὲν τοὺς ἀκούει· θέλει νὰ ἴδῃ τὸ τέρας καὶ παρ' αὐτοῦ νὰ λάβῃ δῶρον ἄξιον ξένου, οἷος ὁ Ὀδυσσεύς. Ἀνάπτουν λοιπὸν μεγάλην πυρὰν καὶ, τοὺς τυροὺς καταβροχθίζοντες, περιμένουν τὸν Κύκλωπα.

Φθάνει μετ' οὐ πολὺ οὗτος μετὰ τοῦ ποιμνίου του, φόρτον μέγαν ξύλων φέρων. Περίτρομοι οἱ Ἕλληνας ζητοῦν νὰ κρυβῶσιν εἰς γωνίαν. Ὁ Πολύφημος, μόνον τὰς πρὸς

ἄμελγμα ἀμνάδας εἰσαγαγὼν ἐν τῷ σπηλαίῳ καὶ φράζας τὴν εἴσοδον αὐτοῦ διὰ λίθου, τὸν ὁποῖον εἴκοσιν ἄμαζαι δὲν ἤρουν ὅπως μεταφέρῃσι — τοσοῦτον ὑπερμεγέθης ἦτο, — ἀμέλξας δὲ τὰ πρόβατα καὶ πῶν τὸ γάλα, βλέπει τοὺς ξένους. — «Τίνες εἴσθε καὶ ποῖον τὸ πρὸς τὰς θαλάσσας ταύτας φέρον ὑμᾶς αἴτιον;» — τοὺς ἐρωτᾷ. Τρέμουν ὅλοι ἐκ φόβου, ἅμα ἀκούσαντες τὸν βραγχῶδη τοῦ τέρατος βρυχηθμόν. Ὁ Ὀδυσσεύς μβλαταῦτα ἀποκρίνεται, ὅτι εἶναι Ἕλληνας, ἐκ Τροίας ἐρχόμενοι καὶ εἰς τὴν πατρίδα αὐτῶν ἐπιστρέφοντες. Παρακαλεῖ τὸν Πολύφημον νὰ τοῖς προσφέρῃ δῶρόν τι, ἄξιον τῆς εὐνοίας τῶν θεῶν, ἰδίᾳ δὲ τοῦ προστάτου τῶν ξένων θεοῦ. — «Ἄφρον! τῷ ἀπαντᾷ ὁ Πολύφημος, κρεῖττονες τῶν θεῶν ἡμεῖς οἱ Κύκλωπες, οὔτε τὸν Δία, οὔτε τοὺς ἄλλους αἰωνίους φοβούμεθα Θεοὺς· θέλω δὲ ἀπολύσει, σὲ καὶ τοὺς συντρόφους σου, μόνον ἂν οὕτως ἐγὼ θελήσω!» — Ἐρωτᾷ ποῦ εὐρίσκεται τὸ πλοῖόν των. Ὁ πανούργος ὁμοῦς Ὀδυσσεύς ἀποκρίνεται, ὅτι ἐρράγη ἐπὶ τῶν σκοπέλων, πλησίον τῆς παραλίας, ὅτι δὲ μόνος αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ διέφυγον τὸν θάνατον. Ἄλλ' ὁ Κύκλωψ, ἥκιστα ἐκ τοῦ διηγήματος συγκινηθεὶς, ἀρπάζει δύο τῶν ξένων, καὶ, συντρίψας τὰ μέλη των, τοὺς καταβροχθίζει ὡς ἐπιθόρπιον, μεθ' ὃ, χαμαὶ ἐξάπλωθεῖς, κοιμάται ἐν μέσῳ τοῦ ποιμνίου του.

Ἐδύνατο ἀκινδύνως ὁ Ὀδυσσεύς νὰ διατρυπήσῃ τὸ στήθος τοῦ γίγαντός διὰ τῆς ῥομφαίας του, σκέπτεται ὁμοῦς πῶς θέλουν δυνηθῆ ἀκολούθως ν' ἄρῃσι τὸν φράττοντα τὸ σπήλαιον λίθον, καὶ οὐδὲν πράττει. Ἐγερθεὶς τοῦ ὕπνου ὁ Κύκλωψ καταβροχθίζει, ὡς πρόγευμα, δύο ἄλλους ξένους, μεθ' ὃ αἶρει ἀκόπως τὸν ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ σπηλαίου λίθον, ἐξέρχεται μετὰ τοῦ ποιμνίου του καὶ τὸ φράττει ἐκ νέου, ὥστε ἰδοὺ οἱ Ἕλληνας ἐν τῷ σπηλαίῳ καθιργμένοι.

Ἀνακαλύπτει ὁ Ὀδυσσεύς ὑπερμέγεθες ἐκ ξύλου ἐλαίας ῥοπαλον, μακρὸν καὶ γονδρὸν ὡσπερ πλοίου ἱστὸν, τὸ ὁποῖον ὁ Κύ-

κλωψ εἶχεν ἐκεῖ πρὸς ἀποξήρανσιν. Τὸ πελεκουὸν ὄλον, τὸ λεπτόνουν κατὰ τὴν μίαν ἄκρην, τὸ σκληρύνουν διὰ τοῦ πυρὸς, ἀκολούθως δὲ τὸ κρύπτουν ἔνδον κόπρου, καὶ εἰς τέσσαρας πίπτει ὁ κλωψ ὅπως, ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσεῖος βοηθούμενος, τυφλώσῃσι διὰ τῆς δοκοῦ ταύτης τὸ τέρας ὅταν κοιμηθῇ.

Περὶ τὴν ἐσπέραν ἐπανερχεται ὁ Πολύφημος μετὰ τοῦ ποιμνίου. Εἰσάγει ὄλα τὰ ζῶα ἐν τῷ σπηλαίῳ, τὸ φράττει πάλιν ὅπως κατὰ τὴν ἐπιούσαν, καὶ πάλιν δὲ δύο ἔτεροι σύντροφοι τοῦ Ὀδυσσεῖος χρησιμεύουν ὡς δειπνόν του. Ὁ Ὀδυσσεύς ὁμοῦς τῷ προσφέρει τότε δοχεῖον πλήρες οἴνου ἐξαιρέτου, τὸν ὁποῖον ὁ Κύκλωψ μεθ' ἡδονῆς πίνει. Τὸ τέρας ζητεῖ ἀκολούθως ἀπὸ τὸν Ὀδυσσεῖα νὰ πληρώσῃ ἐκ νέου τὸ δοχεῖον οἴνου καὶ τῷ ὑπόσχεται δῶρον ἐπὶ τούτῳ. Ὁ Ὀδυσσεύς τὸν ποτίζει τρίς τὸ πολύτιμον ρευστὸν, τότε δ' αἱ νοεραὶ δυνάμεις τοῦ Κύκλωπος ἀρχίζουσι νὰ κλονίζονται καὶ ἐρωτᾷ τὸν Ὀδυσσεῖα νὰ τῷ εἴπῃ πῶς ὀνομάζεται. Ὁ πανούργος υἱὸς τῆς Ἰθάκης τῷ ἀποκρίνεται ὅτι καλεῖται Ὀδυσσεύς, καὶ ἀπαιτεῖ τὸ ὑπόσχεθὲν αὐτῷ δῶρον. «Θὰ σὲ φάγω τελευταῖον πάντων, ἰδοὺ τί δῶρον σοὶ προορίζω», — ἀπαντᾷ τὸ τέρας, καὶ εὐθὺς ἀπεκοιμήθη. Σπεύδουσιν ἀμέσως τότε ὁ Ὀδυσσεύς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ νὰ ἐπωφεληθῶσι τὴν περίστασιν: πυρόνουν τὴν δοκὸν, εἰσάγουσι τὴν πεπυρακτωμένην ἄκρην ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ Κύκλωπος, ὃ δὲ Ὀδυσσεύς, στρέφων τὴν δοκὸν, ἀποτελειώνει τὸ ἔργον. Κατακαίονται τὰ βλέφαρα, τὸ δ' αἷμα ποταμῶδον ρεῖ ἐκ τοῦ τυφλωθέντος ὀφθαλμοῦ. Βρυχᾷται, ὠρύεται τὸ τέρας, οἱ δ' Ἕλληνας περίφοβοι τρέμουσιν. Ἐξάγει ὁ γίγας τὴν δοκὸν ἀπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ του, τὴν ρίπτει μακρὰν αὐτοῦ, καὶ μεγαλοφῶνως κράζει πρὸς βοήθειάν του ἄλλους Κύκλωπας, γείτονας αὐτοῦ. Συναθροίζονται ἀμέσως περὶ τὸ σπήλαιον, ὄρθιοι δ' ἐμπροσθεν τῆς εἰσόδου, ἐρωτῶσι τὸν Πολύφημον διὰ τί τοὺς ἐξύπνησεν ἐν μέσῳ τῆς νυκτός· μὴ τυχὸν θνητός τις τοῦ ἤρπασε τὰ

ποιμνία αὐτοῦ ἢ θέλει νὰ τὸν φονεύῃ; «Ὀδυσσεύς ἐπεβουλεύθη τὴν ζωὴν μου, ἀπαντᾷ ὁ Κύκλωψ, Ὀδυσσεύς ἠθέλησεν ἐπιβούλως νὰ μὲ φονεύσῃ.» — «Ἄν Ὀδυσσεύς ἠθέλησεν νὰ σὲ βλάψῃ, ἄφρων εἶσαι, οὐδὲν γινώσκωμεν φάρμακον!» ἀπαντῶσιν οἱ γείτονας Κύκλωπες καὶ ἀπομακρύνονται. Ὁ δὲ Ὀδυσσεύς ἀγάλλεται, ὅτι διὰ τοῦ ὀνόματος, ὅπερ ἔδωκεν ἑαυτῷ, τοὺς ἐξηπάτησεν ὅλους.

Ὁ τυφλὸς ἐντοσοῦτω, βαρύθυμος καὶ ἐκ τοῦ πόνου στεναζῶν, ζητεῖ νὰ βαδίσῃ, ψηλαφῶν τὰ πέριξ ἀντικείμενα. Αἶρει τὸν φράττοντα τὸ σπήλαιον λίθον καὶ κάθηται ἐπὶ τῆς εἰσόδου, τὰς χεῖρας ἔχων τεταμέναις ὅπως συλλάβῃ τὸν πρῶτον ἀποπειραθισάμενον νὰ δραπετεῦσῃ, εἴτε μόνος, εἴτε μετὰ τοῦ ποιμνίου μινυόμενος. Ὁ Ὀδυσσεύς τότε καταφεύγει εἰς νέον στρατήγημα: δένει τρεῖς κριοὺς, καὶ τοὺς τρεῖς ὁμοῦ, καὶ προσδένει ἕκαστον τῶν συντρόφων του ὑπὸ τὸν κρῖν, τὸν ἐν μέσῳ τῶν τριῶν, ἐκλέγει δὲ δι' ἑαυτὸν τὸ μεγαλειότερον καὶ παχύτερον πρόβατον, προσκολλᾷται ὑπὸ τὴν κοιλίαν τοῦ ζώου, οὐτινος τὰ μακρὰ καὶ πυκνὰ μαλλία τὸν καλύπτουν. Ἄμα ἡ ἡδὼς ἀνέτειλεν, ἐξέρχεται τοῦ σπηλαίου δραμαῖον τὸ ποιμνίον. Ὁ Πολύφημος, ἐπὶ τῆς εἰσόδου πάντοτε τοῦ σπηλαίου καθήμενος, ψαύει τὰς ράχεις τῶν ζώων, ἐξερχομένων, οὐδόλως ὑποπτειθεὶς τὸ στρατήγημα. Φθάνει ὁ κρῖς ὁ τὸν Ὀδυσσεῖα φέρων, βραδέως βαδίζων τὸν ψαύει καὶ αὐτὸν ὁ Πολύφημος, τὸν ἐρωτᾷ πῶς, πρῶτος τοῦ ποιμνίου συνήθως ἐξερχόμενος, ἐξέρχεται νῦν τελευταῖος πάντων. — «Ἄς ὠμίσεις, προσθέτει, νὰ μοὶ εἴπῃς ποῦ εἶναι ὁ Ὀδυσσεύς κεκρυμμένος, ἵνα διὰ τοῦ μυελοῦ του ἐπιχρίσω τὰ πλευρὰ τοῦ σπηλαίου!» — Καὶ ἀφίνει τὸν κρῖν.

Ἐξελθὼν τοῦ σπηλαίου ὁ Ὀδυσσεύς καὶ μακρυνθεὶς ὀλίγον, λύει τὰ κρατοῦντα αὐτὸν δεσμὰ καὶ ἐλευθερώνει καὶ τοὺς συντρόφους του. Ἐπανερχονται ὅλοι εἰς τὸ πλοῖον δραμαῖοι, μετὰ χαρᾶς ὑποδεχθέντες ἀπὸ τοῦ ἐν αὐτῷ, ἐπιβιβάζουσι τὸ ποιμνίον, μα-

κρύνονται της παραλίας, ὁ δὲ Ὀδυσσεύς, ἅπαξ ἐν ἀσφαλείᾳ φρονῶν ἑαυτὸν, μυρίας ἐκπέμπει πρὸς τὸν Κύκλωπα βλασφημίας. Θυμωθεὶς ὁ Πολύφημος, οἶπτε λίθον πέραν τῆς ὀλκάδος πεσόντα, ὁ δ' ἐκ τοῦ λίθου σάλλος τῶν κυμάτων ἐπαναφέρει τὸ πλοῖον πρὸς τὴν παραλίαν. Μακρόνονται μὲν ταῦτα πάλιν, φθὰς δ' εἰς ἀπόστασιν μεγαλύτεραν, ὁ Ὀδυσσεύς γνωστοποιεῖ γεγονυῖα τῆ φωνῇ πρὸς τὸν Κύκλωπα, ὅτι ὁ τυφλώσας αὐτὸν εἶναι ὁ υἱὸς τοῦ Λαέρτου, ὁ Ὀδυσσεύς. — «Φεῦ! ἀνακράζει ὁ Πολύφημος, ἀρχαία πληροῦται προφητεία! μοι προεῖπον ὅτι «χεῖρ τοῦ Ὀδυσσεύος θέλει μὲ στερῆσαι τοῦ φωτός.»—Καὶ προσκαλεῖ τὸν ἥρωα νὰ ἐπανεῖλθῃ εἰς τὴν ξηρὰν, ὅπου πολῦτιμον θέλει τῷ δωρήσει δῶρον, ὅπως ἐπικαλεσθῆ ὑπὲρ τοῦ Κύκλωπος τὴν ἀρρωγὴν τοῦ Ποσειδῶνος, πατρὸς τοῦ Ὀδυσσεύος. Οὗτος πλὴν τῷ ἀπαντᾷ, ὅτι οὔτε ὁ Ποσειδῶν θέλει δυνηθῆ νὰ τῷ ἐπαναφέρῃ τὸ φῶς. — Τείνας δὲ τότε πρὸς τὸν οὐρανὸν τὰς χεῖρας, ὁ Πολύφημος, ἐπικαλεῖται τὸν Ποσειδῶνα, ζητεῖ παρ' αὐτοῦ ὅπως μηδέποτε ἐπανεῖλθῃ τὴν πατρίδα του ὁ Ὀδυσσεύς, ἢ ἂν πέπρωται νὰ φθάσῃ ἐν αὐτῇ, νὰ φθάσῃ μετὰ μακρὰς ταλαιπωρίας, ἐνδεῆς, στερημένος τῶν συντρόφων του, ἐπὶ πλοίου ξένου, καὶ νὰ εὕρῃ ἐν δυστυχίᾳ τὸν οἶκόν του.

Καὶ ρίπτει λίθον μεγαλύτερον τοῦ πρώτου, χωρὶς ὅμως νὰ φθάσῃ τὸν Ὀδυσσεύα. Πλὴν ὁ λίθος, ἐντεῦθεν τῆς ὀλκάδος τὴν φορὰν ταύτην πεσὼν, τὴν ὠθεῖ διὰ τοῦ σάλλου τῶν κυμάτων πρὸς τὴν νῆσον, ἐνθα εὐρίσκονται τὰ ἄλλα πλοῖα καὶ ὅπου ἀνυπόμονοι οἱ Ἕλληνες περιμένουν τὴν ἐπάνοδον τῶν φίλων των. Διανέμονται τότε μεταξὺ αὐτῶν τὸ ποίμνιον τοῦ Πολυφήμου, κρατήσαντες χωριστὰ τὸν κριὸν διὰ τὸν Ὀδυσσεύα, ὅστις τὸν προσφέρει θυσίαν πρὸς τὸν πατέρα θεῶν τε καὶ ἀνδρῶν. Ὁ Ζεὺς ὁ μὲν ἀπορρίπτει τὴν προσφοράν.

Β'.

Κατὰ τὸν δωδέκατον Μ. Χ. αἰῶνα ἐδημοσιεύθη λατινιστὶ βιβλός, εἰς μοναχὸν Σικελὸν, Ἰωάννην τὸ ὄνομα, ὀφειλομένη καὶ περιέχουσα, μεταξὺ ἄλλων, τρεῖς μύθους, τῶν ὁποίων τὴν καταγωγὴν ἐθεώρησαν Γερμανικὴν οἱ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἱστοριογράφοι. Τὸν ἕνα μόνον ἐκ τῶν τριῶν αὐτῶν μύθων, ἱκανὴν σχεῖν ἔχοντα πρὸς τὸν ἡμέτερον, παραθέτομεν ἐνταῦθα.

Πανοῦργός τις κλέπτης, τὰς γωνίας ὅλης τῆς χώρας γινώσκων καὶ ἀρχηγὸς συμμορίας ἐντὸς δασῶν καὶ ὄρεων ἐνδιατωμένης, μανθάνει ὅτι ἐντὸς δάσους, εἰκοσι λεύγας ἀπέχοντος πάσης ἀνθρωπίνης κατοικίας, ὑπάρχει γίγας, μεγάλης ποσότητος χρυσοῦ καὶ ἀργυρίου κάτοχος. Ἐκστρατεύει λοιπὸν, ὑπὸ ἑκατὸν συντρόφων ἀκολουθούμενος, μετὰ κόπους δ' ἀτρύτου ἢ συμμορία φθάνει εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ γίγαντος. Ἦτο ἀπὼν κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὁ γίγας, οἱ δὲ κλέπται, ὠφελούμενοι τὴν ἀπουσίαν του, ἀρπάζουν ὅσον χρυσοῦν ἐδύνατο νὰ φέρωσι μεθ' ἑαυτῶν. Ἐνῶ ὅμως ἐξήρχοντο μετὰ τῆς λείας των, φαίνεται αἰφνης ὁ γίγας μετὰ ἑννέα ἄλλων γιγάντων. Συλλαμβάνουν ἀμέσως τοὺς κλέπτας καὶ τοὺς διανέμονται μεταξὺ των, ὁ δ' ἀρχηγὸς τῶν κλεπτῶν ἔλαχε κατὰ τύχην εἰς τὸν ἀρχηγὸν τῶν γιγάντων. Δένει αὐτὸς τὰς χεῖρας τῶν αἰχμαλώτων καὶ τοὺς εἰσάγει, ὡς περ προβάτων ποίμνην, ἐν τῇ καλύβῃ του. Οἱ κλέπται τῷ προσφέρουν ἄδρα ποσὰ πρὸς ἐξαγόρασίν των, ὁ γίγας ὅμως τὰ ἀπορρίπτει ὅλα, τὴν σάρκα των μόνην θέλων καὶ ζητῶν. Ἀρπάζει δ' ἀμέσως τὸν παχύτερον πάντων, τὸν κόπτει εἰς τεμάχια, καὶ τὴν βράζει ἐνδον λέβητος. Καταβροθίζει οὕτως ἑννέα τῶν κλεπτῶν, προσκαλῶν ἑκάστοτε καὶ τὸν ἀρχηγὸν των νὰ μετάσχη τοῦ γεύματος, αὐτὸν δὲ, ὡς ἦττον εὐσαρκον, τὸν προορίζει τελευταῖον πάντων θύμα.

Ὁ πανοῦργος ἐντοσοῦτῳ κλέπτης λέγει

τότε τῷ γίγαντι· «Πάσχεις, βλέπω, κατὰ τοὺς ὀφθαλμούς. Γινώσκω ἐγὼ ἕν φάρμακον, καὶ ἂν μοι χάρις τὴν ζωὴν, ἀναλαμβάνω νὰ σὲ θεραπεύσω.» Σιέριξαντος τοῦ γίγαντος, ὁ κλέπτης χύνει ἔλαιον, ἄλας, θεῖον, ἄσβεστον καὶ ἄλλα παρόμοια ἐντὸς λέβητος καὶ τὰ βάλλει ἐπὶ τοῦ πυρὸς, ὡς περ ἂν ἤθελε νὰ κατασκευάσῃ ἀλοιφήν. Ἄμα τὸ ἔλαιον ἔβρασεν, προσκαλεῖ τὸν γίγαντα νὰ κατακλιθῆ, καὶ τῷ χύνει τὸ περιεχόμενον τοῦ λέβητος ἐπὶ τοῦ προσώπου καὶ τοῦ σώματος ὅλου. Ὁ γίγας, τυφλωθεὶς, ἀνορθοῦται ἀμέσως, κυλίεται ἐν τῷ κονιορτῷ καὶ ὠρέται, ὡς περ ταῦρος ἀληθῆς. Ἐπὶ τέλους ἐγείρεται, ἀρπάζει ὑπερμέγεθες ρόπαλον, καὶ διατρέχει τὸ σπήλαιον, πλῆττων τοὺς τοίχους ἐπὶ τῇ ἐπιπέδῳ νὰ φρονέσῃ τὸν κλέπτην, ὅστις δὲν δύναται νὰ δραπετεύσῃ, διότι τὸ σπήλαιον μίαν μόνην θυρίδα εἶχε, καὶ ταύτην διὰ δυνατῶν κλειθρῶν κεκλεισμένην. Διαφεύγει μὲν ταῦτα τοῦ ροπάλου τὰς προσβολὰς, ἀναρτηθεὶς διὰ κλίμακος, εἰς δοκὸν τινα τῆς στέγης, ἐφ' ἧς μένει ὀλόκληρον ἡμέραν καὶ νύκτα ἀνητημένος. Ἄμα ὅμως αἱ δυνάμεις του ἤρχισαν νὰ ἐκλίπωσιν, ὀλισθήσας ὅσον ἐδύνατο ἀφοπίται, ἀναμυγνύεται μετὰ τῶν προβάτων, ἐκ τῶν ὁποίων εἶχεν ὁ γίγας χίλιον περίπου ἐν τῷ σπηλαίῳ του — Ἄναπτύσσει ἐπιτηδειότητα μεγάλην, ἐπανειλημμένως μετὰ τῶν ζώων διερχόμενος μεταξὺ τῶν κνημῶν τοῦ γίγαντος, χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσῃ οὗτος. Ἀνακαλύπτει ἐπὶ τέλους εἰς γωνίαν τινα δέρμα κριοῦ, τὸ περιβάλλεται δ' εὐθὺς τοσοῦτον ἐπιδεξίως, ὥστε τὰ κέρατα συμπίπτουν ἀκριβῶς ἀνω τῆς κεφαλῆς του.

Ὅτε τὰ πρόβατα ἐξήρχοντο ὅπως βοσκῆσαι μόνα των, μεταξὺ τῶν κνημῶν τοῦ γίγαντος διερχόμενα, τὰ ἤρθμεν οὗτος καὶ ἐκράτει τὸ παχύτερον ἵνα τὸ φάγῃ. Ὁ κλέπτης, τὸ δέρμα τοῦ κριοῦ περιβεβλημένος, ἀποπειρᾶται νὰ ἐξέλθῃ μετὰ τῶν προβάτων· ὁ γίγας ὅμως, παρατηρήσας ὅτι ὁ κριὸς ἐκεῖνος ἐξύγιζε πλείοτερον, τὸν ἐμποδίζει. «Δὲν θὰ μοῦ φύγῃς, τῷ φωνά-

ζει. Θὰ μοῦ κρατήσης συναναστροφὴν καὶ θὰ στολίσης σήμερον τὴν γαστέρα μου.» Πιθᾶ ὁ κριὸς καὶ φεύγει, πλὴν ὁ γίγας τὸν συλλαμβάνει πάλιν, ἀλλὰ καὶ πάλιν τῷ διαφεύγει. Ἐπτά ἡμέρας ἐπαναλαμβάνεται τὸ στρατήγημα. Τὴν ἑβδόμην ἐπὶ τέλους, ἀρπάζας ὁ γίγας τὸν κριὸν καὶ καταστενωχωρημένος μὲ τὰς ἐπανειλημμένας φυγῆς ἀποπειράς του, τὸν ρίπτει ἐκτὸς τοῦ σπηλαίου, κραυγάζων. «Ἵπαγε νὰ σὲ φάγουν οἱ λύκοι!»

Ἄμα ὁ κλέπτης εὐρέθη ἐκτὸς τοῦ σπηλαίου, ἐκβάλλει τὸ δέρμα καὶ λέγει τῷ γίγαντι, ὅτι ἀπέδρα δριστικῶς. Ὁ γίγας τῷ ἀπαντᾷ, ὅτι οὔτε δίκαιον εἶναι, οὔτε ἀρμόζει ν' ἀφήσῃ νὰ μακρυνθῆ ἄνθρωπος τοσοῦτον ἐπιτηδεῖος καὶ εὐφυῆς, χωρὶς νὰ τῷ δωρήσῃ τι, καὶ τῷ ρίπτει δακτύλιον, ὅπερ ἔφερεν εἰς χεῖρας, μεγάλης ἀξίας. Ὁ κλέπτης, ἀγνοῶν ὅτι τὸ δακτύλιον περιέκλειε μαγικὸν θέληματρον, τὸ βάλλει εἰς τὸν δακτύλον του· ἀμέσως δ' ἀρχίζει ἐπανειλημμένως καὶ ἀκουσίως αὐτοῦ φωνάζων: «Ἐδῶ! Ἐδῶ!» Οὕτως ὁ γίγας, γινώσκων πάντοτε ἤδη ποῦ εὐρίσκεται ὁ ἐχθρὸς του, τὸν κυνηγᾷ καθ' ὅλον τὸ δάσος. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι ἐπειδὴ ἦτο τυφλὸς, προσκρούει ἀκαταπαύστως κατὰ τῶν δένδρων· πλὴν τὰ μεγάλα του βήματα τὸν ἐπαναφέρουν οὐχ ἦττον πρὸς ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον κυνηγᾷ. Ἐρχεται στιγμὴ καθ' ἣν ὁ γίγας τείνει τὴν χεῖρα νὰ τὸν ἀρπάσῃ, ὁ κλέπτης τότε παρατηρεῖ, ὅτι τὸ δακτύλιον τὸν ἠνάγκαζε νὰ φωνάζῃ οὕτω. Ζητεῖ νὰ τὸ ἀποσπάσῃ τοῦ δακτύλου του, πλὴν δὲν τὸ κατορθώνει. Ἐπὶ τέλους τὸ θραύει διὰ τῶν ὀδόντων του, αἱ φωναὶ παύουν ἀμέσως, καὶ ὁ κλέπτης σώζεται.

Ἐν ἀρχαιοτέρῳ ἔτι τῆς ἀνωτέρω ἐποχῆς ἀπαντῶμεν μῦθον ὅμοιον περίπου παρὰ τοῖς Σέρβοις.

Ἰερεὺς τις, ὑπὸ νεαροῦ μαθητοῦ αὐτοῦ συνοδευόμενος, ἀνήρχετο ὄρος ὑπὸ πυκνῶν δασῶν κεκαλυμμένον. Ἡ νῆξ τοῦς κατέλα-

θεν, ὅτε βλέπουν φῶς μακρόθεν λάμπον διευθύνονται πρὸς τὸ φῶς καὶ φθάνουν εἰς σπήλαιον κατοικοῦμενον ὑπὸ γίγαντος ἕνα μόνον ὀφθαλμὸν ἔχοντος ἐν μέσῳ τοῦ μετώπου. Τὴν εἴσοδον τοῦ σπηλαίου ἐφραττε λίθος τοσοῦτον μέγας, ὥστε ἑκατὸν ἄνθρωποι δὲν ἐδύναντο νὰ τὸν σείσωσιν· ὁ γίγας ὅμως μακρύνει ἄνευ δυσκολίας τὸν λίθον, εἰσάγει τοὺς ξένους καὶ τὸν ἐπαναθέτει εἰς τὴν θέσιν του. Ἀνάπτει πυρὰν μεγάλην, παρὰ τῇ ὁποίᾳ οἱ δύο ὁδοιποροὶ ἐρχοῦνται νὰ θερμανθῶσι. Τοὺς πλησιάζει τότε ὁ γίγας καὶ τοὺς ἀρπάζει ἐκ τοῦ αὐχένου, ἵνα ἴδῃ τίς τῶν δύο εἶναι παχύτερος. Προτιμήσας δὲ τὸν ἱσρέα, τὸν τρυπᾷ διὰ σούβλας καὶ τὸν ψήνει ἐπὶ τῆς πυρᾶς. Περίτρομος μένει ὁ νεανίας, ἰδίως βλέπων, ὅτι δὲν δύναται νὰ φύγῃ. Κάθηται ὁ γίγας καὶ ἀρχίζει νὰ καταβροχθίζει τὸν ἱσρέα, προσκαλέσας καὶ τὸ παιδίον νὰ μετάρχη τοῦ φαγητοῦ. Τὸ παιδίον προσασίζεται, ὅτι δὲν ἔχει ὄρεξιν, πλὴν ὁ γίγας ἐπιμένει, καὶ τὸ βιάζει νὰ φάγῃ. Τὸ παιδίον, προσποιούμενον ὅτι τρώγει, κατορθώνει νὰ ρίψῃ μακρὰν του, ὅ,τι ἔφερεν εἰς τὸ στόμα. «Φάγε, φάγε, τῷ λέγει ὁ γίγας μὴ παρατηρήσας, ὅτι ἔρριψε τὴν τροφήν, φάγε, διότι αὐρίον θὰ φάγω καὶ σέ!»

Μετὰ τὸ γεῦμα τὸ τέρας ἐξαπλοῦται πλησίον τοῦ πυρὸς, τὸ δὲ παιδίον ἀρχίζει κόπτον τεμάχιον ξύλου. «Τί θὰ τὰ κάμῃς;» τὸ ἐρωτᾷ ὁ γίγας. — «Τίποτε, ἀπαντᾷ τὸ παιδίον· διασκεδάζω οὕτως, ὅταν φυλάττω τὸ ποίμνιόν μου.» — Ἀποκοιμᾶται τότε ὁ γίγας. Τῷ βυθίζει εὐθὺς τὸ παιδίον τὸ ξύλον, ὅπερ εἶχεν ἐτοιμάσει καὶ τὸν τυφλώνει. Μανιώδες τὸ τέρας ἀνορθοῦται, ὠρτάται. «Ἐνα ὀφθαλμὸν εἶχον καὶ μου τὸν κατέστρεψες, κραυγάζει. — Δὲν θὰ μοῦ διαφύγῃς!» Τείνει τὰς χεῖρας πρὸς τὴν εἴσοδον τοῦ σπηλαίου, βεβαιωθείς δ' ὅτι ἦτο κεκλεισμένη, στρέφεται πρὸς τὰ ἔσω καὶ ψηλαφῶν ζητεῖ τὸ παιδίον. Ματαίως πλὴν. Ὁ νεανίας φονεύσας κριδὸν καὶ περιβληθεὶς τὸ δέρμα του, ἠνώθη μετὰ τῶν προβάτων, ἀφθόνων ἐν τῷ σπηλαίῳ. Ἄμα

ἡ ἡμέρα ἀνέτειλεν, ὁ γίγας αἶρει τὸν λίθον ἀπὸ τῆς θύρας καὶ ἐκβάλλει ἀνά ἕν τὰ πρόβατα. Ἄμα ἤλθε τοῦ παιδίου ἡ σειρὰ, ὁ γίγας τὸ ἀρπάζει καὶ τὸ ρίπτει καὶ αὐτὸ μετὰ τῶν ἄλλων προβάτων. «Μὴ μὲ ζητεῖς πλέον ἐν τῷ σπηλαίῳ, φωνάζει μετ' οὐ πολὺ ὁ νεανίας, σὲ διέφυγα!»

Ὁ γίγας τῷ προσφέρει τότε δακτύλιον. «Λάβε τὸ δακτύλιον αὐτὸ, λέγει, διὰ νὰ ὀδηγῆς τὰ πρόβατα· ἄνευ αὐτοῦ δὲν θὰ σοὶ ὑπακούσουν. Μόλις ἤγγιξε τὸ δακτύλιον καὶ ὁ δάκτυλός του κολλᾷ ἐπ' αὐτοῦ· τὸ πανοῦργον ὅμως παιδίον ἀρχίζει πηδοῦν πέριξ τοῦ γίγαντος μὲ τρόπον ὥστε νὰ μὴ δύναται νὰ τὸ συλλάβῃ· ἐνθυμηθὲν δ' αἶφνης, ὅτι εἶχε μαχαίριον ἐπ' αὐτοῦ, κόπτεται ἀδιστακτικῶς τὸν δάκτυλόν του, τὸν φέροντα τὸ δακτύλιον. Καὶ διαφεύγει τὸν γίγαντα, τὸν ὁποῖον μυκτηρίζει, ὀδηγοῦν συγχρόνως τὸ ποίμνιον. Τὸ κυνηγᾷ ὁ γίγας, φθάνουν δ' οὕτω καὶ οἱ δύο πλησίον μεγάλης λίμνης. Πλησιάζει τὸ παιδίον τὴν λίμνην πηδῶν καὶ συρίζον, ἵνα φέρῃ τὸ τέρας παρὰ τὰς ὄχθας τῶν ὑδάτων. Ἄμα τὸ ἔφερεν ὅπου ἤθελε, τὸ ὠθεῖ πρὸς τὴν λίμνην. Τὸ τέρας πνίγεται, τὸ δὲ παιδίον ὀδηγεῖ ἐν θριάμβῳ παρ' ἑαυτοῦ τοῦ τέρατος τὸ ποίμνιον.

Οἱ Ἄραβες ἔχουσι καὶ αὐτοὶ τὸν ἀνάλογον μῦθόν των. Τὸν ἀπαντῶμεν ἐν τοῖς Ἀραβικοῖς μύθοις, ἐνθα ὁ Σινθάδ διηγείται τὰ συμβάντα τοῦ τρίτου ταξιδίου του. Ἡ τρικυμία ρίπτει τὸ πλοῖόν των ἐπὶ παραλίας νήσου κατοικουμένου ὑπὸ νάνων, τεσσάρων σπιθαμῶν ὕψος μετρώντων καὶ πρὸς πίθηκας ὁμοιοζόντων. Ὁ Σινθάδ καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ διατρέχουν καθ' ὅλας αὐτῆς τὰς διευθύνσεις τὴν νῆσον, ὑπὸ φυτῶν μόνον τρεφόμενοι, ἀνακαλύπτουν δ' ἐπὶ τέλους πύργον μέγαν ἐπ' αὐτῆς. Ἀνοίγουν τὴν ἐξ ἐβένου παμμεγέθη θύραν τοῦ πύργου καὶ εὐρίσκονται ἀπέναντι μεγάλης αὐλῆς, ὅπου παρατηροῦν διάφορα μαγειρείου σκεύη: πυ-

ρὰν, ὅστ'α καὶ ὄβελοὺς φοβεροὺς τὴν ὄψιν.

Ὁ ἥλιος ἐπλησίαζε πρὸς τὴν δύσιν, ὅτε αἶφνης ἤρξατο ἡ γῆ νὰ τρέμῃ. Ἄνθρωπος, μαῦρος καὶ ὑψηλός ὡσπερ φοινικόδενδρον, εἰσέρχεται διὰ τῆς αὐτῆς θύρας, τὴν ὁποῖαν εἶχον ἀφίσει ἠνεωγμένην οἱ ναυαγοί. Οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ γίγαντος λάμπουσιν ὡς ἄνθρακες πεπυρακτωμένοι, τὸ δὲ στόμα του εἶναι μεγαλείτερον ἀπὸ τὸ τῆς καμήλου· οἱ κυνόδοντες αὐτοῦ εἰσὶ μακροὶ ὡσπερ δόρατα, ἐπὶ δὲ τῶν μακρῶν του ὤμων κρέμονται ὄτα ὅμοια μὲ ἐλέφαντος ὄτα· οἱ ὄνυχές του ἐπὶ τέλους ὁμοιάζουν μὲ σαρκοβόρων ὀρνέων ὄνυχας. Ἐντρομοὶ γενόμενοι οἱ δυστυχεῖς ναυσιπόροι, πίπτουν λειπόθυμοι ὁ εἰς ἐπὶ τοῦ ἄλλου.

Ὁ γίγας κάθηται ἐπὶ ὑψηλοῦ τινος μέρους τῆς αὐλῆς, ἰδὼν ὅμως τοὺς ναυαγοὺς ἀνορθοῦται ἀμέσως. Ἀρπάζει τὸν Σινθάδ, τὸν ὁποῖον ψηλαφεῖ καὶ στρέφει περὶ ἑαυτὸν, ὡσπερ κρεοπώλης πρόβατον. Ἰδὼν ὅμως αὐτὸν πολὺ ἀδύνατον, τὸν ἀφίνει καὶ ἀρχίζει ἐξετάζων ἕνα πρὸς ἕνα τοὺς ἄλλους, ἕωσού ὁ λαχνός πίπτει ἐπὶ τοῦ καθ' αὐτὸ πλοιάρχου τοῦ πλοίου, ὡς παχύτερου τῶν ἄλλων. Τὸν ἀρπάζει ὡς στρουθίον, τοῦ διατρυπᾷ τὸ σῶμα μὲ σιδηροῦν δόρυ, εἰς τρόπον τοιοῦτον ὥστε ἡ αἰχμὴ ἐξέρχεται ἄνωθεν τῆς κεφαλῆς. Ἀνάπτει ἀκολούθως πυρὰν μεγάλην, τὸν ψήνει ἐπ' αὐτῆς, τὸν κατακόπτει εἰς τεμάχια καὶ τὸν καταβροχθίζει. Ἐξαπλοῦται ἔπειτα ἐπὶ τοῦ ἀνωγαίου καὶ ρογχαλίζων ἀποκοιμᾶται.

Ἄμα δ' ἡ ἡὼς ἀνέτειλεν, ὁ γίγας ἐξέρχεται τοῦ πύργου. Οἱ ναυαγοί, προαισθανόμενοι τὴν περιμένουσαν αὐτοῦ τύχην, διατρέχουν τὴν νῆσον ὀλόκληρον, ζητοῦντες γωνίαν τινὰ, ὅπου νὰ κρυθῶσιν. Οὐδεμίαν ὅμως τοιαύτην εὐρόντες, ἐπανέρχονται τὸ ἑσπέρας εἰς τὸν πύργον, ὅπου ἐπιστρέφει μετ' οὐ πολὺ καὶ ὁ γίγας. Ἐκλέγει τότε νέον θυμὰ, τὸ καταβροχθίζει καὶ αὐτὸ, ὅπως τὸ πρὸ αὐτοῦ, καὶ ἀποκοιμᾶται πάλιν.

Τὴν ἐπιούσαν, ἀφοῦ τὸ τέρας ἐξῆλθεν, ὁ

Σινθάδ διακοινώνει τοῖς συντρόφοις τοῦ σχεδίου δραπετεύσεως, ὅπερ συνέλαβε. «Νὰ κατασκευάσωμεν, τοῖς λέγει, μὲ τοὺς κορμούς αὐτοῦ τῶν δένδρων σχεδίας, ἐκάστη τῶν ὁποίων νὰ φέρῃ τρεῖς ἐξ ἡμῶν, καὶ τὰς ὁποίας δένομεν εἰς τὸ παράλιον. Δοκιμάζομεν ἀκολούθως νὰ φονεύσωμεν τὸν γίγαντα. Καὶ ἂν μὲν ἐπιτύχωμεν, περιμένομεν ἐν ἀνέσει κανὲν πλοῖον νὰ διέλθῃ ἐντεῦθεν· ἂν ἀπεναντίας ἀποτύχωμεν, ἐπιβαίνομεν τῶν σχεδιῶν καὶ φεύγομεν, καὶ ἂν ἀκόμη πέπωται νὰ διακινδυνεύσωμεν νὰ πνιγῶμεν.» Παραδέχονται ὅλοι τὸ σχεδίου καὶ ἐπανέρχονται εἰς τὸν πύργον, ὅπου φθάνει μετ' ὀλίγον καὶ ὁ γίγας. Ἐκλέγει καὶ πάλιν ἕνα τῶν θαλασσοπόρων καὶ δειπνᾷ ἐκ τῶν σαρκῶν του, ἅμα ὅμως ἐκοιμήθη, ὁ Σινθάδ καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ πυρῶνουν τὰ δόρατα, ὡς ὄβελοὺς χρησιμεύοντά τῷ γίγαντι, τὸν ὁποῖον δέκα τῶν ρωμαλεωτέρων ἐκλέγονται ἵνα φονεύσωσιν. Ἀρπάζει ἕκαστος αὐτῶν ἕν δόρυ, πλησιάζουν τὸ τέρας, οὕτινος ὁ ρογχαλισμὸς ὁμοιάζει μὲ κερρανοῦ βροντῆν, καὶ βυθίζουσι ὅλοι συγχρόνως τὸν πεπυρακτωμένον σιδηρὸν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ του. Ἐκβάλλει ἀμέσως κραυγὰς τοσοῦτον τρομεράς ὁ γίγας, ὥστε πίπτουσιν ὅλοι χαμαὶ ἀνεστραμμένοι καὶ ἀπέλπιδες διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἀποπειρας. Μετὰ τοῦτο ὁ γίγας ὄρμηξ' ἐκτὸς τοῦ πύργου.

Ὁ Σινθάδ καὶ οἱ σύντροφοι αὐτοῦ ἐξέρχονται ἀπὸ ὄρθρου βαθέως. Διατρέξαντες πανταχόθεν τὴν νῆσον καὶ διὰ φυτῶν τραφέντες, ἐκάθησαν παρὰ τὸν αἰγιαλόν. Ἄν τὸ τέρας δὲν ἀναφανῆ περὶ τὸ ἑσπέρας, εἶπον ἐν ἑαυτοῖς, σημεῖον ὅτι ἀπέθανεν. Αἶφνης ὅμως ἀναφαίνεται ὁ γίγας, ὑπὸ δύο ἄλλων γιγάντων ὀδηγούμενος καὶ ἀκολουθούμενος ὑπὸ ἱκανοῦ ἀριθμοῦ ὁμοίων του. Οἱ δυστυχεῖς ναυσιπόροι ἐπιβαίνουσιν δρομαῖοι τῶν σχεδιῶν τινὲν καὶ ζητοῦν νὰ μακρυθῶσιν εἰς τὸ πέλαγος, πλὴν τρέχουν οἱ γίγαντες ὠρῶμενοι καὶ βλασφημοῦντες καὶ ρίπτουσιν ὑπερμεγέθεις λίθους κατὰ τῶν φυγάδων, τοὺς ὁποίους φονεύουν ὅλους, πλὴν

τοῦ Σινθάδ καὶ δύο ἐκ τῶν συντρόφων του. Ἡ σχεδία τούτων, ἀφοῦ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς διήλθε κυμαινομένη εἰς θάλασσαν ταρραχώδη, ρίπτεται ἐπὶ τέλους ἐπὶ παραλίῃ μαλλον φιλοξένου, ὅπου εὐρίσκονται ἐκτὸς κινδύνου.

Γ'.

Πολλὰ ἄλλα εἰσέτι, πλὴν τῶν ἀνωτέρω, ἐδυνάμεθα ν' ἀναφέρωμεν πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ θέματος, περὶ οὗ ἐνταῦθα πρόκειται, τὰ πλείστα μάλιστα ἐξ αὐτῶν εἰς χρόνους πολλῶ ἀρχαιοτέρους τῶν ἄνω ἀναγόμενα τὴν παρὰ τοῖς Ὀγούζοις, φυλῇ Τουρκο-Ταρταρικῇ, παράδοσιν περὶ τοῦ Τεπέ Γοεζ, ὅστις κατὰ πολλὰ ὁμοιάζει τὸν ἡμέτερον Πολύφημον. Μονόφθαλμος καὶ ὁ Τεπέ Γοεζ οὗτος, ἐπὶ τοῦ μετώπου δηλαδὴ φέρων ἓνα ὀφθαλμὸν, υἱὸς γυνῆς κύκνου σχῆμα φερούσης, ἔνδον σπηλαίου ἐπὶ τῶν ὀρέων διαιτώμενος καὶ ληστοῦ βίον διάγων, καταβροχθίζει, ἀφοῦ πρότερον τοὺς σφάζει, ὅσους ὕδοιπόρους ἢ κακῆ των μοῖρα τῷ προσφέρει, μάχεται ἀνδρείως πρὸς τοὺς κατ' αὐτοῦ ἐκστρατεύσαντας Ὀγούζους, καὶ δι' ἑνὸς δένδρου, ὅπερ ἐκρίζωσας ρίπτει κατ' αὐτῶν, φονεύει πεντήκοντα, ἐπτάκις ἀποκρούει τοὺς ἐχθρούς του, ἐπὶ τέλους δὲ φονεύεται ὑπὸ τοῦ Βισσά, ὅστις καὶ οὗτος τὸν τυφλώνει προηγουμένως, ἐπὶ τῆς πυρᾶς πρὸς τοῦτο προπαρασκευάσας ὑπερμέγεθες μαχαίριον. Καὶ ὁ Βισσά δ' οὗτος εἰς τὸ αὐτὸ στρατήγημα καταφεύγει, κρινὸν φονεύσας καὶ περιβληθεὶς τὸ δέρμα του, ἵνα μεταξὺ τῶν προβάτων διαφεύγων ἐξαπατήτῃ τὸ τυφλωθὲν ἤδη τέρας.

Ἐδυνάμεθα ὡσαύτως ν' ἀναφέρωμεν ἕτερον παρὰ τοῖς Ρωμύνοις μῦθον περὶ γίγαντος, τὸν ὅποιον τρεῖς ἀδελφοὶ μεταξὺ τῶν ὀρέων περιπλανηθέντες ἀπαντῶσι καὶ ὅστις, ἀφοῦ τρώγει τοὺς δύο ἐξ αὐτῶν, τυφλοῦται ὑπὸ τοῦ νεωτέρου διὰ τοῦ ζέοντος λίπου; τῶν σωμάτων τῶν ἀδελφῶν του.

Καὶ ἐνταῦθα τὴ τέρας πρόβατα ἰποῖμαινε, καὶ ἐνταῦθα δ' ὡσαύτως, ἀφοῦ ὁ νεώτερος τῶν ἀδελφῶν κοιμώμενον τὸ ἐτύφλωσε, φονεύει πρόβατον καὶ περιβληθεὶς τὸ δέρμα του, διὰ τοῦ μέσου τούτου ἐξέρχεται τῆς ποίμνης. Ἐπὶ τέλους καὶ ἐνταῦθα ὁ τυφλωθεὶς γίγας ζῆτει διὰ δακτυλίου ἐπιβούλου νὰ δελεάσῃ τὸ παιδίον, τὸ δακτύλιον ἅμα περιβαλὼν τὸν δάκτυλον τοῦ νεανίου, ἀρχίζει νὰ φωνάζῃ: «Ἐδῶ, τυφλὲ, ἔδῶ! ὁ δὲ νεανίας ὑπὸ τοῦ τέρατος διωκόμενος, τὸν φέρει πλησίον λίμνης, κόπτει ἐκεῖ τὸν δάκτυλόν του καὶ τὸν ρίπτει μετὰ τοῦ δακτυλίου ἐν τῇ λίμνῃ, ὅπου τὸ τέρας καταπίπτον πνίγεται.

Δὲν ἀναφέρωμεν τὸν παρὰ Φίναις περὶ τοῦ δαίμονος Κάμου, μονοφθάλμου κατὰ τὸ μέτωπον καὶ τούτου τέρατος, ἐπίσης δὲ καὶ αὐτοῦ τυφλωθέντος ὑπὸ τοῦ Γύλφου διὰ μακροῦ δόρατος, ἐπὶ τῆς ἐστίας πυρωθέντος τὸν παρὰ τοῖς Ρώσοις περὶ ἀνωνύμου ἥρωος, μονοφθάλμου καὶ τούτου, ἐξαπατουμένου ὑπὸ αἰχμαλώτου του, ὅστις ὤρελούμενος τοῦ σκότους τῆς νυκτὸς τῷ ἰποσπᾶ τὸν μόνον ὀφθαλμὸν, ἀκολούθως δ' ὑπὸ κριοῦ δέρμα δραπετεύει· ἐπὶ τέλους τὸν ἐν τῇ Γερμανικῇ μυθολογίᾳ περὶ τοῦ διαβόλου ἀπαντῶμενον ὁμοιον περίπου μῦθον, ἅπαντας σπουδαίως σχετιζομένους πρὸς ἀλλήλους καὶ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σχεδίου κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον ἐξυφανθέντας.

Τοὺς παραλείπω, βραχυλογίᾳς χάριν.

Αἱ δὲ σχέσεις ἐκάστης τῶν μυθιστορικῶν τούτων διαφόρων παραδόσεων πρὸς τὰς ἄλλας, ἢ σχέσεις ἰδίως τοῦ ἡμετέρου πρὸς τοὺς τῶν ἄλλων λαῶν μύθους, καὶ ταῦτα οἰκοθεν παρουσιάζονται εἰς τοῦ ἀναγνώστου τὸν νοῦν. Οὐχ ἦττον περιληπτικῆ τις παραβολὴ ἐκείνου πρὸς τοὺς κυριωτέρους τούτων δὲν εἶναι ὅλως περιττῆ. Ὁ Ἑλληνικὸς μῦθος φαίνεται ἔργον χωριστὸν, ἀνεξάρτητον καὶ διαφέρον τῶν ἄλλων ὧδῶν τῆς Ὀδυσσεΐας. Ἡ διήγησις, ἀρελῆς ἅμα καὶ φυσικῆ, ἐκφράζει τὸ ἀρχαῖον ἐπικὸν ὕφος ἐν ἑλῆ αὐτοῦ τῇ ἀγνότητι. Ὁ Ὀμηρὸς ἀπεικονίζει ἐνταῦθα φύσιν παρθένου ἑτι,

ὅπου τὰ ἀνθρώπινα ἦθη εἰσέτι δὲν εἰσέδυσαν, ἐν ὅλῳ τῷ ἀγρίῳ αὐτῆς μεγαλειῶ ἀναπτυσσομένην. Ἐδῶ μόνον ἀπαντᾷ τις γίγαντας τερατώδεις, εἰς οὐδεμίαν πίστιν, εἰς οὐδένα νόμον ὑπέκοντας, ἔνδον σπηλαίων διαιτωμένους καὶ εἰς ἄγρια πάθη ὑποβιβλημένους. Πρῶτον ἦδη κάτοικοι χώρας πεπολιτισμένης προσεγγίζουσι εἰς τὴν νῆσον ταύτην, καὶ ὁ ἀθάνατος Ἄοιδὸς ἐξαιρεῖ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ τὸν ἥρωα, ἐν ᾧ συγκεντρῶνται τὸ ὕψιστον τῆς ἑλλ. εὐφυΐας ιδεώδεις.

Ὁ ὑπὸ τοῦ Σικελοῦ μοναχοῦ ἀφηγοῦμενος μῦθος, κατὰ πολλὰ ἄλλα ὁμοιάζων τὸν ἡμέτερον, διαφέρει κατὰ ταῦτο αὐτοῦ, ὅτι ἐνταῦθα καὶ ὁ γίγας δὲν εἶναι μονόφθαλμος καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ἐξορύττουν διὰ μέσου κοινατέρου. Τὸ στρατήγημα τοῦ Ὀὔτις ἐλλείπει ἐπίσης, ὁ δὲ κλέπτης διαφεύγει διὰ τρόπου ἄλλου ἢ ὁ Ὀδυσσεύς. Οὐχ ἦττον ὁ τρόπος τῆς διαφυγῆς ταύτης, ἐν γένει δ' ἡ λύσις τοῦ μύθου τούτου φαίνεται κάπως φυσικωτέρα τῆς τοῦ ἡμετέρου. Ὁ τρόμος τοῦ κλέπτου, καταφεύγοντος ἐπὶ τῆς στέγης ἐπὶ μίαν ἡμέραν καὶ νύκτα καὶ ἡ ὑπὸ τὸ δέρμα ἐνὸς μόνου κριοῦ, ἀντὶ τριῶν, φυγὴ τὸν κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν τρόμον τοῦ κλέπτου ζωηρῶς ἀπεικονίζουσα, εἶναι ἱσχυρὰ συστατικὰ τῆς φυσικότητος ταύτης.

Ἐν τῷ ἀραβικῷ ὡσαύτως μύθῳ βλέπομεν τὸν γίγαντα διώκοντα καὶ αὐτὸν, ὅπως τὸν Πολύφημον, μετὰ τῶν ὁμοίων του τὸν τυφλώσαντα αὐτὸν ἐχθρὸν, ρίπτοντα λίθους κατὰ τῶν φυγῶν καὶ μετὰ δύο μόνον συντρόφων του σωζόμενον. Ἐνταῦθα ὁμοῖος ὁ Σινθάδ παρουσιάζεται φρονιμώτερος, μὴ ἐρεθίζων ἀκολούθως δι' ὕβριστικῶν λόγων τὸν γίγαντα. Τὸ ἰδίως περίεργον ἐν τῷ μύθῳ τούτῳ εἶναι, ὅτι ἀπαντῶμεν γίγαντας ἐν μέσῳ νάνων ζῶντας καὶ τοὺς νάνους ἀναγκάζοντας τοὺς ναυαγοὺς νὰ καταφύγωσιν εἰς τὸ πλοῖόν των. Ἐπὶ τέλους ὁ μῦθος τοῦ Τεπέ Γοεζ ὁμοιάζει κατὰ τοῦτο μὲ τὸν τοῦ Ὀμήρου, ὅτι καὶ ἐνταῦθα τὸ τέρας φέρει ἓνα μόνον ἐπὶ τοῦ μετώπου ὀ-

(ΟΜΗΡΟΣ ΦΥΛ. Ε΄.)

φθαλμὸν, ὁ ὀφθαλμὸς οὗτος τυφλοῦται διὰ τοῦ αὐτοῦ τρόπου μὲ τὸν ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσεύς καὶ ἐνταῦθα δὲ προφητεία πληροῦται. Τὸ δακτύλιον μόνον, ἐπεισάδιον καὶ εἰς ἄλλας τῶν ἀνωτέρω μύθων ἐπαναλαμβάνομενον, τὸν καθιστᾷ διάφορον κατὰ τὴν λύσιν. Οὐτε ἐπίσης ἀπαντᾷ τις τὸ ἐπιθετόν, εἰς ὅπερ καταφεύγει ὁ Ὀδυσσεύς καὶ τὸ ὅποιον μόνον ἐν τῇ περὶ διαβόλου Γερμανικῇ μυθολογίᾳ ἀνευρίσκωμεν.

Καὶ τοι διαφέρουσαι πρὸς ἀλλήλας αἱ μυθικαὶ αὐταὶ παραδόσεις ὡς ἐκ τῶν χωρῶν ἐνθα ἐγεννήθησαν καὶ τῶν ἐποχῶν καθ' ἃς συνελήφθησαν, — ἡ μεταξὺ αὐτῶν συγγένεια, τὸ κοινὸν τῆς καταγωγῆς αὐτῶν ἰδίως, καταφαίνονται μολαταῦτα. Ὁ Διέξ φρονεῖ ὅτι ὁ Ὀμηρὸς, ταξειδεύων, ἤκουσέ που ἀτελῶς ἀφηγοῦμενον τὸν μῦθον αὐτὸν, τροποποιήσας δὲ καὶ συμπληρώσας καὶ καλλωπίσας αὐτὸν, τὸν ἐξέθηκε. Πολλοὶ ἴσως οἱ μὴ συμφωνοῦντες μὲ τὴν ἰδέαν ταύτην, καὶ ὁμοῖως, ἂν τις λάβῃ ὡς βᾶσιν πάντων τὸ Ὀμηρικὸν ποίημα ἀρχικὸν σημεῖον, ἀπὸ τοῦ ὁποῖου ὅλοι οἱ ἄλλοι κατάγονται, διατί πολλὰ λεπταὶ καὶ ὠραῖαι ἰδέαι, εἰς ἐκείνον ἀπαντῶμεναι, νὰ μὴ ἐπαναληφθῶσι καὶ εἰς τοὺς λοιπούς; Πλὴν δὲ τούτου οἱ Καρηλιανοί, οἱ Ἑσθονοί, οἱ Φίναι καὶ τότῳ ἄλλοι λαοί, παρ' οἷς ὁ μῦθος οὗτος ἢ ὁμοῖος περίπου αὐτῷ ὑπάρχει, πόθεν δύναται τις νὰ ἐξαγάγῃ ὅτι ἐγνώρισαν τὸν Ὀμηρὸν;

Ἀρχαιότερος τῶν ἄλλων ὁμολογουμένως ὁ ἡμέτερος, δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ μολαταῦτα καὶ πρωτοτύπου φαντασίας ἀποκλειστικὸν ἔργον, διότι τὸν ἀπαντᾷ τις καὶ σήμερον ἔτι μεταξὺ τῶν παναρχαιοτάτων παραδόσεων λαῶν τῆς βορείου Εὐρώπης, εἰς προϊστορικὰς ἐποχὰς ἀρχαιοτέρας τῆς Ἰλιάδος ἀναγόμενον. Ἐπομένως καὶ ἐνταῦθα τοῦ Διέξ ἡ γνώμη φαίνεται ἢ μᾶλλον πρὸς τὴν ἀλήθειαν πλησιάζουσα. Ποῖον ἄλλως τὸ θέμα ἀνέκαθεν εἶχον καὶ αἰετοῦ θά ἔχουσιν αἱ τοιαῦται μυθικαὶ παραδόσεις, ἢ ν' ἀπεικονίζωσι τὴν μεταξὺ στοιχείων ἐναντίων πρὸς ἀλλήλα διηνεκῆ πάλην; τὴν πάλην

τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦς πρὸς τὴν ὑλικὴν δύναμιν, τοῦ καλοῦ πρὸς τὸ κακόν, τῶν Ἀγγέλων πρὸς Δαίμονας; Τῶν τοιούτων, τελείων ἢ ἀτελῶν, γνησίων τῆς ἀνθρωπίνου φαντασίας ἔργων, οὔτε τὴν ἡλικίαν ἐδυνήθη ἢ θέλει ποτὲ δυνῆθαι ὁ ἀνθρώπος νὰ γνωρίσῃ ἢ ὀρίσῃ, οὔτε τὸ μέρος, ὅπου πρῶτον ἐξηλήθον εἰς φῶς. Εἰς οὐδεμίαν ὀριστικὴν ἐποχὴν ἀναγόμενα καὶ πανάρχαια ὅσον ἴσως ὁ κόσμος αὐτός, λίκνον καὶ κοιτίδα ἔχουσι τὸν δαιμόνιον ἀνθρώπινον νοῦν, πατρίδα δὲ τὴν ὑφήλιον.

B.

ΠΕΡΙ ΙΕΡΑΣ ΠΟΙΗΣΕΩΣ

(κατὰ Λαμαρτινῶν.)

Ἡ λυρική ποίησις εἶναι καθ' ὅλους τοὺς τόπους καὶ εἰς ὅλας τὰς γλώσσας ἡ μυστηριώδης ἐκείνη δῆλωσις τοῦ νὰ ψάλλῃ τις, ὁσάκις ἡ ψυχὴ ἡμῶν κυριεύεται ὑπὸ τῶν ἰσχυρῶν ἐκείνων ἐμπνεύσεων, αἵτινες ἐπιτείνουσι τὰς διαθέσεις τῆς φαντασίας μέχρις ἐνθουσιασμοῦ ὅστις δύναται νὰ ᾄδῃ ποιητικῶς, θρησκευτικῶς, πατριωτικῶς ἢ ἔρωτικῶς. Ἡ κατάσταση αὕτη τῆς ψυχῆς ὠνομάσθη ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἱερά μανία. Θεός, ἔρως, πατρίς εἶναι αἱ συνήθειαι ἐμπνεύσεις τῶν μεγάλων λυρικῶν, διότι θρησκεία, ἔρως καὶ πατρίς εἶναι αἱ ὑψηλότεραι, αἱ κυριώτεραι καὶ αἱ γενικώτεραι συγκινήσεις τοῦ ἀνθρώπου. Ἀλλ' οἱ ἐξέχοντες μεταξὺ τῶν λυρικῶν ποιητῶν εἶναι ἀναντιρρήτως οἱ ψάλλοντες ὕμνους καὶ προσευχὰς πρὸς τὸν Θεόν. Ὁ ἔρως εἶναι ὁ ἐνθουσιασμός τῆς καρδίας, ἡ πατρίς εἶναι ὁ ἐνθουσιασμός τῆς γῆς, πλὴν ἡ προσευχὴ εἶναι ὁ ἐνθουσιασμός ὃν ἔχομεν πρὸς τὸν Θεόν. Μολονότι εἶναι ἀδύνατον νὰ διαιρέσῃ τις τὰς ἀδιαιρέτους δυνάμεις τῆς νοητικῆς ἡμῶν φύσεως, ὀνομάζομεν ψυχὴν, ἐν τῇ γλώσσῃ τῶν ἰδεῶν, τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς αὐτοῦ ἡμῶν ὑπάρξεως ὅπερ εἶναι τὸ μᾶλλον διακεκριμένον τῶν αἰσθήσεων μας

καὶ ὅπερ συγγέεται μᾶλλον μετὰ τῆς θείας οὐσίας.

Ὀνομάζομεν ἐπίσης ψυχὴν, ἐν τῇ γλώσσῃ τῶν γραμμάτων, τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς αὐτοῦ ἡμῶν ὑπάρξεως τὸ ὅποιον ἔχει μᾶλλον σχέσιν μετὰ τῆς καρδίας ἡμῶν, ἡγούον τὸ παθητικόν, φιλόστοργον καὶ περιπαθὲς μέρος τῆς διανοίας.

Ἡ ψυχὴ, οὕτως ἐννοουμένη, εἶναι τὸ θεϊότερον, τὸ ἐντελέστερον, τὸ αἰσθητικώτερον καὶ τὸ ἐκφραστικώτερον τῶν νοητικῶν ἡμῶν δυνάμεων. Δι' αὐτῆς ὁ διαλογισμὸς ἔχει καρδίαν καὶ διὰ τῆς αὐτοῦ ταύτης καρδίας ἡ συγκίνησις τῆς ψυχῆς καταντᾷ μᾶλλον ζῶσα ἐν ἡμῖν καὶ μᾶλλον μεταδοτικὴ ἐκτὸς ἡμῶν.

Διὰ τὸν λόγον τοῦτον τὰ μόνον βιβλία ἀληθῶς ἀθάνατα εἶναι ἐκεῖνα ἅτινα ἐγράφησαν μετὰ ψυχῆν, καὶ ὅσον περισσοτέρα ψυχὴ ὑπάρχει εἰς ἓν βιβλίον, εἰς ἓνα ποιητὴν, εἰς ἓνα ῥήτορα, εἰς ἓνα ἱστορικόν, τόσον περισσότερο θὰ εἶναι βέβαιοι ὅτι θέλουσι ἀπολαύσει τὴν ἀθανασίαν ἐπὶ τῆς γῆς. Τὸ πνεῦμα, ἡ φαντασία, καὶ αὐτὴ ἡ εὐφυΐα δὲν δύναται τίποτε, μόνον ἡ ψυχὴ δίδει ζῶν διότι δι' αὐτῆς μόνον αἰσθανόμεθα. Ἡ ἀνθρωπότης εἶναι λοιπὸν μᾶλλον αἰσθητικὴ ἢ διάνοια. Ἡ διάνοια εἶναι ψυχρὰ, ἐνῶ ἡ ψυχὴ εἶναι θερμὴ, διὰ τὸν λόγον τοῦτον εἶναι καὶ γόνιμος. Ἴδου τὸ ἐξάισιον καὶ δι-αρκὲς μυστικὸν μερικῶν ἀνδρῶν καὶ μερικῶν βιβλίων, πλὴν εἶναι μυστικὸν τὸ ὅποιον δὲν δύναται τις νὰ ὑποκλέψῃ, διότι εἶναι τὸ μυστικὸν τοῦ Θεοῦ. Ἡ ψυχὴ λοιπὸν, διὰ τὸ ἀνακεφαλαιώσωμεν τὴν ἰδέαν μας, εἶναι ἡ εὐφυΐα τῆς καρδίας. Ἡ ψυχὴ εἶναι κατὰ συνέπειαν ἡ ἐπουσιώδης μεγαλοφυΐα τοῦ λυρικοῦ ποιητοῦ ἢ τοῦ ῥήτορος, διότι ὁ ποιητὴς ἢ ὁ ῥήτωρ δὲν θὰ παρᾶξουν ποιητικὰς, ἔρωτικὰς ἢ πατριωτικὰς συγκινήσεις εἰμὴ ἀναλόγως τῆς συγκινήσεως αὐτῶν. Δὲν θέλουσι ψάλλει ἢ δὲν θέλουσι ὁμιλῆσαι περὶ καρδίας εἰμὴ ὅπου αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἔχουσι περισσοτέραν καρδίαν τῶν ἄλλων ἀνθρώπων.

Τούτου τεθέντος, ἂς εἰπώμεν ὀλίγα τινα περὶ ἱερᾶς ποιήσεως ἰδίως, περὶ τοῦ προφη-

τάνακτος Δαβὶδ ὅστις θεωρεῖται ὁ ἐντελέστερος ποιητὴς μεταξὺ τῶν λυρικῶν.

Καὶ κατ' ἀρχὰς θέλομεν λαλήσει περὶ τῆς λύρας αὐτοῦ, συμβόλου βεβαίως, πλὴν ὀργάνου πραγματικοῦ τῆς ἐμπνεύσεως αὐτοῦ.

« Εἰς τὴν ἐποχὴν ταύτην, λέγει ὁ γερμανὸς φιλόσοφος Ἐρδερ ἐν τῇ ὥραϊα αὐτοῦ ἱστορίᾳ περὶ ποιήσεως τῶν Ἑβραίων, ἡ ποίησις καὶ ἡ μουσικὴ ἦσαν στενῶς συνδεσμένοι οἱ ποιηταὶ καὶ οἱ μουσικῶν δὲν ἦσαν εἰμὴ τὸ αὐτὸ πρόσωπον. Ὁ Ἀσάφ καὶ ὁ Ἐμὼν ἐστιχοῦρχοι δονοῦντες τὰς χορδὰς τῆς λύρας τῶν. Ὁ προφήτης Ἐλισσαῖος προσκαλεῖ κιθαρωδόν τινα ὅπως διεγείρῃ εἰς αὐτὸν τὸ δῶρον τῆς προφητείας ἢ τὴν θεῖαν ἐμπνευσιν. Ἡ ποιητικὴ δύναμις αὐξάνει καθόσον ὑποστηρίζεται ὑπὸ τῆς μουσικῆς »

Ὁ Μωϋσῆς εἶχε δώσει εἰς τὸ δῶρον τοῦτο τῆς ποιήσεως ἢ ἐμπνεύσεως μέγα κύρος, σχηματίσας τὸν λαόν του, διοικουμένον ὑπὸ τοῦ ἰδίου Θεοῦ, εἰς δημοκρατικὴν καθαρῶς θεοκρατικὴν τῆς ὁποίας ἡ φυλὴ τοῦ Λεὺὶ εἶχεν ἀποκλειστικῶς τὸ ἱερατεῖον, ὄργανον τότε τῆς θείας κυριαρχίας.

Ἡ ὁμοσπονδιακὴ αὕτη δημοκρατία διευθυνομένη ὑπὸ ἱερᾶς καὶ κεντρικῆς θεοκρατίας, ἐξακολουθεῖ ὁ γερμανὸς φιλόσοφος, ἢ τὸν ἢ μᾶλλον ἰδανικὴ τῶν κυβερνήσεων. Τὸ κατ' ἐμὲ, ὁμολογῶ ὅτι ἤθελον εὐχῆθαι δι' ὅλους τοὺς λαοὺς τοιαύτην κυβερνήσιν, καθότι αὕτη μόνον πραγματοποιεῖ ἐκεῖνο τὸ ὅποιον πάντες ἐπιθυμοῦσιν, ἐκεῖνο τὸ ὅποιον μόνος ὁ Μωϋσῆς συνέλαβε καὶ ἐξετέλεσε, ἡγούον κοινωνικὸν ὄργανισμὸν ὅστις δίδει εἰς τὸν λαόν νὰ ἐννοήσῃ ὅτι ὁ νόμος καὶ οὐχὶ ὁ ἀνθρώπος χρεωστὴ νὰ βασιλεύῃ, ὅτι τὸ ἔθνος ἐφείλει ἐλευθέρως νὰ δεχθῇ τὴν θεῖαν ταύτην κυβερνήσιν τοῦ λόγου καὶ τοῦ νόμου, ἐξασκῶν αὐτὴν ἀνευ τυραννίας, ὅτι δὲν ἐπλάσθημεν διὰ νὰ ζῶμεν ὑπὸ τὸν ζυγόν, δίκην ἀνδραπόδων, ἀλλ' ὅπως κυβερνώμεθα ὑπὸ ἀσφαλείας, σοφῆς καὶ προνοητικῆς δυνάμεως »

Τοιοῦτον ἦτο τὸ θεοκρατικὸν πολίτευμα τοῦ Μωϋσέως. Μόνος ὁ νόμος ἐβασίλευε σὺν

ριζόμενος ἐπὶ τῆς θελήσεως τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ὁμοθυμοῦ φωνῆς τοῦ λαοῦ, εἶχε δὲ τὸν ἄρμονον του ἐν τῷ ἐθνικῷ ναῶ. Ὁ ναὸς οὗτος ἦτο ἡ σκηνὴ τοῦ μαρτυρίου καὶ ἀνῆκεν εἰς τὰς δώδεκα φυλὰς αἵτινες συναθροίζονται ὅπως λάβωσι τὰς θείας διαταγὰς ἐσχημάτιζον μίαν μόνην οἰκογένειαν, τὴν οἰκογένειαν τοῦ Σαβῶθ Αἰ δημοσίας ὑποθέσεις ἐκπεραιοῦντο διὰ τῆς ἀποράσεως τῶν Κριτῶν καὶ διὰ τῆς προτροπῆς τῶν προφητῶν.

Οἱ προφῆται ἦσαν λοιπὸν ὄχι μόνον ποιηταὶ θεόπνευστοι, ἀλλ' ἱεροὶ φύλαρχοι διδάσκοντες τὸν λαόν διὰ τοῦ λόγου καὶ ἐνθαυρόντες αὐτὸν διὰ τῆς εὐγλωττίας. Μετὰ τὴν διαφορὰν ὅτι παρὰ τῶ ἐνθουσιώδει τούτῳ λαῶ ἡ εὐγλωττία καὶ ἡ ποίησις, συγκεχυμέναι ὄμοι, δὲν ἦσαν εἰμὴ μία μόνη δύναμις, ἡ δύναμις τοῦ θείου λόγου. Ἡ γλῶσσα, ἐξεικονιζομένη πλὴν μονότονος ὡς ἡ ἔρημος, ἦτον εὐγλωττος καὶ ρητορικὴ ὡς ἡ ἐλευθερία. Ἡ το γλῶσσα ἰσχυρὰ καὶ βραχεῖα, ἡ τις δὲν ἐξέθετε τὴν ἰδέαν, ἀλλ' ἡ τις ἐξηκόντιζεν αὐτὴν εἰς τὸν οὐρανὸν ἢ εἰς τοὺς ἀνθρώπους Ἐβλεπέ τις ὅτι εἶχε συνταχθῆ, ὡς βλέπομεν αὐτὴν εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Ἰαῶβ, ἐν εἰδει διαλόγου πότε μὲν οἰκιακοῦ, πότε δὲ στρυφνοῦ καὶ τρομεροῦ μεταξὺ τοῦ ἀνθρώπινου καὶ τοῦ θείου κεραυνοῦ. Ἦτον ἐπομένως τὸ ἰδίωμα τὸ μᾶλλον λυρικὸν τὸ ὅποιον ποιητὴς τις ἠδυνήθη νὰ εὐρῇ ὅπως ἔτοιμον, διότι πᾶς θεόπνευστος ἀνθρώπος ἦτο ποιητὴς, πᾶς λαὸς ἦτο χορὸς, καὶ αὐτός ὁ Σαβῶθ ἐλάμβανε τὸν λόγον εἰς πᾶσαν στιγμὴν, ἀνώτατος ποιητὴς ὅστις ἐλάλει διὰ τοῦ κεραυνοῦ καὶ τῆς ἀστραπῆς ἐν τῷ μέσῳ τῶν νεφῶν.

Τοιαύτη ἦτον ἡ γλῶσσα τὴν ὁποίαν ὁ Δαβὶδ ἐμελλε νὰ μεταχειρισθῆ εἰς τοὺς ὕμνους καὶ εἰς τὰ ἄσματα αὐτοῦ, ἅτινα ἐμελλον νὰ χρησιμεύσωσι βραδύτερον ὡς προτότυπον καὶ ὡς κανὼν πασῶν τῶν ἐπὶ τῆς γῆς ὀλολυγμῶν.

Φαίνεται ὅτι ὁ Δαβὶδ, μουσικὸς καὶ ποιητὴς συγχρόνως, εἶχε δύο ὄργανα, τὸ μὲν διὰ τὴν μελωδίαν, τὸ δὲ διὰ τὸν ὑπομελισμὸν τῶν στίχων αὐτοῦ. Ἡ ἱερά γραφὴ

τῷ ὄντι ἀναφέρει περὶ μικροῦ τινος ποιμέ-
νος τὸν ὄποιον οἱ ἀζιωματικῶς τῆς σκηνῆς
τοῦ Σαούλ εἶχον ἀκούσει παίζοντα ἠδέως
τὸν αὐλὸν τοῦ ἐπὶ λόφου τινὸς ἐνῶ ἐφύλατ-
τε τὰ ποιμνία τοῦ πατρὸς του. Ἐνεκεν
τούτου προκαλεῖται νὰ ἔλθῃ εἰς τὸ στρα-
τόπεδον ὅπως διασκεδάσῃ καὶ καταπραῦνῃ
τὴν μελαγχολίαν τοῦ βασιλέως. Βραδύτε-
ρον ὅμως, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς ἐπομένης
ἐξιστορήσεως τῆς ἱεράς Γραφῆς, ἀφοῦ ἡ ἡ-
λικία ἀνέπτυξε τὴν ποιητικὴν μεγαλοφυΐαν
καὶ τὸ ἡρωϊκὸν θάρρος τοῦ νέου ποιμένου,
ὁ Δαβὶδ ὡς καὶ οἱ ἄλλοι προφῆται τῆς Ἰ-
ουδαίας ἢ τῆς Ἀραβίας, ἀπέριψε τὸν αὐ-
λὸν ὅπως λάβῃ τὴν λύραν, ὄργανον μάλ-
λον ἀνδρικὸν διὰ τοῦ ὁποίου ἐσυνδέουσι
πάντοτε τοὺς στίχους κατ' ἐκείνην τὴν ἐ-
ποχὴν. Ἡ ἑβραϊκὴ αὕτη λύρα ἦτον ἀναμ-
φιδόλως ὄργανόν τι μὲ δύο ἢ τρεῖς χορδὰς,
ὅμοιον μὲ ἐκεῖνο τὸ ὄποιον οἱ Ἕλληνες ὠνό-
μαζον *λύραν* καὶ διὰ τοῦ ὁποίου ὁ Ἀχιλλεὺς
τὴν ἐσυνοδεύετο ὁσάκις ἤθελε νὰ διασκεδάσῃ
θλίψιν του. Ἀλλὰ ποῖον ἦτο τὸ σχῆμα, τὸ
μέτρον, ὁ ρυθμὸς, ἡ συμφωνία τῶν ποιη-
τικῶν τούτων ἀσμάτων, τῶν ἱερῶν τούτων
στίχων; Εἶχον τὸ ἡμιστίχιον, τοὺς πόδας,
τὴν ὁμοιοκαταληξίαν τῆς εὐρύθμου καὶ ἄρ-
μονικῆς ἐκείνης ποιήσεως ἢ οἱ Ἕλληνες,
οἱ Λατῖνοι καὶ οἱ νεώτεροι ὀνομάζουσι στί-
χους; Φαίνεται ὅτι ἡ ἑβραϊκὴ γλῶσσα,
καὶ τοὶ λίαν ἐκφραστικὴ καὶ λίαν σοφῆ, δὲν
εἶχε φθάσει εἰσέτι εἰς τὴν ἐντελῆ ἐκείνην
ἐφεύρεσιν τῶν στίχων, ἥτις μεταβάλλει τὰς
λέξεις εἰς φθόγγους, τὸ δὲ ὕψος εἰς μουσι-
κὴν. Φαίνεται ὅτι τὸ ποιητικὸν καὶ τὸ
στιχογραφικὸν σχῆμα τῆς γλώσσης ταύτης
ἐσυνίστατο τότε κυρίως ἐν τῇ ἐπαναλήψει
ἢ ἐν τῇ ἠχῷ τῆς αὐτῆς ἐννοίας, εἰς τρόπον
ὥστε ν' ἀποτελῇ τὴν αὐτὴν συμφωνίαν ἢ ἡ
ἠχῷ κάμνει εἰς τὴν φωνὴν ὁσάκις ἐξέρχεται.

Ἡ συμφωνία αὕτη δύο ἐννοιῶν πρὸς ἀλ-
λήλας ἀνταποκρινόμενας, ἐκ τῆς ἀρχῆς τοῦ
στίχου μέχρι τοῦ τέλους τῆς στρόφης, ἐ-
πεβλήθη βεβαίως εἰς τοὺς ἑβραίους ποιητὰς
ἢ προφῆτας ὑπὸ τῆς φύσεως τῆς χώρας αὐ-

τῶν. Τὸ σχῆμα τῶν κοιλάδων καὶ τῶν χα-
ραδρῶν, τὸ εὐχηθὲν τῶν βράχων οἵτινες δια-
περῶσι πανταχοῦ τὴν γῆν, ἡ ἀντήχησις
τῶν πολυπληθῶν σπηλαίων ἕτινα διασχί-
ζουσι τὴν βαθύτητα τῶν λίθων τούτων,
πολλαπλασιάζουσι εἰς τὰ μέρη ταῦτα τὴν
ἠχῷ. Οἱ βοσκοὶ τοῦ ποιμενικοῦ τούτου ἔ-
θνους, ἐκπεπληγμένοι βεβαίως διὰ τὴν συμ-
μετρίαν μετὰ τῆς ὁποίας αἱ φάραγγες αὐ-
ται, οἱ βράχοι καὶ τὰ σπήλαια ἐπανελάμ-
βανον τοὺς ἠχούς τῶν αὐλῶν των, ἐζήτη-
σαν φυσικῶς τῷ λόγῳ νὰ μιμηθῶσιν ἐν τῇ
προσῳδίᾳ αὐτῶν τὴν μουσικὴν ταύτην ἐπα-
νάληψιν, ἣν οἱ πεπαιδευμένοι εἰς τὰ ἐπικά
ἢ λυρικά ἄσματα τῆς ἱεράς Γραφῆς ὀνομά-
ζουσι *παραλληλισμόν*. Καὶ ὄχι μόνον τὸ ὠ-
τίον αὐτομάτως πληττεῖται καὶ εὐχαριστεῖ-
ται ὑπὸ τῆς συμφωνίας ταύτης τῆς λέξεως
μετὰ τῆς λέξεως, ἀλλὰ καὶ ἡ ψυχὴ ἡμῶν.
Ἐὰν ὑπάρχῃ ἠχῷ εἰς τὰ ὄτα ἡμῶν, ὑπάρ-
χει βεβαίως τοιαύτη καὶ εἰς τὰς ἐννοίας,
τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα ἀγαπᾷ νὰ ἐπανα-
λαμβάνῃ δις ἐκεῖνο τὸ ὄποιον σκέπτεται,
ὅπως βεβαιωθῇ περισσότερο περὶ ἐκείνου
τὸ ὄποιον αἰσθάνεται καὶ ὅπως ἀπολαύσῃ
δις τῆς εὐχαριστήσεως ταύτης. Καὶ τί ἄλ-
λο εἶναι ἡ ὁμοιοκαταληξία εἰς τὰς νεωτέ-
ρας γλώσσας εἰμὴ ἡ συμφωνία τοῦ πρώ-
του στίχου ἐπαναλαμβανομένου ἐν τῷ δευ-
τέρῳ;

Ἡ ἐπανάληψις τῆς αὐτῆς ἰδέας ἐν τῷ
πρώτῳ μέρει τοῦ ἀντιφώνου καὶ ἐπαναλαμ-
βανομένης σχεδὸν ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς ὅρους
ἐν τῷ δευτέρῳ μέρει, εἶχε παρὰ τοῖς ἀρ-
χαίοις καὶ παρὰ τοῖς ἑβραίοις προφανῶς
ἄλλην αἰτίαν.

Ἡ αἰτία αὕτη ἦτον ἡ εὐκολία ἢ ἡ ἐ-
πανάληψις αὕτη ἐδίδεν εἰς τὸν λαὸν ἢ εἰς
τὸν χορὸν τοῦ νὰ συνεταιρισθῇ μετὰ τοῦ
ἄσματος τοῦ ποιητοῦ, ἐπαναλαμβάνων μετ'
αὐτὸν ἐκεῖνο ὅπερ εἶπε ἢ ψάλλει. Ὁ
σκοπὸς οὗτος νὰ παρέξῃ εἶδος τι ἐπωδῆς
εἰς τὸν χορὸν ἢ εἰς τὸν λαὸν εἶναι ἐκπλη-
κτικὴ εἰς τινὰς ψαλμοὺς τοῦ Δαβὶδ. Ἀναγι-
νώσκων τις αὐτοὺς, ἀκούει τὸν χορὸν ἢ
τὸν λαὸν ν' ἀντηχῇ τὴν ἐπωδὴν παρατεί-

νων αὐτὴν μέχρις οὐρανοῦ. Ὡς ἐκ τούτου,
εἶναι εὐκόλον νὰ ἐξηγήσῃ τις τὸν αὐλὸν,
τὴν λύραν καὶ τὴν προσῳδίαν τοῦ ποιμέ-
νος μουσικοῦ καὶ τοῦ βασιλέως ποιητοῦ.
Ἀκούσωμεν αὐτὸν ἄδοντα.

Ὁ νέος αἰοιδὸς ἴσταται εἰς τὴν σκηνὴν
τοῦ Σαούλ. Ὁ Σαούλ εἶναι ἀνήσυχος περὶ
τῆς τύχης του βλέπων τὸν ἐχθρικὸν στρα-
τὸν προχωροῦντα εἰς τὰς ἐσωτερικὰς κοι-
λάδας τοῦ βασιλείου του' τρέμει διὰ τὸν
λαὸν του καὶ διὰ τὸ στέμμα του καὶ ἐρωτᾷ
ἐαυτὸν ἐὰν ὁ Θεὸς τὸν ἐγκατέλειπεν. Ὁ
Δαβὶδ ἀναγινώσκων τοὺς συλλογισμοὺς
τούτους ἐπὶ τοῦ προσώπου τοῦ βασιλέως,
λαμβάνει τὴν λύραν του καὶ συμμεριζόμε-
νος τὴν θλίψιν τοῦ κυρίου του, ψάλλει ἐ-
ρωτῶν τὸν Σαβθάθ καὶ λαμβάνων συγχρό-
ως παρὰ τοῦ ἰδίου τὴν ἀπάντησιν.

«Ἰνα τί ἐφρόαζαν ἔθνη, καὶ λαοὶ ἐμελέ-
τησαν κενά;

«Παρέστησαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ
οἱ ἄρχοντες συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ κα-
τὰ τοῦ Κυρίου καὶ κατὰ τοῦ Χριστοῦ αὐ-
τοῦ!

«Διαρρήξωμεν τοὺς δεσμοὺς αὐτῶν, καὶ
ἀπορριψώμεν ἀφ' ἡμῶν τὸν ζυγὸν αὐ-
τῶν.

«Ὁ κατοικῶν ἐν οὐρανοῖς ἐκγελάσεται
αὐτοὺς, καὶ ὁ Κύριος ἐκμυκτηριεῖ αὐτούς.

«Τότε λαλήσει πρὸς αὐτοὺς ἐν ὀργῇ αὐ-
τοῦ, καὶ ἐν τῷ θυμῷ αὐτοῦ ταράξει αὐ-
τούς.

«Ἐγὼ δὲ κατεστάθην βασιλεὺς ὑπ' αὐ-
τοῦ ἐπὶ Σιών ὄρος τὸ ἅγιον αὐτοῦ διαγγέλ-
λων τὸ πρόσταγμα Κυρίου.

«Κύριος εἶπε πρὸς με: Ὑιὸς μου εἶ σύ,
ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε.

«Ἀίτησαι παρ' ἐμοῦ, καὶ δώσω σοι ἔθνη
τὴν κληρονομίαν σου, καὶ τὴν κατάσχεσίν
σου τὰ πέρατα τῆς γῆς.

«Ποιμανεῖς αὐτοὺς ἐν ράβδῳ σιδηρᾷ, ὡς
σκυῖα κεραμείως συντρίψεις αὐτούς.

«Καὶ νῦν βασιλεῖς σύνετε, παιδεύθητε
πάντες οἱ κρινόντες τὴν γῆν.

«Δουλεύσατε τῷ Κυρίῳ ἐν φόβῳ καὶ ἀ-
γαλλιάσθε αὐτῷ ἐν τρόμῳ.

«Δράξασθε παιδίαν μήποτε ὀργισθῇ Κύ-
ριος καὶ ἀπολείσθε ἐξ ὁδοῦ δικαίας. Ὅταν
ἐκκαυθῇ ἐν τάχει ὁ θυμὸς αὐτοῦ, μακάριος
πάντες οἱ πεποθότες ἐπ' αὐτῷ.»

Εἰς τὴν ὁδὴν ταύτην, ἥτις εἶναι σύντο-
μος καὶ ἀσυνάρτητος πρόκλησις ἀπεινο-
μένη εἰς τὸν ἐχθρὸν, ὁ ποιητὴς ἀπειθύνει
ταὶ κατ' ἀρχὰς εἰς τοὺς πορθητὰς τοῦ ἱε-
ροῦ ἐδάφους, ἀκολουθῶν εἰς τὸν Σαβθάθ
τὸν ὄποιον κάμνει νὰ ὀμιλῇ διὰ τοῦ ἰδίου
στίματός του ὅπως ἐμπνεύσῃ θάρρος εἰς
τὸν Σαούλ' ἐπειτα εἰς τὸν Σαούλ εἰς τὸν ὄ-
ποιον αἰφνης ἀντικαθίσταται ὅπως τὸν κά-
μη νὰ λαλήσῃ γλώσσῃ βασιλικὴν καὶ ἐν-
θαρρυντικὴν διὰ τὸν ἑαυτὸν του καὶ διὰ
τὸν λαὸν του. Ἰστέρον πάλιν εἰς τοὺς ἐχ-
θροὺς ὅπως μετανοήσωσι καὶ ὑποταχθῶσιν
εἰς τὴν κυριάρχίαν τοῦ ἐκλεκτοῦ καὶ κε-
χρισμένου βασιλέως, ἡγουν τοῦ Σαούλ!
Μὴ λησμονήσωμεν δὲ ὅτι οἱ ψαλμοὶ προσ-
φέρουσι διττὴν ἔννοιαν. Εἰς τὴν ὁδὴν ταύ-
την ὁ Δαβὶδ ὑπαινίττεται τὴν ἔλευσιν τοῦ
Σωτῆρος ἡμῶν.

Ἐπάρχουσι ὀλίγα πολεμικὰ ἄσματα
τοσοῦτον ὑψηλὰ καὶ τοσοῦτον ἱερά ὅσον ἡ
ὁδὴ αὕτη ἥτις ἐμελλεν ν' ἀντηχῆσῃ ἐκ τῆς
σκηνῆς τοῦ Σαούλ μέχρι τοῦ στρατοπέδου
τῆς ἀντιθέτου ἔχθης. Ὁ διαλογισμὸς τοῦ
Θεοῦ ὅστις ἐκδηλοῦται διὰ τῶν ἀστραπῶν
καὶ τῶν κεραυνῶν εἰς τοὺς λόγους τοῦ ποι-
ητοῦ αὐτοῦ, προσθέτει εἰς τὸ πολεμικὸν
τοῦτο ἄσμα ὑπερφυσικὸν χαρακτῆρα, ὅστις
εἶναι κατ' ἐξοχὴν ὁ χαρακτῆρ τῆς λυρικῆς
ποιήσεως τῶν ἑβραίων.

Ἐξακολουθοῦντες τὴν ἀνάγνωσιν τῶν
ψαλμῶν βλέπομεν ὅτι ὁ ποιητὴς ἔλαβε
βραδύτερον ἀνάγκην νὰ ζητήσῃ αὐτὸς ὁ ἱ-
διος τὴν παρηγορίαν καὶ ἐμπιστοσύνην ἐ-
κείνην ἢ εἶχε ζητήσῃ ὑπὲρ τοῦ βασιλέως
του.

Ὁ τρίτος ψαλμὸς εἶναι ἡ ἐλεγεία ἐπὶ
τῆς ἰδίας αὐτοῦ τύχης. Πιθανὸν νὰ ἔγραψεν
αὐτὴν τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ὁ Σαούλ ζηλο-
τυπία φερόμενος ἠθέλησε νὰ τὸν διαπεράσῃ
διὰ τῆς λόγχης του, ἡ ὁπότε ἀπεδίδρασκεν
ἀπὸ προσώπου Ἀβεσσαλὼν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ

ἴν τῆ ἐρήμῳ. Ἀκούσωμεν τὴν ὠδὴν ταύτην ἢ μᾶλλον τὸν ὀλολυγμὸν τοῦτον τῆς λύρας τοῦ προγεγραμμένου ποιητοῦ.

«Κύριε, τί ἐπληθύνθησαν οἱ θλίβοντές με; πολλοὶ ἐπανάστανται ἐπ' ἐμέ!»

«Πολλοὶ λέγουσι τῆ ψυχῇ μου· Οὐκ ἔστι σωτηρία αὐτῷ ἐν τῷ Θεῷ αὐτοῦ.»

Δύναται τις νὰ ὑποθέσῃ μεταξὺ τοῦ στίχου τούτου καὶ τοῦ ἐπομένου διεξοδικῶν παῦσιν ἀναπληρουμένην διὰ στεναγμοῦ ἐν εἴδει ἐπώδης τῆς λύρας αὐτοῦ, στεναγμὸν τὸν ὅποιον διακρίπτει αἰφνιδίως διὰ τῆς ἐπομένης προκλήσεως εἰς τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ καὶ τῆς πεποιθήσεώς του εἰς τὸν Θεόν.

«Σὺ δὲ, Κύριε, ἀντιλήπτωρ μου εἶ, δόξα μου, καὶ ὑψὼν τὴν κεφαλὴν μου!»

«Φωνῇ μου πρὸς Κύριον ἐκέκραξα, καὶ ἐπήκουσέ μου ἐξ ὀρίων ἁγίου αὐτοῦ.»

Ἀκολούθως ἐν τῇ ἡρεμίᾳ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ ἐξακολουθεῖ μετ' ὄνον βραδύτερον καὶ γλυκύτερον.

«Ἐγὼ δὲ ἐκοιμήθην, καὶ ὑπνώσα, ἐξηγέρθην, ὅτι Κύριος ἀντιλήψεταιί μου.

«Ὁὗ φοβηθήσομαι ἀπὸ μυριάδων λαοῦ, τῶν κύκλῳ συνεπιτιθεμένων μοι.

«Ἀνάστα, Κύριε, σῶσόν με ὁ Θεός μου, ὅτι σὺ ἐπάταξας πάντας τοὺς ἐχθραίνοντάς μοι ματαίως, ἐδόντας ἀμαρτωλῶν συνέτριψας.

«Τοῦ Κυρίου ἡ σωτηρία, καὶ ἐπὶ τὸν λαόν σου ἡ εὐλογία σου!»

Ἄποια ἀδιάπταιστος καὶ βαθεῖα πίστις εἰς τὸν Θεόν!

Ἐνθαρρυνθεὶς οὕτω διὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ φωνῆς, ὁ Δαβὶδ παραδίδεται ἐν τῇ ἐπομένῃ ὠδῇ εἰς φιλοσοφικὰς σκέψεις αἵτινες ὁμοιάζουσι μᾶλλον τὰς παροιμίας τοῦ Σολομῶντος. Ἡ ὠδὴ αὕτη, ἐν ἣ ὑπερτερεῖ μᾶλλον ἢ φιλοσοφία τῆς ποιητικῆς φαντασίας, φαίνεται γεγραμμένη εἰς προβεβηκυῖαν ἡλικίαν.

«Ἐν τῷ ἐπικαλεῖσθαί με εἰσήκουσάς μου ὁ Θεός τῆς δικαιοσύνης μου, ἐν θλίψει ἐπλατύνάς με!»

«Πολλοὶ λέγουσι: Τίς δεῖξει ἡμῖν τὰ ἀ-

γαθὰ; Ἐσημειώθη ἐφ' ἡμᾶς τὸ φῶς τοῦ προσώπου σου Κύριε· ἔδωκας εὐφροσύνην εἰς τὴν καρδίαν μου. Ἀπὸ καρποῦ σίτου, οἴνου καὶ ἐλαίου αὐτῶν ἐπληθύνθησαν.

«Ἐν εἰρήνῃ ἐπὶ τὸ αὐτὸ κοιμηθήσομαι, καὶ ὑπνώσω. Ὅτι σὺ Κύριε κατὰ μόνας ἐπ' ἐλπίδι κατώκισάς με.»

Ἐν τῇ ἐπαναλήψει ταύτῃ τοῦ ὕπνου, ἥτις εἶναι συγχρόνως ἐκφραστικὴ καὶ φυσικὴ, ὁ ποιητὴς ἠθέλησε νὰ παραστήσῃ τὴν ἄκραν αὐτοῦ ἀσφάλειαν καὶ τὴν πεποιθήσιν ἣν ἔτρεφε πρὸς τὸν Θεόν. Τῶντι' οὐδὲν συμβολικώτερον τοῦ ὕπνου καὶ τῆς ἀφυπνώσεως ἐναλλάξ ἐνεργουμένων μετὰ τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος καὶ μαρτυρούντων τὸν τακτικὸν ροῦν τοῦ αἵματος, καὶ ἐπομένως τῆς ζωῆς.

Ἡ ἕκτη ὠδὴ, ὡς φαίνεται, ἐστιχοιουρήθη διὰ τὴν παραφροσύνην τοῦ Σαοὺλ διαρκούσης τῆς δευτέρας ἢ τῆς τρίτης περιόδου τῆς φρενοβλαβείας αὐτοῦ. Εἶναι στεναγμὸς καὶ ἐπίκλησις ὑπὲρ τοῦ καταβεβλημένου βασιλέως. Εἶναι τὸ ἐλεγείον τοῦ ἀσθενοῦς.

Ἴδου τροφαὶ τινές.

«Κύριε! μὴ τῷ θυμῷ σου ἐλέγξῃς με, μηδὲ τῇ ὀργῇ σου παιδεύσῃς με!»

«Ἐλεήτόν με Κύριε, ὅτι ἀσθενὴς εἰμι· ἴασαί με Κύριε, ὅτι ἐταράχθη τὰ ὀστέα μου, καὶ ἡ ψυχὴ μου ἐταράχθη σφόδρα, καὶ σὺ Κύριε ἕως πότε; . . .

Μετὰ τὴν ἀποσιώπησιν ταύτην, ἥτις ἐμφαίνει τὸν ὑστατον βαθμὸν τῆς ἀνθρωπίνου θλίψεως, ἡ ἐλπίς ἐπανερχεται εἰς τὸν ἀσθενῆ.

«Ἐπίστρεψον Κύριε, ἐπαναλαμβάνει ὁ ποιητὴς, ρῦσαι τὴν ψυχὴν μου! Σῶσόν με ἕνεκεν τοῦ ἐλέους σου!»

«Ὅτι οὐκ ἔστιν ἐν τῷ θανάτῳ ὁ μνημονεύων σου, ἐν δὲ τῷ Ἄδῃ τίς ἐξομολογήσεται σοι;»

Ἀκολούθως τὸ πάθος ἐπανερχεται, ὁ δὲ ποιητὴς ἐπαναλαμβάνει·

«Ἐκοπίασα ἐν τῷ στεναγμῷ μου, λούσω καθ' ἑκάστην νύκτα τὴν κλίνην μου, ἐν δάκρυσί μου τὴν στρωμνὴν μου βρέξω!»

«Ἐταράχθη ἀπὸ θυμοῦ ὁ ὀφθαλμός μου, ἐπαλαιώθη ἐν πᾶσι τοῖς ἐχθροῖς μου.»

Ἄλλ' αἴφνης πνεῦμα ἀγαλλιάσεως καὶ ἀθωότητος κυριεύει τὸν ποιητὴν. Τὸ ἐλεγείον μεταβάλλεται εἰς ὕμνον, ὁ δὲ ἀσθενὴς ἀνακουφισθεὶς εὐγνωμονεῖ διὰ τῶν ἐξῆς στροφῶν τὸν Θεὸν ὅστις τὸν ἔσωσεν·

«Ἀπόστητε ἀπ' ἐμοῦ πάντες οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν ὅτι εἰσήκουσε Κύριος τῆς φωνῆς τοῦ κλαυθμοῦ μου.

«Ἦκουσε Κύριος τῆς δεήσεώς μου, Κύριος τὴν προσευχὴν μου προσεδέξατο.

«Λίσσυνθεισαν καὶ ταραχθείσαν πάντες οἱ ἐχθροὶ μου, ἀποστραφείσαν, καὶ κατασχυνθείσαν σφόδρα διὰ τάχους.»

Πλὴν ἡ ἀληθὴς δοξολογία τοῦ Δαβὶδ εἶναι ἐκείνη ἣν οἱ ὑπομνηματισταὶ κατέταξαν ὑπὸ τὸν 17ον ἀριθμὸν τῶν λυρικῶν αὐτοῦ ἀσμάτων καὶ τὴν ὅποιαν ἔγραψε καὶ ἔφαλε μετὰ τὰς νίκας καὶ τὸν ἐθρονισμὸν αὐτοῦ.

Ἡ ἀταξία τῶν στίχων μαρτυρεῖ τὴν ἀταξίαν τοῦ ἐνθουσιασμοῦ αὐτοῦ. Ἡ στροφή εἶναι σύντομος ὡς ἡ ἀνάθρωπος αὐτοῦ φωνή. Ἀκούσωμεν τὴν διακαῆ ταύτην προσευχὴν, ἥτις ἐμπεριέχει τὰς ὑψηλότερας εἰκόνας τῆς λυρικῆς ποιήσεως.

«Ἀγαπήσω σε Κύριε ἡ ἰσχὺς μου. Κύριος στερῶμά μου, καὶ καταφυγή μου καὶ ρύστης μου!»

«Ὁ Θεός μου βοηθός μου, καὶ ἐλπιδὴ ἐπ' αὐτόν· ὑπερασπιστής μου καὶ κέρας σωτηρίας μου, καὶ ἀντιλήπτωρ μου.

«Ἦκουσεν ἐκ ναοῦ ἁγίου αὐτοῦ φωνῆς μου, καὶ ἡ κραυγὴ μου ἐνώπιον αὐτοῦ εἰσελεύσεται εἰς τὰ ὦτα αὐτοῦ. Καὶ ἐσαλεύθη καὶ ἐντρομος ἐγεννήθη ἡ γῆ, καὶ τὰ θεμέλια τῶν ὄρεων ἐταράχθησαν, καὶ ἐσαλεύθησαν, ὅτι ὠργίσθη αὐτοῖς ὁ Θεός.

«Ἀνέβη καπνὸς ἐν ὀργῇ αὐτοῦ, καὶ πῦρ ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ καταφλεγῆσεται ἄνθρακες ἀνήρθησαν ἀπ' αὐτοῦ.

«Καὶ ἐκλινεν οὐρανοὺς, καὶ κατέβη, καὶ γνώφος ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ.

«Καὶ ἐπέβη ἐπὶ Χερουβὶμ καὶ ἐπετάθη, ἐπὶ πτερύγων ἀνέμων.

«Καὶ ἔθετο σκότος ἀποκρυφὴν αὐτοῦ, κύκλῳ αὐτοῦ ἢ σκηνὴ αὐτοῦ, σκοτεινὸν ὕδωρ ἐν νεφέλαις ἀέρων.

«Ἀπὸ τῆς τηλαυγήσεως ἐνώπιον αὐτοῦ αἱ νεφέλαι διήλθον, χάλαζα καὶ ἄνθρακες πυρός.

«Καὶ ἐβρόντησεν ἐξ οὐρανοῦ ὁ Κύριος, καὶ ὁ Ὑψίστος ἔδωκε φωνὴν αὐτοῦ.

«Ἐξαπέστειλε βέλη, καὶ ἐσκόρπισεν αὐτοὺς, καὶ ἀστράπας ἐπλήθυνε, καὶ συνετάραξεν αὐτούς.

«Καὶ ὤφθησαν αἱ πηγαὶ τῶν ὑδάτων, καὶ ἀνεκαλύφθη τὰ θεμέλια τῆς οἰκουμένης!»

Μετὰ τὴν φοβερὰν ταύτην ἰδέαν τῆς ἰσχύος τοῦ προστάτου αὐτοῦ, ὁ ἴστεμμένος καὶ νικητὴς ποιητὴς ἐπανερχεται εἰς ἐαυτὸν ὁμολογῶν μετ' ἐπαίνου τὰς ἀρετὰς αὐτοῦ.

«Καὶ ἀνταποδώσει μοι Κύριος κατὰ τὴν δικαιοσύνην μου, καὶ κατὰ τὴν καθαρότητα τῶν χειρῶν μου ἀνταποδώσει μοι.

«Ὅτι ἐφύλαξα τὰς ὁδοὺς Κυρίου καὶ οὐκ ἠσέβησα ἀπὸ τοῦ Θεοῦ μου.

«Ὅτι πάντα τὰ κρίματα αὐτοῦ ἐνώπιόν μου καὶ τὰ δικαιώματα αὐτοῦ οὐκ ἀπέστησαν ἀπ' ἐμοῦ.

«Καὶ ἔσομαι ἄμωμος μετ' αὐτοῦ, καὶ φυλάξομαι ἀπὸ τῆς ἀνομίας μου.

«Καὶ ἀνταποδώσει μοι Κύριος κατὰ τὴν δικαιοσύνην μου, καὶ κατὰ τὴν καθαρότητα τῶν χειρῶν μου, ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ.

«Μετὰ δόλου ὅσιος ἔση, καὶ μετὰ ἀνδρὸς ἀθώου, ἀθῶος ἔση, καὶ μετὰ ἐκλεκτοῦ ἐκλεκτὸς ἔση, καὶ μετὰ στρεβλοῦ διαστρέψεις.

«Ὅτι σὺ λαὸν ταπεινὸν σώσεις, καὶ ὀφθαλμοὺς ὑπερηφάνων ταπεινώσεις.

«Ὅτι σὺ φωτιεῖς λύχνον μου, Κύριος ὁ Θεός μου, φωτιεῖς τὸ σκότος μου.

«Ὅτι τίς Θεὸς πᾶρεξ τοῦ Κυρίου; ἢ τίς Θεός, πλὴν τοῦ Θεοῦ ἡμῶν;

«Ὁ Θεός ὁ περιζωννύων με δύναμιν, καὶ ἔθετο ἄμωμον τὴν ὁδόν μου. Καταρτιζόμε-

νος τοὺς πόδας μου ὡσεὶ ἐλάφου, καὶ ἐπὶ τὰ ὑψηλά ἴστων με.

«Διδάσκων χειρὰς μου εἰς πόλεμον, καὶ ἔθου τόξον χαλκοῦν τοὺς βραχίονάς μου.

«Ἐπλάτυνας τὰ διαβήματά μου ὑποκάτω μου, καὶ οὐκ ἠσθένησε τὰ ἴχνη μου.

«Καὶ τοὺς ἐχθρούς μου ἔδωκάς μοι νῶτον, καὶ τοὺς μισοῦντάς με ἐξωλόθρευσας.

«Ἐκέκραξαν, καὶ οὐκ ἦν ὁ σώζων πρὸς Κύριον, καὶ οὐκ εἰσήκουσεν αὐτῶν.

«Καὶ λεπτυνῶ αὐτοὺς ὡσεὶ χνοῦν κατὰ πρόσωπον ἀνέμου, ὡς πηλὸν πλατειῶν λεανῶ αὐτούς.

«Ῥῥσαί με ἐξ ἀντιλογίας λαοῦ, καταστήσεις με εἰς κερὰν ἰθύνων.

«Λαὸς ὃν οὐκ ἔγνων ἐδούλευσέ μοι εἰς ἀκοήν ὡτίου ὑπήκουσέ μου.

«Ζῆ Κύριος, καὶ εὐλογητὸς ὁ Θεός, καὶ ὑψωθῆτω ὁ Θεὸς τῆς σωτηρίας μου.

«Διὰ τοῦτο ἐξομολογήσομαι σου ἐν ἔθνεσι Κύριε, καὶ τῷ ὀνόματί σου ψαλῶ.»

Καὶ τῶντι εἰς τοὺς ἐπομένους ὕμνους ψάλλει τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου με μεγαληγορίαν λέξεων ἀξίαν τοῦ μεγαλείου τῶν θείων ἔργων ἅτινα ἐγκωμιάζει.

«Οἱ οὐρανοὶ διηγούνται δόξαν Θεοῦ, ποιῆσιν δὲ χειρῶν αὐτοῦ ἀναγγέλλει τὸ στερέωμα.

«Ἡμέρα τῆ ἡμέρα ἐρεύγεται ρῆμα, καὶ νύξ νυκτὶ ἀναγγέλλει γινώσιν.

«Οὐκ εἰσὶ λαλιαί, οὐδὲ λόγοι, ὧν οὐχὶ ἀκούονται αἱ φωναὶ αὐτῶν.

«Εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φόβος αὐτῶν, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ρήματα αὐτῶν.

«Ἐν τῷ Ἠλίω ἔθετο τὸ σκῆνωμα αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς ὡς νυμφίος ἐκπορευόμενος ἐκ παστοῦ αὐτοῦ.»

Ἀκολουθῶς μεταβαίνων ἐκ τῆς ὕλικῆς τάξεως εἰς τὴν ἠθικὴν ὁ ποιητὴς ψάλλει εἰς στίχους ἐσκεμμένους τὴν σοφίαν τοῦ Σαβαῶθ κεχαραγμένην ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ ἐναρέτου ἀνθρώπου. Ὅπως δὲ ἐνσπείρει εἰς τὸν λαὸν ἐμπιστοσύνην, κατὰ τὰς παραμονὰς μάχης τινὸς, περαίνει τὴν μεγαλοπρεπῆ ταύτην ὠδὴν διὰ τῶν ἐξῆς λέξεων.

«Οὔτοι ἐν ἄρμασι καὶ οὔτοι ἐν ἵπποις, ἡμεῖς δὲ ἐν ὀνόματι Κυρίου Θεοῦ ἡμῶν ἐπικαλεσόμεθα.» (Ψαλ. 18—19).

Ἦλθν εἰς τὴν ἀσταςίαν τῆς ψυχῆς τοῦ ποιητοῦ ἐπονται αἱ ἀσταςίαι τοῦ ἀνθρωπίνου βίου. Προβεβηκῶς τὴν ἡλικίαν, ἀποβεβλημένος ἐκ τῶν ἀνακτόρων ὑπὸ τῶν ἀχαρίστων υἱῶν τοῦ, περιπλανώμενος εἰς τὸ βασιλείον του χωρὶς νὰ δυνηθῆ νὰ εὕρῃ ἄσυλον ἵνα καταφύγῃ, ἐν τῇ ἀπελπιστικῇ ταύτῃ θέσει διατελῶν, ψάλλει τὴν ἀκόλουθον ὠδὴν ἐνθα προφητεύει πολλὰ καὶ περὶ τοῦ πάθους τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν.

«Ὁ Θεός, ὁ Θεός μου, πρόσχες μοι, ἵνα τί ἐγκατέλιπές με; μακρὰν ἀπὸ τῆς σωτηρίας μου, οἱ λόγοι τῶν παραπτωμάτων μου.

«Ὁ Θεός μου κεκράζομαι ἡμέρας, καὶ οὐκ εἰσκούσεις, καὶ νυκτὸς, καὶ οὐκ εἰς ἄνοιαν ἐμοί.

«Ἐγὼ δὲ εἶμι σκόληξ, καὶ οὐκ ἄνθρωπος ὄνειδος ἀνθρώπων, καὶ ἐξουθένημα λαοῦ! Πάντες οἱ θεωροῦντές με ἐξεμυκτῆρισάν με, ἐλάλησαν ἐν χεῖλεσιν, ἐκίνησαν κεφαλὴν.

«Ἦλπισεν ἐπὶ Κύριον, ρυσάσθω αὐτὸν σωσάτω αὐτόν.

«Ἐπὶ σὲ ἐπερίρθη ἐκ μήτρας, ἀπὸ γαστρὸς μητρὸς μου, Θεός μου εἶ συ, μὴ ἀποστῆς ἀπ' ἐμοῦ. Ὅτι θλίψις ἐγγύς, ὅτι οὐκ ἔστιν ὁ βοηθῶν μοι.

«Περικύκλωσάν με μύσχοι πολλοὶ, ταῦροι πίονες περιέσχον με.

«Ἐξήρανθη ὡς ὄστρακον ἡ ἰσχύς μου, καὶ ἡ γλῶσσά μου κεκόλληται τῷ λάρυγγί μου, καὶ εἰς χοῦν θανάτου κατήγαγές με.

«Ὅτι ἐκύκλωσάν με κύνες πολλοὶ, συναγωγὴ πονηρευομένων περιέσχον με.

«Ἦρυξαν χειρὰς μου καὶ πόδας μου, ἐξηρίθμησαν πάντα τὰ ὀστέα μου.

«Αὐτοὶ δὲ κατενόησαν, καὶ ἐπειδὴν με διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμὸν μου ἔβαλον κληρὸν.

«Σὺ δὲ Κύριε μὴ μακρύνῃς τὴν βοήθειάν σου ἀπ' ἐμοῦ, εἰς τὴν ἀντίληψίν μου πρόσχες.

«Διηγῆσομαι τὸ ὄνομά σου τοῖς ἀδελφοῖς μου, ἐν μέσῳ ἐκκλησίας ὑμνήσω σε.»

Εἰς μάτην ἤθελε τις ζητήσῃ καθ' ἑλθὴν τὴν ἀρχαίαν ἢ νεωτέραν ποιήσιν τοσαύτην μετάνοιαν ἐκφραζομένην ὑπὸ τοιούτων εἰκόνων καὶ ὑπὸ τοσαύτης ἐλπίδος καὶ εὐσεβείας. Ὁ στίχος ἀναπηδᾷ ἐκ τῆς γῆς εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὴν γῆν ὥσπερ ἡ καρδία τοῦ ποιητοῦ. Θαυμάζει τις πῶς αἱ χορδαὶ τῆς λύρας τοῦ δὲν ἐθραύσθησαν ὑπὸ τοιούτου ἰσχυροῦς δονισμοῦ. Ἐὰν ἡ ἀνθρώπινος καρδία ἤθελε καταντήσῃ λύρα, οὕτως ἤθελεν ἀντηχησεῖ!

Εἰς τὸν 22 ὕμνον εὐρίσκει τις ἔλας τὰς ἀφελεῖς ἀναμνήσεις τοῦ ποιμενικοῦ βίου τοῦ προφήτου καὶ τοῦ βασιλέως. Ἐναύθα παρβαλλεὶ τὸν ἑαυτὸν του μετὰ τὰ πρόβατα ἅτινα ὠδήγει νέος ἔτι ὢν εἰς τοὺς λόφους καὶ τὰς δεξαμενὰς τῆς πατρίδος του Βηθλεέμ.

«Κύριος ποιμαίνει με, καὶ οὐδὲν με ὑστερήσει, εἰς τόπον χλόης ἐκεῖ με κατεσκηνώσεν. Ἐπὶ ὕδατος ἀναπαύσεως ἐξέθρεψέ με, τὴν ψυχὴν μου ἐπέστρεψεν.

«Ἐὰν γὰρ καὶ πορευθῶ ἐν μέσῳ σκιᾶς θανάτου οὐ φοβηθήσομαι κακὰ, ὅτι σὺ μετ' ἐμοῦ εἶ. Ἡ ράβδος σου, καὶ ἡ βακτηρία σου, αὐτὰ με παρεκάλεσαν.

«Ἡτοίμασας ἐνώπιόν μου τράπεζαν, ἐξ ἐναντίας τῶν θλιβόντων με.

«Ἐλίπανας ἐν ἐλαίῳ τὴν κεφαλὴν μου καὶ τὸ ποτήριόν σου μεθύσκον με ὡσεὶ κρᾶτιστον.»

Ἄλλὰ πάραυτα ὁ εἰκονιζόμενος ἐνθουσιασμός τοῦ ποιητοῦ τὸν κυριεύει καὶ ψάλλει μεθ' ἀθάνατον φωνὴν τὴν θριαμβευτικὴν εἰσοδὸν τοῦ Θεοῦ εἰς τοὺς ἀπεράντους αὐτοῦ κόσμους διὰ τῶν θυρῶν τῆς αἰωνιότητος.

«Ἄρατε πύλας οἱ ἄρχοντες ὑμῶν, καὶ ἐπάρθητε πύλαι αἰώνιοι, καὶ εἰσελεύσεται ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης!

«Τίς ἐστὶν οὗτος ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης; Κύριος κραταῖος καὶ δυνατός, Κύριος δυνατὸς ἐν πολέμῳ!

«Ἄρατε πύλας οἱ ἄρχοντες ὑμῶν, καὶ

ἐπάρθητε πύλαι αἰώνιοι, καὶ εἰσελεύσεται ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης.

«Τίς ἐστὶν οὗτος ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης; Κύριος τῶν δυναμῶν, αὐτὸς ἐστὶν ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης.»

Ἄλλοθι ψάλλει ἄσμα εὐγνωμοσύνης ὑπὲρ τῶν γεωργῶν καὶ τῶν ποιμένων.

«Ἐπισκέψω τὴν γῆν καὶ ἐμέθυσας αὐτήν, ἐπλήθυνας τοῦ πλουτίσαι αὐτήν.

«Ὁ ποταμὸς τοῦ Θεοῦ ἐπληρώθη ὕδατων ἠτοίμασας τὴν τροφήν αὐτῶν, ὅτι οὕτως ἡ ἐτοιμασία. Τὰς αὐλάκας αὐτῆς μέθυσον, πλήθυνον τὰ γεννήματα αὐτῆς, ἐν ταῖς σταγύσιν αὐτῆς εὐφρανθήσεται ἀνατέλλουσα. Εὐλογήσεις τὸν στέφανον τοῦ ἐνιαυτοῦ τῆς χρηστότητός σου καὶ τὰ πεδία σου πληθήσονται ποιότητος. Πιανθήσονται τὰ ὄρατά τῆς ἐρήμου, καὶ ἀγαλλίασιν οἱ βουνοὶ περιζώσονται. Ἐνεδύσαντο οἱ κριοὶ τῶν προβάτων, καὶ αἱ κοιλίδες πληθυνούσι σίτον, κεκράζονται, καὶ γὰρ ὑμνήσουσιν.

«Ἐὰν κοιμηθῆτε ἀνὰ μέσον τῶν κλήρων, πτέρυγες περιστέρως περιηγουμέναι καὶ τὰ μετάφρεγα αὐτῆς ἐν χλωροτῆτι χρυσοῦ.»

Τί εἶναι ὁ Πίνδαρος ἢ ὁ Ὀράτιος ἐνώπιον τῆς ζωῆς ταύτης ποιήσεως;

«Ὡς πρὸς τὰς εἰκόνας δύναται νὰ ἐξισωθῆ μετὰ τοῦ Θεοκρίτου, πλὴν εἰς τὸν Θεοκρίτον μόνον ἡ φαντασία ἱκανοποιεῖται, ἐνῶ παρὰ τῷ Δαβὶδ ἡ ψυχὴ ἀποδίδει ἔλας τὰς καλλονὰς τῆς φύσεως εἰς τὸν δημιουργὸν καὶ εὐγνωμονοῦσα εὐχαριστεῖ αὐτὸν διὰ τὰ ἔργα του.

Καὶ ἐπειδὴ ἕκαστον χαρακτηριστικὸν τοῦ τε ποιμενικοῦ ἢ ἱερατικοῦ βίου χορηγεῖ εἰς αὐτὸν εἰκόνα νέαν, γλυκειαν, ἰσχυρὰν ἢ ἀπροσδόκητον, ἰδοὺ διὰ τινων λέξεων συσταίνεται τὴν διαλλαγὴν καὶ τὴν ὁμόνοιαν εἰς τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ.

«Ἰδοὺ τί καλὸν, ἢ τί τερπνόν; ἀλλ' ἢ τὸ κατοικεῖν ἀδελφοῦς ἐπὶ τὸ αὐτό.

«Ὡς μύρον ἐπὶ κεφαλῆς, τὸ καταβαίνον ἐπὶ πώγωνια, τὸν πώγωννα τοῦ Ἄαρὸν. Τὸ καταβαίνον ἐπὶ τὴν ὄαν τοῦ ἐνδύματος αὐτοῦ, ὡς δρόσος Ἄερμων, ἢ καταβαίνουσα ἐπὶ τὰ ὄρη Σιών!»

Οὐδείς τῶν ἀρχαίων ποιητῶν δὲν προσφέρει εἰς τὰς πατριωτικὰς αὐτοῦ ἐλεγείας οἰμωγὰς ἀξίας νὰ παραβληθῶσι μὲ τὰς ἐξῆς στροφάς.

«Ἐπὶ τὸν ποταμὸν Βαβυλῶνος, ἐκεῖ ἐκαθίσταμεν καὶ ἐκλαύσαμεν, ἐν τῷ μνησθῆναι ἡμᾶς τῆς Σιών.

«Ἐπὶ ταῖς ἰτέαις, ἐν μέσῳ αὐτῆς, ἐκρεμάσαμεν τὰ ὄργανα ἡμῶν. Ὅτι ἐκεῖ ἐπηρώτησαν ἡμᾶς οἱ αἰχμαλωτεύσαντες ἡμᾶς λόγους ὧδῶν.

«Πῶς ἄσωμεν τὴν ὠδὴν Κυρίου ἐπὶ γῆς ἀλλοτρίας;

«Ἐάν ἐπιλάβωμαι σου Ἱερουσαλήμ, ἐπιλησθῆναι ἢ δεξιὰ μου.

«Κολληθῆναι ἢ γλῶσσά μου τῷ λάρυγγί μου ἐάν μὴ σοῦ μνησθῶ.»

Ἡ ἐλεγεία τοῦ αἰχμαλώτου τελευταῖα διὰ φρικτῆς κατάρτας κατὰ τῶν καταδυναστών.

Τέλος οἱ θαυμάσιοι οὗτοι ὕμνοι τελευτῶσι δι' ἐνὸς χοροῦ εἶθα ὁ ποιητὴς προσκαλεῖ ὅλους τοὺς λαοὺς, ὅλα τὰ στόματα, ὅλα τὰ ὄργανα τῆς ἱερᾶς μουσικῆς, ὅλα τὰ στοιχεῖα καὶ ὅλους τοὺς ἀστέρας ὅπως ὑμνήσωσι τὸν Ἵπέρτατον Θεόν! Ὑψηλὴ καὶ μεγαλοπρεπὴς ἐπωδὴ τοῦ ἐξηκονταετοῦς τούτου μελοδράματος ὑπερῆσαν ὁ ποιητὴς, ὁ ἦρωας, ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ πρεσβύτερος εἰς τοὺς ψαλμοὺς αὐτοῦ!

«Αἰνεῖτε τὸν Κύριον (λέγει) ἐκ τῶν οὐρανῶν, αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν τοῖς ὑψίστοις.

«Αἰνεῖτε αὐτὸν πάντες οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ, αἰνεῖτε αὐτὸν πᾶσαι αἱ Δυνάμεις αὐτοῦ.

«Αἰνεῖτε αὐτὸν Ἥλιος καὶ Σελήνη, αἰνεῖτε αὐτὸν πάντα τὰ ἄστρα καὶ τὸ φῶς.

«Αἰνεῖτε αὐτὸν οἱ οὐρανοὶ τῶν οὐρανῶν, καὶ τὸ ὕδωρ τὸ ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν, αἰνεσάτωσαν τὸ ὄνομα Κυρίου. Ὅτι αὐτὸς εἶπε καὶ ἐγενήθησαν αὐτὸς ἐνετείλατο καὶ ἐκτίσθησαν.

«Αἰνεῖτε τὸν Κύριον ἐκ τῆς γῆς, δράκοντες καὶ πᾶσαι ἄβυσσοι. Πῦρ, χάλυζα, χιῶν, κρύσταλλος, πνεῦμα καταγίδος, τὰ ποιοῦντα τὸν λόγον αὐτοῦ. Τὰ ὄρη καὶ πάντες

οἱ βουνοὶ, ξύλα καρποφόρα, καὶ πᾶσαι κέδροι. Τὰ θηρία, καὶ πάντα τὰ κτήνη, ἔρπετα καὶ πετεινὰ πτερωτά.

«Βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ πάντες λαοὶ, ἄρχοντες, καὶ πάντες κριταὶ γῆς. Νεανίσκοι, καὶ παρθένοι, πρεσβύτεροι μετὰ νεωτέρων, αἰνεσάτωσαν τὸ ὄνομα Κυρίου, ὅτι ὑψώθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ μόνου.

«Αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν ἤχῳ σάλπιγγος, αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν ψαλτηρίῳ καὶ κιθάρᾳ.

«Αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν τυμπάνῳ καὶ χορῷ, αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν χορδαῖς καὶ ὄργανῳ.

«Αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν κυμβάλοις εὐήχοις, αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν κυμβάλοις ἀλαλαγμοῦ πᾶσα πνοὴ αἰνεσάτω τὸν Κύριον.»

Ἴδου ὁ ἀνθρώπινος ἐνθουσιασμὸς τοῦ λυρικοῦ ποιητοῦ ἀναβαίνει εἰς τὴν ἀληθῆ αὐτοῦ πηγὴν, τοῦτέστι τὸν Θεόν, ὡς τὰ νέφη τοῦ καπνοῦ ὠρούμενα ὑπὸ θελλώδους ἀνέμου τσοῦτον οἱ λόγοι συνθλίβονται συγκεχυμένως ἐπὶ τῶν χειλέων του!

Ἴδου ὁ Δαβὶδ, ἢ μᾶλλον ἰδοὺ ἡ ἀνθρώπινος καρδιά μεθ' ὅλων τῶν διαγραμματῶν ἅτινα ὁ Θεὸς ἐπέτρεψεν εἰς τὸ ὄργανον τοῦτο τῆς θλίψεως, τῶν δακρύων, τῆς χαρᾶς ἢ τοῦ θαυμασμοῦ νὰ ἐκφράσῃ ἐπὶ τῆς γῆς! Ἴδου ἡ ποίησις ἁγιασθεῖσα ἐν τῇ ὑψίστῃ αὐτῆς ἐκφράσει! Ἴδου τὸ εὐώδες ἀγγελίον συντριβὴν ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ περιβόλου καὶ διαχέον τὸ ἄρωμα τῆς καρδίας τοῦ Δαβὶδ ἐπὶ τῆς καρδίας ἐλοκλήρου τοῦ ἀνθρωπίνου γένους! Διότι πᾶσα θρησκεία, πᾶς στεναγμὸς, πᾶσα προσευχὴ ἐσύναξε σταγόνα τοῦ ἀρώματος τούτου ὅπως ἀποτελέσῃ τὴν ἱερὰν αὐτῆς μελωδίαν. Ὁ μικρὸς οὗτος ποιητὴς κατήνησεν ὁ μουσικὸς τῶν ἱερῶν χορῶν ἀπάσης τῆς οἰκουμένης.

Δὲν ὑπάρχει ἐπὶ τῆς γῆς εὐσεβὴς τις καρδιά ἢ τις νὰ μὴ παρακαλῆ διὰ τῶν λογίων του, νὰ τῇ ψάλλῃ διὰ τῆς φωνῆς του.

Δὲν εἶναι πλέον ὁ ποιητὴς, δὲν εἶναι πλέον ὁ προφήτης, ἀλλ' εἶναι ὁ τιναγμὸς ἀπάντων τῶν ναῶν τῆς οἰκουμένης ἀντανανκλώντων τὸ αἶσθημα τῆς καρδίας του. Εἶναι ἐνὶ λόγῳ ὁ ψαλμῶδης τῆς αἰωνιότητος. Ὅποιον πε-

προμένον, ὁποῖα ἰσχὺς τῆς ποιήσεως ὁσάκις ἐμπνέεται ὑπὸ τῆς θεότητος!

Ἄλλ' ἡ ἀντανόκλασις αὐτῆ τῆς ἀνθρωπίνου καρδίας διὰ μέσον τοσοῦτων αἰώνων καὶ τοσοῦτων ψυχῶν δὲν προξενεῖ οὐδένα θαυμασμὸν εἰς ἡμᾶς ὑπάρχει ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ ἥρωος, τοῦ ποιητοῦ, τοῦ ἁγίου, δραματικῆς τῆς δυνάμεις ἧτις συντριβὴν τὸν τάφον, τὸ στερεῶμα, τὸν χροῖον, καὶ ἧτις τελευτᾷ, ὡς τοὺς ἐκκέντρους κύκλους τοῦ λίθου ριπθῆντος ἐν τῇ θαλάσῃ, ἐπὶ τῆς τελευταίας ἀκτῆς τῆς κοίτης τοῦ Ὀκεανοῦ. Ἡ καρδιά τοῦ ἀνθρώπου, ὁπότεν συγκινῆται ὑπὸ τῆς ἰδέας τοῦ Θεοῦ, φέρει τὰς συγκινήσεις αὐτῆς τοσοῦτον μακρὰν ὅσον ὁ Ὀκεανὸς τὰς κυμάνσεις τῶν ὀχθῶν αὐτοῦ.

Τοιαύτη εἶναι ἡ φωνὴ τοῦ ἐξόχου τούτου ποιητοῦ ὅν δύνатаί τις νὰ ὀνομάσῃ δικαίως θεῖον ὕμνωδόν!

Οὗτος ἔλαβε περιπλέον τὴν ὑπερτάτην εὐτυχίαν νὰ γείνη, ἐκ τῶν ἀποτάτων χρόνων, ὁ ἱεροψάλτης τοῦ ναοῦ, εἰς τρόπον ὅστε διὰ παραδόξου τρόπου ἢ ποίησις κατέστη θρησκεία ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ.

Εἶναι ὁ ὑστάτος βαθμὸς τῆς εὐνοίας ἐν ἣ ἡ ποίησις δύναται νὰ φθάσῃ. Ἐνεκεν τούτου ὑπάρχει στροφή τις τοῦ ψαλμῶδου τούτου εἰς ὅλας τὰς ἱερὰς ἡμῶν τελετὰς, ἀναστεναγμὸς τοῦ ποιμένου τούτου εἰς ὅλους τοὺς ἀναστεναγμοὺς ἡμῶν, ἐν δάκρυ τοῦ μετανοούντος τούτου εἰς ὅλα τα δάκρυα ἡμῶν. Καὶ ὅσον ζῆνοι καὶ ἀν διατελώμεν εἰς τὸ τυπικὸν τῶν ἄλλων χριστιανικῶν κοινοτήτων, πᾶσαι ἀνεξαιρέτως παρεδέχθησαν τὸν Δαβὶδ ὡς ἱεροψάλτην καὶ ποιητὴν αὐτῶν. Καὶ ὅμως, ἐν τῇ ἐποχῇ τοῦ ἐγωῦ μου, τῆς ὕλης καὶ τῆς θρησκευτικῆς ἀδιαφορίας ἐν ἣ εὐρισκόμεθα, εὐάριθμοι εἶσι μεταξὺ ἡμῶν οἱ καταγινόμενοι εἰς τὰ ἀθάνατα καὶ θεόπνευστα αὐτοῦ ἔργα. Πολλοὶ, μάλιστα ἐκ τῶν λεγομένων δι' ἑν φίλων τῆς προσόδου, ἀντιτείνουσιν ὅτι παρήλθε πλέον ἡ ἐποχὴ τοῦ Ὀκτωῆου καὶ τῶν ἱερῶν ἀσμάτων, καὶ ὅτι οἱ νέοι χροστωτῶν νὰ μανθάνωσιν ἄλλα πράγματα ὠφέλιμα καὶ ἐπιστημονικά. Ὡς ἐκ τούτου βλέπομεν καὶ τὸ ἔθνος

ἡμῶν νὰ καρκινωθῆται, αἱ δὲ ἐπιχειρήσεις καὶ οἱ πόθοι ἡμῶν νὰ μένωσιν ἄνευ ἀποτελέσματος. Τὸ κατ' ἐμὲ, ὅταν ἡ ψυχὴ μου, εἴτε ἐν ἐνθουσιασμῷ διατελεῖ, εἴτε ἐν θλίψει, εἴτε ἐν εὐσεβείᾳ, καὶ ἐπομένως αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην νὰ ζητήσῃ ἐμπνευσίν τινα, δὲν ἀναγινώσκω οὔτε τὸν Πίνδαρον, οὔτε τὸν Ὀράτιον, οὔτε ζητῶ ἐπὶ τῶν χειλέων μου ψελλισμοὺς μᾶλλον ἢ ἥττον ἐκφραστικούς διὰ τὰς συγκινήσεις μου, ἀλλὰ λαμβάνω ἀνά χεῖρας τοὺς ψαλμοὺς ἔνθα εὐρίσκω λόγους παρηγορητικούς ὅτινες πηγάζουσιν ἐκ τοῦ βάθους τῆς ψυχῆς τῶν αἰώνων καὶ εἰσδύουσι μέχρι τῶν μυχῶν τῆς ἀνθρωπίνου καρδίας. Εὐτυχὴς ὁ ἀνθρώπος ἐκεῖνος εἰς τὸν ὅποιον ἐπετρέπη νὰ γείνη ταιουτοτρόπως ὁ ζῶν ὕμνος, ἡ προσευχὴ ἢ ὁ προσωποποιημένος ἀναστεναγμὸς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους!

Κ.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕἰΣ ΤΗΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΓΛΩΣΣΑΝ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΜΙΜΗΣΕΩΝ.

(Συνέχεια καὶ τέλος).

Καθορᾷ τις ὅτι ὁ πατριωτικὸς ὄργανός ἐστιν ὁ αὐτὸς, ὡς καὶ ἐν τῷ *Μασσαλιωτικῷ ὕμνῳ*, εἰ καὶ τὰ ἔγγραφα αἰσθημάτα εἰσι προφανῶς μὲν, ἀλλ' εὐστόχως μεταποιημένα κατὰ τὰς θρησκευτικὰς ἐμπνεύσεις τῶν Ἑλλήνων.

Ταῦτοχρόνως σχεδὸν, περὶ τὰ τέλη τοῦτ' ἐστὶ τῆς δεκάτης ὀγδόης ἑκατονταετηρίδος, ἐφάνη ἡ ὠραία μετάφρασις τοῦ περὶ τῆς ἀληθείας τῶν κόσμων τοῦ Φοντενέλλου, ἔργον τοῦ Παναγιωτάκη Κοδρικᾶ τοῦ ἐξ Ἀθηνῶν, πρώτου γραμματικῶς τοῦ Μιχαὴλ Σούτζου, ὁσποδάρου τῆς Βλαχίας (μ).

μ) Ἡ περὶ τῆς πλῆθους τῶν κόσμων

Ὁ ἐξ Ἡπείρου Νεόφυτος Δούκας, εἰς τῶν ἐξοχωτέρων μαθητῶν τοῦ Λάμπρου, κατασχὼν μετὰ τὸν διδάσκαλον αὐτοῦ τὴν κυριωτέραν ἑδραν τοῦ Λυκείου τοῦ Βουκουρεστίου, ἵνα ποιήσῃ γνωστὸς τοὺς τῆς ἀρχαιότητος συγγραφεῖς τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, τοῖς ἀπογόνους τῶν ἡρώων καὶ μεγαλοφυῶν ἐκείνων πνευμάτων, δι' οὓς τὰ ἔργα αὐτῶν ἦσαν νεκρά, ἐσκέφθη νὰ μεταφράσῃ τοὺς σπουδαιότερους ἑλλήνας συγγραφεῖς ἐν τῇ ὁμιλουμένῃ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην γλώσσῃ, ἐφ' ἧ καὶ ἤρξατο διὰ τῆς μετα-

μετάφρασις αὐτῆ τοῦ ἀρχιγραμματέως τοῦ ὀσποδάρου τῆς Βλαχίας, τοῦ Ἀθηναίου Παναγιώτη Κοδρικᾶ, εἶδε τὸ φῶς, ἂν δὲν ἀπατώμαι, κατὰ τὸ ἔτος 1791. Πρὸ τοῦ ἔτους ὁμοῦς τούτου ἔχομεν καὶ ἄλλας τινὰς μεταφράσεις, ἃς ἄγνωστον τίνος ἕνεκα ὁ πολυμαθὴς Γαλάτης παρατρέχει δέον δὴλον ὅτι νὰναφέρωμεν τὴν τοῦ ἱερομονάχου Ἀγαπίου Λοβέρδου ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ μετάφρασιν τῆς *Διδασκαλίας περὶ τοῦ ἱεροῦ θρόνου τῆς Ρώμης κατὰ τὴν γνώμην τῶν Φραντζέζων*, τὸ μὲν πρῶτον τῷ 1765, τὸ δὲ δευτέρον τῷ 1746 τυπωθεῖσαν — τὴν τῆς *Κατηχητικῆς τοῦ μητροπολίτου Μόσχας Πλάτωνος*, τὴν ὑπὸ τοῦ παρὰ τῆ ῥωσικῆ ἐν Παρισίῳ πρεσβείᾳ ἡμερινοῦ χρηματίσαντος ἱερομονάχου Ματθαίου ἐκπονηθεῖσαν καὶ ἐν Πετροπόλει τῷ 1776 ἐκδοθεῖσαν — τὴν μετάφρασιν τῆς *Γρηγορικῆς τοῦ Τισσῶ*, ἣν ἐποίησεν ὁ ἱατροφιλόσοφος Κωνσταντῖνος Μιχαήλ καὶ ἣν ἐξέδωκεν ἐν Βιέννῃ τῷ 1785 — τὴν ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ ὑπὸ τοῦ Κηρύκου Χαϊρέτη μεταφρασθεῖσαν *Ἱστορίαν τοῦ θανάτου τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου ΙΣΤ'*, καὶ Ἐνετίησι τῷ 1793 τυπωθεῖσαν καὶ τινὰς ἄλλας. Πρὸς δὲ δέον νὰ συγκαταλέξωμεν ἐν τοῖς κατὰ τοὺς χρόνους τούτους γενομέναις μεταφράσεσι (κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ κ. Σάθα) καὶ τὴν μετάφρασιν τῆς *Παγκοσμίου Ἱστορίας* τῆς τῷ 1759 ἐκδοθείσης ὑπὸ τοῦ ἐκ Ζαγορίου Γεωργίου Κωνσταντίνου. Σημ. Γ. Κ. Υ.)

φράσεως τῆς *Ἱστορίας* τοῦ Θουκυδίδου μετὰ σημειώσεων καὶ γεωγραφικοῦ πίνακος τῶν χωρῶν, αἵ τινες ὑπῆρξαν τὸ θέατρον τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἢ μετάφρασις δ' αὐτῆ, ὡς αἰ κλείσται τῶν εἰς τὴν καθομιλουμένην μεταφράσεων, οὕσα μᾶλλον παράφρασις, εἰδὸς τι συνεχῶν ἐρμηνευμάτων, διασαφίζοντων σὺν αὐτῇ τὰ δυσκολώτερα τοῦ κειμένου χωρία, ἐτυπώθη ἐν Βιέννῃ τῷ 1805 μετὰ τοῦ κειμένου ἀντικρῦ ἔστι δὲ καθ' ἃ γινώσκωμεν τὸ πρῶτον δοκίμιον τῆς εἰς τὴν νεοελληνικὴν μετάφρασεως τῶν ἀρχαίων συγγραφέων.

Ὅποια δ' ὄντως ὤφειλε νὰ ᾖ ἡ λύση τῶν ἐξόχων τούτων πατριωτῶν, οἵτινες, ἐνῶ ὠνεϊρεύοντο τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς πατρίδος τῶν καὶ τὴν εἰς τὴν ὠραίαν γλώσσαν τῶν προγόνων αὐτῶν ἐπιστροφὴν, εἶδον ἑαυτοὺς ἠναγκασμένους, ἵνα ἐννοῶνται παρὰ τοῦ ἔθνους, νὰ μεταφράζωσιν ἐν τῇ διεσθαρμένη ταύτῃ γλώσσῃ, ἣτις κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην οὐκ εἶχεν ἄλλο τι ἑλληνικὴν ἢ μόνον τὸ ὄνομα, τὰ ἀθάνατα ἐκεῖνα ἔργα τῶν προγόνων τῶν, τὰ ὡς πρότυπα παρ' ἅσασιν τοῖς ἔθνεσι χρησιμεύσαντα, ἀείποτε μιμούμενα καὶ οὐδέποτε συναρμολογούμενα!

Περὶ τὸ τέλος τῆς ζωῆς αὐτοῦ ὁ Νεόφυτος Δούκας καὶ ὁ φίλος αὐτοῦ Κομητᾶς καταφυγόντες εἰς Κροστάνδην τῆς Τρανσυλβανίας, ἐνησχολοῦντο εἰς ἔμμετρον μετάφρασιν τοῦ Ὀμήρου, ἀπόπειραν ἣν ἐμελλε νὰ ἐπαναλάβῃ ὀλίγα ἔτη μετέπειτα ὁ πρῶτος λυρικὸς ποιητὴς τῆς συγχρόνου Ἑλλάδος, ὁ Ἀθανάσιος Χριστόπουλος, οὗ τινος τὴν μετάφρασιν τῆς πρώτης ῥαψωδίας τῆς Ἰλιάδος ἐξέδωκεν ἐν τῇ Συλλογῇ τῶν νεοελληνικῶν μνημείων ὁ ἡμέτερος συνάδελφος κ. Αἰμύλιος Λεγρανδίου. (ν)

ν) Ἦδη περὶ τὴν δεκάτην ἕκτην ἑκατονταετηρίδα, τῷ 1536, ἐφάνη ἐν Βενετίᾳ εἰς στίχους ὀκτασυλλάβους ἀνομοιοκαταλήκτους ἐλευθέρως καὶ γελοῖα μετάφρασις τῆς Ἰλιάδος, διὰ λίαν περιέργων ξυλογραφικῶν κεκοσμημένη. Ὁ τίτλος δ' αὐτῆς ἐστὶν ἀρκετὰ περίεργος, ἐφ' ἧ μετάγραφον αὐ-

Περὶ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν, τῷ 1790, ἐφάνη ἐν Βενετίᾳ εἰς χυδαίον ὕρος περιεργὸς τῆς μετάφρασις τῶν Ἀισωπέων μύθων, εἰδικῶς διὰ τὰ σχολεῖα ὠρισμένη καὶ ἦτις μετετυπώθη τῷ 1810.

Ὀλίγον βραδύτερον ὁ ἐκ Μηλιῶν τῆς Θεσσαλίας Δανιὴλ Φιλιππίδης καὶ ὁ συμπατριώτης αὐτοῦ Γρηγόριος Κωνσταντᾶς μετάφρασαν νεοελληνιστί, ὁ μὲν τὴν *Λογικὴν τοῦ Κορδιλλιάκ* (Βιέννη 1801), ὁ δ' ἕτερος τὰ *Στοιχεῖα τῆς Λογικῆς, Μεταφυσικῆς καὶ Ἠθικῆς ὑπὸ τοῦ Ἀββᾶ Φραγκίσκου Σοαβίου* ὁ τελευταῖος δ' αὐτός τῆς συνεργείᾳ τοῦ ἱατροῦ Ζήσου Κάβρα μετέφρασαν ἐπὶ τὴν *Γενικὴν ἱστορίαν τοῦ ἀββᾶ Μιλλιῶ*, ἧς δύο μόνον τόμοι εἶδον τὸ φῶς ἐν Βενετίᾳ. Ὁ δὲ Φιλιππίδης ἐλθὼν εἰς Γαλίαν καὶ ἐπισκερθεὶς τὴν Γερμανίαν διήλθε τὸν βίον αὐτοῦ μεταφράζων καὶ ἐκδίδων πρωτότυπα ἔργα, ἐν οἷς πρὸς τοῖς ἄλλοις τὴν *Ἱστορίαν* τοῦ Ἰουστίνου, τὴν

τὸν ὧδε: «Ὀμήρου Ἰλιάς, μεταβληθεῖσα πάλαι εἰς κοινὴν γλώσσαν, νῦν δὲ διορθωθεῖσα, καὶ διατεθεῖσα συντόμως καὶ κατὰ βιβλία, καθὼς ἔχει ἡ τοῦ Ὀμήρου βίβλος, παρὰ Νικολάου τοῦ Λουκάνου» ἐστὶ μὲν ἡ βίβλος πᾶν ὠφέλιμος, καὶ ὠραία τοῖς ἀναγνωστέμοις καὶ ἐπειδὴ εἰσὶν ἐν τῇδε τῇ βίβλῳ πολλαὶ λέξεις δειναὶ, ἧγουν Ὀμηρικαί, ἐγένετο καὶ πίναξ, ἐν ᾧ πίνακι εὐρήσεις ταύτας τὰς Ὀμηρικὰς λέξεις, ἀπλῶς ἐξηγημένας. Λάβετε τοιγαροῦν πάντες τὴν βίβλον, ἵνα εἰδῆτε τὰ ποικίλα κατορθώματα τοῦ Ὀμήρου.» — Ἡ πλουσία βιβλιοθήκη τοῦ Βρουνέτου δὲ Πρὲλ κατέχει ἐν ἀντίτυπον τοῦ ἀπανιωτάτου τούτου συγγράμματος.

(τὴν τοῦ Λουκάνου ταύτην μετάφρασιν τῆς Ἰλιάδος μετεξέδωκεν ὁ προσφιλεὶς κ. Αἰμύλιος Λεγρανδίου, Ἀθήνησι τῷ 1870, μετὰ πολλῆς φιλοκαλίας, πλουτισθεῖσαν ἅμα διὰ σπουδαίου προλόγου ὑπὸ τοῦ πολυτίμου φίλου κ. Σάθα. Ἀπορὸν μοι δὲ διατί δὲν ἀναφέρει τοῦτο ὁ κ. Σαιντιλαίριος. Σημ. Γ. Κ. Υ.)

Φυσικὴν τοῦ Βρισῶνος, τὴν Χημείαν τοῦ Φουερκρούα καὶ τὴν Ἀστρονομίαν τοῦ Λαλάνδου (1805 ἐν 2 τόμ.).

Τέλος ὁ Κοραῆς, οὗ τινος τὸ ὄνομα εὐρίσκεται ἀείποτε ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας, ὁ Κοραῆς, ἦδη γνωστὸς ἐν Γαλίᾳ διὰ τὰς τοῦ Θεοφράστου καὶ Ἰπποκράτους γαλλικὰς μεταφράσεις, ἐγένετο γνωστὸς ἐν Ἑλλάδι διὰ τῆς εἰς τὴν νεοελληνικὴν περὶ τῶν ἀδικημάτων καὶ ποινῶν τοῦ Βουκαρία μετάφρασεως αὐτοῦ, ἣτις ἀφιερωθεῖσα τῇ δημοκρατίᾳ τῆς Ἑπτανήσου, ἔλαβε μεγίστην φήμην, πολιτικὴν τε καὶ φιλολογικὴν, καθ' ὅτι ἐν τῷ συγγράμματι τούτῳ ὁ Κοραῆς ἐξέθεσε τὸ πρῶτον τὸ ἔκτυπτον σύστημα περὶ τῆς διορθώσεως τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, ὅπερ μετὰ πολλὰς συζητήσεις προεκρίθη καὶ παρεδέχθη ἐπὶ τέλους. Ἐπίστευε δ' ὁ Κοραῆς, ὀρθῶς δὲ, ὅτι ἦτο προτιμώτερον ἀντὶ νὰ μεταφράζωσι τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς ἐν τῇ δημῳδαίᾳ διαλέκτῳ, νὰ προσπαθῶσιν ὅπως καταστήσωσιν αὐτοὺς καταληπτοὺς τῷ λαῷ ἐν τῷ πρωτοτύπῳ, ἐφ' ἧ ἐνησχολήθη καὶ ἐπεμελήθη νὰ ἐκδώσῃ τινὰς αὐτῶν μετὰ σημειώσεων, προοιμίων καὶ εἰσαγωγῶν, αἵ τινες συχνὰ ἦσαν ἀληθεῖς φιλολογικαὶ διακηρύξεις, ἐν αἷς ἐδίδοι τῆς Ἑλλήσι τὴν συμβουλήν νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν ἀρχαίαν γλώσσαν. Ἦρξαντο δὲ νὰ χλευάζωσι τὸν Κοραῆν, ἐν ταῖς ἡγεμονίαις τῆς Μολδαβίας καὶ τῆς Βλαχίας, ἐνθα εὐρίσκετο μέγας ὄμιλος εὐγενῶν, πεπαιδευμένων καὶ λογίων ἀνδρῶν, μ' ὅλους τοὺς σαρκασμοὺς τῶν ὁποίων ὁμοῦς ὁ Κοραῆς ἔσχε μεγάλην καὶ σωτηριώδη ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς γραμματολογικῆς καὶ φιλολογικῆς κινήσεως ἐν Ἑλλάδι· χάρις αὐτοῦ ἡ νεοελληνικὴ φιλολογία ἐπλησίωσε τοσοῦτον τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν, ἧς τινος καὶ ἐφύλαξε τοὺς τύπους, καίτοι ὑπέστη ἄλλως λίαν ἐπαισθητῶς τὴν ἐπενέργειαν καὶ τὴν ἐπιρροὴν τῶν ἐννοίων τῶν νεωτέρων γλωσσῶν τῆς Εὐρώπης καὶ ἰδίως τῆς γαλλικῆς· οὕτως αἱ μεταφοραὶ, λογ. χαρ., δὲν ἀπαντῶνται ἢ σπανίως ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ κ. ἄ. ὅθεν δικαίως δύναται

τις εἶπεν ὅτι ἡ καθομιλουμένη γλῶσσα βραίνει ἔτι πρὸς τὸ σχηματίζεσθαι, ἐρ' ὅ και ἴν' ἀποφύγῃσι τὰ ποτελέσματα τῆς καταστάσεως ταύτης συγγραφῆς; τινες προσεπάθησαν νὰ ἐπενέλωσιν εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν, ταύτην χρώμενοι ἐν ταῖς συγγραφαῖς αὐτῶν· διὸ και τὴν στιγμὴν ταύτην (ξ) ἐκδίδονται ἐν Ἀθήναις δύο ἐφημερίδες ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γλώσσῃ γραφόμεναι, ταῖς ἀπαρεμφάτοις, τοῖς ἀορίστοις και ταῖς δοτικαῖς χρώμεναι, ἃ οὐδόλως ἄλλως ἐμποδίζουσιν αὐτὰς νὰ μὴ τύχῃσι τῆς ἐπιδοκιμασίας τοῦ κοινοῦ και νὰ μὴ ᾧσι κοιναὶ ταῖς πασιν.

Ἀπὸ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἐνεστώσης ἑκατονταετηρίδος αἱ μεταφράσεις πλημμυροῦσι τὴν Ἑλλάδα ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε εἶναι ἀδύνατον νὰριθμῆσθαι τις αὐτάς. Οἱ Ἕλληνας ἐξ αἰσθημάτων ἐπαινετῆς ἀμίλλης και ἐκ τοῦ πατριωτικοῦ αὐτῶν ζήλου τοῦ νὰ ποιήσωσι γνωστὰς τὰς φιλολογικὰς και ἐπιστημονικὰς προόδους τῆς Εὐρώπης ὁρῶμενοι μετέφρασαν πλεῖστα συγγράμματα ἐκ τῆς ἰταλικῆς και ἰδίως τῆς γαλλικῆς, ἥτις και ἐπενήργησε λίαν μεγάλως ἐφ' ἅσας τὴν Ἀνατολὴν και πρὸ πάντων τὴν Ἑλλάδα. Ἡ ἐκλογὴ δ' αὐτῆ δὲν πρέπει ποσῶς νὰ μᾶς ἐκπλήξῃ τοῦ κυρίου σκοποῦ τῶν συγγραφέων τῆς ἀρχῆς τῆς παρούσης ἑκατονταετηρίδος ὄντος ἡ διαφώτισις τῶν συμπατριωτῶν αὐτῶν, οὐκ ἐδύναντο κάλλιον νὰ ἐπιτύχῃσι τοῦτου ἢ ποιῶντες γνωστὰ τὰ κυριώτερα φιλολογικὰ και ἐπιστημονικὰ τῆς Εὐρώπης ἀριστουργήματα και ἰδίως τῆς Γαλλίας, πρὸς ἣν κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἦσαν ἐστραμμένα πάντων τὰ βλέμματα και πάντων αἱ ἐλπίδες, ἐρ' ὅ και δὲν πρέπει νὰ ἐκπληθῶμεν ἀνευρίσκοντες, ἐξ ἐνός μὲν ἐν τῇ νεοελληνικῇ φιλολογίᾳ πλείονας μεταφράσεις ἢ πρωτότυπα ἔργα, ἐξ ἑτέρου δὲ ὅτι ἦτον ἰδίως ἡ γαλλικὴ φιλολογία ἡ πηγὴ τῶν μεταφράσεων τούτων, δι' ὅ και δύνανται τις εἶπεν μετὰ τοῦ γεγραφοῦ Στεφάνου Πασκουί: «Καλὸς ἦν οὗτος ἀγὼν, ὅν

ξ) (Ὁ συγγραφεὺς ἔγραψε τῷ 1873).

τότε ἐναντίον τῆς ἀλαθείας ἠγωνίζοντο», και ἐν ᾧ οἱ μεταφρασταὶ οὐκ ἔλαβον ἥττον μέρος. Ἔστι δ' ἀδύνατον νὰ σημειώσῃ τις ἀπάσας ταύτας τὰς μεταφράσεις τὰς ἀπὸ τὴν ἐποχὴν ταύτην γενομένας, καθ' ὅτι ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἐστὶ μέγιστος· ἀλλὰ μὴν κρίνομεν καλὸν νὰ καταδείξωμεν τινες τούτων ἵνα καταδείξωμεν ἰδίως ὅποιου εἶδους συγγράμματα ἐνησχολοῦντο οἱ Ἕλληνες νὰ ποιῶσι γνωστὰ και κοινὰ τοῖς συμπατριώταις αὐτῶν:

Ἡ ἀρχαία ἱστορία τοῦ Πολλίον, μεταφρασθεῖσα ὑπὸ Γεωργίου Κηκελλαρίου εἰς 47 τόμους, εἰς 8ον. Βενετία 1773.

Τὸ μεγαλεῖον και ἡ πτώσις τῶν Ρωμαίων ὑπὸ Γεωργίου Ἐμμανουὴλ ἐν Λειψίᾳ 1795 ἐν ἐνὶ τόμῳ, και τὸ Πνεῦμα τῶν Νόμων τοῦ Μοντεσκιῆ, μεταφρασθὲν ὑπὸ τοῦ Φαναριώτου Ἰακωβίᾳ Ἀργυροπούλου, ἀνδρὸς μεγάλων προτερημάτων και ἐκτενούς παιδείας, μυστικοῦ τῆς Πύλης γραμματέως διατελέσαντος και ὁ μετέφρασε τουρκιστὶ τὴν ὑπὸ τοῦ Καστερὰ Ἱστορίας τῆς Ρωσίας, ἐν Βουλάκ τυπωθεῖσαν μὴν Ῥαμαζάν 1214 εἰς φύλλον, τὸν μάρτιον δῆλον ὅτι τοῦ ἔτους 1829 κατὰ τὴν ἡμετέραν χρονολογίαν.

Ἡ Ἑλληνικὴ Ἱστορία τοῦ Γολδσμύθ ὑπὸ Δημητρίου Ἀλεξανδρίδου (Βιέννη 1712).

Ἡ Ἱστορία τῆς Ἀμερικῆς τοῦ Ροβερσῶνος ὑπὸ Βενδότη ἐν Βιέννῃ τῷ 1794, 4 τομ. εἰς 8ον.

Αἱ τύχαι τοῦ Τηλεμάχου ὑπὸ Γοβδελλᾶ (ἐν Βουδῇ 1801, 2 τόμ. εἰς 8ον). Ἐτέρα μεταφράσις τοῦ αὐτοῦ συγγράμματος ὑπὸ Δημητρίου Παναγιώτου εἶδε τὸ φῶς ἐν Βιέννῃ τῷ 1803.

Ἡ Ἱστορία τῆς φιλοσοφίας τοῦ Τεννεμάν ὑπὸ Κούμα.

Τὰ στοιχεῖα τοῦ Εὐλέρου ὑπὸ Κάθρα.

Αἱ μεταμορφώσεις τοῦ Ὀβιδίου και οἱ βίοι τοῦ Κορηλίου Νέπωτος ὑπὸ Βλαντῆ ἐν Βενετίᾳ τῷ 1798.

Ἡ Περιήγησις τοῦ γέου Ἀραχάραϊδος

ἐν Ἑλλάδι μετεφράσθη δις, ὡς και τὰ κυριώτερα τοῦ Ἰωάννου Ἰακώβου Ρουσσῶ, μεταφρασθέντα ὑπὸ τοῦ Σπυριδωνοῦ Βαλέετα και τοῦ Βολταίρου ὑπὸ Ἰακώβου Ρίζου Ῥαγκαβῆ.

Και αὐταὶ αἱ ἑλληνίδες κυρίαι κατεπλούτισαν διὰ μεταφράσεων τὴν ἐθνικὴν φιλολογίαν ἡ Αἰκατερίνη Σούτζου μετέφρασε μετὰ σπανίας ἀκριθείας, ὡς λέγει ὁ Ρίζος Νερούλδς, τὰς Συνομιλλὰς τοῦ Φακίωρος ὑπὸ τοῦ ἀββᾶ Μαβλό· ἡ πριγγηπέσσα Ἀργυροπούλου, θυγάτηρ τοῦ ὁσποδάρου Καρατζᾶ, ἐποίησεν ἀξιόλογον μετάφρασιν τῆς Ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ Γίλλυ και πλείστοι δ' ἄλλαι κυρίαι ἐνησχολοῦντο εἰς τὸ νὰ ἐξελληνίζωσι τὰ κυριώτερα ἀριστουργήματα τῶν τῆς Δύσεως φιλολογίων.

Ἡ αὐτὴ κίνησις παρατηρεῖται και ἐν Γαλλίᾳ, ἔθθα Ἕλληνες ὑπὸ τὴν σκέπην αὐτῆς καταφυγόντες ἢ φιλέλληνες μαθόντες νὰ ὀμιλῶσι και γράφωσι τὴν ἑλληνικὴν, ἤρξαντο νὰ μεταφράζωσι τὰ κυριώτερα τῆς ἡμετέρας φιλολογίας συγγράμματα, θέλοντες οὕτω νὰ ὑπηρετήσωσι τὰ ἑλληνικὰ συμφέροντα· οὕτως ὁ Πίχκολος μετέφρασε τὰ ἔργα τοῦ Βερναρδίν δὲ Σαιν-Πιερρ, οὗτινος τὸ πρῶτιστον ἔργον, ὁ Παῦλος και ἡ Βιργινία, ἔσχε τρεῖς διαδοχικὰς ἐκδόσεις, λίαν περιεργούς πρὸς μελέτην, καθ' ὅτι δύνανται τις ἐξ αὐτῶν νὰ ποδείξῃ ἀναμφισβήτως τὴν πρόδοον ἣν ἀπὸ ἔτος εἰς ἔτος ἐποίει ἡ νεοελληνικὴ γλῶσσα, ἄτε τοῦ Πιχκόλου ἐν ἐκάστη ἐκδόσει μετασχηματίζοντος και διορθούντος τὴν μετάφρασιν αὐτοῦ κατὰ τὸ πνεῦμα και τὴν κατάστασιν τῆς γλώσσης. Ὅμοιως ὁ σοφὸς φιλέλλην Βρουνέτος Δὲ Πρέλ μετὰ τοῦ Δεκελίου μετέφρασεν ἑλληνιστὶ τὸν Λόγον τοῦ Σιλβίου Πελλίκου ἐπὶ τῶν καθηκόντων τοῦ ἀνθρώπου (ἐν Παρισίοις τῷ 1853) και ἄνευ συνεργασίας τὰς Γνώμας τοῦ Λαροσεφουκῶ (αὐτόθι τῷ 1828) και τὰς τοῦ Βωθενάργου, αἵτινες ὁμοῦς οὐκ ἐξεδόθησαν. (ο)

ο) Νῦν ἐστὶ, και τοι τοῦτο φανήσεται παράδοξον, φιλέλληνας ἐν Πηρισίοις ἐκδίδου-

Σήμερον αἱ μεταφράσεις δὲν ἀριθμοῦνται πλέον ἐν Ἑλλάδι και δύνανται τις εὐθαρσῶς νὰ ποφανθῇ ὅτι δὲν ὑπάρχει οὐδὲ ἐν μόνον ἐνδιαφέρον σύγγραμμα διὰ τὴν φιλολογίαν,

σιν μεταφράσεις ἐν τε τῇ νεωτέρᾳ και τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ· δέον νὰναφέρωμεν τὸν Ἀγγλον Γεώργιον Βυνδάμιον, δι' ὃν ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα και προσωδιᾶ δὲν ἔχουσιν ἀπόρρητόν τι και ὁ ἐξέδωκε τῷ 1873 ὑπὸ τὸν τίτλον Ἐρμετρα ἐμμέτρως μεταφρασθέντα εἰς τὴν Ἑλλάδα γλῶσσαν τὴν ἀρχαίαν, συλλογὴν ἐμμέτρων μεταφράσεων διαφόρων ποιήσεων, ὧν ὁ κατάλογός ἐστὶν ᾧ δε: Ὁρατίου βιβλ. Α'. ὠδ. α., Ἀνδρέου Σενιέρου Ἀπόσπασμα Ἰδουλίου και ἡ Αἰχμάλωτος Νέα, Βικτώρ Οὐγὼ Αἰ Τιμωρίαι, ὁ αὐτοκρατορικὸς μανδῆας και ἕτερόν τι ποίημα, Βεκκῆρου Ὁ Γερμανικὸς Ῥήγος και ἡ Ἀπάντησις τοῦ Ἀλφρέδου Μυσσῆ, τὸ ὠραῖον δεκατετράστιχον τοῦ Βικεντίου Φιλικάια ἐπὶ τῆς Ἰταλίας και ἀποσπάσματα γερμανικῶν ποιήσεων τοῦ Σχιλλέρου ἢ ἀγγλικῶν τοῦ Βυρῶνος, Κολεριδίου και Ἀλφρέδου Γεννουσῶνος.

Ὁ Βυνδάμιος εἶναι ὁ συγγραφεὺς τῶν τριῶν μικρῶν συλλογῶν τῶν εἰς στίχους ἑλληνικῶς κατὰ τὸ μέτρον τῶν τοῦ Βαθρίου μεταποιηθέντων Αἰσωπεῶν μύθων, ὁ ἐξέδωκεν τῷ 1856, 1860 και 1862 ὑπὸ τὸν τίτλον *Fabulae graecae choliambicae*.

(Βιογραφίαν τοῦ εἰς τὰς αἰωνίους μονὰς ἤδη ἀποστάντος φιλέλληνος Γεωργίου Βυνδάμιου και ἐκτενέστερον περὶ τῶν ποιημάτων τούτων ἔγραψεν ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς τῆς παρούσης πραγματείας μακρότις Δε Σαιντιλαίριος ἐν τῇ τοῦ παρελθόντος ἔτους ἐπετηρίδι τοῦ πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν Συλλόγου, ἣν και μεταφράσαντες ἐξέδομεν ἐν τρισὶ φύλλοις τῆς ἄλλοτε ἐνταῦθα ἐκδιδομένης ἐφημερίδος «Ἰωνίας.» Σημ. Γ. Κ. Υ.)

Προκειμένου περὶ μύθων δὲν δυνάμεθα νὰ μὴ ἀναφέρωμεν ἀξιόλογόν τινα μετάφρασιν μύθων τινῶν τοῦ Λαφονταίνου ὑπὸ τοῦ κ.

τάς επιστήμας, τὸ δίκαιον ἢ τὴν ἰατρικὴν ἐν Γαλλίᾳ, Ἀγγλίᾳ, Γερμανίᾳ, ἢ Ἰταλίᾳ ἐκδοθὲν καὶ μὴ ἀμέσως ἑλληνιστὶ μεταφρασθέν. Τὰ ἡμέτερα μυθιστορήματα μάλιστα καὶ τὰ ἡμέτερα δράματα εἰσι σχεδὸν ὅλα γνωστά ἐν Ἑλλάδι καὶ κοινὰ παρὰ τῷ λαῷ διὰ μεταφράσεων. Τὸ λυπηρὸν ὅμως εἶναι ὅτι οἱ μεταφρασταὶ δὲν δείκνυνται πλέον τοσοῦτον ἀσθητοὶ περὶ τὴν ἐκλογὴν τῶν πρωτοτύπων ἔργων, οὕτως ὥστε μεταφράσθησαν ἐν τῇ γλώσῃ τοῦ Μενάνδρου καὶ Ἀριστοφάνους ἔργα ἐφήμερα ἐν Γαλλίᾳ, ἔργα ἡμετέρων τινῶν μελοδραματοποιῶν, οἵτινες θὰ ἐξεπλήττοντο εἰάν ἐγνώριζον τοῦτο (π). Ἄπαντα σχεδὸν τὰ ἄσματα τοῦ Βερανζέρου μεταφράσθησαν, ἰδίως ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου Σούτσου τὰ κυριώτερα μυθιστορήματα τοῦ Ἀλεξάνδρου Δουμά, τοῦ Εὐγενίου Σόν, τοῦ Θεοφίλου Γωτιέ, τῆς Γεωργίας Σάνδης, τοῦ Βίκτωρ Οὐγώ καὶ τοῦ Ὀκταβίου Φευιέ, μάλιστα τὰ τοῦ Πονσὸν Τεβράιλ, χωρὶς νὰ ποιήσῃ τις λόγον περὶ

Ἀνδρεάδου τῷ 1863 ἐν Ἀθήναις ἐκδοθεῖσαν ὑπὸ τὸν τίτλον: «Μῦθοι τοῦ Λαφονταίνου ἐκ τοῦ γαλλικοῦ μεταφρασμένοι ὑπὸ Ἀνδρεάδου.»

Τούτοις προσθέτομεν ὅτι ἐσχάτως ἐξεδόθη ἐν Γερμανίᾳ ὑπὸ τύπον ἀριστοφανικῆς κωμωδίας εἰς ἀρχαίους ἑλληνικοὺς στίχους πολιτικὸν τι καὶ θρησκευτικὸν σατυρικὸν φυλλάδιον ἐπιγραφόμενον γερμανιστὶ μὲν: *Die Ultramontanocommunisten, eine griechische Komödie von Julius Richter*, ἑλληνιστὶ δέ: Ἰουλίου Κρίτου Χελιδόνες, Ἰένη 1873.

π) Μετὰ ἄλλων δύο γαλλικὰ μελοδράματα: *La Poudre aux yeux* τῶν κ.κ. Λαβίς καὶ Μαρτίνου καὶ *Un mari dans du coton* τοῦ Λαμβέρτου Θεβούστ μεταφράσθησαν καὶ ἐδιδάχθησαν ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς σκηπῆς ὑπὸ τοῦ Ἀγγ. Βλάχου. *Αἱ κλαίονσαι γυναῖκες* τοῦ Λαμβέρτου Θεβούστ μεταφράσθησαν ὑπὸ τοῦ Μαρίνου Βρετοῦ καὶ ἐξεδόθησαν ὑπὸ αὐτοῦ ἐν τῷ Ἑθνικῷ Ἡμερολόγιῳ του.

τῶν τοῦ Παύλου Κώκ, οὕτως τὰ ἔργα ἔσχον τὴν τιμὴν νὰ τύχῃσι πολυπληθῶν μεταφράσεων, ὡς ἡ *Cuisinière bourgeoise*, μεταφράσθησαν εἴτε ἐν βιβλίοις, εἴτε ἐν ἐπιφυλλίσιν ἐφημερίδων. Ὅλοι σχεδὸν αἱ κωμωδίαὶ τοῦ γαλλικοῦ θεάτρου μεταφράσθησαν ἑλληνιστὶ καὶ ἡ *Harδώρα* ἐν τοῖς τελευταίοις αὐτῆς φύλλοις, ἃ περ ὑπῆρξαν φεῦ! τὸ κύνειον αὐτῆς ἄσμα, ἐξέδωκε μεταφράσιν τοῦ *La Joie fait peur* τῆς Καρ Γιραρδίνου, τὴν *Julian* τοῦ Ὀκταβίου Φευιέ, οὗ τινος τὸ *Μυθιστόρημα* τοῦ ἀπύρου νέου, ἡ *Σιβύλλα* καὶ ὁ *Κύριος Δεκαμὸρ* χαίρουσιν ἤδη δικαίωμα Ἰθαγενείας ἐν Ἀθήναις. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει διὰ τὰς ἡμετέρας ἐφημερίδας καὶ τὰς ἡμετέρας ἐπιθεωρήσεις τὰ κυριώτερα ἄρθρα τῶν καθημερινῶν μας ἐφημερίδων καὶ ἐπιθεωρήσεων μεταφράζονται ἑλληνιστὶ καὶ πρὸ πάντων τὰ ἄρθρα τῆς *Ἐπιθεωρήσεως τῶν Δύο Κόσμων*, ὧν ἐνι ὅτε φαίνονται δύο ὅμοιοι μεταφράσεις. Τέλος ἐν τῇ προθυμίᾳ αὐτῶν τοῦ νὰ ποιήσωσι γνωστὰ πάντα τὰ τὰς επιστήμας ἀφορῶντα δὲν ἀφίνουσι νὰ παρέλθῃ οὐδὲν ἀξιόλογον σύγγραμμα χωρὶς νὰ ποιήσωσιν ἀνάλυσιν αὐτοῦ. Αἱ μεταφράσεις δ' αὐταί, ὡς πᾶς τις ἔννοεῖ, οὐκ εἰσὶ πᾶσαι ἀξιόλογοι, πολλοὺ γὰρ καὶ δεῖ δύνανται τις μάλιστα εἰπεῖν γενικῶς, ἐκτὸς ὀλίγων τινῶν σπανίων ἐξαιρέσεων, ὅτι εἰσὶ λίαν μέτριαι, ἔνεκα βεβαίως τῆς ταχύτητος μεθ' ἧς γίνονται, δεικνύουσαι μάλιστα πόσον ὀλίγον οἱ μεταφρασταὶ φροντίζουσι περὶ τῶν κανόνων καὶ τῶν δυσκολιῶν καλῆς τινος μεταφράσεως ἄλλως δ' αὐταὶ εἰσὶ λίαν εὐχερεῖς παρὰ τῆς Ἑλληνιστῆ. Ἄπαντες οἱ νέοι καλῶν οἰκογενειῶν ἐγκαταλείπουσι τὴν Ἑλλάδα ἔνωρὶς καὶ ἀπέρχονται ἵνα τελειώσωσι τὰς σπουδὰς αὐτῶν ἐν Εὐρώπῃ, ταξιδεύουσι πολὺ, μανθάνουσι μετ' ἐκπληκτικῆς εὐκολίας τὰς διαφόρους ξένας γλώσσας, ἃς συμβαίνει ἔστιν ὅτε νὰ ὁμιλῶσι καὶ γράφωσι μετ' ἀρετῆς μεγάλης λεπτότητος. Ἀείποτε δ' ἐνδιαφερόμενοι διὰ τὴν πατρίδα αὐτῶν καὶ γράφοντες μεθ' ὑπερβολικῆς εὐ-

χερείας, πρὸς ἢν μόνον ἡ ταχύτης τῆς ἐκτυπώσεως καὶ τῆς πληθῆος τῶν ἐφημερίδων δύνανται παραβληθῆναι, ἀποστέλλουσι ἐξ Εὐρώπης εἰς τὴν μικρὰν αὐτῶν οἰκογενεῖαν μεταφράσιν τινα τοσοῦτον ταχέως καὶ εὐχερῶς ὅσον καὶ ἐπιστολὴν, ἥτις καὶ ἐκτυποῦται παραυτὰ ἐν τινι ἐφημερίδι, ἐφ' ἧ καὶ δὲν δύνανται νὰ παιτῆ τις ἐκ τῶν μεταφράσεων τούτων τῶν πλείστων ἐκτὸς τῆς γενεθλίου αὐτῶν χώρας καὶ ὑπὸ ξενικῶν ἡλιον γενομένων νὰ ἔχωσιν ἀξίαν τινα καὶ ἐν αἷ: ὑπὸ ἐποψιν φιλολογικὴν καὶ γλωσσικὴν ἀνευρίσκει τις ἕχνη τῆς ξενικῆς ἐπιβροχῆς.

Γ. Κ. Γ.

Αἱ ΓΑΙΑΙ ΤΟΥ ΟΥΡΑΝΟΥ.

(Συνέχεια).

B

Ἀμέσως μετὰ τὸν Ἑρμῆν, σχετικῶς τῆς ἀπὸ τοῦ ἡλίου ἀποστάσεως, ἔρχεται ἡ Ἀφροδίτη, εὐρισκομένη μετὰ τοῦ Ἑρμοῦ καὶ ἡμῶν καθόσον ὁ Ἑρμῆς εἶναι ἡ πρώτη, ἡ δὲ Γῆ ἡ τρίτη τῶν ἐπαρχιῶν τῆς μεγάλης ἡλιακῆς δημοκρατίας. Ἐνῶ δὲ ὁ Ἑρμῆς στρέφεται περὶ τὸν ἀστέρα τῆς ἡμέρας εἰς ἀπόστασιν 14300000 λευγῶν καὶ ὁ κόσμος ἡμῶν εἰς 37000000, ἡ Ἀφροδίτη στρέφεται εἰς ἀπόστασιν 26760000 λευγῶν.

Ἡ Ἀφροδίτη στρέφεται περὶ τὸν ἡλιον ἐντὸς 224 ἡμ. 46 ὥρ. 49 ἀ. καὶ 8 β'. λεπτῶν καθ' ὃν τρόπον ἡ Γῆ στρέφεται περὶ αὐτήν. Τοσαύτη ἡ διάρκεια τοῦ ἔτους αὐτῆς καὶ τοιαύτη ἡ ἀρχὴ τοῦ ἡμερολογίου της. Τὰ ἔτη ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ διαρκουσι λοιπὸν 7 1)2 σχεδὸν μῆνας εἶναι δ' ὡς ἐκ τούτου ἦττον ταχέα τῶν τοῦ Ἑρμοῦ, ἀλλὰ βραχύτερα τῶν ἡμετέρων. Εἶναι καλὸν ἢ κακὸν τοῦτο; Ὑπὸ τὴν βιολογικὴν ἐποψιν καὶ λόγῳ προόδου ἢ ταχύτης αὕτη παρ-

(ΟΜΗΡΟΣ ΦΥΛ. Ε')

σιάζει βεβαίως βλάβην καὶ ζημίαν τινα. Ὁ φωτεινὸς οὗτος τῆς ἐσπέρας ἀστὴρ, ὁ διαχέων ἐκ τῶν οὐρανῶν τὴν ἡδίστην αὐτοῦ λάμψιν, δὲν εἶναι σημεῖον φωτεινὸν ὡς γυμνοὶ ὄμμασιν ὄραται ἢ ἀπόστασις μόνη, ἡ διαχωρίζουσα ἡμᾶς ἀπ' αὐτοῦ, παράγει τὴν σμικρότητα ταύτην. Καὶ πράγματι, εἶναι ἄπειρος σφαῖρα, ἐφ' ἧς δυνάμεθα νὰ περιγηθῶμεν ὡς ἐπὶ τῆς Γῆς. Ἡ φαντασία ἡμῶν δύνανται νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴν περιήγησιν ταύτην καὶ νὰ καταμετρήσῃ διὰ τῆς διανοίας αὐτὴν, εἰάν ὑποθέσωμεν ὅτι ὠκεανὸς εὕρηται περὶ τὸν πλανήτην τῆς Ἀφροδίτης καὶ ὅτι τὸ ταχυπλοώτερον ἡμῶν ἀτμόπλοον διαπλέει τὰς θαλάσσας αὐτῆς: τὸν περὶ αὐτὴν περιπλοῦν δύνανται νὰ περάνῃ ἐντὸς δύο μῶν' ἐπὶ ἐβδομήκοντα ἢ ὄγδοῦντα ἡμέρας οἱ ἔλικες αὐτοῦ θέλουσι διαταράσσει τὰ ὕδατα, καὶ τὰ κύματα, τὰ διασπώμενα ὑπὸ τοῦ πλοίου, θέλουσι παφλάζει ὑπὸ τὴν πρύμναν αὐτοῦ πρὶν ἔτι ἀποπερατώσωμεν τὸν περιπλοῦν ἡμῶν περὶ τὴν ἄπειρον ταύτην σφαῖραν, τὴν μάλιστα ὑποδεεστέρην τῆς ἐφ' ἧς κατοικοῦμεν.

Σχετικῶς τῆς ἐκτάσεως, ἡ Ἀφροδίτη εἶναι ὁ πλανήτης ὁ μᾶλλον προσομοιάζων τῇ Γῇ ἢ ἡ διάμετρος αὐτῆς εἶναι 0,964, τῆς διαμέτρου τῆς Γῆς ὡς μονάδος λαμβανομένης, ἥτις ὑπερτερεῖ αὐτὴν κατὰ 12000 χιλιομέτρα ἢ περιφέρειά της κατὰ συνέπειαν εἶναι 9500 λευγῶν, ὁ ὄγκος της ἴσος πρὸς 27 ἑκατοστόμετρα τοῦ ὄγκου τῆς Γῆς καὶ ἡ ἐπιφάνειά της ὑπερβαίνει τὰ 90 ἑκατοστόμετρα αὐτῆς, δηλ. εἶναι ἴση πρὸς τὴν περιφέρειαν τῆς Γῆς. Οὐδεὶς ἕτερος πλανήτης ἔχει τοσαύτην ὁμοιότητα μετὰ τοῦ ἡμετέρου. Ὁ κόσμος οὗτος, ἴσην σχεδὸν ἔκτασιν ἔχων μετὰ τοῦ ἡμετέρου, στρέφεται περὶ τὸν ἄξωνα αὐτοῦ εἰς 23 ὥρ. 21 ἀ. καὶ 24 β'. λεπτά ἢ διάρκεια τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτὸς ταυτοχρόνως εἶναι σχεδὸν ἴση μετὰ τῆς ἡμετέρας. Ἡ διαφορὰ συνίσταται εἰς 35 τοῦλάχιστον λεπτά. Αἱ πρῶται προσεκτικαὶ παρατηρήσεις κατέδειξαν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας της ἀνωμαλίας τινὰς περὶ τὸν ὄγκον αὐτῆς, σχηματιζομένας ὑπὸ τῶν ἐκτενῶν καὶ

ύψηλῶν σειρῶν ὀρέων, μεγαλητέρων τῶν ἡμετέρων Ἄνδεων καὶ Κορδιλιέρων. Ἀλλὰ μεγίστη ἀνάγκη ὅπως λεπτομερέστεραι προσπάθειαι καταβληθῶσι πρὸς ἐπιβεβαίωσιν τῶν εἰδικότητων τούτων καὶ ἰδίως πρὸς ἐκτίμησιν τῆς ἀξίας αὐτῶν.

Ἡ περιέργεια καὶ ἡ ἐπιμονὴ τῶν ἀστρονόμων πρὸς ἐξερεύνησιν τῶν μυστηρίων τοῦ κυρίως οὐρανοῦ, κατώρθωσαν νὰ ἐγείρωσι γωνίαν τινὰ τοῦ νεφελώδους περικαλύμματος τῆς ἀτμοσφαιρας τῆς Ἀφροδίτης καὶ ν' ἀνεύρωσι τὰς σπουδαιοτάτας παραλλαγὰς τῆς γῆς αὐτῆς. Κατὰ τὰ σχεδιαγραφήματα τῶν ἀστρονόμων τούτων αἱ λευκοφαῖαι κηλίδες, θεωρούμεναι ὡς θάλασσαι, θὰ ἐκτείνωνται καθ' ὅλον τὸ μῆκος τοῦ Ἰσημερινοῦ τῆς Ἀφροδίτης καὶ θὰ σχηματίζωσι τρεῖς ὠκεανούς, ὧν ὁ εἰς ἔσται κυκλοτερῆς, οἱ δὲ λοιποὶ δύο θὰ διαιρῶνται εἰς τρία ἴσα σχεδὸν μέρη. Ἐν αὐτοῖς παρατηροῦνται δύο λευκοφαῖαι μικραὶ κηλίδες, ὧν μία κατέχει ὅλον τὸν βόρειον πόλον καὶ ἡ ἑτέρα περιγράφει ἡμικύκλιον περὶ τὸν νότιον πόλον. Αἱ σκοτειναὶ κηλίδες, πράγματι, θὰ ὡς θάλασσαι καθότι τὸ ὕδωρ ἀποβροχῆ περισσότερον τὸ φῶς ἢ τὰς γαίας καὶ ἤττον ἀντιανακλᾷ αὐτήν.

Μέχρι τῶν τελευταίων ἐτῶν ἠδύνατό τις νὰ ἀμφιβάλλῃ περὶ τῆς ὑπάρξεως ἀτμοσφαιρας περὶ τὴν Ἀφροδίτην. Ἀλλὰ σήμερον ἔχομεν ἀκαταμάχτητα διδόμενα περὶ τῆς ἐντελοῦς ὁμοιώσεως τῆς Ἀφροδίτης μετὰ τῆς Γῆς. Οὐ μόνον γνωρίζομεν ὅτι ἡ ἀτμοσφαῖρα αὐτὴ ὑφίσταται, ἀλλὰ πρὸς τούτοις κατεμετρήσαμεν τὴν παχύτητα, τὴν πυκνότητα καὶ αὐτὴν ἔτι τὴν φυσικὴν καὶ χημικὴν κατάστασιν αὐτῆς.

Λοιπὸν ἡ ἀτμοσφαῖρα τῆς Ἀφροδίτης εἶναι δις σχεδὸν πυκνότερα τῆς γῆνης. Ὁ ἀήρ, ὅν ἀναπνεύουσιν ἐπὶ τοῦ κόσμου ἐκείνου φυσικῶς καὶ χημικῶς, δὲν εἶναι λίαν διάφορος τοῦ ὅν ἀναπνεόμενον ἐνταῦθα. Διαβρέχεται, ὡς ἡ ἡμέτερα, ὑπὸ ὕδατων ἀτμῶν, αἱ δὲ μεταβολαὶ τῆς θερμοκρασίας παράγουσιν ἐν αὐτῇ νέφη, ἀτμοσφαιρικὰ βέβρυματτα, ἀνέμους, βροχὰς, ἐν γένει μετεω-

ρολογικὴν κατάστασιν μεγάλας τὰς ἀναλογίας ἔχουσαν μετὰ τῆς ἡμετέρας.

Ἡ Ἀφροδίτη εἶναι λιπὴν γῆ ὡς ἡ ἡμέτερα, ἔχουσα τὰς αὐτὰς θαλάσσας, τοὺς αὐτοὺς ποταμούς, τὰς αὐτὰς πόλεις, τὴν αὐτὴν φύσιν, τὰ αὐτὰ φυτὰ, τὰ αὐτὰ ζῶα τὴν αὐτὴν ἀνθρωπότητα; — Οὐχί καθότι ἅμα ὡς φθάσωμεν ἐπὶ τοῦ πλανήτου τούτου θέλομεν εὑρεῖ οὐσιώδεις τινὰς διαφορὰς, ἰδίως ἐν τῇ μετεωρολογίᾳ αὐτοῦ.

Κατὰ πρῶτον θέλομεν ἀπαντήσῃ τὸ μέγεθος καὶ τὴν θερμότητα τοῦ ἡλίου. Ὁ ἡλιος τοῦ οὐρανοῦ τῆς Ἀφροδίτης, πράγματι, χωρὶς νὰ ἦ τοσοῦτον μέγας ὅσον ὁ τοῦ Ἑρμιῦ, παρουσιάζει ἐν τούτοις διάμετρον τρεῖς πλατυτέραν τῆς ἡμετέρας καὶ ἡ φαινόμενη ἐπιφανεία τῆς, πρὸς ἣν ἀνταποκρίνεται ἡ θερμογόνος καὶ φωτεινὴ ἀξία αὐτῆς, εἶναι μεγαλειτέρα τῆς ἡμετέρας ὡς 16 πρὸς 9.

Ἡ κλίσις τοῦ ἄξονος τῆς περιστροφῆς εἶναι ἰσχυροτάτη διότι κλίνει σχεδὸν ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου, ἐνῶ ἡ Ἀφροδίτη στρέφεται περὶ τὸν Ἡλίον. Τοῦντεῦθεν πηγάζει περιπλοκὴ ἐν τῇ διανομῇ τῆς θερμοκρασίας καὶ τῶν κλιμάτων ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ πλανήτου τούτου. Αἱ ὥραι τοῦ ἔτους ἐν τῇ Ἀφροδίτῃ εἶναι παροδικώτεροι τῶν ἡμετέρων, διαρκούσης ἐκάστης 56 ἡμέρας. Μικρὰν τοῦ νὰ ἀπολαμβάνωσι τὰς ἡδονὰς ἕαρος συνεχοῦς καὶ αἰωνίου καὶ ζῶσιν ἐν ἀληθεί Ἐδῆμ, οἱ κάτοικοι τῆς Ἀφροδίτης ὑφίστανται σκληρότερον ἡμῶν τὰς μεταβολὰς τοῦ χειμῶνος καὶ θέρους. Διὰ τοὺς κατοίκους τῆς Ἀφροδίτης ὁ Ἑρμῆς καὶ ἡ Γῆ εἰσὶν ἀστῆρες φωτεινοί. Ὁ Ἑρμῆς οὐχὶ μόνον φαίνεται αὐτοῖς λαμπρότερος ἢ εἰς ἡμᾶς, ἀλλ' εἶναι ὁ λαμπρότερος ἀστὴρ τῆς πρωίας καὶ τῆς ἑσπέρας, ὅν δύναται τις νὰ φαντασθῇ. Ἀπομακρύνεται κατὰ τὰς μεγαλητέρας αὐτῆς ἀποστάσεις μέχρι τῆς 98 μοίρας τοῦ ἡλίου, ὀλιγώτερον δηλονότι τῆς ἀφ' ἡμῶν ἀποστάσεως τῆς Ἀφροδίτης ὅσον ἀφορᾷ ἡμᾶς, ἡμεῖς δὲ λέγομεν ἐν τῷ οὐρανῷ αὐτῶν καθ' ὅλην τὴν νύκτα μετὰ πολὺ φωτεινότερας λάμψεως τῆς ἢ ἡ Ἀφροδίτη δωρεῖται ἡμῖν.

Ἡ Γῆ θεωμένη ἐκ τῆς Ἀφροδίτης παρουσιάζει βεβαίως τὸ ὠραιότερον θέαμα τῶν ὧν δύναται τις νὰ θαυμάσῃ καθ' ὅλον τὸ ἡλιακὸν σύστημα. Ὑπερτερεῖ κατὰ τὴν λάμψιν καὶ τοῦ φωτεινοτέρου ἀστέρος καὶ παρουσιάζει ὑπὸ τὴν ἡμετέραν ἐποψὴν δίσκον τελείως καταμετρητόν. Ὁ δίσκος οὗτος δύναται νὰ μεταβάλλῃ χροιάν μετὰ τῆς περὶ τὸν ἄξονα περιστροφῆς τῆς σφαιρας ἡμῶν καὶ νὰ φανῇ πράσινος, κυανοῦς, κίτρινος ἢ λευκός, σχετικῶς τῆς θέσεως, ἣν θέλει κατέχει διὰ τῶν ἀνθοφόρων ἡπείρων, τῶν θαλασσῶν, τῶν ἐρήμων ἢ τῶν νερῶν. Οἱ κάτοικοι τῆς Ἀφροδίτης δύναται ὡσαύτως νὰ παρατηρήσωσι διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ τὴν περιστροφὴν τῆς σφαιρας ἡμῶν ἐν περιόδῳ ὀλίγον διαφερούσῃ τῆς περιστροφῆς τῆς ἰδίας αὐτῶν σφαιρας. Ταυτόχρονως ἡ Σελήνη θὰ ἦ ὀρατὴ ὡς μικρὸν φωτεινὸν σημεῖον συνοδεύον τὸν ἀστῆρα τῆς Γῆς ἐν τῇ οὐρανῷ αὐτῆς πορείᾳ καὶ περιστρεφόμενον περὶ αὐτὴν ἐντὸς 27 ἡμερῶν, ἀλλὰ ἀμετάβλητον διαμένον ἐν τῇ λευκότητι αὐτοῦ.

Γ'.

Ἐκ τῆς Ἀφροδίτης διέλθωμεν, χωρὶς νὰ σταματήσωμεν ἐπὶ τῆς τροχίας τῆς Γῆς, ἣτις πλανᾶται περὶ τὸν ἥλιον, συνοδευομένη ὑπὸ τῆς Σελήνης, καὶ ἀποβῶμεν εἰς τὸν τέταρτον πλανήτην τῆς ἡλιακῆς οἰκογενείας, τὸν Ἄρην.

Ἡ ἀπὸ τοῦ ἡλίου μέση αὐτοῦ ἀπόστασις εἶναι 56350000 λευγῶν. Τὸ ἔτος αὐτοῦ διαρκεῖ 687 ἡμέρας, καὶ ἡ ἡμερησία αὐτοῦ περιστροφὴ ἐκτελεῖται ἐντὸς 24 ὥρ. 37 ἀ. καὶ 23 β'. λεπτῶν. Αἱ ὥραι τοῦ ἔτους εἶναι ὅμοιαι τῶν ἡμετέρων, ἀλλὰ δις μακρότεροι. Ἡ ἀτμοσφαῖρα αὐτοῦ εἶναι τῆς αὐτῆς μετὰ τῆς Γῆς ἡμῶν φυσικῆς καταστάσεως.

Ἡ μετεωρολογία τοῦ Ἄρεως, τῆς γεί-
τονος, ταύτης γῆς, δὲν ἔχει πλέον τὰ μυ-

στήρια ἐκεῖνα, ἅτινα χθὲς ἔτι κατεσκίαζον αὐτήν. Δυνάμεθα νὰ μάθωμεν πράγματι ἐὰν αἱ λευκαὶ κηλίδες, αἱ περικαλύπτουσαι τοὺς πόλους τοῦ Ἄρεως καὶ αἰτίνες φαίνονται οὔσαι χιῶν, εἶναι χιῶν, ἢ ἀπὸ χιῶν, ἢν ἡμεῖς ἔχομεν τὸν χειμῶνα, δηλ. ἐξ ὕδατος πεπυγμένου ἐν τῇ ἀτμοσφαιρᾷ, σχηματιζομένη εἰς νεφάδας καὶ πίπτουσα ἐπὶ τῆς γῆς ἐὰν τὰ νέφη ἐκεῖνα τὰ περικαλύπτοντα τὰς ἡπείρους καὶ τὰς θαλάσσας του, ἦναι νέφη ὡς τὰ ἡμέτερα δηλ. σχηματιζόμενα ἐκ πομφολύγων κρεμαμένων ἐν τῷ ἀέρι ἐὰν τὸ ὕδωρ τοῦτο, τὸ ὕδωρ τῶν νερῶν τούτων, τῶν θαλασσῶν τούτων, ἦναι τὸ αὐτὸ ὕδωρ ὅπερ ἔχομεν ἐνταῦθα.

Χάρις ταῖς τελευταίαις ἀνακαλύψεσι τῆς φανταστικῆς ἀναλύσεως δυνάμεθα νὰ ἐπιβεβαιώσωμεν ὅτι ἡ ἀτμοσφαῖρα τοῦ Ἄρεως εἶναι ὅμοια τῆς ἡμετέρας, ὅτι τὰ νέφη αὐτοῦ, κινητὰ ὡς αἱ ποικιλῆς χιῶνες αὐτοῦ, σύγκεινται ἐξ ὕδατος ὁμοίου τοῦ ἐν τῇ ἡμέτερᾳ ἀτμοσφαιρᾷ κυκλοφοροῦντος καὶ ὅτι ἡ φυσικὴ καὶ χημικὴ αὐτοῦ κατάστασις δὲν φαίνεται οὐσιωδῶς διαφέρουσα τῆς ἡμετέρας.

Ἐσχεδιογραφήσαμεν γεωγραφικὸν χάρτην τοῦ Ἄρεως. Ἐπ' αὐτοῦ μελετώντες θέλομεν παρατηρήσῃ ὅτι ἡ γεωγραφία τοῦ Ἄρεως δὲν ὁμοιάζει μετὰ τῆς γῆνης.

Ἐνῶ τὰ τρία τέταρτα τῆς σφαιρας ἡμῶν καλύπτονται ὑπὸ τῶν ὕδατων, ἡ διανομὴ τῶν θαλασσῶν καὶ τῶν ἡπείρων εἶναι σχεδὸν ὅμοια μετὰ τοῦ Ἄρεως καὶ σχεδὸν εἶπεν ἡ ξηρὰ κατέχει περισσύτερον μέρος ἢ τὰ ὕδατα. Ἀντὶ νὰ ὑπάρχωσι νῆσοι ἐν μέσῳ τῶν θαλασσῶν, αἱ ἡπείροι φαίνονται μάλλον χωρίζουσαι τοὺς ὠκεανούς εἰς ἀπλᾶς μικρὰς θαλάσσας, εἰς ἀληθεῖς Μεσογείους. Ἐν τῷ Ἄρει δὲν ὑπάρχει μήτε Ἀτλαντικὸς μήτε Εἰρηνικὸς ὠκεανός, ἢ δὲ περιόδια ἐπὶ τοῦ κόσμου τούτου δύναται νὰ γίνῃ ἀβρόχοις ποσίν. Αἱ θάλασσαι διαχωρίζονται ὑπὸ ποικίλων κόλπων ἐκτενεστάτων, ἐχόντων πλεῖστα μικρὰ ἀκρωτήρια, ὡς τὰ ἐν τῇ Ἑρυθρᾷ ἡμῶν θαλάσσῃ. Αἱ δύο μεγάλαι ἡπείροι τοῦ Ἄρεως κατέ-

χουσι τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ δίσκου. Αἱ λευκαὶ κηλίδες παριστῶσι τὰς θαλάσσας, οἱ δὲ δῦο πόλοι εἰσὶ κατάλευκοι ἕνεκα τῶν περικαλυπτούσων αὐτοῦ χιόνων.

Ἡ ὑπαρξίς τῶν ἠπειρῶν καὶ τῶν θαλασσῶν καταδείκνυσιν ὅτι ὁ πλανήτης οὗτος ὑπῆρξεν, ὡς ἡ Γῆ ἡμῶν, ἐστὶ ἐσωτερικῶν γαιολογικῶν σεισμῶν, παραγόντων ἀνυψώσεις καὶ καταβυθίσεις γαιῶν. Συνέβησαν σεισμοὶ καὶ δονήσεις τροποποιήσασαι τὴν ἀρχικῶς συνηνωμένην ἐπιφάνειαν τῆς σφαίρας. Κατὰ συνέπειαν ὑπάρχουσιν ὄρη καὶ κοιλάδες, πεδιάδες καὶ λεκάναι, λιμένες καὶ ἀκρωτήρια. Τὰ ὄμβρια ὕδατα πῶς ἐπιστρέφουσιν εἰς τὴν θάλασσαν; Διὰ τῶν πηγῶν, τῶν ποταμῶν, τῶν ρυακίων. Ἡ σταγὼν τοῦ ὕδατος ῥιπτομένη ἐκ τῶν νεφῶν διέρχεται ὡς ἐνταῦθα τῶν διαχωρητῶν γαιῶν, ῥέει πρὸς τὰς ἀδιαχωρήτους γαίας, γεννᾶται ἐν τῇ διαλαμπεῖ πηγῇ, μορμύρει ἐν τῷ ῥύακι, ῥέει πρὸς τὸν ποταμὸν μέχρι τῆς κίτης; αὐτοῦ. Οὕτω δύσκολον καθίσταται νὰ μὴ παρατηρῶμεν ἐν τῷ Ἄρει σκηνὰς ἀναλόγου; ἐκείνων, ἃς παριστῶσι αἱ ἐπίγειοι ἡμῶν τοποθεσίαι, ἧτοι ῥύακας ῥέοντας πρὸς τὴν κοίτην των, χειμάρρους διαβρέχοντας τὰς πεδιάδας ἢ πίπτοντας ὡς καταρράκται ἐν τῷ βᾶθει τῶν κοιλάδων καὶ ποταμοῦ βραδείως διαρρέοντας πρὸς τὴν θάλασσαν διὰ μέσου τῶν ἐκτείνων πεδιάδων. Αἱ ναυτικαὶ ἀκταὶ ἀποδέχονται ἐκεῖ, ὡς καὶ ἐνταῦθα, τὸν φόρον τῶν ἐλωδῶν καὶ κατακλύστων διωρύγων, ἡ δὲ θάλασσα ποτὲ μὲν διατελεῖ ἤρεμος ὡς κάτοπτρον, ποτὲ δὲ διαταράττεται ὑπὸ τρικυμιῶν, ποτὲ ὁμως δὲν ὑφίσταται ὑπὸ τὴν ἐπιβροχίαν τῆς περιοδικῆς ταραχῆς τῶν παλιρροίων καθόσον δὲν ὑπάρχει ἐκεῖ σελήνη ἵνα παραγάγῃ αὐτάς. Οὐχ ἦττον ὁμως αἱ ὑπὸ τῆς ἑλξέως τοῦ ἡλίου παραγόμεναι πλημμύραι εἰσὶ λίαν ἐπαισθηταί. Οὕτω λοιπὸν ἐν ἀποστάσει ἑκατομμυρίων τινῶν λευγῶν ἐντεῦθεν ὑπάρχει γῆ σχεδὸν ὁμοία τῆς ἡμετέρας, ἐνθα ἅπαντα τὰ στοιχεῖα τῆς ζωῆς συνεννοῦνται τοσοῦτον καλῶς ὅσον

καὶ περὶ ἡμᾶς: ὕδωρ, ἀήρ, θερμότης, φῶς, ἄνεμοι, νέφη, βροχαί, ποταμοί, πηγαί, κοιλάδες καὶ ὄρη. Πρὸς συμπλήρωσιν τῆς καθομοιώσεως προσθέσαμεν ὅτι αἱ ὠραι τοῦ ἔτους διαρκοῦσι σχεδὸν ὅσον καὶ αἱ τῆς γῆς καὶ ὅτι ἡ διάρκεια τῆς ἡμέρας εἶναι μόνον ὀλίγον μακροτέρα τῆς ἡμετέρας. Ὁ Ἄρης οὕτως εἶναι τόπος διαμονῆς ὀλίγον διάφορος τῆς ἐπὶ τῆς γῆς κατοικίας.

Ἀλλὰ πῶς βλέπουσιν ἡμᾶς οἱ τοῦ Ἄρεως κάτοικοι; Ἐπειδὴ ἡ γῆνός τροχιά εἶναι μικροτέρα τῆς τοῦ Ἄρεως, ἡ Γῆ δὲν δύνανται πλέον νὰ ᾗ διὰ τὸν Ἄρην ἀστὴρ τῆς νυκτός, ὡς ὁ Ἑρμῆς καὶ ἡ Ἀφροδίτη, ἀλλὰ καθίσταται τούντεῦθεν καὶ διὰ πάντας τοὺς ἄλλους ἐπομένους πλανήτας ἀστὴρ τῆς πρωῆς καὶ τῆς ἑσπέρας μόνον.

Ἐσμὲν λοιπὸν διὰ τὸν πλανήτην τοῦτον σπινθηροφόρος ἀστὴρ, παρουσιάζων θέαμα ἀνάλογον πρὸς τὸ παρουσιάζει ἡμῖν ἡ Ἀφροδίτη, προηγουμένης τῆς ἀμφιλόχης καὶ ἐπομένης τῆς δεξιῆς, ἐν ἐνὶ λόγῳ ὁ Ἀνγερινός.

Ἡ φυσικὴ ἡμῶν ματαιοδοξία δύναται λοιπὸν ἐλλόγως νὰ τρέψῃ τὴν ἰδέαν ὅτι οἱ κάτοικοι τοῦ Ἄρεως θαυμάζουσιν ἡμᾶς τὴν ἑσπέραν ἐν τῷ οὐρανῷ αὐτῶν, τῷ χρυσιζόντι ὑπὸ τῶν τελευταίων ἠλιακῶν ἀκτίνων, θεώμενοι τὰς φάσεις ἡμῶν τε καὶ τῆς Σελήνης ὡς ἡμεῖς τὰς τῆς Ἀφροδίτης καὶ τοῦ Ἑρμοῦ, καὶ ὑποθέτοντες ἴσως ὅτι ἐνταῦθα ὑπάρχει οὐράνιος διαμονὴ ἀναπύσεως καὶ εὐδαιμονίας. . . . Ἴσως ἀνεγείρουσιν ἡμῖν καὶ βωμούς!

Δ'.

Ἀφικόμεθα νῦν εἰς τὸν γιγαντιῶδη κόσμον τοῦ Διὸς, ὅστις ἐδρεύει εἰς ἀπόστασιν 192,500,000 λευγῶν ἀπὸ τοῦ ἡλίου, δηλ. εἰς ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ ἀστέρος τῆς ἡμέρας πεντάκις μεγαλειότεραν τῆς Γῆς.

Ἐκεῖ ἡ κολοσσιαία αὕτη γῆ διέρχεται περὶ τὸν ἥλιον τὸ μήκος τροχιάς φυσικῶς

ἐξωτερικῆς ὡς πρὸς τὴν ἡμετέραν καὶ πεντάκις ἐκτενεστέρας, ἐν βραδείᾳ στροφῇ, ἣν ἐκτελεῖ ἐντὸς 12 σχεδὸν ἐτῶν. Ὁ ἀστὴρ οὗτος, ὁ λάμπων ὡς φωτεινὸν σημεῖον ἐν τῷ ζωδιακῷ καὶ ὃν οἱ ἄπειροι εἶτι ὀφθαλμοὶ θεωροῦσιν ὡς πολὺ μικρότερον τῆς Σελήνης, ὁ ἀστὴρ οὗτος εἶναι κόσμος ἄπειρος, ἐκτενεστέρος τῆς Γῆς, ὑπερτερῶν αὐτὴν τοσοῦτον κατὰ τὸ μέγεθος ὥστε ἡ μικρὰ ἡμῶν σφαῖρα διατελεῖ παρ' αὐτῷ ὡς κόκκος ἐντὸς πορτοκαλίου. 4230 σφαῖραι γῆνιοι ἀπαιτοῦνται πρὸς σχηματισμὸν τῆς σφαίρας τοῦ Διός. Ἐκτὸς τούτων στρέφεται τυνοδευόμενος μετὰ τεσσάρων κόσμων μεγαλειτέρων τῆς Σελήνης ἡμῶν καὶ ὧν ὁ εἰς εἶναι μεγαλειότερος καὶ τοῦ πλανήτου Ἑρμοῦ.

Τὸ πρῶτον ἐκπληττον τὸν διὰ τοῦ τηλεσκοπίου θαυμάζοντα τὸν Δία εἶναι ὅτι ἡ σφαῖρα αὕτη φέρει σειρὰς κατὰ τὸ μάλλον ἢ ἦττον πλατείας καὶ ἐκτενεῖς, αἰτίνες φαίνονται ἰδίᾳ περὶ τὸν Ἰσημερινόν. Αἱ σειραὶ αὗται τοῦ Διὸς δυνατὸν νὰ θεωρηθῶσιν ὡς διακριτικοὶ χαρακτῆρες τοῦ γιγαντιῶδους τούτου πλανήτου. Παρατηροῦνται δ' ἅμα τις ῥίψη τὸ πρῶτον διὰ τοῦ τηλεσκοπίου βλέμμα. Ἄχρι δὲ σήμερον σπανιώτατα ἐγένοντο ἀφανεῖς. Κατὰ τὸ 1873, 1874, 1875, 1876 καὶ 1877 παρετήρησα τὸν αὐτὸν πλανήτην κατὰ τὰς τέσσαρας αὐτοῦ ἀλληλοδιαδόχους ἀντιθέτους περιόδους καὶ κατ' ἔτος τριακοντάκις ἐσχεδιογράφησα αὐτόν. Συνέπεραν δ' ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐξηγηθῶσιν αἱ κινήσεις τῶν κηλίδων, ἐὰν τεθῇ ὡς βᾶσις ἡ ὁμοίμορφος περιστροφή αὐτοῦ. Κατὰ τὰς ἀνωμαλίας τῶν σειρῶν εἶρον διὰ τὴν περιστροφήν πρὸς τὸν Ἰσημερινόν 9 ὥρ. 54 ἀ. καὶ 30 β'. λεπτά καὶ πρὸς τούτοις κινήσιν ἰδίαν πολλῶν κηλίδων λευκῶν, ἀνεξάρτητον τῆς κινήσεως τῆς περιστροφῆς καὶ ποτὲ μὲν μάλλον, ποτὲ δὲ ἦττον ταχεῖν τούτῃ ὅπερ ἀποδεικνύει ὅτι ὑπάρχουσιν ἐκεῖ νέφη ὑψηλὰ ὠθαύμενα ὅτε μὲν ὑπὸ ἀνατολικῷ ὅτε δὲ ὑπὸ δυσμικῷ ἀνέμου. Ἡ πιθανὴ λοιπὸν περιστροφή τῆς

σφαίρας ταύτης εἶναι ἐν στρογγύλοις ἀριθμοῖς 9 ὥρ. καὶ 55 λεπτά.

Ὁ ἄπειρος οὗτος πλανήτης ἔχει λοιπὸν κινήσιν περιστροφικὴν δις ταχυτέραν τῆς Γῆς. Ἀντὶ λοιπὸν 24 ὥρῶν, ἡ διάρκεια τοῦ ἡμερονυκτίου εἶναι 40 ὥρῶν. Μεταξὺ τῆς ἀνατολῆς καὶ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου ὑπάρχουσι 4 ὥρ. καὶ 57 λεπ. καὶ εἰς πᾶσαν ἐποχὴν τοῦ ἔτους ἡ νύξ εἶναι βραχυτέρα ἕνεκα τοῦ λοκόφωτος. Ἐπειδὴ δ' ἄλλως τὸ ἔτος αὐτοῦ εἶναι σχεδὸν ἴσον μὲ 12 ἔτη ἡμέτερα, ἡ ταχύτης τῆς ἡμέρας συντελεῖ ὅπως οἱ κάτοικοι τοῦ Διὸς ἀριθμῶσι 40455 ἡμέρας διὰ τὸ ἔτος αὐτῶν.

Τὸ ἡμερολόγιον τοῦτο τοῦ Διὸς εἶναι λοιπὸν πολὺ διάφορον τοῦ ἡμετέρου. Νέα διαφορὰ προστίθεται ἡ ἑλλειψίς τῶν ὠρῶν τοῦ ἔτους. Ὁ Ζεὺς στρέφεται πράγματι τοιοῦτοτρόπως ὥστε ὁ ἄξων τῆς περιστροφῆς του εἶναι σχεδὸν κάθετος πρὸς τὸ ἐπίπεδον, ἐνῶ κινεῖται περὶ τὸν ἥλιον. Τὴν θέσιν, ἣν ἡ Γῆ παρουσιάζει κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Ἰσημερίας, διατηρεῖ ὁ Ζεὺς πάντοτε, εἰς τρόπον ὥστε δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι ὁ ἄπειρος οὗτος κόσμος ἀπολαμβάνει αἰωνίου ἔαρος.

Ἡ μετεωρολογικὴ κατάστασις τοῦ Διὸς, ὡς παρατηροῦμεν αὐτὴν ἀπὸ τῆς Γῆς, φέρει εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ ἀτμοσφαῖρα τοῦ πλανήτου τούτου ὑφίσταται μεταβολὰς σπουδαιότερας ἐκείνων αἰτίνες ἤθελον παραγάσει ἐκ μόνης τῆς ἠλιακῆς ἐπιδράσεως, ὅτι ἡ ἀτμοσφαῖρα αὕτη εἶναι πυκνοτάτη, ἡ θλίψις ὑπέρμετρος καὶ ὅτι ἡ ἐπιφάνεια τῆς σφαίρας δὲν ἐφθασεν εἰσέτι εἰς τὴν κατάστασιν τῆς κήξεως καὶ σταθερότητος, εἰς ἣν εὐρίσκεται νῦν ἡ Γῆ. Πιθανὸν ὅτι, καὶ τοι πρὸ τῆς Γῆς γεννηθεῖσα ἡ σφαῖρα αὕτη, διετήρησε τὴν ἀρχικὴν θερμότητά της ἐπὶ πολὺν χρόνον ἕνεκα τοῦ ὄγκου καὶ τῆς μάζας αὐτῆς. Ἡ ἰδίᾳ αὕτη θερμότης, ἣν ὁ Ζεὺς φαίνεται διατηρῶν εἰσέτι, εἶναι ἀραγε τοσοῦτον μεγάλη ὅπως ἐμποδίσῃ πᾶσαν ζωικὴν ὑπαρξίν, καὶ ἡ σφαῖρα αὕτη εὐρίσκειται νῦν οὐχὶ ὡς πρὸς τὸν φωτεινὸν ἥλιον, ἀλλ' ὡς πρὸς τὸν σκοτεινὸν καὶ λάμ-

πόντα ἤλιον, ὅπως κάθυγρος καὶ μόλις καλυμμένη ὑπὸ πέπυγμένου φλοιοῦ, ὡς ἦτον ἡ Γῆ πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐμφανίσεως τῆς ζωῆς ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς; Ἡ κάλλιον ὁ κολοσσαῖος οὗτος πλανήτης ἡ μὴ δὴλθε πρὸ τῆς περιόδου τῶν γαιολογικῶν ἐποχῶν καθ' ἣν ἡ ζωὴ ἤρξατο νὰ ἐπιφαίνεται, ὑπὸ μορφῆς ἀλλοκότους, εἰς ὄντα φυτικά καὶ ζωικά, ἔχοντα θαυμασίαν ζωτικότητα, ἐν μέσῳ συστολῶν καὶ τρικυμιῶν παραγομένου κόσμου; Τὸ τελευταῖον τοῦτο συμπέρασμα εἶναι τὸ λογικώτερον, ὅπερ δυνάμεθα νὰ πορισθῶμεν ἐκ τῆς προηγουμένης ἐρεῦνης, γινομένης ἀνευ προκαταλήψεως ἐπὶ τῶν ἀρχαιοτάτων καὶ νεωτάτων παρατηρήσεων, παρ' ὧν ἐλάβομεν ἰδέαν περὶ τῆς ἐνεστώσης καταστάσεως τῆς μεγάλης ταύτης σφαίρας.

Ἡ Γῆ, θεωμένη ἐκ τοῦ Διὸς, εἶναι σημεῖον λάμπον παρὰ τὸν Ἥλιον, ὅθεν δὲν ἀπέχει πλέον τῶν 12 μοιρῶν, δηλ. 24 καὶ τῆς διαμέτρου ὑπὸ τὴν ὁποίαν βλέπομεν τὸν ἀστέρα τοῦτον. Μόνον δὲ τὴν πρῶταν καὶ τὴν ἐσπέραν γίνεται ὁρατὴ ὡς ὁ Ἑρμῆς δι' ἡμᾶς, δυσχερέστερον μὲν διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ, ἀλλὰ παρουσιάζουσα εἰς τὰ ὄργανα τῆς ὀπτικῆς τὸ θέαμα τῆς Σελήνης ἐν τεταρτοκυκλίῳ.

(Ἀκολουθεῖ).

Θ. Κτεράς

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

✽✽✽

Ἡ Ἑλλάς εἶναι ἐν τῶν μεγάλων ἐκείνων ἀκρωτηρίων, ἅτινα ἐφ' ἀπάσης τῆς γῆς μεσημβρινῶς ἐπεκτεινόμενα, τὴν ἰσχυρὰν ἐκείνην ὄρμην τῶν θαλασσῶν ἀπὸ μεσημβρίας πρὸς ἄρκτον καταδεικνύουσι, δι' ἧς οἱ μεγάλοι κόλποι ἐσχηματίσθησαν, καὶ αἱ πηχεῖαι κοιλάδες, αἱ διὰ μέσου τῶν ὀρέων τῶν τὰς ἡπείρους συνδεόντων, ἀνεφάνησαν.

Τοιοιούτρόπως, ἐξῶθεν ἡ διαίρεσις τῆς Ἑλλάδος τὸ πρῶτον γενομένη, ἔσωθεν διὰ σειρῶν ὀρέων, ἐν αὐτῇ πανταχόσε ἐπεκτεινόμενων, καὶ διὰ πλήθους ποταμῶν, πληρέστατα ἐξετελέσθη. Ἡ ἰδιότης αὕτη τῆς γῆς, παρουσιάζουσης οὕτω πλείστας παραλίας, ἀξιολόγους λιμένας καὶ κόλπους ἀσφαλεῖς, ἐνῶ ἀπέναντι τῆς Ἰαίας, τοῦ φυτωρίου τούτου τῆς ἀνθρωπότητος, πλῆθος νήσων ἐξετείνεται, δι' ὧν οἱ περιπλανώμενοι λαοὶ εὐχερῶς ἐν Ἑλλάδι μετακίζοντο, εἰς τοῦτο κυρίως συνετέλεσε, νὰ μεταφέρῃ ἐν αὐτῇ κατοίκους καὶ γνώσεις ἐξ Ἀνατολῆς καὶ Μεσημβρίας. Ἡ δ' ἐσωτερικὴ διαίρεσις τῆς χώρας, ἡ παράγουσα ταύτην ποικιλίαν γῆς, ἐπετάχυνε τὴν ἀνάπτυξιν τῶν γνώσεων καὶ ἐπέτρψε τὸν διαμερισμὸν τῶν διαφόρων φυλῶν, ὡς οὐδεμία ἄλλη χώρα παρομοίως ἐπεκτάτεως. Πρὸς δε, καὶ ἡ ἐλευθέρη ἐσωτερικὴ τῶν λαῶν ἐπιμιξία ἐγένετο τὰ μάλιστα συντελεστικὴ πρὸς τὴν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ἐκπαίδευσιν.

Ἡ Ἑλλάς πρὸς βορρᾶν περιοριζομένη διὰ τῶν Καμβουνίων ὀρέων ἅτινα διαχωρίζουν αὐτὴν ἐκ τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς πρὸς ἀνατολὰς κειμένης Θράκης, περικλείεται ἐξ ἀνατολῶν καὶ δυτῶν ὑπὸ τῶν βαθέων κόλπων τοῦ Αἰγαίου Πελάγους ἡ Ἀρχιπελάγους καὶ τῆς Ἰωνικῆς ἡ Ἀδριατικῆς θαλάσσης. Περιλαμβάνει δὲ, ἐκτὸς τῶν νήσων αὐτῆς, περιοχὴν δεκακοσίων σχεδὸν τετραγωνικῶν μιλίων, τοσοῦτων περίπου ὅσα ἡ Βαυκρία μετὰ τῆς Βυρτεμβέργης, καὶ κατὰ τὸ μέγιστον αὐτῆς μῆκος ἀπὸ μεσημβρίας πρὸς ἄρκτον πενήτην πέντε γερμανικῶν μιλίων, καὶ κατὰ τὸ μέγιστον πλάτος ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυτῶν τριάκοντα πέντε.

Ἐν δὲ τῷ μέσῳ ἡ Ἑλλάς διαίρεται διὰ τῶν βαθέων κόλπων Κορινθιακοῦ καὶ Σαρωνικοῦ, δι' ὧν ὁ Ἰσθμὸς, μικρὸς τις λαιμὸς γῆς, τὸ ἀσφαλές ἐστι διαπόρευμα ἀμφοτέρων τῶν διαμερισμάτων. Κάτωθι αὐτοῦ ἐκτείνεται ἡ Πελοπόννησος, ὡς φύλλον συκῆς, βαθέως διακοπτομένη ὑπὸ τῶν κόλπων

Μεσσηνιακοῦ καὶ Λακωνικοῦ, τῶν μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων Ἀκρίτα καὶ Ταινάρου καὶ τοῦ ἐκ τῶν ναυαγίων λίαν περιωνύμου Μαλέα. Πρὸς ἀνατολὰς κεῖται ἡ Ἀργολὶς μεταξὺ τοῦ Ἀργολικοῦ καὶ Σαρωνικοῦ κόλπου. Δύο δὲ νῆσοι, διὰ δόξης ἐστεμμένοι, ἡ Αἴγινα, ἡ καθέδρα δραστηρίων ἐμπόρων, καὶ ἡ Σαλαμίς, ἐνθα ἐτάφη ἡ Περσικὴ ἀλαζονεία, ὁδηγοῦν ἡμᾶς πρὸς τὴν Ἀττικὴν, ἣτις, μετὰ τῆς πρὸς τὰ ἀνατολικά αὐτῆς παράλια κειμένης Εὐβοίας, πλείστους ὄρμους καὶ κόλπους σχηματίζει. Ἐνταῦθα κεῖται ὁ Εὐριπος πορθμὸς, οὗτινος αἱ παλιρροῖαι ἄλυτον αἰνίγμα ὑπῆρχον τοῖς ἀρχαίοις. Περαιτέρω ἐπὶ τῶν Θεσσαλικῶν παραλίων ἀναφαίνεται ὁ Θερμαϊκὸς κόλπος, ὃν πρὸς βορρᾶν περικλείει ἡ Καλιδικὴ Χερσόνησος, χώρα σημαντικὴ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν Ἀθηνῶν, μετὰ τῶν τριῶν αὐτῆς ἐξεχόντων ἀκρωτηρίων, ἐξ ὧν τὸ βορεινότερον καὶ μέγιστον λήγει πρὸς τὸν Ἄθω, οὗτινος τὸν ἰσθμὸν ὁ Ζέρξης διώρυξε τὸ δὲ μεσημβρινόν, ἡ Παλλήνη, κατὰ τοὺς λόγους τῶν ποιητῶν, τὸ τρομερὸν θέατρον τῆς Γίγαντομαχίας ἐγένετο.

Ἡ Ἑλλάς διηρεῖτο λοιπὸν εἰς Βόρειον Ἑλλάδα, Μεσσίαν ἢ Κυρίως Ἑλλάδα καὶ τὴν Πελοπόννησον.

ΒΟΡΕΙΟΣ ΕΛΛΑΣ.

Ἡ Βόρειος Ἑλλάς (τὰ νῦν Ἰάννινα καὶ Γενίστερον) περιλαμβάνει τὰς ἐπαρχίας τῆς Ἠπείρου καὶ Θεσσαλίας. Ἐκ τῶν Καμβουνίων ὀρέων, τῶν πρὸς ἄρκτον περιοριζόντων αὐτὴν, ἐκτείνεται μεσημβρινῶς τὴν σειρὰ μέχρι θαλάσσης, ἡ ὑψηλοτάτη τῆς ὁποίας κορυφὴ ὁ Ὀλύμπος, πέραν τῶν νεφῶν ἀφικνουμένη, ἦν τὸ ἀρχαῖον κατοικητήριον τῶν Ἑλληνικῶν θεοτήτων. Μετ' αὐτῆς συνεδέετο καὶ ἡ σειρὰ τῆς Οἴτης, ἣτις τὴν Θεσσαλίαν πρὸς νότον ἐκ τῆς κυρίως Ἑλλάδος διεχώριζε, καὶ διὰ μέσου στενῆς διαβάσεως εἰς τὰς ὑπὸ σπαρτιατικοῦ ἡρώϊσμου δοξασθείσας Θερμηπύλας κατέληγε. Πρὸς τὰ δυτικὰ σύνορα τῆς Θεσσαλίας, ἀνυψοῦτο ὁ

Πίνδος, ἕτερον πολύκλαδον ὄρος καὶ οὐχ ἦττον τοῦ Ὀλύμπου ἐν ταῖς ὕδασι τῶν ποιητῶν μεγάλως ἐξυμνούμενον. Πλείστοι ποταμοὶ κατέρρεον ἐκ τῶν κορυφῶν τούτων πρὸς τὰς ἐκτεταμένους κοιλάδας τῆς Θεσσαλίας, καὶ πρὸ πάντων ὁ Πηνειὸς ποταμὸς, ὅστις διέβρεχε τὴν εὐρείαν ταύτην χώραν ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς, καὶ μετὰ πλείστων ἄλλων ποταμῶν συνενούμενος, τὰ διαυγῆ αὐτοῦ ὕδατα εἰς τὰ χαριέστατα Τέμπη ἐξέβαλλεν. Ἡ κοιλάς αὕτη, διὰ σεισμοῦ μεταξὺ τοῦ Ὀλύμπου καὶ τῆς Ὀσσαίης ἀνοιχθεῖσα, ἔνθα διεδόθη τινὰ πρὸς τὴν Μακεδονίαν διαχαράξῃ, τὸ ὄνομα αὐτῆς, ὡς γενικὸν δείγμα ὠραιότερας φύσεως, καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ νέου Κῆσμου ὡσαύτως μετένεγκε. Ῥαδιναὶ ἰτέαι καὶ σκιώδεις πλάταναι, ἀμφοτέρωθεν τῶν μερῶν πρὸς τὰ ὄρη ἐπεξετείνοντο, ὑπὸ κρυσταλλίνων ποτιζόμεναι βυάκων, οὔτινες, ἐκ τῶν βράχων ἀναβύοντες, εἰς τὸν Πηνειὸν συνέρρεον, ὅστις μεγαλοπρεπῶς καὶ ὁμοίως κατόπτρω, ὑπὸ τὴν σκιάν τῶν δένδρων κυλιόμενος, πλῆθος χλοερῶν νήσων περιέκλειεν. Ἐπὶ τῶν ὄχθων αὐτοῦ στοιχάδες δαφνῶν ἐπέκειντο, τὴν περιπλάνησιν τῆς θεᾶς Δάφνης ἀναμνησκουσαι καὶ τὸ καταφύγιον αὐτῆς ἐν αὐταῖς ταύταις ταῖς ὄχθαις. Ἄπαντες οἱ βράχοι ὑπὸ κισσῶν περιεκαλύπτοντο, ἐπὶ πάντων τῶν δασῶν τὰ ὠδικὰ πτηνὰ ἐκεκάρυζον, οἱ δὲ περίεξ βωμοὶ ἐκάπνιζον ἐκ τῶν θυμιαμάτων τῶν πανηγυριζόντων, ὧν τινων αἱ θρησκευτικαὶ πομπαὶ καὶ αἱ θυσίαι ἐζωογόουν τὴν χαρίεσσαν ταύτην κοιλάδα τῶν Θεῶν.

Ἡραία καὶ καθ' ὑπερβολὴν καρποφόρος ἦτο ἅπασα ἡ χώρα τῆς Θεσσαλίας ἐν τῷ μέσῳ τῶν εὐρέων αὐτῆς κοιλάδων. Μεγάλαι ἀγέλαι ἐξαιρέτων ἵππων ἐβοσκον ἐνταῦθα, οὔτινες τοῖς Θεσσαλοῖς ἵππευσιν ἐνδοξοτάτην φήμην, τοῖς δὲ στρατεύμασι τοῦ Μακεδόνος Φιλίππου νικηφόρον παρέσχον ὑπεροχὴν. Ἐνταῦθα ἐγεννήθη ὁ μύθος τῶν Ἴπποκενταύρων, τῶν ὄρεινῶν τούτων καθωπλισμένων ἵπποτων. Ἐνταῦθα ἦν ἡ κοιτὴς τῶν ἑλληνικῶν φυλῶν, αἵτινες ἐκ τῶν ὀρέων

αὐτῶν πρὸς μεσημβρίαν μεταναστεύσασαι, τοὺς ἀρχαίους κατοίκους ἐκείθεν ἀπεδίωξαν, καὶ ἐνταῦθα συνέβη ὁ ἐπὶ Δευκαλίωνος λεγόμενος κατακλυσμός. Οὐδεμία ἄλλη χώρα πλουσιωτέρα εἰς μύθους ὡς αὕτη. Ἐντεῦθεν οἱ Μινῶαι ὑπὸ τὴν ὄδηγιαν τοῦ Ἰάσωνος ἐξέπλευσαν, ἵνα τὰς καρποφόρους πόλεις τοῦ Εὐξεινίου ἀνοίξωσι, καὶ τὰ ἀνατολικά καὶ δυτικά σύνορα τῆς γῆς ἀναζητήσωσιν. Ἐντεῦθεν οἱ Μυρμιδόνες τὸν υἱὸν τῆς Θέτιδος, τὸν Ἀχιλλέα, συνώδευσαν, οὕτως μόνον τὸ ὄνομα περιλαμβάνει σχεδὸν ὀλόκληρον ἔποποιον ἡρώϊκῶν κατορθωμάτων. Ἐνταῦθα δῖος Πηλεΐδης ἢ Κολχίς Μήδεια τὰ φαρμακερὰ αὐτῆς φυτὰ καὶ ἐκληροδότησε ταῖς Θεσσαλίαις γυναίξιν τὴν γυνῶσιν καὶ ἐπιτηδειότητα τῶν μαγικῶν τεχνασμάτων. Ἐνταῦθα ὁ ἀμώμητος Χείρων ὁ Κένταυρος, τοὺς υἱοὺς τῶν ἡρώων δι' ἱπικῶν γυμνασμάτων ἀνέτρεψε, καὶ ὁ τυφλὸς αἰιδὸς Θάμυρις μετ' ἐτέρων ἀρχαίων ὕμνων καὶ ποιητῶν, τὰς ᾠδὰς αὐτῶν ἐψάλλον πρὶν ἢ αἱ Μοῦσαι ἐγκαθιδρυθῶσιν ἐπὶ τῶν νοτίων τῆς Ἑλλάδος ἀκρωρείων.

Ὡσπερ δ' ἐν τοῖς προτέροις χρόνοις ἡ Θεσσαλία ὑπῆρξε τὸ θέατρον διαφόρων ποιητικῶν μῦθων, οὕτω καὶ ἐν τοῖς ὑστέροις πολλάκις, τῶν πεδιάδων αὐτῆς ἕνεκεν, ἐγένετο τὸ θέατρον αἰματηρῶν πολέμων. Ἐνταῦθα ἔκειντο μεσόγαιαι αἱ Κυνὸς Κεφαλαί, λόφοι περιφνημοὶ κατασταθέντες ἐκ τῆς ἡττῆς τοῦ Φιλίππου Ε' (ἢ Γ'), προῖμιον τῆς ἐν Πύδνῃ μάχης, πρὸς τὰ βορεινὰ σύνορα, δι' ἧς ἡ Μακεδονία λεία τῶν Ῥωμαίων ἐπὶ τέλους ἐγένετο. Οὐχὶ μακρὰν τὴν Κυνὸς Κεφαλῶν ἐπεξετείνοντο αἱ πεδιάδες τῆς Φαρσάλου ἔνθα ἡ τύχη τοῦ Καίσαρος, ὀλοσχερῆ ἦρατο νίκην κατὰ τὴν δόξιν τοῦ Πομπηίου καὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς Δημοκρατίας.

Οἱ κάτοικοι τῆς Θεσσαλίας διεκρίνοντο διὰ τινος ἀκαθέκτου ἐλευθερίας, προσερχομένης οὐχὶ ἐξ εὐγενῶν πηγῶν ἀλλ' ἐκ τῆς ἀναρχίας, διὸ καὶ ἡ ἐπαρχία αὕτη διηνεκῶς ὑπὸ διχοστασιῶν κατεσπαράσσετο. Παρὰ δὲ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησιν ἐνομιζόντο ἀπαίδευ-

τοι, τραχεῖς, ἄπιστοι εἰς τὸν λόγον τῶν, ἔκλυτοι εἰς τὰς ἡδονὰς τῶν αἰσθησῶν, δυσανάγωγοι, ἀγαπῶντες μᾶλλον θορυβώδη συμπόσια, ποικίλα ἐδέσματα καὶ τὴν ἀγρίαν ἐκείνην φαιδρότητα ἣτις τὰ μάλιστα ἀπέχει τῆς πνευματικῆς τῶν εὐγενῶν ψυχῶν ἰλαρότητος.

Πρὸς δυσμὰς τῶν κορυφῶν τοῦ Πίνδου ἐκτείνεται ἡ Ἡπειρος παρὰ τὴν Ἴωνικὴν θάλασσαν, ἔνθα τὰ Κεραῖνια ὄρη δύσκολον καθιστῶσι τὴν ἀποβίβασιν. Ἡ ἐπαρχία αὐτῆ, τὸ πάλαι κατοικουμένη ὑπὸ Γραικῶν, ὄνομα ὅπερ ἐν μὲν τῇ Ἰταλίᾳ κατέστη γενικὸν, ἀλλ' ὅπερ οἱ Ἕλληνας οὐδόλως ἀνεγνώριζον, ἦτο κατὰ μέγα μέρος εἰς τὴν κατοχὴν λαῶν οὐχ ἑλληνικῶν εἰς μικρὰ βασιλεία συνισταμένων. Τὸ ἀρχαιότερον δὲ καὶ περιφημότερον αὐτῶν ἦτο τὸ βασίλειον τῶν Μολοσσῶν, ὅπερ, ἐπὶ ἐννέα σχεδὸν αἰῶνας ἐκυβερνᾶτο ὑπὸ τῶν Αἰακιδῶν, ἐγγόνων τοῦ Νεοπτολέμου. Τὸ μόνον πολυχρόνιον βασίλειον τῶν μερῶν ἐκείνων, ἐν ᾧ τὸ βασιλικὸν σκῆπτρον ὑπὸ ἑλληνικοῦ ἀνθρωπισμοῦ περιεβάλλετο, οἱ δὲ βασιλεῖς αὐτοῦ τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἐξουσίαν οἰκειοθελῶς περιώριζον διὰ Γερουσίας ἐφόρου τῆς νομοθεσίας, ἧς περ τὴν αὐστηρὰν διατήρησιν ὁ τὸ σκῆπτρον τοῦτο παραλαμβάνων μετ' ὄρκου ἐθεβαίον.

Ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ, παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Τομάρου, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ δάσους τῶν δρυῶν τῆς Θεσπρωτίδος, ἔκειτο ἡ παλαιὰ Δωδώνη, τὸ ἀρχαιότατον μαντεῖον τοῦ Διὸς εἰς τὸ οἱ ἱερεῖς αἰγυπτιακὴν ἀπέδιδον τὴν καταγωγὴν. Ἐνταῦθα ἡ ἠχητικὴ δόνησις τῶν δρυῶν, ὁ σφοδρὸς μορμυρισμὸς τῶν φύλακων, καὶ ὁ ἀντιβοῶν κρότος τῶν ἐπικρεμαμένων ἀγγείων ἀνήγγελλον τὰς βουλάς τῶν θεῶν καὶ τὸ πεπωμένον ἐκάστου. Καὶ εἰς αὐτὰς τὰς δρυὲς προφητικὴ ἀπεδίδετο δύναμις ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ποιητῶν καὶ ὅτε οἱ Μινῶαι τὴν Ἀργῶ ἐναυπήγησαν, ἡ Ἀθηναῖα προσήρμωσε τῷ πλοίῳ τούτῳ τεμάχιον μαντικῆς θρυῶς, ὅπως ἐν καιρῷ ἀνάγκης γνωστοποιῆ ὁδὸν σωτηρίας τοῖς χειμαζομένοις Ἀργοναύταις.

ΜΕΣΑΙΑ ΕΛΛΑΣ.

Ἐρχόμεθα πρὸς τὴν Μεσαίαν Ἑλλάδα (Λεβαδία) ἢ τὴν κυρίως Ἑλλάδα. Ἐκ τῆς Μολοσσίδος προβαίνει τις κάτωθι τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου πρὸς τὴν Ἀκαρνανίαν, δυτικὴν ἐπαρχίαν, πλουσίαν εἰς χώρας καὶ χωρία, ἀλλὰ σχεδὸν πάντοτε εἰς διηνεκεῖς διατελοῦσαν πολέμους μετὰ τῶν γειτνιαζόντων Αἰτωλῶν, διὸ καὶ αἱ πρόοδοι αὐτῆς πρὸς τὴν ἐκπαίδευσιν διέκειντο μικραὶ καὶ συνεσταλμένα. Ἐντεῦθεν ἐξετείνεται ἡ χερσόνησος Λευκάς πρὸς τὴν Ἴωνικὴν θάλασσαν, ἐκ κρημνώδους βράχου ἐξαρτωμένη, ἀφ' οὗ οἱ ἀποτυγχάνοντες ἐρασταὶ ἀμφοτέρων τῶν γενῶν, τῆς ἀνάτου αὐτῶν νόσου θύματα γινόμενοι, κατερρίπτοντο εἰς τὸ πέλαγος ἵνα ἀνεύρωσιν ἐν αὐτῷ τὸ τέλος τῶν παθημάτων ἢ τῆς ζωῆς αὐτῶν. Ἀπέναντι τοῦ βράχου τούτου, ἔνθα ὑπῆρχε καὶ ἀρχαῖος τις ναὸς τοῦ Ἀπόλλωνος, ἀπεφασίσθη περὶ τὸ Ἄκτιον (Actium) τὸ περὶ ἡγεμονίας τοῦ κόσμου ζήτημα (723 ἀπὸ κρίσεως Ῥώμης, 31. π. X.) ὑπὲρ τοῦ τροπαιοφόρου Αὐγούστου Καίσαρος.

Ἡ Ἀκαρνανία χωρίζεται διὰ τοῦ ποταμοῦ Ἀχελώου (ὁ καὶ Θόας, νῦν Ἀσπροπόταμος) ἐκ τῆς Αἰτωλίας. Τοσαύτην φήμην ὁ ποταμὸς οὕτως ἔσχε παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ὅσπερ ὁ Ὀμηρὸς ἀποκαλεῖ αὐτὸν βασιλικόν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἐσθμιαίνε πολλάκις αὐτὸ τὸ ὕδωρ. Κεκτημένος τὸ θεῖον δῶρον τοῦ λαμβάνειν πᾶσαν μορφήν, ὁ ποτάμιος οὗτος θεὸς ἐμονομάχησε μετὰ τοῦ ἀντραστοῦ τοῦ Ἡρακλέους πρὸς κατάκτησιν τῆς Ἀκίανείρας θυγατρὸς τοῦ Οἰνέως, ἐν σχήματι ταύρου, ἀλλ' ἠττηθεὶς ἀπώλεσε τὸ ἕτερον τῶν κεράτων του, ὅπερ αἱ Νύμφαι ἀναλαβοῦσαι κατέστησαν αὐτὸ κέρας τῆς Ἀμαλθείας ἢ τῆς ἀφθονίας.

Ἡ Αἰτωλία, καρποφόρος τινὰς χώρας περιλαμβάνουσα, κατοικεῖτο ὑπὸ πλείστον φυλῶν, ὧν τινες οὐδόλως ἑλληνικαί, ἀλλ' ἔκασται ἦσαν πολεμικαί, ἀλαζόνες καὶ φιλάρπαγες. Μεταξὺ τῶν διαφόρων αὐτῆς πο-

(ΟΜΗΡΟΣ ΦΥΛ. Ε΄.)

λιτειῶν ὑπῆρχε δεσμός τις ὁμοσπονδιακὸς πρὸς συζήτησιν πολιτικῶν ὑποθέσεων, οὗ τινος οἱ πρέσβεις συνήρχοντο κατ' ἔτος εἰς τὰ Θερμὰ, ἐπίσημον πόλιν τῆς Αἰτωλίας, ἔνθα, πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς συνόδου, ἐτελοῦντο δημόσιοι ἀγῶνες καὶ θρησκευτικαὶ τελεταί. Πρὸς μεσημβρίαν τῆς Αἰτωλίας ἔκειτο ἡ Καλυδωνία, περίφημος διὰ τὴν θήραν τῶν ἀγροιοχείρων, ἔνθα πρὸς τοῦτο συνήρχετο πλῆθος ἡρώων θηρευτῶν, καὶ πατρις τοῦ Μελεάγρου, τὸν ὄπισθον ἡ Ἀλθαία ἐθανάτωσε κατακαύσασα τὸν μυθολογούμενον μοιραῖον τῆς ζωῆς τοῦ δαυλόν, καὶ τοῦ Τυδέως, ὅστις διέπρεψεν ἐν Θήβαις, ὡς ὁ γενναιότερος αὐτοῦ υἱὸς Διομήδης ἐν Τρῳάδι.

Οἱ Αἰτωλοὶ, ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν Ῥωμαϊκῶν ἐν Ἑλλάδι πολέμων, παρέστησαν ἀξιολόγον, καίτοι οὐχὶ πάντοτε τίμιον μέρος. Φθονήσαντες τὸν Ἀχαικὸν δεσμόν, εἰς ὃν ἡ πρὸς τὴν Μακεδονίαν τῆς Ἀχαΐας ἔνωσις νέαν δύναμιν παρεῖχε, συνεμάχησαν μετὰ τῶν Ῥωμαίων κατὰ τῆς πρώτης ἢ Ῥώμης μεταχειρισθεῖσα τὴν βοήθειαν τῶν ἀνδρείων τούτων συμμάχων πρὸς ἴδιον ὄφελος, κατετρόπωσε μὲν τοὺς Μακεδόνας, ἀλλ' ἐφείσθη τῆς Ἀχαΐας ἧς τὴν ἐξόντωσιν μεγάλως ἐπεθύμουν οἱ Αἰτωλοὶ. Ἡ ἐξαπάτη αὕτη τῆς ὑπερηφανείας των, καὶ ἡ ὑπὸ τῆς Ῥώμης ὑποπιθεμένη περιφρόνησις τῆς ἀξίας των, ἐπέφερε νέαν ἐχθροπραξίαν κατὰ τῶν Ῥωμαίων, νέαν συμμαχίαν μεταξὺ τῶν ὁμοσπόνδων καὶ Αἰτωλῶν, ὀδηγούμενην ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Συρίας Ἀντιόχου. Ἀλλὰ καὶ οὗτος ὀλοσχερῶς ἠττήθη ἐν Θερμοπύλαις καὶ Μαγνησίᾳ. Οἱ δ' Αἰτωλοὶ, ἀπολέσαντες καὶ τὴν τελευταίαν αὐτῶν μάχην ἐν Ναυπάκτῳ, ὑπεχρῶθησαν νὰ δεχθῶσιν ἄτιμον εἰρήνην, καὶ νὰ μένωσι πιστοὶ εἰς τὴν δύναμιν καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς Ῥωμαϊκῆς Δημοκρατίας.

Ἡ σειρά τοῦ Πίνδου συναντῶσα τὴν τῆς Οἴτης διαχωρίζει τὴν Αἰτωλίαν τῆς Δωριδος καὶ τῶν Ὀζολῶν Λοκρῶν. Ἡ Δωρίς, καίτοι ἐκ τῶν μικροτέρων τῆς Ἑλλάδος ἐπαρχιῶν ὑπῆρξεν ἡ πατρις γενναίων ἀνδρῶν. Ἀπὸ τοὺς πρόποδας τῆς Οἴτης ὄρμησαν ἐκεῖνοι οὔτινες, ὑπὸ τῶν Ἡρακλειδῶν ὀδηγούμενοι,

εἰσῆλθον εἰς τὴν Πελοπόννησον, καὶ ἐκδιώξαντες τοὺς ἀρχαίους κατοίκους τῶν μεσημβρινῶν αὐτῆς μερῶν, ἐγένοντο κύριοι τῆς Λακωνίας, Μεσσηνίας καὶ Ἀργολίδος. Ἐντεῦθεν προῆλθεν ὁ στρατὸς ἐκεῖνος, ὅστις κατέθλιψε τοὺς Ἀθηναίους καὶ ἐγένετο αἴτιος τῆς αὐτοθυσίας τοῦ βασιλεως Κόδρου ὑπὲρ τοῦ λαοῦ του. Ἐντεῦθεν ἄποικοι Δωριεῖς ἀποκατεστάθησαν ἐπὶ τῶν Ἀσιατικῶν παραλίων. Κατ' ἀρχὰς οἱ Δωριεῖς ἐλάβανον πάντοτε τὸ μέρος τῶν δημοφύλων των Σπαρτιατῶν, ἀλλ' ἀκολούθως ὑπέκειντο εἰς τὰς διαταγὰς τῶν ὑπερισχυόντων Αἰτωλῶν.

Οἱ Λοκροὶ σπανίως ἀναφέρονται ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ἱστορίᾳ. Ἀνατολικῶς δ' αὐτῶν ἔκειτο ἡ Φωκίς, ἐκτετατομένη ἀπὸ τῆς Οἴτης μέχρι τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, καὶ διαρρομένη καθ' ὅλον αὐτῆς τὸ μήκος ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Κηφισσοῦ, τοῦ ἰδίου ὑπὸ τῶν Χαρίτων προστατευομένου, ὁ ναὸς τῶν ὁποίων ἀνυψοῦτο παρὰ ταῖς ὄχθαις αὐτοῦ. Αἱ κοιλάδες τῆς Φωκίδος ἦσαν εὐποροὶ πρὸς ἐλαίας καὶ ἀμπέλους, καὶ τὰ ἐκ τριῶν μερῶν περικυκλοῦντα αὐτὴν ὄρη περιελάμβανον λαὸν φιλεργόν καὶ ἐπὶ φιλελευθερίᾳ καὶ γενναϊότητι λίαν περίβλεπτον.

Πρὸς τὸ δυτικὸν μέρος τῆς Φωκίδος ἀνυψοῦται ἡ διπλῆ κορυφὴ τοῦ Παρνασσοῦ, παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ὁποῦ καὶ ἐκ τῶν κρημνωδῶν ἐκεῖσε βράχων προστατευόμενοι κείνται οἱ Δελφοὶ μετὰ τοῦ ναοῦ αὐτῶν. Πάγκοινος οὗτος καὶ πλουσιώτατος ναὸς ἀπάντων τῶν Ἑλλήνων. Ἐνταῦθα ἡ εὐσεβὴς πίστις τῶν ἐγγύς καὶ μακρὰν πόλεων συνήγαγε τὰ διάφορα τῆς τέχνης ἀριστουργήματα, ἐν οἷς ἡ ἀξία τῆς ὕλης πρὸς τὸ κάλλος τῆς μορφῆς ἀνθημιλλᾶτο, εἰς τρόπον ὥστε οἱ Δελφοὶ παρίσταντο ἐν συνόλῳ ὡς θησαυροφυλάκιον οὗ τινος προσόμοιον οὐδέποτε παρὰ τοῖς νεωτέροις ἀνεφάνη. Ἐν τῷ ἀδύτῳ τοῦ ναοῦ ἔκειτο ὁ βόθρος ἐπὶ τοῦ ὁποῦ ἴστατο ὁ ἱεὺς τρίπους, ἔνθα καθεζομένη ἡ χρησμολόγος Πυθία ἐλάμβανε τὴν ἔμπνευσιν τῶν προφητικῶν ἀτμῶν. Ἐν ὄρισμένοις μόνον χρόνοις ὠμίλει ὁ Θεός. Τότε δὲ προσήρχοντο οἱ ἐπὶ ταύτῳ ἀπεσταλμένοι ἐξ ἀπάν-

των τῶν μερῶν τῆς τε Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἀσίας, ἐν πανηγυρικῇ πομπῇ εἰς τὸν ναὸν, καὶ δι' ἀσμάτων, καὶ χορῶν καὶ θυσιῶν ἐπεκαλοῦντο τὴν εὐμένειαν τῶν Θεῶν. Ἐνταῦθα ἐτελοῦντο οἱ Πυθικοὶ ἀγῶνες, ἀμιλλόμενοι περὶ πρωτείων πρὸς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς, ὡς ἐπίσης καὶ οἱ γυμνικοὶ οἵτινες συνεξισοῦντο πρὸς τοὺς ποιητικούς. Οὐχὶ μακρὰν τοῦ ναοῦ ἀνέβρυν ἐκ τοῦ βράχου ἡ σβασμία πηγὴ τῆς Κασταλίας πέριξ τῆς ὁποίας αἱ Μοῦσαι ἐξετέλουν τοὺς χοροὺς αὐτῶν. Ἄπαν τὸ ὄρος ἐφαίνετο Θεῶν κατοικητήριον. Παρὰ δὲ τὸ ἀπωτέρω κείμενον Κωρύκιον ἄντρον ἀνυψοῦντο οἱ βωμοὶ τοῦ Πανὸς καὶ τοῦ Βάκχου, ἐν δὲ τοῖς πέριξ δάσσειν αἱ Νύμφαι καὶ οἱ θεοὶ τῶν δασῶν καὶ τῶν κοιλάδων ἐλατρεύοντο. Τὴν δὲ ἡρεμῶν τῶν Μουσῶν λατρείαν διεδέχοντο αἱ θυρωράδες τελεταὶ τῶν Μεινάδων, αἵτινες ἐνταῦθα ἐπὶ μίξ τῶν τοῦ Παρνασσοῦ κορυφῶν περὶ τὸν ναὸν τοῦ Βάκχου περιστρέφοντο.

Ὅποσον δὲ τι πνεῦμα ἐλευθερίας καὶ ανεξαρτησίας παρὰ τῷ λαῷ τῆς Φωκίδος ἐπεκράτει, ἀρκούντως ἀποδείκνυται ἐκ τῆς ἐπομένης τοῦ Πausανίου διηγήσεως:

« Ἡ Φωκίς ὑπέκειτο εἰς τὰς ἐπιδρομὰς τῶν ὑπερισχυόντων Θεσσαλῶν. Πολλάκις δ' ἠττήθη ὑπ' αὐτῶν. Κατὰ δὲ τὴν προτελευταίαν μάχην, ἀπέστειλαν οἱ Φωκεῖς τριακοσίους στρατιώτας ἐκλεκτοὺς (λογάδας) πρὸς τὸ κατασκοπεῦσαι τὰ τῶν Θεσσαλῶν ἀλλ' οὗτοι οἱ λογάδες ἀπόλοντο ἀθρόοι μετὰ τοῦ στρατηγοῦ αὐτῶν Γέλωνος, συμπατηθέντες ὑπὸ τῶν ἵππων καὶ φονευθέντες ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν τῶν πολεμίων. Ἡ συμφορὰ αὐτῆ, ἡ οὕτω προαγγέλλουσα ὀλοσχερῆ ἦταν καὶ ὑποδούλωσιν, τοσοῦτον κατέπληξε τοὺς Φωκεῖς, ὥστε συναγαγόντες εἰς ἓν μέρος τὰς γυναῖκας, τοὺς παῖδας καὶ πάντα τὰ κινητὰ αὐτῶν κτήματα, ἔτι δὲ καὶ φορέματα καὶ χρυσὸν καὶ ἄργυρον καὶ τὰ ἀγάλματα τῶν Θεῶν, ἠτοίμασαν μεγάλην πυρὰν καὶ προσδιώρισαν φύλακας ἐπ' αὐτῶν τριάκοντα ἄνδρας, προστάξαντες αὐτοῖς, εἰάν τυχὸν ἠττηθῶσιν ἐν τῇ μάχῃ οἱ Φωκεῖς,

τότε οὗτοι ν' ἀποσφάξωσι τὰς τε γυναῖκας καὶ τοὺς παῖδας, καὶ ὡς ἱερεῖα ἀναθέντες ταῦτα μετὰ τῶν πραγμάτων ἐπὶ τὴν πυρὰν, ν' ἀνάψωσιν αὐτὴν καὶ νὰ τὰ κατακάψωσιν ἔπειτα δὲ καὶ αὐτοὶ οἱ τριάκοντα εἴτε νὰ φονευθῶσιν ὑπ' ἀλλήλων ἢ νὰ ὀρμήσωσιν εἰς τὸ ἵππικὸν τῶν Θεσσαλῶν (ὡς εἰς βέβαιον θάνατον). Τότε δ' οἱ Φωκεῖς ἵππεις τε καὶ πεζοὶ ἐποιήσαντο ἔξοδον ἐπὶ τοῦ Θεσσαλοῦ ὑπὸ τὴν στρατηγίαν Ῥοίου τοῦ Ἀμβροσίου καὶ Λαϊφάντου τοῦ Ἰαμπολίτου. Ἄμα δὲ τὰ στρατεύματα συνεπλάκησαν, συνησθάνθησαν οἱ Φωκεῖς τὴν τρομερὰν ἀπόφασιν ἢ ἐποιήσαντο περὶ τῶν γυναικῶν καὶ τέκνων, ὧν περ ἡ σωτηρία ἴστατο ἐπὶ ξυροῦ ἀκμῆς, καὶ οὕτως ἀπάσας αὐτῶν τὰς δυνάμεις καταβαλόντες, καὶ παντοῖα τολμήματα καὶ στρατηγήματα μηχανησάμενοι, πρὸς δὲ καὶ τῶν Θεῶν εὐδοκούντων, ἐπιφανεστάτην νίκην ἔφρανον κατὰ τῶν ἐχθρῶν. Διὸ καὶ ἀπέσειλαν, ὡς φόρον εὐγνωμοσύνης, ἀναθήματα εἰς Δελφοὺς τῷ Ἀπόλλωνι ἦτοι τὰς εἰκόνας τῶν στρατηγῶν αὐτῶν καὶ ἄλλων ἡρώων ἐπιχωρίων, ἔργα Ἀριστομέδοντος τοῦ Ἀργεῖου.»

Ἴδου δ' αὐτολεξεῖ τὰ ὑπὸ τοῦ Πausανίου λεγόμενα:

« . . . Οὗτοι ὑπὸ τῶν Θεσσαλῶν οἱ λογάδες ἀπόλοντο ἀθρόοι καὶ αὐτοὶ καὶ ὁ ἡγούμενός σφισι Γέλων, συμπατούμενοί τε ὑπὸ τῶν ἵππων καὶ ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν φονευόμενοι. Καὶ ἡ συμφορὰ σφῶν κατὰ πληξὴν τοῖς ἐπὶ τοῦ στρατοπέδου τῶν Φωκέων κτηλικαύτην ἐνεποίησαν, ὥστε καὶ τὰς γυναῖκας καὶ παῖδας, καὶ ὅσα τῶν κτημάτων ἄγχιον ἦν σφίσι ἢ φέρειν, ἔτι δὲ καὶ ἐσθῆτα καὶ χρυσὸν τε καὶ ἄργυρον καὶ τὰ ἀγάλματα τῶν Θεῶν εἰς ταῦτ' οὐλλέξαντες, πυρὰν ὡς μεγίστην ἐποίησαν, καὶ ἐπ' αὐταῖς ἀριθμὸν τριάκοντα ἄνδρας ἀπολείπουσι προσετέτακτο δὲ τοῖς ἀνδράσιν, εἰ ἠττησθῆναι τοὺς Φωκέας συμβαίνοι τῇ μάχῃ, τότε δὴ προαπροσφάξαι μὲν τὰς γυναῖκας τε καὶ παῖδας καὶ ὡς ἱερεῖα ἀναθέντας ταῦτά τε καὶ τὰ χρήματα ἐπὶ τὴν πυρὰν καὶ ἐνέντας πῦρ οὕτως ἤδη διαφθαρῆ-

ναι καὶ αὐτοὺς ἦτοι ὑπ' ἀλλήλων ἢ εἰς τὴν ἵππον τῶν Θεσσαλῶν ἐσπίπτοντας . . . Τότε δὲ οἱ Φωκεῖς ἐποιοῦντο αὐτίκα ἐπὶ τοῦ Θεσσαλοῦ ἔξοδον στρατηγοὶ δὲ ἦσαν σφίσι Ῥοῖός τε Ἀμβροσεὺς καὶ Ἰαμπολίτης Λαϊφάντης . . . Ὡς δὲ εἰς χεῖρας συνήεσαν, ἐνταῦθα τοῖς Φωκεῦσιν ἐγίνετο ἐν ὀφθαλμοῖς τὰ εἰς τὰς γυναῖκας καὶ εἰς τὰ τέκνα δόξαντα, τὴν τε σωτηρίαν οὐκ ἐν βεβαίῳ σφίσι ἐώρων σαλεύουσαν, καὶ τούτων ἕνεκα εἰς παντοῖα ἀφικνοῦντο τολμήματα προσγενομένου δὲ καὶ τοῦ ἐκ Θεῶν πνευμένου, νίκην τῶν τότε ἀνείλοντο ἐπιφανεστάτην . . . κτλ. (Pausan. : Φωκικ. = 4 3—5.)

Δυτικῶς τῆς Φωκίδος κείται ἡ Βοιωτία περιοριζομένη βορειοδυτικῶς καὶ ἐν μέρει μεσημβρινῶς ἐκ τῆς θαλάσσης, κατὰ δὲ τὸ πλεῖστον μέρος μεσημβρινῶς ἐκ τῆς Μεγαρίδος καὶ Ἀττικῆς. Ἡ μεγίστη αὐτῆ ἐπαρχία τῆς κυρίως Ἑλλάδος, πρὸς τὰ βορεινὰ μὲν τραχεῖα ὡς ἐκ τῶν ὄρειων, πρὸς μεσημβρίαν δὲ καρποφόρος, καὶ τοι ὀμιχλώδης, καὶ διαρρομένη ὑπὸ διαφόρων ποταμῶν, ἐκληροδοτήθη ἐκ φύσεως διὰ πλείστων ἐπιγείων ἀγαθῶν μᾶλλον ἢ διανοητικῶν πλεονεκτημάτων. Διὸ, καὶ μάλιστα παρὰ τοῖς εὐφύεσιν Ἀθηναίοις, οὐδεμίαν ἀξίωσιν ἐκείνητο ὁ ἐν τῇ βορείᾳ ἀτμοσφαιρᾷ τῆς Βοιωτίας γεννηθεῖς. Ἀλλὰ πιθανώτερον δὲν ἦτο τοσοῦτον τὸ κλίμα, ὅσον ἡ ἀποκλειστικὴ ἐπασχόλησις τῶν Βοιωτῶν εἰς τὸν γεωργικὸν καὶ ποιμενικὸν βίον, ἡ καθιστώσα αὐτοὺς ὑποδεεστέρους οὕτως εἶπειν τῶν ἄλλων Ἑλλήνων. Ἐκ τῶν ὠραίων δὲ τεχνῶν μόνον τὴν μουσικὴν ἠγάπων καὶ μετὰ τὸν Πίνδαρον οὐδεὶς ἄλλος μέγας ποιητὴς ἀνεφάνη παρ' αὐτοῖς.

Αἱ Θῆβαι ἀνεποιοῦντο τὰ πρωτεῖα μεταξὺ τῶν ἄλλων βοιωτικῶν πόλεων, αἵτινες ἐν ἐλευθέρῳ μεταξὺ των συνδέσμῳ συνενοόμεναι, οὐδεμίαν ἐπ' αὐτῶν ὑπεροχὴν ἤθελον ἀναγνωρίζειν. Κατὰ συνέπειαν λοιπὸν τῆς φιλοπρωτίας ταύτης τῶν Θηβαίων, πλείστα ὄσαι διαμάχαι καὶ ἀμοιβαίαι καταπίεσεις ἐκεῖσε συνέβαινον. Πλουσία εἰς

ἀρχαίους μύθους ἦτο ἐπίσης ἡ χώρα αὕτη, ἐνθα τὸ πάλαι αἱ Μούσαι ἐπὶ τῶν Ἀονίων ὄρεων κατοικοῦν, καὶ παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Ἐλικῶνος τὸν Ἡσίοδον ὡς ἑαυτῶν ποιητὴν καθιέρωσαν. Ἐνταῦθα ἡ λίρα τοῦ Ἀμφίωνος συνήρμοσε τοὺς λίθους τῶν τειχῶν τῆς πόλεως Θηβῶν. Ἐκαστον δ' ὄρος καὶ ἐκάστη πηγὴ τῆς ὁμόρου γῆς ἀναμνήσει ἐπέφερε τῆς ἱστορίας τοῦ Λαίου, τοῦ Οἰδίποδος, τῶν ἀντιμαχομένων ἀδελφῶν βασιλοπαίδων, καὶ τῶν ἐπτὰ ἐπὶ Θήβας ἐκστρατευσάντων ἡρώων. Ἡ δὲ ἀκρόπολις Καδμεία ἀνεμνήσκουσε τὸν κατασκευαστὴν αὐτῆς Κάδμον, οὐτινος τὰς τελετὰς τοῦ γάμου μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἄρεως καὶ τῆς Ἀφροδίτης καὶ αὐτοὶ οἱ θεοὶ διὰ τῆς παρουσίας των ἐτίμησαν.

Ἐν τοῖς ἱστορικοῖς ἐπίσης χρόνοις αἱ Θῆβαι διεδραμάτισαν ἀξιόλογον μέρος. Ὅτε οἱ Πέρσαι ἀπῆκτον τὴν τῶν Ἑλλήνων ὑποταγὴν, μόναι αἱ Θῆβαι εὐνοικῶς ἀπεδέχθησαν τὴν ἀπαιτήσιν ταύτην τοῦ Μεγάλου Βασιλέως, διὰ καὶ ἅπαντες οἱ Ἕλληνας ἀπεστράφησαν αὐτάς. Ἐν δὲ τῷ Πελοποννησιακῷ πολέμῳ, ἀντίζηλοι τῶν Ἀθηναίων οὐσαι, ἐτέθησαν πρὸς τὸ μέρος τῆς Σπάρτης, μεχριστοῦ ἐπὶ τέλους ἡ Σπαρτιατικὴ ἀλαζονεία τὴν ὑποτιθεμένην αὐτῆς φιλίαν εἰς μῖσος μετέστρεψε. Δολίῳ τῷ τρόπῳ κατέλαβέ ποτε σπαρτιατικὸς στρατὸς τὴν ἀκρόπολιν τῶν Θηβῶν, εἰσῆγαγεν εἰς τὴν πόλιν ἀριστοκρατικὸν ἢ μᾶλλον εἰπεῖν τυρανικὸν πολίτευμα, ἐξώρισε πλείστους κατοίκους, διεπράξατο φόνους καὶ διαρπαγὰς καὶ διὰ διαφόρων καταπίσεων κατέθλιψε τὸν λαόν. Ἀλλ' ὅμως τὸ μέγεθος τῶν δεινοπαθημάτων τούτων ἐπέφερεν ἐπὶ τέλους καὶ τὴν σωτηρίαν τῶν Θηβῶν. Δύο ἄνδρες ἀνεφάνησαν, οἱ μέγιστοι τῶν ὄσων· ἐγέννησάν ποτε αἱ Θῆβαι, ὁ Πελοπίδας καὶ ὁ Βπαμεινώνδας, οἵ τινες δι' ὄρκου συνδεθέντες, τοὺς ἡδυπαθῶς εὐωχαμένους καὶ μεθύνοντας τυράννους ἐφόνευσαν καὶ ἀποκατέστησαν ἐκ δευτέρου τὴν δημοκρατικὴν κυβέρνησιν ἐν τῇ πατρίδι αὐτῶν. Ἐν δὲ τῷ πνεύματι τοῦ Ἐπαμεινώνδου αἱ Θῆβαι πεποιθυῖαι, καὶ ὑπ' αὐτοῦ

ἐμφορούμεναι, καθέλιον τὴν ἔπαρσιν τῆς Σπάρτης ἐν τῇ ἐν Λεύκτροις μάχῃ καὶ κατέλαβον τὴν πρώτην θέσιν μεταξὺ τῶν ἑλληνικῶν πολιτειῶν· εἰσέβαλον δὲ πολλάκις καὶ εἰς τὴν Πελοπόννησον, καὶ ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτῶν ἐδάφει κατετρόμαζαν τοὺς Λακεδαιμονίους, οὐδέ ποτ' ἄλλοτε ἰδόντας ἐν αὐτῷ καπνὸν ἐχθρικοῦ στρατοπέδου ἀναθρώσκοντα.

Ἐν δὲ ταῖς ἀξιοσημειώτοις πόλεσι τῆς Βοιωτίας συγκαταριθμῶνται καὶ αἱ ἐξῆς: Ἡ Λεβαθία, περίφημος διὰ τὸ μαντεῖον τοῦ Τροφωνίου, ἐνθα οἱ μαντευόμενοι καταβαίνοντες εἰς βαθὺ σπήλαιον σκοτεινόν, καὶ εἶτα ἐξερχόμενοι, διήκουν τὸ ἐπίλοιπον τοῦ βίου των ἐν μεγίστῃ μελαγχολίᾳ καὶ σοβαρότητι· ἡ Χαϊρώνεια, ὁ τάφος οὗτος τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας μετὰ τὸν τελευταῖον ἐκείνον καὶ διάσημον ἀγῶνα τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος· Πλαταιαί, ἡ ἀντίζηλος πόλις τῶν Θηβῶν, ἡ πιστὴ φίλη τῶν Ἀθηναίων καὶ ἡ σύμμαχος αὐτῶν ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Μαραθῶνος, ἧς τινος τὴν χορηγηθεῖσαν τότε ἐπικουρίαν ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἐλευθερίας καλῶς ἡ τύχη ἀντήμειψε, καθόσον, ἐν δυσὶ περσικαῖς πολέμοις ὁ στρατὸς τοῦ Μαρδονίου ἠττήθη πρὸ τῶν τοιχῶν τῶν Πλαταιῶν, οἵτινες ὡς ἐκ τούτου διέμενον σῶαι καὶ ἀθλαθεῖς, μεχριστοῦ περὶ τὸ 373 π. Χ. ὑπὸ τῆς λυσσώδους ζηλοτυπίας τῶν Θηβῶν ὀλοχρωῶς κατεδαφίσθησαν· ἀλλ' ἀκολούθως πάλιν ἀνωκοδομήθησαν ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου.

Πρὸς μεσημβρίαν τῆς Βοιωτίας ἐκτείνεται ἡ μικρὰ Μεγαρὶς μεταξὺ τῶν κόλπων Κορινθιακοῦ καὶ Σαρωνικοῦ καὶ τῆς Ἀττικῆς, ἐν μέρει περικλειομένη ὑπὸ τῶν Σκίρωνικῶν βράχων, ἐφ' ὧν τὸ πάλαι δολοφόνος ἐβασάνιζον καὶ ἠκρωτηρίαζον τὰ κρύφια μέλη τοῦ σώματος αὐτῶν. Εἰς τὴν ὄρεινὴν ταύτην χώραν, τὴν πρότερον τῇ Ἀττικῇ ἀνήκουσαν ἢ ὑποτελῆ αὐτῆς οὖσαν, κατήλθον οἱ Δωριεῖς ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν Ἡρακλειδῶν καὶ διέμειναν πάντοτε ἀφωσιωμένοι τοῖς ὁμοφύλοις αὐτῶν Μεγαρεῦσιν. Ὅθεν

ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου κλίναντες οὗτοι πρὸς τὸ μέρος τῶν Σπαρτιατῶν ἐμισήθησαν σφόδρα ὑπὸ τῶν γειτνιαζόντων Ἀθηναίων. Τὸ μῖσος δὲ τοῦτο ἐπὶ τοσοῦτον προέβη ὥστε, ὁ τολμῶσας διαβῆναι τὰ σύνορα τῆς Ἀττικῆς θανάτῳ ἐζημιῶτο. Ἀλλ' ὅμως ἡ ἀπειλὴ αὕτη οὐδόλως ἐφόβισεν οὐδ' ἀνεγατίτισε τὸν Εὐκλείδην ὄστις, γυναικεία ἐνδεδυμένος φορέματα, μετέβαινε καθ' ἑκάστην εἰς Ἀθήνας ἵνα ἀκροάζηται τὰ φιλοσοφικὰ μαθήματα τοῦ Σωκράτους, τὸ δ' ἐσπέρας ἐπανήρχετο πάντοτε οἴκαδε οὕτως μεταμφιεσμένος. Ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις τὰ Μεγάρια ἐξαπέστειλαν πλείστας ἀποικίας εἰς τὴν Σικελίαν καὶ εἰς τὰ παράλια τῆς βορείου θαλάσσης· ἀλλ' ὅμως μετὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον κατεβλήθη ἡ ἀξιολογότης αὐτῶν, καὶ μικρὸν τι ὑπόλοιπον τῆς ἀρχαίας δόξης ἐναπελείφη αὐτοῖς. Ὅτε λοιπὸν οἱ Μεγαρεῖς ἠρώτησαν τὸν χρησμὸν, ποία ἦτο ἡ πρώτη τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων ἔλαβον τὴν ἐξῆς περιφρονητικὴν ἀπάντησιν:

«Γαίης μὲν πάσης, τὸ Πελασγικὸν Ἄργος
ἄμεινον,
» Ἴπποι Θρηάκιαι, Λακεδαιμόνιοι δὲ γυναικες,
» Ἄνδρες δ', οἳ πίνουσιν ὕδωρ καλῆς Ἀρεθούσης.
» Ἄλλ' ἔτι καὶ τῶν δ' εἰσὶν ἀμεινονες . . .
» Ἄργεοι λινοθώρηκες, κέντρα πολέμοιο,
» Ὑμεῖς δ' ὦ Μεγαρεῖς, οὔτε τρίτοι, οὔτε τέταρτοι
» Οὔτε δυωδέκατοι, οὔτ' ἐν λόγῳ, οὔτε ἐν ἀριθμῷ.»

Ἀνατολικῶς τῆς Μεγαρίδος, διὰ τοῦ ὄρους τῶν Κεράτων διαχωριζόμενον, ἐπεκτείνεται τὸ τρίγωνον οὕτως εἰπεῖν τῆς Ἄστεικῆς παρὰ τῷ Αἰγαίῳ Πελάγει, περιοριζομένης πρὸς τὴν ἐξέχουσαν αὐτῆς ἄκραν ὑπὸ τοῦ Σουνίου ἀκρωτηρίου, ἐνθα ὁ ναὸς τῆς Σουριάδος Ἀθηνᾶς διέλαμπεν ἀπέναντι τῶν προσπλέοντων· γῆ ὄρεινῃ, πρὸς βορρᾶν χωριζομένη ἐκ τῆς Βοιωτίας ὑπὸ τοῦ Παρνασσῶ

σοῦ οὐτινος πλείσθι κλάδοι καταφθάνουσι μέχρι τοῦ Σουνίου, γῆ ἄκαρπος καὶ ξηρὰ, ἀλλὰ διὰ τῆς ἐπιμελείας τῶν κατοίκων καλλιεργηθεῖσα μὲν καλῶς, οὐχὶ δὲ καὶ ἱκανῶς ὥστε νὰ ἐπαρκῆ εἰς τὰς ἀνάγκας καὶ ξένων μεταναστῶν. Ἄπαν τὸ μῆκος τῆς χώρας ταύτης σύγκειται ἐκ δεκαπέντε γερμανικῶν μιλίων, τὸ δὲ μέγιστον αὐτῆς πλάτος ἐξ 6, εἰς τρόπον ὥστε ἅπανα ἡ ἐπιφάνεια τῆς τριγωνοειδοῦς ταύτης γῆς δὲν περιέχει πλείοτερα τῶν 45 μιλίων. Καὶ ὅμως ἐπὶ τῇ μικρᾷ ταύτῃ βάσει, δυνάμει τοῦ πνεύματος τῆς φιλοπονίας καὶ τῆς γενναιότητος τῶν ἐγχωρίων, ἰσχυρὸν κράτος ἀνωρθώθη ὑπερ ἐπὶ τινὰ χρόνον κυριαρχικῶς ἐδίδεποζεν ἐπὶ τοῦ Αἰγαίου Πελάγους, καὶ εἰς ἅπαντα τὰ παράλια αὐτοῦ μέχρι τῶν ἐνδοτέρων τοῦ Εὐξείνου Πόντου προσήγγιζε· πρὸς δὲ τούτοις καὶ συνάμα πνευματικῶς διὰ τοῦ χαρίεντος σκήπτρου τοῦ ἀνωρωπισμοῦ τὴν πορείαν τοῦ φιλολογικοῦ κόμμου καθωδήγει, καὶ ἐν ταῖς καρδίαις τῶν βελτιόνων καὶ εὐγενῶν ἀνδρῶν πάντοτε ἐπιτυχῶς καὶ ἀποτελεσματικῶς ἐπενήργει. Οὐδεμία ἄλλη ἐπαρχία ἐπὶ τοσοῦτον ἰδοξάσθη. Ἄπασαι αἱ πηγαὶ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ καὶ τῶν γνώσεων ἐν τῇ στενῇ ταύτῃ χώρᾳ συρρέουσιν, εἰς ἓνα ποταμὸν συνηνώθησαν, οὐτινος ἡ ἐπιφάνεια τὸ διαυγέστατον κάτοπτρον, τὸ δὲ βάθος τὴν εὐφορωτάτην καὶ ποικιλωτάτην πληθώραν ἐπαρουσίαζεν.

Οἱ κάτοικοι τῆς Ἀττικῆς, τὴν ἀρχὴν τῆς ἱστορίας αὐτῶν ἀγνοοῦντες, ἐκάλουν ἑαυτοὺς αὐτόχθονας· ὅθεν καὶ τὸ φιλόπατρι αὐτῶν πρὸς τὴν πατρίαν πάντοτε προσηλοῦτο γῆν. Τὸ ὅτι δ' ἦσαν τῆς αὐτῆς τῶν Ἰώνων φυλῆς εἶναι ὑπερβέβαιον, καὶ ὡς ἐκ τούτου, ὡσπερ οἱ Ἴωνες, ὑπέκειντο καὶ οὗτοι εἰς τὸ δημοκρατικὸν πολίτευμα, ἐνῶ οἱ Δωριεῖς πάντοτε εἰς τὸ ἀριστοκρατικόν. Οἱ θεοὶ ἀνέκαθεν εὐμενεῖς ἐφάνησαν πρὸς ταύτην τὴν χώραν. Ἡ Ἀθηνᾶ καὶ ὁ Ποσειδῶν διεφιλονέκησαν τὴν κατάκτησιν αὐτῆς, μεχριστοῦ κατακυρωθείσης τῆς χώρας τῇ Ἀθηνᾶ, ἡ θεὰ τῇ ἐδωρήσατο τὸ ἀξιόλο-

γον δῶρον τῆς ἑλλάδας. Ἐνταῦθα ἐπελθούσα ἡ Δήμητρα μετὰ τὴν περιπλάνησιν αὐτῆς καὶ εὐρύσασα καλὴν ὑποδοχὴν, μετεπέμψατο πρὸς ἄταλοιθὴν τὸν Τριπτόλεμον, ὅστις ἐχορήγησε τοῖς ἀνθρώποις τὰ ἀνεκτίμητα δῶρα τῶν δημητριακῶν καλουμένων καρπῶν, δι' ὧν οὗτοι τότε πρῶτον σταθερῶς ἐν τῷ πατρῷῳ ἔδαφει περιορισθέντες, ἐγνώρισαν τοὺς νόμους τῆς ἰδιοκτησίας καὶ τοῦ δικαίου. Τότε δ' ἀνεπήνησαν ἐνταῦθα πλείστοι ἄνδρες διασήμου ἐνεργητικότητας πρὸ πάντων δ' ὁ Θησεύς, ὅστις καταδίωξε τοὺς ληστές καὶ συφύισε τοὺς πανταχόσε διεσπαρμένους κατοίκους εἰς τὸ ἄστυ, εἰς Ἀθήνας.

Τότε δὴ συνέβη ὅπερ ὁ Γερμανὸς ποιητὴς Schiller ἔδει περὶ τῆς πόλεως ταύτης, λέγων ταδε:

«Ἐξ Οὐρανοῦ κατέρχονται οἱ μακάριοι Θεοὶ, καὶ ἱεροπρεπῶς καταλύουσιν ἐν τῷ καθιερωμένῳ αὐτοῖς περιβόλῳ, καὶ ἐνδοξα δῶρα ἀπονέμουσιν αὐτῷ. Ἐν πρώτοις ἡ Δήμητρα τὸ τοῦ ἀρότρου, ὁ Ἑρμῆς τὴν ἄγκυραν, ὁ Βάκχος τὴν σταφυλὴν, ἡ Ἀθηνᾶ τὸν χλοανθοῦντα τῆς ἑλλάδας βλαστὸν καὶ ὁ Ποσειδῶν τὸν ἵππον τὸν μαχητὴν. Ἡ δὲ Κυβέλη, ἡ μήτηρ τῶν θεῶν, ζεύξασα τοὺς λέοντας εἰς τὴν ἄμαξάν τῆς εἰσερχεται ὡς πολίτις ἐν τῇ φιλοξένῳ ταύτῃ γῆ. Ἐδάρος ἱερόν! ἐξ οὗ ἐπήγασεν ὁ ἀποικισμὸς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους καὶ ἡ τῶν ἠθῶν καὶ τεχνῶν ἀποστολὴ εἰς τὰς ἀπωτάτας τῆς θαλάσσης γῆς, καὶ ἐνθα φιλόσοφοι ἐδίδαξαν τὰ περὶ δικαίου καὶ ἀδίκου ἐν ταῖς ἰσραῖς στοαῖς, οἱ δὲ ἥρωες εἰς τὰς μάχας ἀφώρμησαν πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν ἐφραστῶν θεῶν. κτλ.»

Οὕτως ἀπ' ἀρχῆς αἱ Ἀθηναίαι ἐγένοντο τὸ φυτώριον τῶν ἡρωϊκῶν ἀρετῶν καὶ τῆς φιλοπατρίας, καὶ, δι' ἀδιαλείπτου σειρᾶς μεγάλων ἀνδρῶν, μέχρι τῆς τελευταίας αὐτῶν ἱστορικῆς ἐποχῆς ἀναφυσμένων, τὸ πρῶτον τῆς θεισμοθεσίας, τῆς φιλοσοφίας, τῆς ἐξόχου ποιήσεως, τῆς ῥητορικῆς, τῶν ὠραίων τεχνῶν, ἐν ἐνὶ λόγῳ, παντὸς ὅ,τι δύνανται νὰ συμπεριλάβωσι τὰ στενά

ὄρια τῆς ἀνθρωπίνου διανοίας. Ἐνταῦθα ἐν τοῖς ἀρχαιοτάτοις χρόνοις ὁ τελευταῖος τῶν Ἀθηναίων βασιλέως προσήνεγκεν ἑαυτὸν, αὐτοβούλητον θύμα τῆς φιλοπατρίας αὐτοῦ. Ἐνταῦθα διεπράχθησαν τὰ κύματα τῆς περσικῆς δυνάμεως ἐπὶ τῶν δαυρῶν τοῦ Μαραθῶνος. Ἐνταῦθα ἀνήθη ὁ δαυλὸς ὅστις, μετὰ ἡμισυ αἰῶνα ἀπὸ τῆς πρώτης τῶν Περσῶν ἥτης, κατέφλεξε τὸ κολοσιαῖον οἰκοδόμημα αὐτῆς ταύτης τῆς περσικῆς μοναρχίας. Ἐνταῦθα ἐπολέμησεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἡ ἑλληνικὴ ἐλευθερία κατὰ τῆς ὑπερβαλλούσης ἰσχύος τῆς μακεδονικῆς πίεσεως, καὶ ἐπολέμησεν ἐνδόξως, καὶ τοι οὐχὶ μέχρι τέλους ἐπιτυχῶς. Ἐκ τῶν τειχῶν τούτων ἐξῆλθον οἱ μέγιστοι στρατάρχαι καὶ πολιτικοὶ ἄνδρες. Ἐνταῦθα ἠγόρευσε πρὸς τὸν δῆμον εἰς Περικλῆς, εἰς Φωκίων, εἰς Δημοσθένης. Ἐνταῦθα παρέστησαν ὁ Αἰσχύλος, ὁ Σοφοκλῆς καὶ ὁ Εὐριπίδης τὰ ἀμίμητα αὐτῶν δράματα καὶ ὁ Ἀριστοφάνης τὰς κωμωδίας αὐτοῦ. Ἐνταῦθα ἐδίδαξαν ὁ Σωκράτης, ὁ Πλάτων καὶ ὁ Ἀριστοτέλης. Ἐνταῦθα κατεσκευάσεν ὁ Φειδίας τὰ ἀγάλματα τῶν θεῶν πρὸς θαυμασμὸν τῶν τε συγχρόνων καὶ τῶν ἐπερχομένων γενεῶν, καὶ ἐθολοποίητε ναοὺς τε καὶ στοᾶς, ὧν τινῶν καὶ αὐτὰ τὰ εἰρήπια ἐκπλήττουσι σφόδρα τοὺς θεωμένους.

(Ἀκολουθεῖ).

Ἐμ. Γιαρρακόπουλος.

ΑΝΕΚΔΟΤΟΙ ΣΜΥΡΝΑΙΚΑΙ ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ (4).

4.

ΣΕΡΓΙΣ ΘΕΩ
ΨΥΕΙΣ ΤΩ
ΓΚΚΙ' ΛΟΥΝΟΥ

ἦτοι.

Σεργίς, Θεῷ Ψ(ΐ)στω σωτ(ῆρι) κ(αί)
κ(υ)ρ(ίῳ) Λούνου, ἀνέ(θηκεν).

Τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην ἀντέγραψα ἐκ τεμαχίου μικροῦ μαρμάρου ἀκανονίστου μήκ. 0, 26, ὑψ. 0, 11, πλάχ. πρὸς μὲν τὰ δεξιὰ 0, 07, πρὸς δὲ τὰ ἀριστερά 0, 10, εὐρίσκομένου νῦν ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ νοσοκομείῳ τῆς πόλεως μας καὶ ἀνακαλυφθέντος πρὸ ἐξ περιπόου μηνῶν ἐν τῷ ἀπέναντι τοῦ νοσοκομείου οἰκοπέδῳ, ἐφ' οὗ ἐκτίσθη ἐπειτα τὸ νεόδμητον κατάστημα τῆς Ἑβραϊκῆς κοινότητος. Τὰ ἄκομψα καὶ ἐφαρμμένα τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης γράμματα ἔχουσιν ὑψ. 0, 02 ἐκ τοῦ σχήματος δὲ αὐτῶν γίνεται δῆλον ὅτι ἐχαράχθησαν εἰς πολὺ μεταγενεστέρην ἀπὸ Χριστοῦ ἐποχὴν. Ἐπὶ τῆς ἀνωπέρας τοῦ τεμαχίου τοῦτου ἐπιφανείας σαίνονται ἴχνη κακίστης ἐργασίας ἀναγλύφου, ἐξ οὗ, ὡς καὶ ἐκ μόνης τῆς ἐπιγραφῆς, τῆς

4) Ἐν τῷ προτελευταίῳ φυλλαδίῳ τοῦ Ὁμήρου (Μάρτιος 1873) Σελ. 404, στ. 9 Ἀνεκδότου ἐπιτυμβίου Σμυρναϊκῆς ἐπιγραφῆς διόρθ. ΗΝ ἀντὶ ΝΨ.

κατατασσόμενης εἰς τὰς λεγομένας ἀναθηματικὰς, καταφαίνεται, βεβαιούται τις ὅτι τὸ ἀνάγλυφον τοῦτο ἀντέθη ὑπ' εὐλαβοῦς τινος ἐν τῷ ναῷ τοῦ θεοῦ Λούνου, οὗ ἡ ἐν Σμύρνη ὑπαρξίς πρώτην ἤδη φορὴν γίνεται γνωστὴ ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης, ὡς καὶ ἡ θέσις ἐφ' ἧς ἀνεγείρετο, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀν ἐγείνετο ἀνασκαφὴ τις πρὸ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ρηθέντος οἰκοδομήματος ἢ καὶ ἤδη ἀν ἐπεχειρεῖτο ταιαύτη ἐν τῷ προαίῳ αὐτοῦ ὑπὸ φιλαρχαίου τινός, διὰ μικρᾶς δαπάνης θὰ ἀνεκαλύπτοντο πολλὰ ἀφορῶντα ἐν γένει τὴν ἀρχαιολογίαν καὶ ἰδίως τὴν ἱστορίαν τῆς ἡμετέρας πόλεως.

Λούνος δὲ (Lunus) ἐκαλεῖτο ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ὁ Φρύγιος θεὸς Μῆν, οὗ ἡ λατρεία ἐξετείνετο ἐφ' ὅλης σχεδὸν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ὡς καὶ ἐν Συρίᾳ καὶ Μεσοποταμίᾳ. Ἐπὶ τῶν αὐτοκρατορικῶν νομισμάτων δ' ἔλατρευετο τῶν πόλεων τῆς Φρυγίας, τῆς Λυδίας καὶ τῆς Πισιδίας, ἐνθα πανδήμως ἐλατρεῦετο, παριστᾶται ὅτε μὲν ἄριστος, ὅτι δὲ ἐπιππος. Ἐκτὸς τῶν ἐπαρχιῶν τούτων εὐρίσκομεν αὐτὸν τιμῶμενον καὶ ἐν τῇ Ποντικῇ Τραπεζοῦντι, ἐν τῷ Συλλίῳ τῆς Παμφυλίας, ὅπερ δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς Πισιδικὴ πόλις, ἐν ταῖς Καρκαίαις πόλεσιν Νύσα καὶ Ἀφροδισιάδι, ταῖς παρὰ τὴν Φρυγίαν καὶ ἐν τῇ Ἰωνικῇ Σμύρνη, ὡς ἡ παρούσα ἐπιγραφὴ ἀποδεικνύει, πόλει ἐχούσῃ ἄμεσον σχέσιν πρὸς τὴν πλησιόχωρον Λυδίαν.

Ὁ θεὸς οὗτος ἐπεκαλεῖτο διὰ πολλῶν καὶ ποικίλων ἐπιθέτων. Ἐν τῇ παρούσῃ ἐπιγραφῇ βλέπομεν ὅτι ἐπικαλεῖται Ὁψίστος, Σωτήρ καὶ Κύριος. Ἀλλαγῶν ὀνομάζεται Μῆν Τιάμου, Μῆν Τόραννος, Μῆν Πετραίτης, Μῆν Ἀρτεμίδαρος Ἀζιοτηγός ἢ μόνον Ἀζιοτηγός, Μῆν Ἀσκηγός, Μῆν Κάρου, Μῆν Καμαρείτης, καὶ Μῆν Φαρνάκου. Παρατηρητέον δὲ ὅτι ὅπως ἐν τῇ παρούσῃ ἐπιγραφῇ καλεῖται ἀκλίτως Λούνου καὶ οὐχὶ Λούνος καὶ ἐν δοτικῇ πτώσει Λούνω, οὕτω καὶ τινὰ τῶν ἐπιθέτων αὐτοῦ εἶναι ἀκλίτα ὡς Μῆν Τιάμου, Κάρου, Φαρνάκου, ἀντὶ Μῆν Τιάμος, Κάρος, Φαρνάκου.

κγς. Ὁ τελευταῖος οὗτος Μῆν Φαρνάκης εἶ-
χεν ἐν Καθείροις τοῦ Πόντου διάσημον να-
ὸν καὶ ἐλατρεύετο ἰδίως ὑπὸ τῶν βασιλέων
τοῦ Πόντου, οἵτινες κατὰ τὴν βασιλικὴν
δρακωμοσίαν ὤμνουν «Τύχην βασιλέως καὶ
Μῆνα Φαρνάκου.»

Τὸ κύριον ὄνομα *Sergius* εἶναι πρωτοφα-
νές, μὴ ἀναφερόμενον ἐν τῷ λεξικῷ τοῦ
Πάπου· εἶναι δὲ τὸ ὑποκοριστικὸν τοῦ Ρω-
μαϊκοῦ ὀνόματος *Sergius* ἐκ τοῦ ἀρσενικοῦ
Sergius (*Sergius*).

2.

ΦΙΛΟΙ
ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ
ΔΙΟΦΑΣ
ΣΕΛΕΥΚΟΣ

ΦΙΛΟΙ
ΝΙΚΙΑΣ
ΑΡΤΕΜΙΣΙΑ
ΑΠΟΛΛΑΣ
ΑΠΟΛΛΟΔΩΡΟΣ
ΑΠΕΛΛΗΣ
ΣΩΤΗΡΙΧΟΣ
ΦΙΛΟΧΑΡΙΣ
ΜΑΤΡΟΣ
ΣΩΣΤΡΙΣ
ΜΗΝΟΔΩΤΟΣ ΦΙΛΟΙ

ἦτοι.

Φίλοι· Δημοσθένης, Διοφᾶς, Σέλευκος.
Φίλοι· Νικίας, Ἀρτεμισία. Φίλοι· Ἀπολ-
λάς, Ἀπελλόδωρος, Ἀπελλῆς, Σωτήριχος,
Φιλόχαρις, Μάτρος Σώστρις, Μηνόδοτος.
Φίλοι . . . . .

Τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην ἀντέγραψα πρὸ ἐ-
τῶν ἐξ εὐμεγέθους λίθου κειμένου καὶ ἀνακα-
λυφθέντος ἐν τῷ ὑπογείῳ τῆς οἰκίας τοῦ Κ.

Μιχαὴλ Τελέφογλου κατὰ τὴν ἄνω συνοι-
κίαν παρὰ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἀγ. Ἰωάν-
νου τοῦ Θεολόγου. Πρὸς τὴν ἐπιγραφὴν
ταύτην παράβαλλε καὶ τὴν Περγαμηνὴν ἐ-
πιγραφὴν, ἣν ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ 6. τεύχει
τοῦ Μουσείου καὶ τῆς Βιβλ. τῆς Εὐαγ.
Σχολῆς ἀρ. πέ. Τὰ γράμματα αὐτῆς ἔχουσι
τὸ ἐξῆς σχῆμα ε, ς, ϑ, ἀλλὰ τὸς
τετράκις οὕτω . . .

Τὰ Σμυρναϊκὰ ὀνόματα Διοφᾶς καὶ Μά-
τρος εἶναι πρωτοφανῆ μὴ ἀναφερόμενα ἐν
τῷ λεξικῷ τοῦ Πάπου.

3.

ΣΤΑΛΚΙΑ
ΤΡΟΦΙΜΗ
ΧΑΙΡΕ

ἦτοι.

Σταλκία Τροφίμη χαίρε.

Τὴν ἐπιτύμβιον ταύτην ἐπιγραφὴν ἀντέ-
γραψα ἐκ πλακῶς μήκ. 0, 30, ὑψ. 0, 25,
πάχ. 0, 05, εὐρισκομένης ἐν τῷ καφενεῖῳ
Φωτάκη κατὰ τὴν Ἄνω συνοικίαν καὶ ἀνα-
καλυφθείσης πρὸ τινῶν ἡμερῶν ἐπὶ τοῦ Πά-
που, παρὰ τὴν κρήνην Γαπιτζόγλου· ἥδη
δὲ ἐδωρήθη τῷ Μουσεῖῳ τῆς Εὐαγ. Σχολῆς
ὑπὸ τοῦ Κυρίου Κοκόλη Χατζῆ Ἀνδρέου. Τὰ
γράμματα αὐτῆς, ὑψ. 0, 02, ἔχουσι τὸ ἐ-
ξῆς σχῆμα Α.

Τὸ κύριον ὄνομα *Σταλκία* εἶναι πρωτο-
φανές, μὴ ἀναφερόμενον ἐν τῷ λεξικῷ τοῦ
Πάπου. Ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς τοῦ Λεβᾶ καὶ
Βαδδίγκτωνος ἀρ. 1743 k, ὡς καὶ ἐν ταῖς
ὑπ' ἀρ. 3668, 4884 b, add. 5846 b, 6525
b, ἐπιγραφαῖς τοῦ C. I. Gr. ἀπαντᾷ τὸ πα-
ραπλήσιον *Σταλκία*, ὡς καὶ τὸ ἀρσενικὸν
Σταλκίος.

Γ. Ἐαρινός.

τῶν οἰκίων. Ἡ κίνησις εἶναι μεγάλη· ἐν-
ταῦθα μὲν ἄνδρες πωλοῦντες δρώρας, ἐκεῖ
δὲ γυναῖκες παρουσιάζουσι τὰ ἐξ ὀρέζης
καὶ ἐξ ἰχθύος ἐδέσματα καὶ ἀλλαχού προ-
κυνηταὶ ζητοῦντες καταλύματα. Πανταχοῦ
βλέπει τις στεφάνους ἐξ ἀνθέων, ἱσοῦς,
μικρὰς σημαίας· διότι ἡ Ἐνοσίμα, ἡ ἱερὰ
πόλις, διαρκῶς ἄγει εορτήν. Ὀδηγοῦσι δὲ
ἡμᾶς εἰς τὸ καλλίτερον ξενοδοχεῖον, ἕπερ
βρίθαι κόσμου καὶ ὅπου παιανίζει μουσικῆ,
ἄδουσι καὶ πίνουσι. Μόλις ἀγγελλέντος τοῦ
δείπνου παρουσιάζεται ὁ ξενόδοχος, ὅστις,
μετὰ τὰς διατεταγμένας ὑπὸ τῆς ἐθιμοτα-
ξίας ὑποκλίσεις, ἐπιδίδει ἡμῖν μικρὸν χάρ-
την ἐπιμελῶς ἐπιτογμένον καὶ περιέχοντα
ὄδοντογλυφίδας. Ἐπὶ τοῦ περικαλύμματος
εὑρηται μακρὰ ἐπιγραφὴ: αὐτοκρατορικαὶ
ὄδοτογλυφίδες· Σιράχη ξενόδοχος, ἐν
τῇ κυριωτέρῳ ἑδῷ, πέμπτη οἰκία πρὸς τ'
ἀριστερὰ, κατάλυμα αὐτοκρατορικῶν γεύ-
ματα ἀφθονα· ὑψηροῦ ταχεῖα. Εἰς τὸ
ἄλλο μέρος σημειοῦνται αἱ ἀποστάσεις ἀπὸ
Ἐνοσίμας εἰς Καμακούραν, εἰς Ἰέδον καὶ
εἰς Κιότον· ποιοῦσι δὲ χρῆσιν τῆς λέξεως
αὐτοκρατορικῶν ὅπως ἐκφράσωσιν ὅτι τὰ
πάντα εἰσὶν ἀριστα.

Ἀπόστασις ἀπὸ Ἀτάμι εἰς Ἐνοσίμα δε-
καεξ ῥή ἢ τεσσαράκοντα μίλλια.

(31 Αὐγούστου). Τὸ κατάλυμα βεβαίως
δὲν ἦτο αὐτοκρατορικόν, διότι μόλις ἐδυνή-
θημεν νὰ κλείσωμεν τοὺς ὀφθαλμούς. Οἱ
προσκυνηταὶ ἔταν δὲν ἀσχολῶνται εἰς τὸ
προσεύχασθαι καὶ εἰς τὸ κινεῖν τοὺς κωδω-
νίσκους του, ἀποτελοῦσι φοβερὸν θόρυβον·
ἀλλ' ἡ εὐάρεστος δρόσος τῆς πρωίας ἐπι-
φέρει ἐν ἡμῖν λήθην τῆς ἀπνίας. Ἀνερχό-
μεθα τὸ χωρίον διὰ τῶν μικρῶν ὁδῶν, οἱ
δὲ προσκυνηταὶ συνωθοῦνται ἥδη πρὸ τῶν
ἐργαστηρίων ὅπου πωλοῦσι κομβολόγια, εἰ-
κόνας καὶ παντοσιδεῖς κόγχους. Πολλάκις
περιεγράφη, ἐνίοτε μάλιστα ἀριστα, ἡ μι-
κρὰ νῆσος· εἶναι δὲ πράγματι καλή. Ἀπὸ
ἱεροῦ εἰς ἱερὸν φθάνει τις διὰ βαθμίδων ἐπὶ
τοῦ ὑψηλοῦ μέρους τοῦ βράχου. Γηραιὰ

ΠΕΡΙΟΔ. ΤΗΣ ΓΗΣ.

δένδρα, ἐλλαμβανόμενα αὐτοῦ θαυμασίως,
ἐκτείνουσι ἐπὶ τοῦ ἀνωτάτου ὕψους τῆς
νῆσου τὸν οὐρανίσκον τῶν κλάδων των. Εἰς
τοὺς ναοὺς, οἵτινες εἶναι μικροὶ καὶ ὀλίγα
ἔχουσι κοσμήματα, οὐδὲν ἰδιάζον εὐρον·
πλὴν πολλὴ ὑπάρχει χάρις ἐν ταῖς λεπτο-
μερείαις· λ. χ. ἐθαυμάσαμεν τὸ κλασσικὸν
σχέδιον φρέατος ἀνακαλοῦντος εἰς τὴν μνή-
μην τὰς δεξαμενάς τῆς Βενετίας· εἶναι δὲ
τὸ φρέαρ μικρὸν καὶ τεχνητῆς κυκλοειδῆς
βράχως. Χελῶναι ἔρπουσι· νομίζει δὲ τις
ὅτι φεύγουσι τὴν προσέγγισιν τῶν ἀνθρώ-
πων. Τὸ ὑπόβαθρον τῆς πηγῆς ἀποτελοῦσι
καμπύλοι λίθοι, συνεχόμενοι εἰς τ' ἄνω ὑ-
πὸ γραμμῆς παριστώσης στεφάνην βαρελί-
ου. Τὸ ἄνω μέρος εἶναι καθαρώτατον· βλέ-
πει δὲ τις ἐν αὐτῷ ἀνάγλυφα καὶ μικρὰ
σχεδιογραφήματα ἰδιάζοντα τῷ βυζαντινῷ
ρυθμῷ καὶ τῆδε κακεῖτε ἐπιγραφάς τινας.
Πρὸς δυσμὰς καὶ πρὸς νότον ὁ βράχος κατα-
έρχεται καθέτως εἰς τὴν θάλασσαν· κατα-
βαίνει δὲ τις διὰ κλίμακος λελαξευμένης
ἐν τῷ βράχῳ καὶ ἂν ἦναι προσκυνητῆς, ἐ-
πισκέπτεται ὑποχρεωτικῶς τὸ μέλαν σπή-
λαιον, ἕπερ εἶναι προσιτὸν μόνον εἰς τοὺς
δυναμένους νὰ πηδῶσιν ἐπὶ βράχων κατὰ
τὸ ἡμισυ βεθυθισμένων.

Πρόχωμα φυσικόν, εἰς 8 δὲ δύναται τις νὰ
μεταβῆ ὅταν ἦναι ἀμπωτις, συνδέει τὴν
νῆσον Ἐνοσίμαν πρὸς τὴν ξηρὰν· κατὰ τὴν
στιγμὴν δὲ ταύτην βλέπομεν νὰ διέρχων-
ται μακροὶ στίχοι προσκυνητῶν. Προτιμή-
σαντες τὸ ἀκάτιον ἡμῶν διερχόμεθα τὸν
στενὸν πορθμὸν, παρακάμπτομεν μικρὸν
ἀκρωτήριον καὶ μετὰ μίαν ὥραν ἀποβιβα-
ζόμεθα οὐ μακρὰν τῆς πολίχνης Σακανοσί-
τα. Ἐνταῦθα εἰσερχόμεθα εἰς τὰ ὄρια τῶν
συνθηκῶν. Τὸ μέρος δὲ τοῦτο, τὸ θερπνότε-
ρον καὶ γραφικώτερον τῆς Νιφῶνος, εἶναι
λίαν γνωστὸν ὑπὸ τῶν παροίκων τῆς Ἰοκο-
χάμας. Σήμερον θὰ ἐπισκεφθῶμεν τῆς πε-
ρίφημα μέρη: τὸ Δαῖμπουτσού, τὴν Καμα-
κούραν, τὴν ἀρχαίαν πρωτεύουσαν τῶν σογ-
κούρ, καὶ τὴν Καναζάβαν, φημιζομένην διὰ
τὴν ὡραίαν θέσιν καὶ τοὺς κήπους τῆς.

Τὸ κολοσσαῖον [ἐξ ὀρειγάλου ἀγαλμα

τοῦ Βούδδα, τὸ Δαϊμπουτσου, ἤγερται πλοσίον μικροῦ χωρίου περιβεβλημένου ἀπὸ δένδρα. Τὸ σχέδιον τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ λαμπροῦ τούτου μνημείου ὀφείλεται εἰς τὸν μέγαν σογούν Γιοριτόμον, ἀλλὰ μόλις ἐτέθη εἰς τὸ μέρος ὅπου νῦν εὐρηται πενήκοντα ἔτη μετὰ τὸν θάνατόν του, κατὰ τὰ μέσα τοῦ δεκάτου τρίτου αἰῶνος. Ἡ φυσιογνωμία τοῦ θεοῦ ἐμφαίνει βαθεῖαν ἠρεμίαν καὶ ἄφατον πραότητα. Ἀπορεῖ δὲ τις πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιτευχθῇ τόσον μέγα ἀποτέλεσμα μετ' ὅσον ἀπλᾶ μέσα. Καὶ τὸ ἔργον τοῦτο εἶναι ἀναμφισβήτητος ἀπόδειξις τῆς τελειοποιήσεως εἰς ἣν ἡ πλαστικὴ εἶχε φθάσει εἰς ἐποχὴν τόσον μεμακρυσμένην. Τὸ βῆθρον ἔχει ὕψος τεσσαρῶν ποδῶν καὶ τὸ ἀγαλμα πενήκοντα ἢ δὲ περιφέρεια τῆς κεφαλῆς μετρᾶ τριάκοντα δύο πόδας καὶ ἡ ρίς τέσσαρας.

Τῆς ἀτμοσφαιρας οὐσης δροσερᾶς καὶ τῆς ὁδοῦ πανταχοῦ κατασκίου, ἐβαδίσαμεν πεζοὶ ἀνὰ μέσον δρυζώνων, ἀγρῶν καὶ λιμῶνων· διερχόμεθα δὲ πρὸ μικροῦ τεῖσωπώλειου, ὅπου ἐδολοφονήθησαν δύο Ἄγγλοι, ὁ ταγματάρχης Μπόλδουιν καὶ ὁ ὑποπλοίαρχος Μπέρδ, ὑπὸ ἱερέως καὶ ἀξιωματικοῦ φέροντος δύο ξίφη. Οἱ ἱακουίν τῶν περιηγητῶν ἐκείνων δὲν ἔσχον καιρὸν ἢ ὄρεξιν νὰ σπεύσωσι πρὸς ὑπεράσπισίν των.

Ἐνταῦθα ἄρχεται ἡ μακρὰ καὶ ὠραία δενδροστοιχία ἣτις ἄγει εἰς Καμακούραν, νῦν μὲν μικρὸν χωρίον, ἄλλοτε δὲ ἀκμαῖον ἐνδιαίτημα τῶν σογκούν· ἡ δενδροστοιχία δ' αὕτη εἶναι ἡ μόνη ἐνδειξις ὅπως μαντεύσῃ τις ὅτι πεδίον κεκαλυμμένον ἀπὸ ἀγρούς, περιβαλλόμενον ἀμφοτέρωθεν ὑπὸ συδένδρων λόφων ἦν ἄλλοτε ἡ δευτέρα πρωτεύουσα τῆς αὐτοκρατορίας. Αἱ πυρκαϊαὶ φαίνεται ὅτι κατέστρεψαν αὐτήν, ἡ δὲ καταστροφὴ τῆς ἐπέφερε τὴν εὐημερίαν τῆς Ἰέδου. Τὸ κυριώτερον εἰς τὸ ἐγκαταλελειμμένον μέρος τοῦτο εἶναι ὁ μέγας ναὸς τοῦ Χασιμάν (*Hachimán*), ὁ ἰδρυθεὶς ὑπὸ τοῦ σογούν Γιοριτόμου κατὰ τὰ τέλη τοῦ δωδεκάτου αἰῶνος· ὁ δὲ Γιοριτόμος καὶ, τέσσαρας μετ' αὐτὸν αἰῶνας, ὁ Ταίκο-Σάμα

εἶσι τὰ δύο μεγάλα πρόσωπα ἐν τοῖς χρονικοῖς τῆς Ἰαπωνίας. Ἀπαντες οἱ ἱστορικοὶ μετ' ἐπαίνων ὀμιλοῦσι περὶ αὐτῶν, αἱ δὲ παραδόσεις τοῦ λαοῦ μετεβίβασαν τὴν μνήμην των ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεᾶς. Ἄλλ' ἐὰν ὁ Γιοριτόμος ἴδρυσεν τοὺς ναοὺς τῆς Καμακούρας, δὲν ἔπεται ὅτι αἱ λαμπραὶ αὗται οἰκοδομαὶ, αἱ πρὸ τριῶν ἔτι μηνῶν ἀνέπαφοι, χρονολογοῦνται ἀπὸ τῆς ἀρχαίας ἐκείνης ἐποχῆς. Ξύλινα κτίρια δύνανται τάχα ν' ἀνθέξωσιν ἐπὶ ἑπτὰ ἑκατονταετηρίδας εἰς τὴν ἀκρασίαν τῶν ὠρῶν τοῦ ἔτους; — τοῦλάχιστον εἶναι ἀμφίβολον. Ἄλλως τὰ ὠραιότερα ἱερά, τὰ ἀνατεθειμένα τῷ Βούδδα, εἶσιν ἐρείπια, διότι οἱ νῦν κυβερνῶντες κατεδάφισαν αὐτὰ, φρεσθέντες μόνον τῶν ναῶν τῶν καθιερωμένων εἰς τὴν ἐπίσημον θρησκείαν. Εἶδομεν συσφραγευμένα φέρδην μίγδην λείψανα στηλῶν, ὑποστυλώματα πλουσίως γεγλυμμένα, κεχρυσωμένα, εἰδωλα βουδδικά ἠκρωτηριασμένα, λυχνίας κατασυντετριμμένας. Κατανοεῖ τις τὴν ἀπελπισίαν τοῦ λαοῦ· ὁ δὲ ἱστοριογράφος καὶ ὁ φίλος τῶν τεχνῶν οἰκτεῖρουσι τὴν καταστροφὴν τόσων πολυτίμων ἀρχαιοτήτων· ὁ χριστιανὸς ἐπιθυμεῖ νὰ ἴδῃ τὰς εἰκόνας τῶν ψευδῶν θεῶν ἀντικαθιστωμένας οὐχὶ ὑπὸ τοῦ κατόπτρου, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ σταυροῦ, ὁ πολιτικὸς κινεῖ τοὺς ὤμους, ὁ φιλόσοφος μειδιᾷ καὶ λέγει καθ' ἑαυτὸν ὅτι οὐδὲν καινὸν ὑπὸ τὸν ἥλιον.

Ἐξακολουθοῦμεν βαίνοντες δι' ὁδοῦ κοίλης, περιβαλλομένης ὑπὸ ὠραίων κωνοφόρων· ἀφοῦ δὲ διέβημεν ἀτραπὸν, ἡ ὁδὸς κατέρχεται εἰς τὴν παραλίαν ὄρμου ἐσωτερικοῦ περιβαλλομένου ὑπὸ λόφων καὶ ἔχοντος τερπνὰ νησίδια. Ἀπέναντι κεῖται ἡ πόλις Καναζάβα, ὅπου παριστάμεθα μάρτυρες σκηνῆς ὑψηλῆς ἰαπωνικῆς εὐγενείας. Νεαρὰ γυνὴ ἀνήκουσα εἰς μεγάλην οἰκογένειαν τῆς Ἰέδου, ἥς οἰκογενείας ὁ ἀρχηγὸς ἔχει στενάς σχέσεις πρὸς τὸν συνοδοιπόρον μου, κάμνει ἐνταῦθα θαλάσσια λουτρά· μόλις δὲ πληροφορηθεῖσα περὶ τῆς ἀφίξεως τοῦ τελευταίου, ἀνήγγειλεν ὅτι θὰ ἔλθῃ εἰς ἐπίσκεψιν αὐτοῦ καὶ μετ' ὀλίγον ἐμφανίζεται

ἀκολουθουμένη ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ τῆς. Ἡ γυνὴ εἶναι ὠραιοτάτη, ἡλικίας εἰκοσιοκτὼ περίπου ἔτων, γεννηθεῖσα εἰς Κιότον, λευκὴ ὡς Εὐρωπαϊα, ὀλίγον ὠχρὸν ἔχουσα τὸ πρόσωπον, διότι πάσχει, καὶ ἐνδεδυμένη μετὰ τῆς ἀπλῆς ἐκείνης κομψότητος ἣτις διακρίνει τὰς ὑψηλῆς περιωπῆς κυρίας. Οἱ τρόποι τῆς εἰσὶν εὐγενεῖς καὶ ἀφελεῖς· προσπίπτει δὲ καὶ ποιεῖ τὸ μέγα *cow tow*, ἣτοι ἐγγίζει τὴν ψίαθον διὰ τοῦ ὠραίου μετώπου τῆς. Ἀφοῦ ἐπὶ τινα λεπτὰ ἔμεινε γονυκλιτῆς, στηρίζουσα τοὺς βραχίονας ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ τὰς χεῖρας ἔχουσα ἐστραμμένας ἔσω, ἐγείρεται, ἔχουσα τὰς κνήμας ἐπτυγμένας καὶ τοὺς βραχίονας ἐπὶ τῶν γονάτων ἐστηριγμένους· τέλος ἐνοκλάζει καὶ, ἀφοῦ ἔληξαν αἱ φιλοφρονήσεις, ἀρχεται ἡ συνδιάλεξις. Ὁ ἐμὸς φίλος, ὡς ἀνὴρ εὐγενῆς καὶ περιποιητικὸς, ἄπασαν ἐπεδείξατο τὴν φιλοφροσύνην του καὶ τοὺς εὐγενεῖς τρόπους του. Ἡ νέα Ἰαπωνὴ ἠγέρθη, μετ' ἐπαύσεως ἀξιεράστως μειδιῶσα καὶ προέβη εἰς τὰς μεγάλας ὑποκλίσεις, κτλ. Ὄφειλον ν' ἀποδώσω τὰ ἴσα καὶ νὰ ποιήσω τόσους ἐλιγμούς καὶ στροφάς. Ἡ κυρία καὶ ὁ ἱατρὸς, λίαν εὐγενεῖς ὅπως παρίδωσι τὴν ἀδεξιότητά μου, ἐπανάλαβον τὴν συνδιάλεξιν, ἣτις ὁμῶς δὲν παύει

μέγα ἐνδιαφέρον. Ὅτε ἐπέστρεψεν εἰς τὸ δωμάτιόν τῆς ἐπεμψεν ἡμῖν κάνιστρα πλήρη ὀπωρῶν καὶ ζαχαρωτῶν.

Ἀπόστασις ἀπὸ Ἐνοσίμας εἰς Καναζάβαν πέντε ρί ἢ δώδεκα καὶ ἡμῖσι μίλια.

(1 Σεπτεμβρίου). Τὴν ἕκτην ὥραν ἐπαυλάδομεν τὴν ὁδοιπορίαν· ἐνῶ δ' ἐμέλλομεν ν' ἀναβῶμεν εἰς τὰ κάγκο εἶδομεν τὴν ἀξιεράστον γείτονα ἡμῶν, ἣτις, ἀκολουθουμένη ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ τῆς, ἐπλησίασεν ὅπως ἀποχαιρετίσῃ ἡμᾶς. Ἡ ἐνδυμασία τῆς συνίστατο ἀπὸ χιτῶνα μεταξωτὸν καὶ εἰς τοὺς πόδας ἔφερε ξύλινα σανδάλια. Δὲν ἔσχε καιρὸν νὰ καλλωπισθῇ· ἀλλὰ τὸ ἀτημελὲς καθίστα αὐτὴν θελκτικὴν.

Προσεγγίζομεν εἰς τὸ τέμα τῆς πορείας μας· μετὰ πέντε δ' ὥρας, καθ' ἃς ἐξεφράζομεν ἐνθουσιωδῶς τὸν θαυμασμόν μας διὰ τὴν κολλομένην τῆς χώρας, οὐσης γραφικωτάτης, καὶ ἐστενάζομεν ὡς ἐκ τῶν δεινῶν ἀὐφιστάμεθα ὅτε ἐκάλπιζον οἱ κοულῆ, κατέβημεν τὴν μεσημβρίαν εἰς τὸ *Liebrichs Feuerdocheion* τῆς Ἰοκοχάμας.

Ἀπόστασις ἀπὸ Καναζάβας πέντε ρί ἢ δώδεκα καὶ ἡμῖσι μίλια.

Δ'.

ΙΕΔΟΣ.

(Από 26 — 28 Ιουλίου, από 18 — 22 Αυγούστου,
από 3 — 12 Σεπτεμβρίου).

Γενική άποψις — Τά περιχώρα. — Επίσκεψις παρά τῷ Σάβα, ύπουργῶ τῶν ἐξωτερικῶν. — Ἡ γερμανική σχολή. — Ἡ Σίμπο καὶ οἱ καλλιτεχνικοὶ θησαυροὶ τῆς. — Πρόδηλος, ἀλλ' ἀνεξήγητος ἐπιρροή τῆς ἰταλικῆς γελοιογραφίας. — Συρδιαλέξεις πρὸς τὸν Ἰθακούρα, γενόμενον ύπουργόν. — Τά μεταρρυθμιστικὰ σχέδιά του. — Ἐργαστήρια, ἐρεσπερίδες, περίεργα. — Ὁ γὰρ τοῦ Μεγούρο. — Σάιγκο. — Τά ἱερά τοῦ Ἰκεγκάμι. — Οἱ τεσσαράκοντα ἐπὶ ἐκδικηταί. — Συμπόσιον παρά τῷ Σάβα. — Τά ἀνάκτορα τοῦ Χαμαγκοτέν. — Δείπνον παρά τῷ Ἰθακούρα. — Ὁ πρωθυπουργὸς Σάντζις. — Ἐν τῷ γὰρ τῆς Ἀσακούσας. — Ἡ δραματικὴ τέχνη. — Ἰαπωνικὸν vaudeville. Τά πρόσωπα. — Ἡ Ἰέδος τῆς νύκτα.

(26 — 28 Ιουλίου). Κατὰ τὰς πρώτας τῆς διαμονῆς μου ἡμέρας ἀσχολοῦμαι ἕνα γενικῶς σπουδάσω τὴν μεγάλην καὶ ἐσαεὶ μυστηριώδη πρωτεύουσαν τῆς Ἰαπωνίας. Τὴν χώραν ταύτην, μόλις πρὸ δύο ἐτῶν ἀνοικθῆσαν εἰς τοὺς ξένους, εἶχον ἐπισκεφθῆ προλαβόντως οἱ πρεσβευταὶ λόρδος Ἐλγίνος καὶ βαρὼν Γκρῶ καὶ προσφάτως περιηγηταὶ καὶ παρεπίδημοι ἐν Ἰοκοχάμα. Αἱ ξένοι πρεσβεῖαι προσωρινῶς εἶχον διαμεῖναι ἐν αὐτῇ. Ἐκ δὲ τῶν ἄχρι τοῦδε δημοσιευθεισῶν περιγραφῶν, γνωστοτέρα καὶ ἀρίστη εἶναι ἢ ὑπὸ τοῦ Κ. Ροδόλφου Λινδάου τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1864 διευθυνθεῖσα εἰς τὴν ἀσιατικὴν Ἐταιρείαν τοῦ Λονδίνου *North China branche*. Ὑπάρχουσι μὲν κενά τινα, διότι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦσαν ἐτι ἀπρόσιτοι εἰς τοὺς ξένους: πολλοὶ ναοί, καὶ μεταξὺ ἄλλων οἱ τάφοι τῶν σογκούν, ὁ μαργαρίτης καὶ ὁ θρίαμβος τῶν Ἰαπωνικῶν τεχνῶν, ἀλλὰ τὸ σύγγραμμα τοῦ Γερμανοῦ εἶναι ὅπως δῆποτε πολλοῦ λόγου ἀξίον, καθόσον μάλιστα τότε ἦτο δυσχερέ-

στερον ἢ νῦν νὰ περιφέρηται εἰς Ἰέδον.

Ἰδοὺ αἱ σημειώσεις α; ἐπιτοπικῶς ἔλαβον.

Φαντάσθητε πεδιάδα κυματηρὰν, διαβρεχομένην πρὸς νότον ὑπὸ τῶν χαμηλῶν ὑδάτων εὐρέος κήλπου, περιοριζομένου πρὸς βορρὰν καὶ πρὸς ἀνατολὰς ὑπὸ ωραίου καὶ πλατέος ποταμοῦ, διατεμνομένην εἰς τὴν μεσημβρινὴν ἄκρην, παραλλήλως τῇ θαλάσῃ, ὑπὸ ἀλύσεως χαμηλῶν βουνῶν. Σχεδὸν ἐν τῷ κέντρῳ τῆς πεδιάδος, ἀλλ' ὅπως οὖν πλεσιέστερον τῆς θαλάσσης, ὑψοῦται γήλοφος στοργγύλος ἔχων περιφέρειαν τριῶν μέχρι τεσσάρων μιλίων. Πρὸς τὰ βορειοανατολικά ἄλλη λόφων σειρά ἄρχεται ἀπὸ τοῦ μεγάλου ποταμοῦ διευθυνομένη πρὸς δυσμὰς.

Τοιοῦτος ὁ χώρος ἐν κατέχει ἡ πρωτεύουσα τῆς Ἰαπωνίας. Ὁ ποταμὸς εἶναι ὁ Σουμιδαγάθα, ἐπὶ δὲ τοῦ γηλόφου ὑπάρχει τὸ ἀρχαῖον φρούριον τῶν σογκούν, ὅπερ εἶναι νῦν ἐνδιαίτημα τοῦ μικάδου. Ὁ

σὺδενδρος βουνὸς πρὸς τὰ βορειοανατολικά τοῦ φρουρίου εἶναι ὁ Οὐδένο, ὅστις περιέχει νῦν καὶ τοὺς τάφους τινῶν τῶν ἀρχαίων κυρίων τῆς Ἰέδου. Ὁ ἕτερος λόφος, πρὸς νότον, εἶναι ὁ περίφημος Σίμπο μετὰ τῶν μεγαλοπρεπῶν τάφων τῶν λοιπῶν σογκούν.

Μεταξὺ τῶν ὑψωμάτων, περίξ τοῦ κάτω κώνου ἐφ' οὗ στηρίζεται τὸ αὐτοκρατορικὸν φρούριον, ἐκτείνεται ἡ πόλις. Τὰ β-ριαία τῆς εἰσὶ πρὸς βορρὰν, ὁ Σουμιδαγάθος ὅστις, μετὰ ἐκτροπὴν τινα, ἐκβάλλει εἰς τὴν θάλασσαν πρὸς ἀνατολὰς, χώρα ἀνώμαλος πρὸς νότον, ὁ κήλπος πρὸς δυσμὰς, μικραὶ κοιλάδες κεκαλυμμέναι ὑπὸ κωνοφόρων, ἰνδοκαλάμων, δρυζῶνων, σχεδὸν ἐνουρημένων πρὸς τὴν πόλιν. Πρὸς ἀνατολὰς τοῦ ποταμοῦ εὐρηται ἡ μεγάλη κωμόπολις Ἐντζο, εἰς δὲ τὴν νοτιοδυτικὴν ἄκρην τῆς πόλεως κείται τὸ μέγα χωρίον Σιναγάθα, ὅπερ εἶναι συνέχεια τῆς κωμοπόλεως Τακανάθας.

Ἡ Ἰέδος (ἢ Γέδος) διαίρεται εἰς τέσσαρα μέρη: Τζίρο, τὸ Σότο-Τζίρο, τὸ Μίτζι καὶ τὸ Χάντζο.

Τὸ Τζίρο εἶναι τὸ αὐτοκρατορικὸν φρούριον ἢ ὄχυρόν ἐνδιαίτημα, οὐ μόνον τὰ τεῖχη φαίνονται, διότι δένδρα τριῶν αἰώνων, φυτευθέντα ὑπὸ τοῦ μεγάλου Ταίκο-Σάμα (ἐν ἔτει 1598), ἀποκρύπτουσιν ἀπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ τῶν βεβήλων τὰ μέρη τὰ νῦν οἰκούμενα ὑπὸ τῶν υἰῶν τῶν θεῶν. Χόρτος αἰεὶ χλωρὸς περιβάλλει τὰς πλευρὰς τοῦ βουνοῦ, πλατεῖα δὲ καὶ βαθεῖα τάφος, κεκαλυμμένη κατὰ τὴν ὥραν ταύτην ὑπὸ κολοσσαίων ἀνθέων λωτοῦ, περιστέφει αὐτόν. Οὐδεὶς θνητὸς, ἐκτὸς τῶν αὐλικῶν καὶ τῶν μεγάλων ἀξιοματικῶν τοῦ κράτους, εἰσδύει εἰς τὸν ἱερὸν τοῦτον περίβολον. Οἱ ξένοι πρεσβευταὶ εἰσὶ δεκτοὶ κατὰ τὰς σπανίας εὐκαιρίας καθ' α; πλησιάζουσι τὸν αὐτοκράτορα.

Περίξ τοῦ Τζίρο ἐκτείνεται ὁ Σότο Τζίρο περιέχει δὲ τὰ γρασκή, ἦτοι καλύτια τῶν ἐν τῇ αὐτῇ σημαίνοντων, τῶν ὑπουργῶν καὶ τῶν δαυμάτων οἴτινες, ἐπειδὴ ἄλλοτε

ὑπέκειντο εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν σογκούν, ὄφειλον νὰ διαμένωσιν ἐπὶ ἐξ τοῦ ἔτους μῆνας εἰς Ἰέδον, ἀλλ' ἀπὸ τῆς πτώσεως τῶν κυρίων τῶν ζῶσι σχεδὸν ἔρημον ἄγοντες βίον εἰς τὰ κτήματά των. Πλατεῖα διώρυξ, ἀποτελοῦσα κύκλον ἀνώμαλον, σχηματίζει τὸ ἕριον τῆς συνοικίας ταύτης: μόλις δὲ πρὸς ἀνατολὰς ἐκτείνεται μέχρι τῶν ὄχθων τοῦ Σουμιδαγάθα. Τὸ μέρος τοῦτο τοῦ Σότο Τζίρο διατένεται ὑπὸ μακρῶν ὁδῶν καὶ ὑπὸ πολλῶν δρομίσκων διασταυρουμένων πρὸς τὰς μεγάλας ἀρτηρίας: εἶναι δὲ ἡ συνοικία τῶν μεγαλεμπόρων, δικαίως κληθὲν ὑπὸ τῶν Ἀγγλῶν *Asyu*. Διὰ τῆς ωραιότητος καὶ κομψότητος τῶν ἐργαστηρίων, διὰ τῆς καλλονῆς του, διὰ τὸ πλῆθος ὅπερ συνωθεῖται ἀπὸ πρώτης μέχρις ἐσπέρας πάντη διαφέρει πρὸς τοὺς ὀρθογωνίους ὄγκους τῶν παλατιῶν, τῶν σήμερον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κεκλεισμένον, πρὸς τὴν σιγὴν καὶ ἔρημίαν τῆς ἀριστοκρατικῆς συνοικίας.

Πρὸς βορρὰν, πρὸς δυσμὰς καὶ πρὸς νότον τοῦ Σότο-Τζίρο ἐκτείνεται τὸ Μίτζι, ἡ κυρίως πόλις. Διάφοροι γέφυραι λίαν καμπύλαι συνδέουσι ταύτην πρὸς τὸ Σότο-Τζίρο, περιφημοτέρα δὲ εἶναι ἡ Νιφῶν-μπασῆ, ἡ γέφυρα τῆς Ἰαπωνίας, οὕτω καλουμένη διότι δι' αὐτῆς διέρχεται ἡ μεγάλη αὐτοκρατορικὴ ὁδὸς ἡ τέμνουσα τὴν μεγάλην νῆσον Νιφῶν ἀπὸ τῆς νοτίου ἄκρας τῆς ἀπέναντι τῆς νήσου Κιουσίου, μέχρι τῆς βορείου ἄκρας, ἀπέναντι τῆς Χακοδατέ, ἐν τῇ νήσῳ Ἰέζο. Ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς πόλεως καλεῖται Ὁ-δορὶ, μεγάλη ὁδός. Τὸ μεσημβρινὸν μέρος τῆς, ἀπὸ Ἰέδου μέχρι πλησίον τῆς Ναγασάκης, καλεῖται Τοκάιδο, ὁδὸς δυτικὴ τὸ μεσημβρινὸν μέρος, ἀπὸ τῆς πρωτεύουσος εἰς Χακοδατέ, εἶναι γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα Ὁσιου καίδο, ὁδὸς βόρειος. Τὸ Τοκάιδο, εἰρήσθω ἐν παρόδῳ, ἐν γένει διατηρεῖται καλῶς ἀπὸ Ἰέδου μέχρι τῶν ὄχθων τοῦ ποταμοῦ Ὁδαθάρα, δύνανται μάλιστα νὰ διαβῶσιν ἄμαζαι: ἀλλ' εἰς τὰ ὄρη συνεχῶς καταπτά ἀτραπὸς καὶ εἰς τοὺς

βράχους κλίμαξ λελαζευμένη, εἰς ἣν δυσκόλως βαίνουν τὰ ζῶα.

Τὸ Νιφὼν-μπαση εἶναι τὸ γεωγραφικὸν κέντρον τῆς αὐτοκρατορίας. Ἐν τοῖς ἐπισημοῖς δρομολογίοις ἐκείθεν μετρῶσι τὰς ἀποστάσεις πασῶν τῶν πόλεων τῆς Ἰαπωνίας· εἰς τὸ μέρος δὲ τοῦτο ἀνάγονται αἱ ἀναμνήσεις τῶν αἱματηρῶν μαχῶν καὶ τῶν τόσον συνεχῶν σφαγῶν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Ἰέδου. Τὸ Μιτζι εἶναι μίγμα ἑδῶν πολυανθρώπων καὶ ἐρήμων, κήπων, ὄρυζωνων, ἄλσων καὶ ναῶν, ὧν ὠραιότεροι εἰσὶν: ὁ Ἀσακούσα πρὸς τὰ βορειοανατολικά καὶ ὁ Σίμπα πρὸς τὰ νοτιοδυτικά. Ὁ Ὀδορι καὶ αἱ λοιπαὶ παράλληλοι πρὸς τὴν θάλασσαν ὁδοί, ἡ συνοικία ἣν διέρχεται τις ἐπίσθεν τοῦ Σίμπα ὅπως μεταβῆ ἀπὸ τοῦ προαστείου Τακανάβας εἰς τὸ φρούριον, τέλος τὰ περίχωρα τοῦ Ἀσακούσα εἰσὶ τὰ μέρη τοῦ Μιτζι ὅπου ἐπικρατεῖ ἡ μεγάλη-τέρρα κίνησις. Εἰς τ' ἄλλα μέρη νομίζει τις ὅτι εὐρίσκειται εἰς τὴν ἐξοχὴν. Πρὸς τὸ μέρος τοῦ Μεγούρο, πρὸς βορρᾶν τοῦ Τανακάβα, ἡ πόλις χάνεται εἰς ἄλση καὶ ὄρυζωνας· πρὸς νότον δὲ, ἐπὶ τῆς παραλίας, εἰς μικρὰν ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ μεγάλου ποταμοῦ ἀπόστασιν, ἀπὸ διετίας ἐξανέτειλε τὸ Τσουκιτζή, ἡ συνοικία τῶν ξένων, ὅπερ περιβαλλόμενον καὶ διατεμνόμενον ὑπὸ πολλῶν διωρύγων, ἀλλὰ ἐστερημένον κήπων καὶ δένδρων, παρέχει ἀρκούντως θλιβεράν ὕψιν. Αὐτοῦ εὐρηται τὸ μέγα πανδοχεῖον, αἱ οἰκίαι τῶν προξένων καὶ περι-που τεσσαράκοντα ξένων, τέλος μικρὸν γαλλικὸν ξενοδοχεῖον κεκοσμημένον διὰ τοῦ πομπώδους ὀνόματος Ξενοδοχεῖον τῆς Γαλλίας. Νῦν γυναῖκες ἐλλείπουσιν. Εἰς μικρὰν ἀπόστασιν καὶ πρὸς τὰ νοτιοδυτικά εἶναι τὸ ἐξοχικὸν ἀνάκτορον μετὰ ἡδίστου ἄλσους, διαβρεχόμενον ὑπὸ τῶν ὑδάτων τοῦ κόλπου Χαμαγοτέν. Εἰς τὸ βόρειον μέρος τοῦ Μιτζι εἶναι τὸ περίφημον Γιουσιθάρα, ἡ συνοικία τῶν ἑταίρων. Ἀπαντες ἀνέγνωσαν τὰς ψευδεῖς ἢ ὑπερβολικὰς περιγραφὰς περὶ τοῦ καταστήματος τούτου, ὅπερ ἐν μέρει ἰδρῶθη καὶ ἐπιτηρεῖται ὑπὸ

τῆς κυβερνήσεως. Διατείνονται ὅτι, κατὰ τὰς ἰδέας τοῦ τόπου, οὐδὲν τὸ αἰσχυρὸν παρέχει τὸ τῆς ἑταίρας ἔργον, ὅτι θυγατέρες καλῶν οἰκογενειῶν τίθενται εἰς Γιουσιθάρα ὑπὸ τῶν γονέων των, καὶ ὅτι ἄνδρες ἀξιότιμοι οὐδόλως διστάζουσι νὰ ἐκλέξωσι γυναῖκας ἐξ αὐτῶν· πλὴν ἄνθρωποι οἵτινες ζῶσιν εἰς Ἰέδον καὶ ὧν ἡ μαρτυρία δὲν ὑπόκειται εἰς ἀμφισβολίαν, μὲ βεβαιούσιν ὅτι ταῦτα εἰσὶ ψευδῆ. Ἰσως ἐν Ἰαπωνίᾳ, ὅπως καὶ ἀλλαχοῦ συμβαίνει, ἀνὴρ τις, ὑποχωρῶν εἰς τὸ πάθος, νυμφεύεται πρὸς τινα τῶν δυστυχῶν τούτων· πλὴν ἐνταῦθα, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ, τὰ δυστυχεῖα ταῦτα πλάσματα νομίζονται ἠτιμασμένα, τὰ δὲ πορνεῖα εἰσὶν ἐστὶν κακιῶν, ἀσθενειῶν, ταλαιπωριῶν καὶ συνεχῶς αὐτοκτονιῶν. Ὁ δημόσιος ὑπάλληλος ὅστις θὰ εἰσῆρχετο ἐν αὐτοῖς δημοσίως θ' ἀπεπέμπετο τῆς ὑπηρεσίας ἀμέσως.

Ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Σουμιδαγάβη ἐκτείνεται ἡ μεγάλη κωμόπολις Χόντζο. Εἰς τὰ περίξ ὑπάρχουσι πολλὰ τε-τοπωλεῖα καὶ χαταγῶγια, κατὰ γράμμα οἰκίαι ἀναπαύσεως, ἀλλὰ πράγματι καταγῶγια, εἰς ἃ φοιτῶσιν ἰδίως μαθηταί· κατωτέρω δ' εἰσὶν αἱ μεγάλαι ἀποθήκαι τῆς κυβερνήσεως καὶ πολλὰ παλάτια τῶν δαίμιου. Κρηπίς κάμπτεται τὸν ποταμὸν. Εἰς τὴν βόρειον ἄκραν οἰκοῦσιν οἱ ἔτας, ἡ κατηραμένη γενεὰ, οἱ παρίαί τῆς Ἰαπωνίας.

Τοιαύτη εἶναι ἡ γενικὴ φυσιογνωμία τῆς Ἰέδου· ὡς πρὸς τὰ στοιχεῖα δὲ ἐξ ὧν συγκροτεῖται ἡ ἀλλόκοτος αὕτη εἰκὼν, ἡ τόσον νέα διὰ τὸν περιηγητὴν, ἠρίθμησα τέσσαρα, ἐπ' ἄπειρον ἀνανεούμενα· τὸν ναὸν, τὸ γασκὴν ἢ ἐνδιαίτημα τοῦ δαίμιου, τὴν ἀστυκὴν οἰκίαν καὶ τὴν ἄκαυστον ἀποθήκην.

Ἐν τῷ ναῷ ἀπαντᾷ τις συχνότερον τὸν βουδδικὸν χαρακτήρα. Ἡ Ἰέδος εἶναι κυρίως ἡ πόλις τῶν σογόν· οὗτοι δὲ ἐκτίσαν αὐτὴν καὶ μετέβαλαν εἰς πρωτεύουσαν, καὶ οἱ σογόν ἐν παντὶ καιρῷ ἐπρέσβευον καὶ ἐπροστάτευον τὸν βουδδισμόν.

Τὰ γλασκὴ μόνον κατ' ὄνομα εἰσὶ παλάτια· εἶναι δὲ συμπλέγματα οἰκιῶν ἀνευ ἀρχιτεκτονικῆς, ἀβεστωμένα καὶ ἔχοντα εἰς τὰ παράθυρα μέλαν δρυφακτώμα. Τὰ οἰκήματα ταῦτα ὁμοιάζουσι μᾶλλον πρὸς ἀποθήκας ἢ στρατώνας.

Αἱ οἰκίαι τῶν ἀστῶν εἰσὶν ἐνταῦθα, ὅπως πανταχοῦ ἐν Ἰαπωνίᾳ, βαρεῖα στέγη διαστυλωμένη· εἶναι δὲ ὅλως ἀνοικταὶ πρὸς τὸ μέρος τῆς ὁδοῦ καὶ τῆς αὐλῆς. Κατὰ τὴν νύκτα κλείουσιν αὐτὰς διὰ σανιδωμάτων κινήτων. Ἐὰν ὑπάρχωσι διαφράγματα, ταῦτα εἰσὶ κατεσκευασμένα ἐκ περιθωριῶν ἑστῶν ἐκὼν ἐκόλλησαν τεμάχια λευκοῦ χάρτου. Ἐνῶ δὲ περικρατεῖται εἰς τὰς ὁδοὺς, τὸ βλέμμα σου εἰσδύει εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῶν οἰκιῶν αὐτῶν. Οἱ περιεργοὶ βλέπουσι τὸν κατ' οἶκον βίον· οὐδὲν δ' ἔχουσι νὰ σοὶ κρύψωσι καὶ βλέπεις δύο ἢ τρεῖς γυναῖκας γυμνάς κατὰ τὴν ὥραν ταύτην τοῦ ἔτους μέχρι τῆς ζώνης καὶ ἀσχολουμένας εἰς τὰ τοῦ οἴκου, ἄνδρας ὅλως γυμνοὺς φέροντας μόνον τὸ φουρνόση (κάλυμμα περὶ τὴν ἐσφῶν), ἐξηπλωμένους ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ καπνίζοντας, παῖδας παίζοντας εἰς τὸ σκιόφως, πῦρ εἰς τινα γωνίαν, εἰς ἄλλην ἐφεστίους θεοὺς ἐπὶ μικροῦ θυσιαστηρίου, λυχνίαν, ἄνθη, μικρὰ τεμάχια χάρτου προσδεδεμένα ἐπὶ λεπτῆς βάρβδου, μικρὰ κυμβία ἐπὶ τετραγώνου δίσκου, τὸ τέϊον ἔτοιμον νὰ πεκρατεθῆ ἀπὸ πρωτῆς μέχρις ἐσπέρας. Ἐπιπλα δίολου δὲν ὑπάρχουσι, ἀλλὰ ὠραία ψίαθος· τὰ πάντα δὲ εἰσὶ λίαν καθαρά. Ἐὰν τὸ δρώμενον ἦναι ἐργαστήριον, ὑπάρχει ἄνω ὄροφὴ δρυφακτωμένη ἢ ἔχουσα ἐξώστην, ὅστις συνήθως χρησιμεύει ὡς ἀποθήκη.

Ἐπάρχει τέλος ἡ ἄκαυστος ἀποθήκη, εἶδος χαμηλοῦ ἐκ ξύλου πύργου, περιβεβλημένου ὅμως στρώμα ἀμμοκοκίας ὁμοιάζουσης πρὸς στόκον καὶ μελανοθαφοῦς. Τὰ παράθυρα εἰσὶ μικρὰ καὶ κλείονται διὰ σιδερῶν παραθυροφύλλων. Εἰς αὐτὰ μεταφέρουσι ἐσπευσμένως εἰς περιστάσιν πυρκαϊῆς ἢ τυφῶνος τὰ πολύτιμα πράγματά των ὡς εἰς μέρος ἀσφαλές· μεθ' ὃ φεύγουσιν ἀ-

φίνοντες τοὺς ἀνέμους, τὸ πῦρ καὶ τοὺς δονισμοὺς τῆς γῆς νὰ πράξωσιν ὅ,τι ἂν βούλωνται.

Τὰ τέσσαρα ταῦτα στοιχεῖα παρέχουσι τῇ Ἰέδῳ τὴν φυσιογνωμίαν τῆς. Φαντάσθητι τοὺς ναοὺς διεσπαρμένους πανταχοῦ, τὰ γλασκὴ συγκεντρωμένα περὶ τὸ ὄχυρὸν ἀνάκτορον, πολλὰ εἰς τὸ Χόντζο καὶ ὀλίγιστα εἰς τὸ νοτιοανατολικὸν τῆς πόλεως· φαντάσθητι μικρὰς οἰκίας ἀπάσας ὁμοιάζουσας πρὸς ἀλλήλας καὶ εἰς τὴν ἐμπορικὴν συνοικίαν τοῦ Στό Τζίρο ὄχυρωμένας διὰ μελανῶν πύργων· φαντάσθητι ὄλας τὰς ὁδοὺς ταύτας, αἵτινες δὲν εἶναι μὲν πλατεῖαι ἀλλὰ φαίνονται τοιαῦται διότι αἱ οἰκίαι εἰσὶ χαμηλαί, πλήρεις ἀνδρῶν, γυναικῶν τοῦ ὄχλου, διότι αἱ τῆς ὑψηλῆς περιωπῆς κυρίαι οὐδόλως παρουσιάζονται, παιδῶν, καὶ ἐκπληκτικοῦ ἀριθμοῦ τυφλῶν, *γοριμόν, κίγκα, τζιερικίσα*. Τὸ νοριμόν καὶ τὸ καγκα ἀντικαθιστῶσι τὸ φορεῖον τῶν ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν (τὸ καὶ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς Ἀνατολῆς γνωστὸν *ταρταρβάνι*). Καὶ τὸ μὲν πρῶτον εἶναι κάλαθος κλειστὸς, τὸ δὲ κάγκα ἀνοικτὸς, ἀνηρημένος ἀπὸ χανδρῶν Ἰνδοκάλαμον στηριζόμενον ἐπὶ τῶν ὤμων κουλή. Τὸ τζιερικίσα μόλις ἀπὸ ἐνός ἢ δύο ἐτῶν ὑπάρχει καὶ ἐν Ἰέδῳ εὐρηται ἤδη ὑπὲρ τὰ εἰκοσάκις χίλια· εἶναι δὲ δίτροχον ὄχημα καλῶς ῥητινωμένον, κεκαλυμμένον ἀπὸ λευκὸν πέτασσαν καὶ συρόμενον ὑπὸ ἐνός ἀνθρώπου. Ὁ ἐφευρέτης τοῦ ἔκαμε τὴν τύχην του, τὸ δὲ ὄνομα σημαίνει *ἄμαζα συρομένη ὑπὸ τῆς δυνάμεως τοῦ ἀνθρώπου* (Τζίν, ἄνθρωπος, ρίκι, δύναμις, σά, διαφθορὰ τῆς ἀγγλικῆς λέξεως *car, ἄμαξι*). Ὁ σύρων τοῦτο κουλή τρέχει καλῶς καὶ διανύει τρία ἕως τέσσαρα μίλλια τὴν ὥραν. Ἐὰν κάμης χρῆσιν αὐτοῦ καὶ θέλῃς ν' ἀποφύγῃς τὴν συνάφειαν πρὸς τὸ χρήσιμον τοῦτο ὄν ὅπερ ἐκτελεῖ χρέη ἠνιόχου καὶ ἵππου, κάθησον καλὰ καὶ σύρον περὶ σὲ τὰ γόνατα καὶ τοὺς πόδας σου· λάβε δὲ τὰ μέτρα σου καὶ κατὰ τῶν συνεχῶν μικρῶν τυχαίων συμβάντων· λ. χ. ὁ τροχὸς πίπτει, ἢ ἔδρα βυθίζεται, ὁ πέταστος μένει

άνηρτημένοις εἰς τὰ ἐμπρόσθια ἐργαστηρίου. Ἦδη δὲ φαντάσθητι σειράς τῶν ὄχημάτων τούτων πεπληρωμένων γυναικῶν, ἱερέων, ἀοιδῶν καὶ χορευτριῶν, αἱ τελευταῖαι τῶν ὁποίων γνωρίζονται ἐκ τῶν κοσμημάτων τῆς κεφαλῆς, τέλος Ἰαπώνων καὶ Ἰαπωνίδων, ἀκριβῶς ὅπως παρίστανται εἰς τὰς εἰκόνας αἱ εἶδες ἐπὶ τῶν δοχείων, βιπιδίων, ἐπὶ τῶν φύλων τοῦ χάρτου τοῦ ὄρυζιου, καὶ δύνασαι, δίχως πολὺ νὰ κοπιᾷς ἢ φαντασίᾳ σου, νὰ σχηματίσῃς ὀρθὴν ἰδέαν τῆς μεγάλης πρωτεύουσας τῆς Ἑω. Εἰς τὰς πλουσίας συνοικίας, ὅπου οἱ κλέπται ἐλκύνονται ὑπὸ τῆς πλουσίας λείας, ὑπάρχουσι πολλὰ φυλακτεία, αἱ δὲ τὴν νύκτα κλειόμεναι παραθυρίδες ἐμποδίζουσι μὲν τὴν κυκλοφορίαν τῶν τιμίων ἀνθρώπων, ἀλλὰ δὲν περιφέρουσιν εἰς στενοχωρίαν τοὺς κατοικοῦντας. Μὴ λησμονήσωμεν, ὡς σκιαν ἐν τῇ εἰκόνι, τοὺς ἀνθρώπους οἵτινες μετακομίζουσι εἰς τοὺς ἀγροὺς τὴν κόπρον τῶν ζώων. Ἀπόστρεψον τὸ πρόσωπον καὶ βιάσῃς ταχέως· πλὴν δὲν ὀλοφύγῃς τὴν θηλητηριώδη δυσωδίαν ἢ ἀποδίδουσι οἱ βύακες. Τούτων ἐξαιρουμένων, οὐδεμία μεγαλοπόλις ἐν Ἀσίᾳ καὶ ὀλίγισται ἐν Εὐρώπῃ δύναται νὰ παραβληθῶσι κατὰ τὴν καθαριότητα πρὸς τὴν Ἰέδον.

Ἐχει ἐπίσης εὐφρόσυνον χαρακτήρα εὐημερίας καὶ παιδρότης· πολλοὶ δ' ὑπάρχουσι συνοικίαι ἐν αἷς τελοῦσι τὴν ἑορτὴν ἁγίου σινός. Ἰνδοκάλυμοι κεκοσμημένοι διὰ τεχνητῶν ἀνθέων στήνονται πρὸ τῶν οἰκῶν καὶ ἴσται λείαι πρὸ τῶν ναῶν ὑπάρχει δὲ πληθὺς ἱερέων καὶ οἱ ἄστοι ἴστανται πρὸ τῶν ἐργαστηρίων πων καὶ βλέπουσι διερχομένην τὴν λειτανίαν. Ἠραία αὕτη ἀφορμὴ ὅπως μὴ ἐργασθῶσι κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην· πλὴν ἢ ὄρυζα δὲν λείπει ἀρκούντων εἰς τὸ ὄλιγον καὶ ἐν τῇ γηραιᾷ καύτῃ Ἰαπωνίᾳ οὐτε πλοῦτον μὲν γνωρίζουσιν, αὐτε δὲ ἐνδεῖαν. Αὕτη εἶναι ἡ μοῖρα τῶν μακαρίων καὶ, ἂν τὰ φαινόμενα δὲν ἀπατώσῃ, ποιούτη εἶναι ἡ κατάστασις τῶν πλείστων κατοίκων τῆς πόλεως ταύτης. Ὀλίγους εἶδον ἐπαίτας· ὑπάρχουσι δὲ εἰς τὸ

Τοκάιδο καὶ ἀναμφιβόλως εὐρύνται καὶ εἰς τὴν Ἰέδον· ἀλλὰ δὲν ἐπιβάλλονται, ὅσους δὲ εἶδον, ἐφαίνοντο ὅτι μάλλον μετέρχονται ἐπάγγελμα καὶ δὲν εἶχον ὄψιν ἀνθρώπων ταλαιπωρουμένων. Εἰς τὰ τεῖσοπλεῖα ἐπλησίασαν ἡμᾶς παιδὲς ὅπως ζητήσωσιν ἐλεημοσύνην· ἐγύμνασαν δ' αὐτοὺς ὅπως σείωσι τὴν χονδρὴν κεφαλὴν των, κεκαρμένην ἐκτὸς εἰς τὸ μέρος ὅπου ἀργότερον θ' αὐξήσῃ ἢ μικρὰ οὐρά, καὶ νὰ κινῶσι τὰς μικρὰς χεῖράς των, ψάλλοντες ὕμνους ὑπὲρ τῶν διαδοτῶν. Τὸ πρῶγμα ἦν κομικώτατον, ἢ δὲ ταλαιπωρία παρίστατο ὑπὸ μορφὴν γελοιογραφίας! Ἐν Εὐρώπῃ ὁ εἰς ἐπαγγέλματος ἐπαίτης προσπαθεῖ νὰ σὲ κινήσῃ εἰς ἔλεον, ἐνταῦθα δὲ σὲ κάμνει νὰ γελάσῃς. Οἱ στεναγμαῖοι σ' ἀφίνουσι ψυχρὸν, διότι ἠξεύρεις ὅτι εἶναι προσπεποιημένοι, ἀλλὰ αἱ γελωτοσάει τοῦ πτωχοῦ Ἰάπωνος κινῶσι πρῶτον τὸν γέλωτά σου καὶ ἔπειτα, κατὰ φυσικὴν μεταβολὴν, τὴν καρδίαν σου. Ἡ ἰδέα δὲν τυγχάνει κακὴ· εἶναι δὲ πρακτικὴ, καὶ θὰ προσθέσῃ βαθεῖα.

Μάτην ἐξήτησα ὑψηλὸν μέρος ὅπως ἴδω τὸ σύνολον τῆς ἀπειροῦ καύτης πόλεως· ἀλλ' ὡς ἐκ τῆς φύσεως τοῦ εδάφους καὶ τῆς ἐλλείψεως πύργων μόνον ἐν μέρος αὐτῆς ἀνακαλύπτεις. Ἐκ τῆς στέγης τοῦ μεγάλου ξενοδοχείου, εἰς Τσουκιτζή, βλέπει τις μέγα τρίγωνον, αὐ κορυφὴ εἶναι τὸ φρούριον, πρὸς βορρᾶν δὲ καὶ πρὸς τὰ νοτιοανατολικά ὁ ὄριζον περιορίζεται ὑπὸ τοῦ Οὐγένο καὶ τοῦ Σίμπα. Νοτιώτερον εἶσι κατὰ σειράν τὰ παραθαλάσσια φρούρια τὰ ἐγαρθέντα ἐσπευσμένως (τῷ 1854) ἀμα ἐμφανισθέντος τοῦ ἀμερικανικοῦ στόλου, τὸ ἀκρωτήριον τῆς Καναγάβας, τέλος τὰ ὕδατα τοῦ κόλπου. Πέραν ὑπάρχουσι βουνοὶ μόλις βρατοὶ ἢ γῆ, ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ θάλασσα συγχέονται.

Ἐν τῷ Σότι-Τζίρο, πλησιέστατα τοῦ φρουρίου ἢ ἡγαμονικοῦ μεγάρου, σχεδὸν εἰς τὸ αὐτὸ ὕψος, εὐρηται λόφος ὃν στέφει τεῖσοπλεῖον πτωχῶν τὸ φαινόμενον· ἐκείθεν δὲ βλέπει τις ἀντιστρόφως τὸ αὐτὸ μέρος τῆς πόλεως. Ἴδε ἡδὴ ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νό-

τον, δεξιόθεν, ἢ ὄρασις περιορίζεται ὑπὸ τῆς πύλης τῶν ἀνακτόρων καὶ ὑπὸ στεφάνου μεγάλων δένδρων· ἀριστερόθεν, ὑπὸ τῶν ὑψωμάτων τοῦ Οὐγένο· ἐνώπιόν σου, πρὸ τῶν ποδῶν σου, παρίσταται μοναδικὴ εἰκὼν, ὅχι διὰ τὴν καλλονὴν τῆς, ἣτις οὐδὲν παρέχει τὸ καταπληκτικόν, ἀλλὰ διὰ τὸ ἀλλόκοτον καὶ τὰς διαστάσεις τῆς σκηνῆς.

Δυσκόλως δύναμαι νὰ παραστήσω τὴν ἐντύπωσιν ἣν μοι ἐνεποίησε τὸ θέαμα τοῦτο· καὶ ὅμως παραθέτω ἀνάλυσιν. Βλέπει τις ἄπειρον πράσινον τάπητα, φέροντα μικρὰς γραμμὰς καὶ σημεῖα λευκόφαια καὶ λευκὰ, ἄτινα, κατὰ τὸν νόμον τῆς ἀποπτικῆς, συσσωρεύονται εἰς τὰ ἄκρα· οὐτ' ἀρχὴ δ' ὑπάρχει οὔτε τέλος. Ἠξεύρεις, καὶ τοι μὴ ἰδὼν, ὅτι ὀπισθεν τοῦ Οὐγένο πρὸς τ' ἀριστερά σου, ὀπισθεν τοῦ ἀνακτόρου πρὸς τὰ δεξιὰ, ἐκτείνεται σύγκρομα χαμηλῶν οἰκοδομῶν, δένδρων, κήπων, ἀγρῶν· ἐνώπιόν σου δὲ παρίσταται τὸ αὐτὸ θέαμα. Ἐὰν τῆδε κακίως ὑπάρχη βαρύτερα ὄροφῆ, ὑψηλότερα τῶν λοιπῶν, λάβει ὑπ' ὄψιν ὅτι εἶναι ναός· μεθ' ὃ βλέπεις ἴστους, πασσάλους ἐφ' ὧν κολλῶσι τὰ διατάγματα, ἐν οἷς καὶ τὸ ἐπιβάλλον τοῖς χριστιανοῖς αὐστηρὰς ποινὰς. Οἱ μικροὶ πύργοι τῶν ἀποθηκῶν, καθὼ χαμηλοὶ, δὲν φαίνονται. Αἱ δύο δὲ κυρίως ὑψηλαὶ οἰκοδομαὶ εἰσὶ τὸ ξενοδοχεῖον καὶ τελωνεῖον, οἰκοδομηθὲν δαπάναις τῆς κυβερνήσεως ὑπὸ Ἀγγλοῦ μηχανικοῦ. Ἐκτὸς τῶν ἑτερογενῶν τούτων στοιχείων, ὧν τὸ ἥκιστα εὐάρεστον ἀποτελεσμα συγκερᾶ ἄλλως ἢ ἀπόστασις, οὐδὲν ἀποτελεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τὸν τόσον ἀλλόκοτον χαρακτήρα τοῦ πανοράματος τούτου· πρόσθε δὲ τὴν βαθεῖαν σιωπὴν ἣτις ἐπικρατεῖ ὑπὲρ τὴν πόλιν. Αἱ φωναὶ τῶν ἀμαξαγωγῶν καὶ τῶν φερόντων τὰ φορεῖα οὐδόλως φθάνουσι μέχρις ἡμῶν, ὃ δὲ ἔχος τοῦ ψάλτου (gong) τῶν ναῶν μόλις διακρίνεται. Ζῶα νομίζω ὅτι δὲν ὑπάρχουσιν· ἀκούεις μὲν συγκεχυμένον τινὰ θόρυβον, ἀσθενέστατον, ἀλλ' οὗτος τόσον διαφέρει τοῦ ἐν ταῖς ἡμετέραις μεγαλοπόλεσιν, ὥσ-

τε καθιστᾷ μεγαλητέραν τὴν ἐντύπωσιν ἣτις σοὶ προσγίνεται. Καὶ ἡ ἐντύπωσις αὕτη εἶναι παράδοξος, μυστηριώδης, ἀόριστος.

Πρὸς τὰ βορειοανατολικά τοῦ φρουρίου ἢ παλατίου εὐρίσκεται ἕτερον μέρος φημιζόμενον διὰ τὴν καλλονὴν του καὶ διότι ἐκείθεν βλέπει τις ἕτερον μέρος τῆς Ἰέδου— τὸ ὕψωμα τοῦ Ἀταγκογιάμα, εἰς ὃ ἀγούσι δύο ἐκ λίθων κλίμακες. Μεγαλοπρεπεῖς κρυπτομερίαι στέφουσιν αὐτὸ καὶ σκιαζοῦσι κομψὸν τεῖσοπλεῖον. Ἀπελθε ἐκεῖ περὶ δυσμὰς ἡλίου. Τὸ δυτικὸν μέρος τοῦ Μίτζι ἐκτείνεται πρὸς μεσημβρίαν. Παρατήρησε κατόπιν πρὸς τὴν ἀντίθετον μέρος, καὶ θὰ ἴδῃς πλησιέστατά σου μικροὺς λόφους διατεταμένους ὑπὸ φαραγγῶν κεκαλυμμένων ὑπὸ χόρτου, ὠραίων δένδρων καὶ χλοερῶν ὄρυζων. Χαριεστάτη ἀντίθεσις, ἡδύνοσα τὴν ὄρασιν καὶ τέρπουσα τὴν φαντασίαν. Ἐνταῦθα μὲν, ἄπειρος πρωτεύουσα, ἐκεῖ δὲ, εἰκὼν τῶν Ἀλπεων— ἀμφοτέρωθεν εἶναι ἡ Ἰέδος. (α)

Ὁ ἐρχόμενος ἐνταῦθα δὲν δύναται νὰ μὴ ἐπισκερθῇ τὸ Ὀτζι, ὅπερ τυγχάνει τόπος πρὸς τέρψιν ἐξωτῆς πόλεως, πρὸς τὸ βορειοδυτικὸν μέρος· πράττομεν δ' ὅπως ὅλοι καὶ ἐνθουσιώμεν ὅπως ὅλοι· μικροὶ ὑπάρχουσι λόφοι, γηραιαὶ κρυπτομερίαι, βύακες, σκιά, ὕδωρ, δρόσος, ὠραιόταται καὶ χαριεστάται νεάνιδες, αἵτινες σοὶ μειδιᾶσι, σοὶ προσφέρουσι τὸ τέϊ, τὸν καπνὸν, τὸ τάϋ (tay-ichū) κεκομμένον εἰς τεμάχια, ἴστανται συνεσταλμένοι ὀπισθέν σου, σοὶ διδάσκουσι τὴν δυσκολωτάτην τέχνην τοῦ χειρίζειν τὰς λεπτὰς ράβδους καὶ αἵτινες μετὰ τὸ γεῦμα σοὶ φέρουσι μικρὸν ὑποβάτην καλῶς γεγλυμμένον καὶ ῥητινωμένον ἀφοῦ πρῶτον

(α) Ὑπολογίζεται ὅτι ἡ Ἰέδος κατέχει ἔκτασιν 36 τετραγωνικῶν μιλίων ἢ 85 τετραγωνικῶν χιλιομέτρων· ἀλλὰ μόνον 46 τετραγωνικὰ μίλια κατέχονται ὑπὸ τῶν οἰκημάτων, τὸ δὲ λοιπὸν συνίσταται εἰς ἐπαύλει, ὀριζώνας καὶ κήπους. Ὁ πληθυσμὸς τῶν κατοίκων μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ σογοῦν καὶ τὴν ἀναχώρησιν τῶν βαίμο ἡλλατῶν καὶ ἤδη λέγεται ὅτι ἀνέρχεται εἰς 800,000.

περιβάλλωσι με νωπὸν φύλλον χάρτου τὸν μικρὸν ἐπ' αὐτοῦ κύλινδρον· εἶναι δ' οὗτος τὸ προσκεφάλαιόν σου. Ἐξάπλωσαι ἐπὶ τῆς ψιάθου καὶ, τῆς *vesan* διακριτικῶς ἀποσυρθείσης, ἀφοῦ ᾤθητε τὰ ἐκ χάρτου διαφράγματα, ζῆτε ἀνάπαυσιν, ἐλαφρῶς ῥιπιζόμενος ὑπὸ τῆς αὔρας ἥτις εἰσδύει εἰς τὴν μικρὰν φάραγγα, παίζει μετὰ τοῦ μικροῦ καταρράκτας, ἐπιφάσει τὰ μεγάλα φύλλα τῶν λωτῶν καὶ ἐπὶ τέλους θωπεύει τὰς θερμὰς παρειάς σου. Ταῦτα πάντα εἰσι θελκτικὰ καὶ μυριάκις περιεγράφησαν ἕσον δ' ἀφορὰ τὰς *vesan*, αὐτὰ εἰσι κόραι τοῦ ζενοδοχείου, ἐνδεδυμένοι ὡς κυραὶ καὶ φερόμεναι οὕτω. Ταῦτα δύναται τις εἰπεῖν περὶ αὐτῶν· τὰ δὲ λοιπὰ εἰσὶν ὑποθετικά, συκοφαντῆται ἴσως.

Εἰς ἀπόστασιν εἴκοσι λεπτῶν ἀπὸ τοῦ ὄτζι ὑπάρχουσι ἀγροί, ἐν οἷς καλλιεργοῦσι τὸ τέτον' ἐλθισμὸν ὅμως νὰ σημειώσω τὸ ὄνομα τοῦ μέρους. Μέγας ῥύαξ ῥέει ἐκ βράχου, ἄνω δὲ τῶν ἀφρίζοντων ὑδάτων ὑπάρχουσι γηραιὰ πευκαί. Ἐνταῦθα ἄνδρες καὶ γυναῖκες λούονται. . . . (α)

Ἐνῶ ἐπιστρέφωμεν εἰς τὰ ἴδια παρακάμπτομεν στίχον νάνων κέδρων τεχνητῶς κυρτωμένων καὶ ἐστεμμένων. Νέα καὶ εὐειδῆς γυνὴ τοῦ λαοῦ προχωρεῖ πρὸς ἡμᾶς, φέρουσα εἰς τὸν ὦμον παῖδα καὶ ἕτερον ὀδηγοῦσα ἐκ τῆς χειρὸς. Αἶφνης βάλλει φωνὰς ἀπελπιστικὰς καὶ τὸ ὄρατον πρόσωπόν της περιβάλλεται ὑπὸ θανασίμου ὠχρότητος. Σπεύδομεν καὶ βλέπομεν ἄρκούντως μέγαν ὄφιν ἀνητημένον ἐκ δένδρου. Ἡ κεφαλὴ καὶ τὸ ἄνω τοῦ σώματος μέρος, ὅπερ ἦν στιλπνὸν καὶ εἶχε μέλαινας κηλίδας, ἐπεξετείνοντο πρὸς τὴν δυστυχῆ μητέρα, ἥτις τρέμουσα καὶ ὡς εἰ εἶχε γοητευθῆ, ἀδυνατεῖ νὰ φύγῃ. Οἱ φύλακες ἡμῶν κλίνουσιν εὐσεβῶς πρὸ τοῦ ζώου, ὅπερ οὐδόλως φαίνεται ταρασσόμενον ἐκ τῆς προσελεύσεως τῶσων ἀνθρώπων. Τῶνόντι οὐδεὶς ταράττει αὐτό· διότι ὁ ὄφιν εἶναι ἱερός. Οἱ δράκοντες παρί-

(α) Σημειοῦμεν ὅτι ἐνιαχοῦ παραλείπομεν τινὰ, ἥκις ἐνδιαφέροντα τὸν Ἕλληνα ἀναγνώστην.

στάνται ὡς ὄφεις, οἱ δὲ θεοὶ ἐνασμενίζονται νὰ μεταβάλλωνται εἰς δράκοντας. Ἄρα ὁ φρονέων ὄφιν εἶναι ἱερόσυλος.

(18 Αὐγούστου). Ἐδέχθη τὴν εὐμενῆ φιλοξενίαν παρὰ τῷ Κ. Ἀδαμς, ἀσμένως δ' εἰσέρχομαι, μετὰ τὸ πέρασ τῶν διαφόρων ἐκδρομῶν μου, εἰς τὴν ἐν Ἰέδω βρετανικὴν πρεσβεῖαν. Τὴν πρῶταν ταύτην εὐρον τὸν δικαστὴν τῶν ἐν Ἰαπωνίᾳ ἀγγλικῶν κοινοτήτων, Κ. Χάνων, μετὰ τῆς ἐρασμίας συζήτου του, τῶν λοιπῶν τῆς πρεσβεῖας μελῶν καὶ τοῦ ἱατροῦ Οὐήλερ. Ὅποια ἀντίθεσις μεταξὺ τῆς ἐκλεκτῆς ταύτης κοινωνίας καὶ τοῦ θορυβοποιῦ πλήθους τῶν ἀγνώστων οὐκ κατέλιπον εἰς τὸ ζενοδεῖον τῆς Ἰοκοχάμας.

(19 Αὐγούστου). Ἐξῆλθον πεζὸς καὶ ἐπὶ πολλὴν ὥραν εἰς τὰ περίχωρα, ἅτινα ὁμοιάζουσι πρὸς ἀγγλικὸν παράδεισον, μετὰ τὴν διαφραγμὰν μάλιστα ὅτι ἔχουσι τὴν ἀλλόκοτον βλάστησιν τῆς Ἰαπωνίας. Ἄλλο ἰδιᾶζον πρᾶγμα ἐξέρχεται τοῦ καταστήματος τῆς πρεσβεῖας, κειμένου εἰς ὁδὸν συχναζομένην πολὺ κατέρχεται μικρὰν ὁδὸν ἥτις ἀνεπιστήτως προσλαμβάνει ὄψιν χωρίου μετὰ τινὰ βήματα εὐρίσκειται ἐν μέσῳ βαθείας, σιγῆς καὶ ἀγροτικῆς ἐρημίας· ἀλλὰ μόλις διανύσης βήματα τινὰ εὐρίσκειται πάλιν εἰς τὴν πόλιν. Ἄλλως καὶ εἰς τὰς μάλλον συχναζομένας συνοικίας μικρὰς εἶναι ὁ θόρυβος· δὲν ὑπάρχουσι λιθοστρώματα, ἄμαξαι, καὶ σχεδὸν ἐλλείπουσι ἵπποι. Τὰ ἐξ ἀχύρου σάνδαλα δὲν ἀποτελοῦσι κρότον. Ἐν γένει οἱ ἄνθρωποι εἰσὶν ἀδόλοχοι· πλὴν μάλλον γέλωτας ἀκούεις παρὰ λόγους.

(20 Αὐγούστου). Σήμερον εἶναι Κυριακὴ ἀλλ' ἐν τῇ μικρᾷ εὐρωπαϊκῇ συνοικίᾳ, εἰς Τσουκίτζη, οὔτε καθολικὸς, οὔτε διαμαρτυρούμενος ἱερεὺς ὑπάρχει, ὡς οὔτε ἐκκλησία ἢ παρεκλήσιον· ἀπ' ἐναντίας εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς πόλεως βλέπει τις κολλημένα διατάγματα δι' ὧν ἀπαγορεύεται εἰς τοὺς Ἰά-

πωνας νὰ πρεσβεύωσι τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν. Ὡς μοι λέγουσιν, οἱ νῦν ἐν τῇ ἐξουσίᾳ, καὶ τοὶ ἔχουσι τὰσιν ἐκπολιτιστικῆν, διετήρησαν τὸ μῖτος καὶ τὴν ἀποστροφὴν πρὸς τὸν χριστιανισμόν, κυρίως πρὸς τὴν καθολικὴν θρησκείαν. Οἱ ζῆνοι οἱ κατοικοῦντες εἰς τοὺς λιμένας τῶν συνθηκῶν δύνανται νὰ ἐξασκῶσιν ἐλευθέρως τὰ τῆς θρησκείας τῶν· πλὴν ἄγνωστον ἂν τὸ αὐτὸ συμβαίη εἰς Ἰέδον καὶ Ὀσάκαν. Καλῶς δὲ πράττουσι μὴ διεγείροντες ἀκανθώδη θρησκευτικὰ ζητήματα.

Μετὰ μεσημβρίαν ἤμην παρὰ τῷ Σάβα Ναμπουγιόση, πρώτῳ ὑπουργῷ τῶν ἐξωτερικῶν. Οὗτος, καὶ τοὶ μόλις πεντηκοντούτης, φαίνεται γέρον, διότι ταχέως γηράσκουσιν ἐν Ἰαπωνίᾳ. Ἐχει φυσιογνωμίαν εὐάρεστον, ὀλίγον δηκτικὴν ὅταν ὀμιλῇ, ἀλλ' ἀφελῆ ὥστε σ' ἐλκεῖ διὰ μιᾶς. Αὐτὸς καὶ ὁ υἱὸς του, ὠραῖος νέος, εἰσὶν ἀπλούστατα ἐνδεδυμένοι, φέροντες ἐπενδύτην μεταξωτόν· ἀμφότεροι δ' εἰσὶν εὐγενεῖς τοῦς τρόπους. Τὸ δωμάτιον, ἐν ᾧ εἴμεθα, ἐκτὸς τραπέζης καὶ τινῶν ἐδρῶν τεθειμένων διὰ τοὺς διπλωμάτας, δὲν ἔχει ἐπιπλα. Εἰς σκόν τινὰ βλέπει τις ὠραῖον κρυστάλλινον δοχεῖον τῆς Βοημίας, ἐνθύμιον τῆς διαβάσεως τῆς ἡμετέρας πρεσβεῖας· ἐκ διαταγῆς δὲ τοῦ πατρὸς ὁ νέος φέρει καὶ περιβάλλεται γελῶν σαρκῶνιον τὴν ἐπίσημον ἐσθῆτα τῆς μητρὸς του, πλοῦσια μεταξωτὰ με χρυσᾷ ποικίλματα. Ὁ Σάβα εἶναι λόγιος καὶ λέγει ἡμῖν πολλὰ ἄξια λόγου περὶ τῶν ἠθῶν, τῆς ἱστορίας καὶ τῶν ἀρχαιοτήτων τῆς πατρίδος τοῦ· θίγω δὲ τὸ ἐπιστημονικόν του μέρος ὅπως τύχω τῆς ἀδείας τοῦ νὰ ἐπισκεφθῶ τὸ Κιότον (Μιάκον). «Τί θέλετε νὰ κάμητε εἰς Κιότον; μ' ἔλεγε με ὕψος στενοχωρημένον· ἡ πόλις αὕτη ὀπωσοῦν παρημελήθη ἀφοῦ ὁ μικᾶδος διαμένη ἐνταῦθα καὶ ἐν μέρει κατεστράφη ὑπὸ τῶν προσφάτων πυρκαϊῶν. Ἐὰν μεταβῆτε, καὶ ἄλλοι Εὐρωπαῖοι θὰ θελήσωσι νὰ μεταβῶσιν· ὑπάρχουσι δὲ κακοὶ ἄνθρωποι εἰς Κιότον καὶ δυνατόν νὰ συμβῆ ὑμῖν δυστύχημα τι. Μὴ ἀπέλθητε. Ἄλλως ἀναλογίσθητε ὅτι ἡ πυρκαϊὰ κατέστρεψε τὰς κκλητικὰς οἰ-

κίας. — Ἀπορῶ, τῷ ἀπήνησα, ἀκούοντα ὅμας οὕτως ὀμιλοῦντα· ἐγὼ δὲν θὰ μεταβῶ ἐκεῖ ἵνα ἴδω τὰς οἰκίας, ἀλλ' ἵνα θαυμάσω τοὺς ἀρχαιοτέρους καὶ ὠραιοτέρους ναοὺς τῆς αὐτοκρατορίας. Ἰμεῖς, ὁ τόσον ἐκτιμῶν τὴν ἀρχιτεκτονικὴν καὶ τὴν ἀρχαιότητα, δύνασθε νὰ ὑποστηρίξητε εὐκρινῶς ὅτι τὸ Κιότον δὲν εἶναι ἡ ἀρχαιοτέρα πόλις τῆς Ἰαπωνίας;» Ἡ παρατήρησις αὕτη ἐπέφερε τὸ ποθοῦμενον· διότι ὁ ὑπουργὸς ἀπήνησε μειδιῶν: «Ἐχετε δίκαιον· ἀφετέ με νὰ σκεφθῶ· θὰ προσπαθῶ δὲ νὰ εὕρω ἰσχυρὰ ἐπιχειρήματα ἐν τῷ ὑπουργικῷ συμβουλίῳ.»

Ὁ Σάβας εἶναι ἀνὴρ πεφωτισμένος, ἀγαπῶν τὰς μεταρρυθμίσεις καὶ τὴν πρόοδον, καὶ τοὶ δὲν ἐγκρίνει τὴν νῦν ἐν χρήσει μέθοδον τοῦ νὰ ὀρῶσιν εἰς ταύτας μετ' ἄκρας σπουδῆς. Οὐχ ἦττον δὲν τῷ ἀρέσκει ἡ ἰδέα τοῦ νὰ ἴδῃ Εὐρωπαῖον εἰσδύοντα εἰς τὴν ἱερὰν πόλιν, ὅπως δὲ λάβῃ τὴν τῶν συναδέλφων του συναίνεσιν θὰ ποιῆσθαι ῥῆσιν ἀπάσης τῆς εὐγλωττίας του — τόσον ἐρριζώθη εἰς τὰ πνεύματα ἢ ἀπὸ τριῶν αἰῶνων ἐπικρατήσασα ἰδέα τοῦ ἀποκλείσαι τοὺς ξένους ἀπὸ τῆς χώρας. Τοῦτο δὲν ἐμποδίζει τὴν κυβέρνησιν νὰ ἐνθαρρύνῃ τοὺς εἰς Εὐρώπῃν ἀπερχομένους νὰ παραδέχωνται τὰ ἠθῆ καὶ ἔθιμα ἡμῶν καὶ τὰς ξένας γλώσσας· συνέστησε δὲ πρὸ μικροῦ καὶ γερμανικὸν σχολεῖον, ὅπερ προσφάτως ἐπεσκέφθη καὶ εἰς ὁ φοιτῶσι δώδεκα περίπου παῖδες, οἵτινες ἄγνωστον ἂν θὰ μάθωσι γερμανικά.

(21 Αὐγούστου). Τὸ πλεῖστον τῆς ἡμέρας διήλθον εἰς Σίμπαν, ἣν τρίτον ἐπισκέπτομαι· περιέχει δ' αὕτη τοὺς τάφους πολλῶν σογῶν, ναοὺς καὶ πλουσίας μονὰς. Σήμερον οἱ φύλακες τῶν ἱερῶν τούτων, οἱ ἱερεῖς, ἐν μέρει ὑστερήθησαν τῶν κτημάτων διὰ νόμου· ἔδωσαν δ' αὐτοῖς ὀλίγα χρήματα καὶ συνεβούλευσαν, ἐναντίον τῆς εὐχῆς των, νὰ νυμφευθῶσι. Τὰ δημευθέντα μοναστήρια μεταβλήθησαν εἰς στρατώνας. Αὕτη εἶναι ἡ πρόσφατος, πιθανῶς δὲ ἡ τελευταία μεταβολή. Ὑπάρχουσι τινες ἐν τῷ ὑπουργικῷ

συμβουλίω ζητούντες ῥητῶς τὴν κατάργησιν τοῦ βουδδισμού τὴν ἀποπομπὴν τῶν ἱερέων καὶ τὴν καθάρσιν τῶν ναῶν τῆς Σίμπας, οἵτινες, μετὰ τοὺς τοῦ Κιότου, εἰσὶν οἱ ἀριστοὶ κατὰ τὴν τέχνην (α).

Ἐν μέσῳ τῆς αὐλῆς εἶναι ὁ μέγας ναὸς, οἰκοδόμημα καλόν, μὲ ἀρίστας γλυφὰς καὶ πολλὰ χρυσώματα. Ἡ ἀπερίγραπτος ἁρμονία τῶν χρωμάτων σ' ἀναγκάζει νὰ λησμονήσῃς σχεδὸν τὸ βάρβαρον τῆς οἰκοδομῆς καὶ τὸ γελοῖον τῶν ἀγαλμάτων.

Οἱ ἀληθεῖς θησαυροὶ τῆς Σίμπας εἰσὶν οἱ τάφοι, οἵτινες χωρίζονται ἀλλήλων διὰ τοίχου καὶ εἰσὶ πολυάριθμοι, σκιαζόμενοι ὑπὸ διαφόρων κωνοφόρων δένδρων, φυτευθέντων περὶ τὰ τέλη τοῦ δεκάτου ἔκτου αἰῶνος ὑπὸ τοῦ Ταϊκο-Σάμα. Οἱ ἀρχαιότεροι τάφοι ἀνάγονται περὶ τὸ 4633 ἐπεσκέφθη δὲ ἅπαντας καὶ παρέβαλα ἐπιμελῶς. Ἐκ τῆς ἐξετάσεως ταύτης μοι φαίνεται ὅτι προέκυψε βαθμιαία παρακμὴ εἰς τὰς τέχνας· ἀλλ' ἐπέχω νὰ σηματοῖσω κρίσιν πρὶν ἴδω τοὺς μεγάλους ναοὺς καὶ τὸ ἀνάκτορον τοῦ Κιότου, ἅπαντα ἔργα τοῦ Ταϊκο-Σάμα.

Τὰ μωσαϊκία τῆς Σίμπας σύγκεινται ἀπὸ τρία διακεκριμένα στοιχεῖα· τὴν αὐλὴν, τὸ ἱερόν ἢ τὸν κυρίως ναὸν, καὶ, ὅπισθεν τοῦ ναοῦ, τὸν τάφον.

Ἡ αὐλὴ χωρίζεται τῆς μεγάλης διόδου διὰ τοίχου, ὅστις ἐν τῷ ἐσωτερικῷ ἀποτελεῖ κεκαλυμμένην στοάν. Ξύλινα τορεύματα, καλῶς ἐπεξεργασμένα, χρυσιμζούουσιν ἀντικιγκλίδων εἰς τὰ τοῦ περιβάλλου παραθύρα· τὰ τορεύματα δὲ ταῦτα εἰσὶ τὰὼ, φασιανοὶ ἱπτάμενοι εἰς τὰ νέφη, ὑδρόβια πτηνὰ νηχόμενα εἰς τὰ ἰχθυοτροφεία. Ὁ τορευτὴς τεχνικώτατα παριστᾷ τὰς διαφόρους κινήσεις τῶν μελῶν· τὰ δὲ λαμπρὰ χρώματα καὶ τὸ χρύσωμα καθιστῶσι θαυμασιώτερα τὰ μικρὰ ταῦτα ἀριστουργήματα, ἐν οἷς ἡ τῆς φύσεως αἴσθησις ὑπόκειται εἰς τὸ σέβας ὀ-

(α) Τοῦτο καὶ ἐγένετο κατόπιν, καὶ τοι μάλιστα ἀπὸ τῶν ἡμερῶν τῆς Ἰοκοχμας διαμαρτυρήθησαν κατὰ τῆς βανδαλικῆς πράξεως.

περ ὀφείλεται εἰς τὸν ἰδεώδη καὶ συμβολικὸν χαρακτῆρα τοῦ ἀντικειμένου.

Ἐν τῇ αὐλῇ ὑπάρχει διπλῆ σειρὰ φανῶν λιθίνων γλυμμένων, οἷους βλέπει τις εἰς ὄλους τοὺς ναοὺς καὶ εἰς πολλοὺς δημοσίους καὶ ἰδιωτικοὺς κήπους· εἰς ἕκαστον δὲ βῆμα ἐκπλήσσεται τις ἐκ τοῦ πλοῦτου τοῦ ὕλικου, τῆς ἀφθονίας τῶν κοσμημάτων, τοῦ τελείου τῶν λεπτομερειῶν, τῆς ἱεροπρεποῦς μεγαλοπρεπείας τοῦ συνόλου.

Ἀπέναντι τῆς εἰσόδου ὑπάρχει ὁ κυρίως ναός· ἐνταῦθα δὲ τὰ πάντα ἀναπυλοῦσι τὸ μεγαλεῖον τοῦ ἀποθανόντος ἄρχοντος, τὴν ἐξουσίαν του, τὸν πλοῦτον καὶ τὴν μυστικὴν (*mystique*) πίστιν του. Ἀμφοτέρωθεν τῆς θύρας ἴστανται εἰδῶλα, ἅτινα σπανίως ἐλλείπουσιν εἰς τοὺς βουδδικοὺς ναοὺς. Τὸ μὲν, μὲ χαρακτηριστικὰ ἐξηγηρωμένα καὶ τὸ πρόσωπον ἐρυθροβαφές, σὲ προτρέπει εἰς τὴν εὐπρέπειαν, τὸ δὲ, ἔχον τὸ πρόσωπον πράσινον ἢ ἐρυθρόν, σοὶ προσαγορεύει τὸ ὡς εὐπαρέστης. Ἐὰν ἡ ἐξήγησις αὕτη, ἢ μ' ἔδωκεν ἱερεὺς, δὲν ἦναι ἀκριβής, οἱ σοφοὶ θὰ διορθώσωσιν αὐτήν. Θύρα, πλουσίως γυγλυμμένη καὶ κεκοσμημένη διὰ χαλκωμάτων, ἀγεί εἰς τὸ ἐσωτερικόν· ὅτε δ' εἰσῆλθομεν ἐν αὐτῷ, ὁ ἥλιος ἔδωκε καὶ σκότος περιέβαλλεν ἡμᾶς· βαθυπῶδον ὄμως τὸ ὄμμα εἰσέδωκεν ἐν αὐτῷ καὶ εἶδομεν λάμποντα τὰ χρυσοῦσι κοσμήματα (*filets*) τῶν δοκῶν, τὰς προβολὰς, τὰ διαζώματα καὶ ὅπισθεν θυσιαστήριον πλήρους ἀνθέων, δοχεῖα, λαμπάδας, τὸν θεὸν Βούδδαν, σύμβολον τῆς ὑπερτάτης ἀναισθησίας, τῆς ἀπολύτου καὶ αἰωνίου ἡρεμίας. Πολυέλαιοι ἀνηρητημένοι ἐκ τῆς ὀροφῆς περιβάλλουσι τὸ θυσιαστήριον, ψάθοι δὲ θαυμασίου τελειότητος καλύπτουσι τὸ σανίδωμα ὅπερ εἶναι βερνικωμένον εἰς τ' ἄκρα.

Ἡ περὶ τὸ ἀλλόκοτον σπουδὴ καὶ ἡ ἐπιζητήσις τοῦ ὠραίου, ἡ λεπτότης καὶ ἡ τελειοποίησις τῆς τέχνης, ἡ γονιμότης τῆς φαντασίας καὶ αἴσθημα ἄβρον τῆς φύσεως, ἀμφοτέρωθεν συνεχόμενα ὑπὸ τῶν ἀπαιτήσεων τῆς Ἰνδικῆς θεογονίας καὶ τῆς ἀγιότητος τοῦ τύπου, τοιαῦτα εἰσὶ τὰ χαρακτηριστικὰ

τῶν θαυμασίων τῶν ἀφειδῶς διακεχυμένων εἰς τὰ τελευταῖα ἐνδικαιτήματα τῶν σογῶν. Ἐν τῇ μετὰ τὴν εἰσόδον εἰς ἀνηχανίαν — ὁ ἀναμφισβήτητος, πρόδηλος, ψηλαφῆτος τύπος τοῦ ἐκφύλου σχεδίου (*baroquisme*) ἐν φέρουσιν εἰκόνες τινές. Προκειμένου περὶ πραγμάτων ἱερῶν, ἀκολουθοῦσι τὴν παράδοσιν· ἀλλὰ προκειμένου περὶ πτηνῶν, περὶ ἀνθέων, περὶ νεφῶν, περὶ κυμάτων, ἐξέρχονται τῆς ἀρχαίας τροχιάς, γίνονται μᾶλλον ἐλεύθεροι καὶ παράγουσιν ἔργα ἅτινα νομίζει τις ἰταλικά. Ὁ δυνάμενος δὲ ἐξηγήσῃ τὸ ἀλλόκοτον τοῦτο πρᾶγμα.

Ὅπισθεν τοῦ ναοῦ εἶναι ὁ τάφος, ὅστις τυγχάνει στήλη παικίλοχρος, περιβεβλημένη μὲ δύο κυκλοειδῆ κιγκλιδώματα ἐκ λίθου γλυπτοῦ· ἀνέρχεται τις δὲ διὰ βαθμίδων. Τὸ σύνολον εἶναι ἀπλοῦν, μέγα, βάρβαρον.

Τὰ σεβάσματα δένδρα τοῦ Ταϊκο-Σάμο ἀποτελοῦσι τὸ περιχέλωμα· τὸ μονότονον ἄσμα τῶν τεττίγων οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν παύει καὶ καθιστᾷ μᾶλλον ἀλλόκοτον τὸν μονήρη, κατηφῆ καὶ ἰδιαζόντως ἠρωϊκὸν τοῦτον τόπον.

(3 Σεπτεμβρίου). Κατὰ τὴν ἐκδρομὴν ἡμῶν εἰς Χακοδάτην ἢ μεταρρυθμιστικὴν κωλύσεως δὲν ἔμεινεν ἀπράκτος. Διὰ διατάγματος τῆς 29 Αὐγούστου κατήργησε διὰ μᾶς τὰ χᾶνς. Ὡς γνωστὸν, οἱ πόλεις τῆς Ἰαπωνίας εἰς τρεῖς ὑπάγονται κατηγορίας: τὰς *σοῦς*, ὧν τρεῖς ὑπάρχουσι, τὸ Κιότον (Μιάκον), ὅπερ μέχρι τοῦ προτελευταίου ἔτους ἦν ἡ διαμονὴ τοῦ Μικάδου, ἡ Ἰέδος, ἥτις μέχρι τῆς πτώσεως τῶν σογῶν ἦν ἡ πρωτεύουσα καὶ ὁ τόπος τῆς διαμονῆς τούτων, τέλος ἡ Ὄσάκα, ὁ μαργαρίτης τῶν ἰαπωνικῶν πόλεων καὶ τὸ μέγα ἐμπόριον. Αἱ λοιπαὶ πόλεις εἰσὶν ἡ *χᾶνς*, ἥτοι τιμάρια τῶν δαίμων (πριγκίπων τιμαριούχων) ἢ *κᾶνς*, πόλεις τεθειμέναι ἀμέσως ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν εἴτε τοῦ Μικάδου, εἴτε τοῦ σογῶν. Ἡ διαταγὴ δι' ἧς ὁ ὑπουργὸς καθαιρεῖ τῆς ἐξουσίας τοὺς τι-

ΠΕΡΙΟΔ. ΤΗΣ ΓΗΣ.

μαριούχους κυρίως εἶναι πράξις μεγάλης σημασίας, διότι καταστρέφει σύστημα οὐ ἢ ἀρχὴ ἀπόλυται εἰς τὸ σκότος τῶν χρόνων, ἐγκαινίζει δὲ βιζικωτάτην κοινωνικὴν καὶ πολιτικὴν ἐπανάστασιν. Εἶναι ἀληθές, ὅτι ἄχρι τοῦδε αὕτη μόνον ἐπὶ τοῦ γάρτου ὑπάρχει καὶ ἐν Ἰαπωνίᾳ· μᾶλλον ἢ ἀλλαχοῦ μεγάλη ἡ ἀπόστασις μεταξὺ διατάγματος καὶ ἐκτελέσεως· ὅπως δὲ μὴ ἐξαγριωθῶσι πολλοὶ οἱ δαίμονες, ἀφίνουσιν αὐτοὶ, ὡς ἀποζημίωσιν τῶν τιμαριωτικῶν δικαιωμάτων ἃ ἀφαιροῦσιν αὐτοὶ, τὴν διοίκησιν τῶν ἀρχαίων τιμαριῶν τῶν μετὰ τὸν τίτλον διοικητοῦ ἢ ἐπιτρόπου τοῦ Μικάδου (α). Καὶ εἰς τὸ ἀνώτατον ἐπίσης προσωπικὸν τῶν ὑπαλλήλων σπουδαῖα ἐγένοντο μεταβολαί· μεταξὺ δ' ἄλλων ὁ γηραιὸς Σάβας ἐπαύθη τῆς θέσεως τοῦ πρώτου ὑπουργοῦ τῶν ἐξωτερικῶν.

Ὁ μέγας οὗτος καὶ ἀρχαιότροπος κύριος, φίλος καὶ προστάτης τῶν γραμμάτων, εἰδήμων τῶν τεχνῶν καὶ ἐνταυτῷ ζωγράφος, χαίρων δ' ἰδίως φήμην ὅτι γινώσκει καλῶς τὴν ἱστορίαν καὶ τὰς ἀρχαιότητας τῆς πατρίδος του, μεθ' εὐγενοῦς ἀπαθείας εἶδεν ὅτι ὑπέκυψεν εἰς δυσμένειαν. Σήμερον ἦλθε νὰ γευματίσῃ μετὰ τοῦ υἱοῦ του εἰς τὴν πρεσβείαν· ἦν δὲ εὐθυμώτατος, ἐγγελά φαιδρῶς καὶ ἔλεγεν ἡμῖν περὶ τῆς παύσεώς του: «Σπεύδω νὰ ἐπανέλθω εἰς τὰ βιβλία μου.»

(4 Σεπτεμβρίου). Ὁ Ἰθακούρα Τομόνι, ὁ διαδεχθεὶς τὸν Σάβαν ἐν τῷ ὑπουργεῖῳ τῶν ἐξωτερικῶν, προσῆλθε σήμερον πρῶτ' εἰς τὴν πρεσβείαν· κατὰ δὲ τὴν τοπικὴν συνήθειαν, ἡ ἐπίσκεψις διήρκεσε πολλὰς ὥρας. Κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην ἐγνώρισα τὸν ἄνδρα τοῦτον ὅστις μεγάλην ἐξασκεῖ ἐπιτροπὴν εἰς τὰς τέχνας τῆς Ἰαπωνίας. Ὁ Ἰθα-

(α) Ἡμέρας τινὰς μετὰ ταῦτα ἡ διάταξις αὐτῆ ἀνεκλήθη καὶ ἀπέσυραν τὴν διοίκησιν ἀπὸ τοῦς πριγκίπων ἀναθέσαντες αὐτὴν εἰς ὑπαλλήλους διοριζομένους ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως.

κούρας, και τοι άνήκων εις την τάξιν των κουζά — την ανώτατην και αρχαίαν ευγενή τάξιν της αύλης — είχε ζήσει κατά θέλησίν του άσπυρος εν Κιότω, εις δε την σκηνήν έφρεν αυτόν ή επανάστασις του 1868. Έκτοτε μέγα διεδραμάτισε πρόσωπον και σήμερα λογίζεται τό μάλλον σημαίνον πρόσωπον της κυβερνήσεως. Μ' είπεν ότι είναι τεσσαρακονταετής. Έν Ίαπωνία, όπως και εν Κίνα, τό περί ηλικίας ζήτημα είναι τό πρώτον ύπερ οί εύ ήγμένοι άποτεινόντι πρὸς άλλήλους. Η φυσιογνωμία του ούδεμίαν έμποιεϊ έντύπωσιν, είναι όμως ζωηροί οί όφθαλμοί του όσάκις όμιλεϊ και εις τό στόμα έχει έκφρασιν λίαν δηκτικήν. Είναι βραχύς και όπωσούν ζηρός τούς λόγους, οί δε τρόποι είναι άνδρὸς ευγενούς, ήτοι άπλοί και φυσικοί. Έκ της συνδιαλέξεώς μου πρὸς αυτόν ήρύσθη περιεργότατας πληροφορίας περί της αρχής, της φύσεως και της σημασίας της μεγάλης μεταρρυθμίσεως ήν ό Ίθακούρας και οί φίλοι του ενεκαινίασαν (α).

Όμιλῃσα κατά πρώτον περί της επιθυμίας μου τού να επισκεφθώ τό Κιότον, την ανατολικήν πρωτεύουσαν, την ιεράν πόλιν, την ιδιαιζόντως κεκλεισμένην εις τούς ξένους. Ότε ό της Άγγλιας πρεσβευτής σιρ Γούβερροδ Άλκοκ διήλθε δά της Νιφώνος, από της Όσάκις μέχρι της Ίέδου, παρεκλήθη να μη εισέλθῃ εις Κιότον, και δέν ειδε τούτο. Ό βαρώνος Ριχτόφεν, όστις πολύ περιηγήθη εις τό έσωτερικόν, δέν εύτύχησε να εισέλθῃ εκεί, και ότε πρὸ τριετίας ό της Άγγλιας πρεσβευτής και οί πράκτορες της Άγγλιας και των Κάτω Χωρών μετέβησαν, επί τη προσκλήσει αυτού τού μικάδου, ή παρουσία των έσημειώθη λυπηρῶς διά φονικής αποπειράς κατά τού

(α) Ότι ό Ίθακούρας έλεγεν εις τὰς 3 ή 4 συνεντεύξεις, ής ό βαρώνος έσχε μετ' αυτού, κατέστη τό ρητόν πρόγραμμα της κυβερνήσεώς του: επανέλαβε δ' αυτό ού μόνον εις όλα τά μέλη του διπλωματικού σώματος, άλλ' εις όλους τούς ξένους όσοι παρουσιάσθησαν αὐτῷ και προσέβησε να διαδώῃ τούς λόγους του.

σιρ Χάρου Πάρκιν και της ακολουθίας του. Οί πρεσβευταί επανήλθον εις Όσάκαν δίχως να λάβωσι καιρόν ευθετον να επισκεφθῶσι τά κυριότερα της πόλεως μνημεία. Ό Κ. δε Μπράνδε, ό επιτετραμμένος τά της Βορειογερμανικής δημοσπονδίας, και άλλα τινά μέλη του διπλωματικού σώματος εισήλθον επ' άλλίγον χρόνον εις την πόλιν, άλλ' εκτός τούτων φαίνεται ότι ούδεις εισέδωκεν Ευρωπαίος, εξαίρεται ένός διδασκάλου και ένός μηχανικού, άμφοτέρων εν ύπηρεσία της Ιαπωνικής κυβερνήσεως. Όπωσδήποτε, ούδεις περιέγραψε την πόλιν εξ ιδίας άντιλήψεως: (α) μόνον δ' ό δόκτωρ Κόλμπερ, όστις επισκέφηται αυτήν κατά τά τέλη του δεκάτου εβδόμου αιώνου, αφιέρωσε σελίδα τινά εν τῷ πολυτίμῳ περί Ίαπωνίας συγγράμματί του. Ούτος ήν Ιατρὸς της όλλανδικῆς εμπορικῆς αποικίας (facto-lerie) της Δετσιμας και συνώδευε την πρεσβείαν ήν κατά τετραετίας όφειλε να γέλλῃ ή αποικία εις Ίέδον. Κατά τὰς περιηγήσεις ταύτας τούς Όλλανδούς επιτρόπους μετεχειρίζοντο ως πολιτικούς αιχμαλώτους περιηγῶντο δε εις κλειστὸν φορτεϊον και δέν έτόλμων να καταλείπωσι τά ξενοδοχεία, αυστηρῶς την νύκτα επιτηρούμενοι. Τό Κιότον άρα έμεινε χώρα άγνωστος και μυστηριώδης και διακαῶς επιποθῶ να επισκεφθῶ αυτήν. Ό γεραιός Σάβας σχεδόν είχε συγκατατεθῆ' άλλά δέν είναι πλέον εις την κυβερνησιν' απεστάθη όθεν πρὸς τὸν διάδοχόν του, όστις, προειδοποιηθείς ήδη, έσπευσε να υποσχεθῆ ότι θέλει καθυποβάλει την αίτησίν μου εις τό ύπουργικόν συμβούλιον.

Όφειλον, πράγμα άκροσφαλέστερον, να διαπραγματευθῶ πρὸς αυτόν την άκρόασίν μου παρά τῷ Μικάδῳ' γενικῶς δε κανὼν, ό

(α) Τό θέρος του 1872 έγίνετο εις Κιότον βιομηχανική έκθεσις: κατ' εξαίρεσιν δε επιτρέπηται ξένοι: να μεταδῶσιν εν αὐτῇ και οὕτω πολλοί άνέγνωσαν εις τὰς άγγλικὰς ήφημερίδας βραχέαν περιγραφὴν της οὐτικῆς πρωτεύου-
ο ο ο η ο

Έκτοτε τό Κιότον εκλείθη πάλιν έρημικῶς.

οὐς των θεῶν δέν είναι προσιτός εις τούς θεητούς Έξαίρεσις μόνον ύπερ των ύπρετων του γίνεται και, αφ' ου οί λευκοί εγκρατέστησαν εις τινά παράλια μέρη, ύπερ των ξένων ύπουργῶν' ειδέχθη δε επίσης και τούς ναύαρχους διοικητάς των εν ταίς θαλάσσαις της άπωτάτης Ανατολικῆς ναυτικῶν σταθμῶν. Ό κ. Σιούαρδ, πρώην ύπουργός των έξωτερικῶν των Ίνωμένων Πολιτειῶν, είναι ό μόνος μη επίσημος άνθρ όστις παρουσιάσθη εις τὸν αυτοκράτορα. Έντούτοις, χάρις εις την έμμετρον μὲν, Ισχυράν δε ύποστήριξιν τού άντιπροσώπου της Άγγλιας, θά γίνω δεκτός.

Κατόπιν όμιλήσαμεν περί των πραγματων της ήρέας, ήτοι περί της καταργήσεως των ρουδαλικῶν δικαιωμάτων, άτινα εισιν ήδη άντικείμενον άκροῶν των συνδιαλέξεων.

«Οί δαίμιος, έλεγεν ό Ίθακούρας, συνείχοντο ύπὸ τού σογούν, πολλοί δ' εκείνων διετέλουν ύπὸ την άμεισον κυριαρχίαν του. Ότε κατηργήθη ή έξουσία των σογούν, και οί μὲν και οί δε κατήντησαν όλως ανεξάρτητοι, ύπερ δέν ήτο ύποφερτόν' ειδε δε να αποκατασταθῆ ή έξουσία του μικάδου, και τούτο επεχειρήσαμεν. Έντός τριετίας θά συμπληρωθῆ τό ήμέτερον έργον Τά χάνε κατηργήθησαν, οί δε παλαιοί δαίμιος οὐδ' ως διοικηταί θά διατηρηθῶσιν εις τὰς αρχαίας κτήσεις των. Θα ύποχρεώσωμεν αυτούς να έλθωσι να κατοικήωσιν εις Ίέδον μετά των οικογενειῶν των, άνδρες δε ικανοί, αδιαφορον εις οίανδήποτε και αν άνήκωσι τάξιν, θα διορισθῶσι διοικηταί. Μόνον τοιοῦτοι αν τυγχάνωσιν, ήτοι άνδρες ικανοί, και οί δαίμιος θα δυνηθῶσι να λάβωσιν ύψηλά λειτουργήματα εν τη πολιτείᾳ. Αί μικραί πατριαί θα συνενωθῶσι πρὸς τὰς μεγαλητέρας τάξεις και θα σχηματισθῆ στρατός εκ των στρατιωτων ους ειχον άχρι τούδε οί δαίμιος ύπὸ την έξουσίαν των.

«Οί αντίπαλοι ήμῶν διατείνονται ότι είμεθα έχθροί της Ορησκείας του λαου. Τούτο δέν είναι άκριβές, διότι δέν προτιθέμεθα να

καταστρέψωμεν τὸν βουδδισμόν, άλλά μόνον θα καθαρίσωμεν τούς άλλιτε εις τὸν σινταϊσμὸν αφιερωμένους ναούς. Οί σογούν παρά την τάξιν άνέθηκαν αυτούς: εις τὸν Βουδδαν, αποκαταστήσαντες αποκλιστικῶς την λατρείαν του ή αφέντες να ύπάρχη ταυτοχρόνως ή σινταϊκή Ορησκεία, ή εν παντί καιρῷ επίτημος Ορησκεία, δηλ. ή του μικάδου

«Ως πρὸς τούς φόρους, είναι μὲν αληθές ότι οί χωρικοί των δαίμιος δέν έτέλουν τοιούτους: δε αι εισοδαί ήταν κακά, και ότι ή κυβερνησις τού αυτοκράτορος δέν δύναται να πράξῃ οὕτω (ν' απαλλάξῃ αὐτὸς τού φόρου), διότι τά της διοικήσεως έξοδα και κατά τὰς καλά: και κατά τὰς κακάς εισοδάς είναι τὰ αὐτά' πλην θα προσπαθήσωμεν να ελαττώσωμεν τὰ βάρη άτινα επιπίπτουσιν επί των γεωργικῶν τάξεων, φορολογουντες εν τινι μέτρῳ τούς εμπόρους και εργάτας, οἱτινες οὐδένα άχρι τούδε έτέλουν φόρον»

(5 Σεπτεμβρίου). Την πρωίαν ταύτην επεσκέφηται πολλά των κυριωτέρων εργαστηρίων της Ίέδου. Έν τη επιχωρίῳ συνοικίᾳ της Ίοκοχάμας εύρίσκει τις πράγματα επιτηδες κατασκευασμένα δια την ευρωπαϊκήν αγοράν' απ' εναντίου δ' ένταῦθα τούς κατασκευαστάς διευθύνει ή φιλοκαλία της χώρας. Οὐδέν τόσον ενδιαφέρον ή τό εξετάσαι τὰ μύρια ταῦτα και διάφορα πράγματα, ών την γρήσιν δέν δύνασαι να έννοήσης εαν δέν φωτισθῆς από τούς ειδήμονας, τὰ δε μέλη της πρεσβείας άλληλοδιαδόχως μοι χρσισιμέσουσιν ώ: έδηγοί. Άληθῆ μαλέτην όφείλει τις να ποιήσῃ. Η μεγάλη ποικιλία των εργαλείων άποτελεϊ ανεξήγητον αντίθεσιν πρὸς την απλότητα ή μάλλον πρὸς την έντελή έλλειψιν επίπλων, ήν παρατηρεϊ τις παρά τε τοίς πλουσίοις και παρά τοίς πτωχοίς. Όλα σχεδόν τὰ εργάχειρα ταῦτα μαρτυροῦσι γόνιμον φαντασίαν, ήτις εύρεσσειται εις άλλοκότους επινοίας, την καλαισθησίαν προσπίπτουσιν

κατά τάσεως πρὸς γελοιογραφίαν, τὴν πρόδηλον ἐπιθυμίαν νὰ ἐπενέγκωσι μεγάλα ἀποτελέσματα διὰ μικρῶν μέσων, τὴν λατρίαν τῆς ἀψύχου φύσεως ἣν μιμοῦνται χρώμενοι ἐπίτηδες ὑπερβολαίς, μεγάλην ἐλευθερίαν εἰς τὸ ἄτομον καὶ βαθὺν σέβας διὰ τοὺς τύπους καὶ τὰς συνηθείας τῆς χώρας Παραβάλλων τὰ ἀντικείμενα τῆς τέχνης, περὶ ὧν κατωτέρω θὰ ἐμιλήσω, πρὸς τὰ προϊόντα τῆς βιομηχανίας, λέγω ὅτι ὁ καλλιτέχνης εἶναι καὶ βαναουουργὸς καὶ ὅτι ὁ βαναουουργὸς ἐν τινὶ μέτρῳ εἶναι κατ' ἐξοχὴν καλλιτέχνης. Τὸ αὐτὸ συνέβαινε καὶ ἐν Εὐρώπῃ κατὰ τὸν μεσαιῶνα.

Εἰς θαυμασμὸν μὲ κινουσι τὰ ἐργαστήρια ἐν εἰς πωλοῦνται τὰ ἀθύρματα ἀπορεῖ τις δὲ πῶς εἶναι δυνατόν νὰ δαπανῶσι τόσον πνεῦμα, νὰ ἐφευρίσκωσι τόσα, νὰ ἔχωσι τόσην φιλοκαλίαν καὶ γνώσιν ὅπως διασκεδάσωσι τοὺς παῖδας, τοὺς μὴ ὄντας ἱκανοὺς νὰ ἐκτιμήσωσι τὰ μικρὰ ταῦτα ἀριστουργήματα. Ἡ ἀπάντησις εἶναι ἀπλουσιότης ἢ δὴλ. εἰς τὴν χώραν ταύτην ἅπαντες τέρπονται κατὰ τὰς ὥρας τῆς σχολῆς παίζοντες ὡς παῖδια. Εἶδον τρεῖς γενεάς πάπων, πατέρα καὶ υἱὸν ἀσχολουμένους εἰς τὸν χειρισμὸν ἀετοῦ (τοσερκενίου). Αἱ γυναῖκες τῶν ἀνωτέρων τάξεων, αἱ σχεδὸν μὴ ἐξερχόμεναι τῶν οἰκίων των, διέρχονται τὸν καιρὸν των, ὡς μοὶ λέγουσι, παίζουσι μὲ ἀθύρματα (α). Ἡ δὴ τὸ παίγιον τοῦ συρμοῦ εἶναι τὸ εἶδος κίον, τὸ παίγιον τοῦ ριπιδίου (τὸ σημαίνει κτυπῶ, ἢ κίον ριπιδίου, κίον παίγιον). Θέτουσιν ἐπὶ τῆς ψιάθου μικρὸν κυτίον ἐξ ἐλαφροῦ ξύλου καὶ ἐπὶ τοῦ κυτίου ἀγαλμάτιον ἐκ ἑρῦου κεκαλυμμένον ἀπὸ μεταξίν καὶ περιστῶν χρυσαλλίδα, σῶ. Οἱ παῖκται, συνήθως κυρίαί, ἐνοκλάζοντες εἰς τινα ἀπόστασιν, σκοπεύουσι καὶ ρίπτουσι κατὰ σειρὰν τὰ ριπιδία των, ὧν ἡ λαβὴς ὀφείλει νὰ ῥίψῃ τὸ ἀγαλμάτιον δίχως ν' ἀ-

(α) Ἰπάρχουσι τινα λίαν ἀλλόκοτα, ἅτινα βλέπει τις εἰς χεῖρας τῶν παίδων καὶ ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῶν ἐφεστίων θεῶν. Εἰσὶ δὲ σύμβολον τῆς γονιμότητος καὶ κατ' ἀκολουθίαν τῆς εὐημερίας τῶν οἰκὸγενειῶν.

νατρέψῃ τὸ κυτίον. Τὰ κέρδη καὶ αἱ ζημίαι κανονίζονται κατὰ πίνακα δεικνύοντα τοὺς διαφόρους τρόπους ὅπως βάλῃ τις τὴν χρυσαλλίδα εἰς τὸ παίγιον δὲ τοῦτο λέγεται ὅτι περιποίησαν πολλὴν φήμην αἱ γυναῖκες τοῦ μικροῦ. Ἠγόρασα εἰς τιμὰς ἐλαχίστας πλῆθος μικρῶν καὶ περιέργων πραγμάτων, ὧν τινα εἰσὶν ἀληθῆ καλλιτεχνήματα.

Θαυμάζω ἐπίσης τὰς λεπτὰς καὶ καθαρὰς χεῖρας τῶν γυναικῶν αἵτινες ἐπισυνδέουσι τὰ πράγματά μου μὲ μεταξωτὴν χάρτην.

Ἐπισκέφθημεν τὰς δύο ἀποθήκας τῶν περιφημοτέρων μεταξωτῶν ὑφασμάτων ἀνεβίβασαν δ' ἡμᾶς εἰς τὴν πρώτην ὄροφον, εἰς εὐρείαν αἴθουσαν πλήρη ἀγοραστῶν, ἐν οἷς καὶ πολλαὶ διαπρεπεῖς κυρίαί. Ἀπαντες, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ἐκάθηντο ἐπιθθεν τραπέζης, ἐχούσης πύγας ὕψος, ἐν ἣ ἐξετίθετο ἡ πραγματεία — ἐπώμια (κρέπια) ἄριστα καὶ βαρύτιμα μεταξωτὰ, ἀπλὰ ἢ μὲ σχέδια. Τὰ χρώματα εἰσὶ λαμπρότατα ἐὰν δὲ αἱ τιμαὶ δὲν ἦσαν ἀκριβαὶ λίαν, θὰ μετεχειρίζοντο ἀσμένως τὰ ὑφάσματα ταῦτα ὡς ἐπιπλα ἢ περιστρώματα. Ἐπίσης θὰ ἐχρησίμευον ὡς λαμπρὰ κοσμήματα τῶν ἐκκλησιῶν. Ἐνταῦθα χρησιμεύουσιν ὡς ἐσθητὲς διὰ τὰς τελετάς.

Ἄλλως ἢ καλλιέργεια τῆς μετάξης εἶναι εἰς παρακμὴν, αἴτιον δὲ τούτου ἄλλο εἶναι ἢ Εὐρώπη. Τὰ δύο μεγάλα κέντρα τῆς παραγωγῆς τοῦ μεταξοσπόρου εἰσὶν αἱ ἐπαρχίαι Ὀσιού καὶ Σινσιού, ὧν ἀποθήκη εἰσὶν αἱ πόλεις Γιονεσάθα, Οὐγέδα, Ζοσιού καὶ Σιμαμούρα. Τὸ κλίμα βοηθεῖ λίαν τὴν παραγωγὴν τῶν ὠν, ἀπαιτούτων ξηρὰν ἀτμοσφαιραν, ἣν ἀπαντᾷ τις εἰς τὰ ὑψηλὰ τῆς Ἰαπωνίας ὄροπέδια. Ἄλλοτε οἱ εἰς ἄλλα μέρη τῆς αὐτοκρατορίας παράγοντες μεταξάν μετέβαινον εἰς τὰς δύο ταύτας ἐπαρχίας ὅπως προμηθεύωσι κοκκουλόσπορον ἄλλ' ἀφοῦ, ὡς ἐκ τῆς ἀσθενείας τῶν μεταξοσκωλήκων ἐν Λομβαρδίᾳ, ἔρχονται κατ' ἔτος πολλοὶ σποράδες Ἰταλοὶ, τὰ ὧν τοῦ Ὀσιού καὶ τοῦ Σινσιού κατήντησαν εἰς τιμὰς μυθώδεις. Ἐπεται ἐκ τούτου ὅτι τὸ μεσημβρινὸν καὶ τὰ ἄλλα μέρη εἰς ἀσχε-

λοῦνται εἰς τὴν κατασκευὴν τῆς μετάξης ἐπαυσαν προμηθεύεσθαι κοκκουλόσπορον εἰς τὰς ἐπαρχίας ἐκεῖνας καὶ ὅτι προτιμῶσι τὸν ἐγχώριον καὶ τοι ποιότητος κατωτέρας.

Μετὰ τὸ πρόγευσμα, περιήλθομεν περὶ τὸ Μιγούρο, χωριδίον πρὸς τὰ βορειοδυτικὰ τῆς Ἰέδου, περιήλθομεν διὰ τὸν ὠραῖον ναὸν του, ὃν περιβάλλουσι μεγαλεπρεπεῖς κρυπτομερίαι, καὶ διὰ τὰ τελοπωλεῖά του, εἰς ἀσυνέχοντα οἱ κομψοῦμενοι τῆς Ἰέδου. Ὁ Κ. Μίτφορντ εἰς τὸ σύγγραμμά του περὶ τῆς παλαιᾶς Ἰαπωνίας ὠραῖαν δίδει εἰκόνα. Τὸ βιβλίον τοῦτο ἐξεδόθη ἐν Λονδίῳ καὶ ἀντίτυπον ἤλθεν εἰς τὴν πρεσβείαν, ὅπου εἰς φασύνως ἀναγιγνώσκεται. Ἡ ἱστορία τῶν 47 ἐκδικητῶν (ronins) καὶ ἡ σοβαρὰ σκηνὴ τοῦ χάρα κίρι, εἰς ἣν ὁ συγγραφεὺς παρέστη ὡς ἐπίτροπος τοῦ ἀρχηγοῦ του, θ' ἀναγνωσθῶσι μετ' ἐνδιαφέροντος ὑπὸ τοῦ εὐρωπαϊκοῦ δημοσίου.

Ἐκ Μιγούρου διευθύνθημεν πρὸς ὑψηλὸν γήλοπον, καλούμενον Σινφουζή, ἐξ ὧν ἀπολαύει τις μίαν τῶν εἰδυλικῶν θεῶν αἵτινες δίδουσι χαρακτῆρα τόσον ἰδιόζοντα εἰς τὰ πέριξ τῆς Ἰέδου. Πάντοτε τὰ αὐτὰ εἰσὶ στοιχεῖα, ἦτοι κυλῆς ἐπιμάχης καὶ πλατεῖα περιβαλλομένη ἀπὸ σιδερόδρους κλιτύς, ὄρυζῶνας εἰς τὰ βῆθη, κρυπτομερίας καὶ πύγκας εἰς τὰ ὑψώματα καὶ περὶ τοὺς ναοὺς, κεράσσους καὶ κοκκυμηλέας, θαυμασίας διὰ τ' ἀνθη των, πολλὰ εἶδη δάφνων, λαρκίων, ἰαπωνικῶν σφειδόμενων (*acer japonica*) καὶ *salisburia adimantifolia*, ἣν οἱ Ἰάπωνες ἀποκαλοῦσιν *ισά*. Τὰ δύο ταῦτα εἶδη, τὰ κατ' ἐξοχὴν ἰσρατικά, ἀπαντῶνται ἰδίως εἰς τὰ ἱερὰ δάση. Ἠρόσθη τὰς καμελίαις καὶ τὰς ἀζαλέαις καὶ τοὺς στάχεις τῶν ἰνδοκαλάμων. Καὶ τὸ μέρος τοῦτο εἶναι μαγικόν.

Σήμερον θὰ φλυαρήσωσι πολὺ εἰς τὰ τελοπωλεῖα τοῦ Τοκέι, ὄνομα νέον ὑπερῆψησαν διὰ τὴν μεσημβρινὴν πρωτεύουσάν, τῆς λέξεως τὸ σημαίνουσας μεσημβρινὴ καὶ τῆς κεί πρωτεύουσα. Οἱ κομψοὶ καὶ φιλοπράδοι τοῦτω χρῶνται κατὰ προτίμησιν. Τὸ συμβῆν τῆς ἡμέρας εἶναι γεγο-

νὸς ἀνήκουστον ὑψηλῆς δηλ. περιωπῆς κυρία θὰ δειπνήσῃ τὴν ἐσπέραν ταύτην εἰς τὴν ἀγγλικὴν πρεσβείαν. Ὁ Κ. Ἄδαμς, χάρις εἰς τὰς σχέσεις αἱ ἐδυνήθη νὰ συνάψῃ πρὸς πολλοὺς προκρίτους τοῦ τόπου, εἶναι ὁ αὐτουργὸς τοῦ νεωτερισμοῦ τούτου οἱ δὲ προσκεκλημένοι του εἰσὶν ὁ Μασουνὲ καὶ ἡ σύζυγός του, θυγάτηρ τοῦ Οὐβιζίμα, υἱὸν πρεσβευτοῦ ἐν Κίνα. Ἡ νεαρὰ γυνὴ μόλις εἶναι δεκατετραετής· ἔχει δὲ μικρότατον ἀνάστημα, ὠραῖους ὀφθαλμοὺς καὶ μικρὰς χεῖρας, ὡς καὶ πόδας. Ἡ κεφαλὴ τῆς φαίνεται χονδρὴ ὡς ἐκ τῆς πλουσίας κόμης· φέρει δὲ ἐπιχρῶματιον μεταξωτὸν καὶ στενόν, ἰδίως περὶ τοὺς πόδας. Πλατεῖα ζώνη, χρώματος ἐρυθροῦ, σφίγγει τὴν μέσην, ἣτις εἶναι βραχυτάτη, καὶ ἀπολήγει εἰς κόμβον φουσκωτὸν ἀνεργόμενον μέχρι τῶν ὠμων σχεδόν. Κάθμαι παρὰ τῷ συζύγῳ καὶ ἀπέναντι αὐτῆς· οὐδὲν δὲ διασκεδαστικώτερον τοῦ νὰ βλέπῃ τις αὐτήν. Οἱ ζωηροὶ καὶ νοήμονες ὀφθαλμοὶ τῆς πλανῶνται λάθρα περὶ τὴν τράπεζαν, θέλει δὲ νὰ πράττῃ ὡς ἡμεῖς καὶ τὸ ἰαπωνικὸν ἐνστικτόν της τόσον καλῶς τὴν βοηθεῖ, ὥστε ὅτε παρετέθη τὸ ψῆδόν δύναται νὰ χειρίζηται τὴν περόνην. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἡ δειλία τῆς ἐκλείπει καὶ μετὰ τὸ τέλος τοῦ δείπνου ἔχει ὕψος παιδίου ἀφελοῦς καὶ ἀμερίμου· περιφέρεται δὲ εἰς τὴν αἴθουσαν, ὅπου τὰ πάντα τῆ εἶναι νέα, κάθηται ἐπὶ σκίμματος πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ συζύγου τῆς, καπνίζει τσερώτ καὶ φαίνεται λησμονοῦσα ὅτι εἴμεθα παρόντες.

Ὁ Μασουνὲ, καὶ τοι ἀκανόνιστα ἔχει τὰ χαρακτηριστικὰ, εἶναι ὠραῖος νεανίας· ἀλλ' ὅπως τόσοι ἄλλοι ὁμογενεῖς του, μεταβάλλεται. Διὰ τῶν ἄκρων, κατέστη Εὐρωπαῖος· φέρει δὲ ὑποδήματα τῶν Παρισίων, ἔκοψε τὴν μικρὰν εὐράν του, δὲν κείρει πλέον τὸ ἐπισθοκράνιον καὶ ἀφίνει πλουσίαν κόμπην, ὅπερ δὲν δεικνύει ἄνδρα διαπρεπεῖ. Ἠρώτησα αὐτὸν διατὶ κατέλιπε τὴν ἰαπωνικὴν κόμπην· μοὶ ἀπήντησε δὲ ὅτι αὐτὴ τῷ ἐπέφερε βρευματικά. Εἶναι πολιτικὸς ἀποκλινῶν μὲν εἰς τὴν πρόδον, ἀλλὰ μὴ τολμῶν νὰ

δολογήσει δημοσία τὸ πρᾶγμα καὶ ἀμφι-
ταλαντεύεται. Οὕτως εἰς τὰ παρόντα ἐμμέ-
νει, οὔτε προδευτικὸς κυρίως εἶναι· τούτο
δὲ συμβαίνει ἤδη παρὰ πολλοῖς Ἰάπωνσι·
πλὴν λάβε ὑπ' ὄψιν ὅτι οἱ κείροντες τὴν
κόμην εἰσὶ μεταρρυθμιστὰι, καὶ ὁ κριθμὸς
αὐτῶν αὐξάνει. Ἡ Ἰαπωνία κινεῖται.

(6 Σεπτεμβρίου). Τὴν ἐσπέραν ταύτην ἐ-
γνώρισα κατὰ τὸν δειπνὸν τὸν Σάιγο, ὅστις
ἀπὸ ἀπλοῦ σαμουράη τοῦ πρίγκιπος Σα-
τσούμα κατήντησεν εἰς τὴν ἀνδρῶν τῶν
μεγίστην ἐπιρροὴν ἐχόντων ἐν τῇ νήσῳ Κι-
ουσιού. Ὅπως προεδύθη τὸ τῆς μεταρρυθ-
μίσεως ἔργον, ὄφειλον νὰ ἐξασφαλίσωσι
τὴν συνδρομὴν του καὶ δι' αὐτοῦ τὴν ὑπο-
στήριξιν τῶν μεγάλων πατριῶν τῶν μεσημ-
βρινῶν μερῶν. Ὁ Ἰσακούρας ἀπῆλθε πρὸς
συνάντησιν αὐτοῦ εἰς τὴν νησὸν του, διέθε-
σεν ὑπὲρ τοῦ νέου προγράμματος καὶ ἐπεισε
νὰ ἔλθῃ εἰς Ἰέδον.

Ὁ Σάιγο ἔχει ἡράκλειον τὸ ἀνάστημα,
οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ του δεικνύουσι νοσηροῦν
καὶ τὰ χαρακτηριστικὰ του δραστηριότητα.
Ἔχει ἀτμηλέπτον, ἀλλ' ἀρρενωπὴν τὴν ὄ-
ψιν καὶ οἱ τρόποι του εἰσὶν ἀνθρώπου εὐγε-
νοῦς μὲν, πλὴν χωρικοῦ. Λέγεται ὅτι στε-
νωχορεῖται ἐν τῇ αὐλῇ καὶ εἶναι ἀνυπόμο-
νος νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὰς γαίας του.

(7 Σεπτεμβρίου). Οἴχεται ἡ θρησκεία μὲν
νον δ' αἱ γυναῖκες καὶ οἱ γέροντες τὴν πρω-
τὴν καὶ τὸ ἐσπέρας, κατὰ τὴν ἀνατολὴν
καὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, ἐξέρχονται τῶν
οἰκίῶν των καὶ κλίνουσι πρὸ τοῦ ἀγαθο-
ποιοῦ ἀστρου. Γενικὸς κανὼν, οὐδέποτε δέ-
ονται, ἐκτὸς ὅπως τύχῳι χάριτος. Αἱ γυ-
ναῖκες ζητοῦσι παρὰ τῶν θεῶν πίστιν διὰ
τοῦς συζύγου, οἱ ἀσθενεῖς τὴν υγείαν, αἱ
νεάνιδες ἐσθῆτα νέαν, κόσμημα, ἐραστὴν,
σύζυγον. Ὅταν ἀπέρχονται εἰς τὸν ναὸν,
ἐπικαλοῦνται τὸν θεὸν κτυπῶντες τὸν ψάλ-
την ἢ κροτοῦντες τὰς χεῖρας· κλίνουσι δὲ
πρὸ τοῦ θεοῦ ὅστις ἐμφανίζεται ἀφεύκτως

εἰς τὸν τρίτον κρότον καὶ προσκυνοῦσιν ἐπὶ
ἐν ἡ δύο λεπτά, μεθ' ὃ βίπτουσι μικρὸν
χάλκινον νόμισμα εἰς τὸ κιβώτιον καὶ τὰ
πάντα τελειοῦν. Ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀσα-
κούσας ὑπάρχει θεὸς ἐξ ἄρειγάλου ὃν ἐ-
πισκέπτονται οἱ ἀσθενεῖς· τρίβουσι δὲ διὰ
τῆς χειρὸς τὸ μέρος τοῦ σώματος ὑπερ ἀν-
τιστοιχεῖ πρὸς τὸ πάσχον. Ἐν βραχυλογίᾳ,
πολλὰ ὑπάρχουσι θρησκευτικὰ τελετὰ καὶ
πολλὰ προλήψεις· ἀλλ' εἰς τὰς ἀνωτέρας
τάξεις ἐλλείπουσιν ὅλως ἢ πίστις καὶ ἡ
θρησκεία. Ταῦτα ἀκούω περὶ ἐμέ· καὶ ταῦ-
τα ἐπιβεβαιοῦσιν αἱ πληροφορίαι αἱ συνέ-
λεξα εἰς Ἰσοχάμαν. Ἡλλὰ κίς ἠρώτησα
τοῦς προκρίτους τοῦ τόπου περὶ τῶν δο-
ξασίων των· μοι ἀπήντησαν δὲ πάντες γε-
λώντες ὅτι αὐτὰ εἶναι ἀνοησία καὶ μόνος
ὁ Σάββα, καὶ τοὶ ὑπομειδιῶν πανούργως, ἐ-
ξεφράσθη μετὰ τινος ἐπιφυλάξεως.

Τὰ ἱερά του Ἰεγαμί, πρὸς δυσμάς καὶ
εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς Ἰέδου, εἰσὶν
ἀρχαιότατα· ἀπῆλθον δὲ μετὰ μεσημέρι-
ας. Ἀπέχω νὰ περιγράψω τὴν καλλο-
νὴν τοῦ μέρους, ὃ δὲ δυνάμενος αἰ ἐξηγήσῃ
τὸ θέλημα τῶν Ἰαπωνικῶν ναῶν. Κατὰ
βάθος πανταχοῦ τὰ αὐτὰ εὐρίσκει τις ἐν
αὐτοῖς — γηραιὰ καὶ ὠραῖα δένδρα περὶ
τοῦς στύλους, εἰς ὧν στηρίζεται βαρεῖχ ὄρο-
φῇ μὲ πλατείας ἀκρας. Καὶ ὅμως εἶναι εἰς
ἐκστασιν. Οὐδαίς περὶ ἀρχιτεκτονικῆς λόγος·
εἰσὶ δ' ἀπλῶς κολοσσαίσι καλύβει καὶ κτί-
ρια μὲ ὄροφας ἐχούσας ἀετώματα· θαυμά-
ζει· ὅμως ὅτι ὁ ἀρχιτέκτων ἐνόησε τί δύναι-
ται ἢ δὲν δύναται νὰ πράξῃ μὲ ξύλον καὶ
ὅτι διὰ τῶν κοσμημάτων καλύπτει τὸ ἀ-
πλοῦ τῆς οἰκοδομῆς. . .

Εἰς μεμονωμένον καὶ στρογγύλον ναῦ-
σκον, οὐ χαριέστατον τὸ σχέδιον καὶ λαμ-
πρὰ τὰ διάφορα χρώματα, ὑπάρχει κολοσ-
σιαῖον ἄγαλμα ἀγνωστίνου θεοῦ. Ὅτε ἐ-
φθάσαμεν ἐκεῖ, ἐψάλλεν ὕμνους γηραιὸς ἱε-
ρεὺς, σεβάσμιος τὸ φαινόμενον, πιστοὶ δὲ
εὐλαβῶς κλίνοντες· ἐλάτρευον τὸν θεόν —
σκηνὴ ἀληθῶς Ἰαπωνικὴ· πλὴν δὲν θὰ πα-
ρίστα τὰ πράγματα, ὅπως νῦν ἔχουσιν, ἀ-
νευ τῶν ἡμετέρων ἰακουνῶν οὔτινες, τὴν πύ-

παν ἔχοντες εἰς τὸ στόμα, εισδύουσιν εἰς τὸ
ἱερόν, γελῶσιν, ἀδολεσχοῦσι καὶ μυκτρι-
ζοῦσι τὸν ἱερέα καὶ τὸν θεὸν του.

(8 Σεπτεμβρίου). Οὐδεμία ὑπάρχει δημο-
τικωτέρα παράδοσις τῆς τῶν 47 ἐκδικη-
τῶν δι' αὐτῆς δὲ μανθάνει τις σημαντικὸν
γεγονός ὑπὸ τὴν ἐποψίν τῶν τιμαριωτικῶν
ἡθῶν. Τὸ συμβᾶν ἀνάγεται εἰς τὸ ἔτος
4727.

Ὁ ἐκδικητὴς ἐν γένει εἶναι ἄνθρωπος ἐκ
πεσῶν τῆς θέσεώς του· συχνότερον δὲ εἰσὶ
στρατιωτικὸι ἀποπεμφέντες ὑπὸ τῶν δοιμῶ
των. Ἄλλοτε ἐγένοντο ἐκδικηταὶ ἕνεκα
τῆς καταστροφῆς τοῦ κυρίου των. Λοιπὸν
ὑπῆρχε δαίμων τις, Τακούμη νὸ-κάμι κα-
λούμενος, ὅστις, σταλαῖς μὲ διάγγεσμα τοῦ
μικᾶδου εἰς τὴν αὐλὴν τῆς Ἰέδου, προσε-
ἔληθη δεινῶς ὑπὸ τοῦ Κοτσουκῆ, ἀνωτάτου
ὑπαλλήλου τοῦ σογούν· ἐπειδὴ δὲ δὲν ξι-
φουλκοῦσιν εἰς τὸν περίβολον τῶν ἀνακτό-
ρων δίχως νὰ ἀποκεφαλίσθωσι καὶ νὰ ἀ-
πολέσωσι τὰ κτήματά των, ὁ Τακούμη ἐπὶ
πολὺ συνείχεν ἑαυτὸν· ἀλλ' ἡμέραν τινὰ,
περιελθὼν εἰς τὰ ἔσχατα, ἐξιφούληκε καὶ
ἔωρθε κατά τοῦ ἐχθροῦ του, ὅστις κα-
τώρθεως νὰ διαφύγῃ, ἐνῶ αὐτὸς, συλλη-
φθεὶς καὶ δικασθεὶς, καταδικάσθη ν' ἀνοίξῃ
τὴν κοιλίαν του. Αἱ γαῖαι του ἰδημεύθησαν
καὶ ἡ οἰκογένειά του περιήλθεν εἰς δυστυ-
χίαν. Οἱ ὑποτελεῖς καὶ οἱ εὐγενεῖς του ἐγέν-
οντο ἐλευεῖνοι· οἱ μὲν κατήντησαν ἔμποροι,
ἄλλοι δὲ ἐγένοντο ὑπῆρέται δαίμων τινός·
ἀλλ' ὁ Κουρανοσουκῆ, ὁ κυριώτερος σύμβου-
λος, καὶ τεσσαράκοντα ἐξ ἄλλοι σύμβουλοι
τοῦ Τακούμη ὠρκίσθησαν νὰ ἐκδικηθῶσι
τὸν κύριόν των. Δυστυχῶς δι' αὐτοὺς, τὸ
πρᾶγμα ἔμαθεν ὁ Κοτσουκῆ καὶ ἔλαβεν
ἀσφαλιστικὰ μέτρα, προσελθὼν πολυαριθ-
μοῦ φύλακας· ὥστε, ὅπως ἐξαπατήσωσι
τὸν ἐχθρὸν, οἱ 47 εἶδον νὰ ἐκλέξωσιν ἄλλο
σχέδιον. Ἠξέυρον ὅτι ὁ Κοτσουκῆ ἐπετῆρει
αὐτοὺς εἰς Κιότον διὰ τῶν κατασκοπῶν
του· διεσκορπίσθησαν ὅθεν, ἐκάστου μετεμ-
φισθέντος εἰς ξυλοργόν, ἰργάτην ἢ ἔμπο-

ρον, ὃ δὲ Κουρανοσουκῆ προσποιήθη ὅτι ἐ-
γένετο ἐκδοτός εἰς τὴν κραιπάλην καὶ ἐσύ-
χαζεν εἰς τὰ πνευματοπωλεῖα καὶ χαμαι-
τυπεῖα. Ἠμέραν τινὰ εὐρέθη κοιμώμενος
ἐκ τῆς μέθης εἰς τι βυάκιον, διαβάτης δὲ,
ἐκ τῆς πατριᾶς τοῦ Σατσούμα, ἀνεβόησε·
«Δὲν εἶναι οὗτος ὁ Κουρανοσουκῆ, ὃ ἄλλο-
τε σύμβουλος τοῦ δυστυχοῦς Τακούμη·
Ἄντι νὰ ἐκδικηθῇ τὸ κύριόν του, ἐγένετο
ἐκδοτός εἰς τὸν οἶνον καὶ τὰς γυναῖκας· ὁ
ὠθήσας δ' αὐτὸν διὰ τοῦ ποδοῦ, ἔπτυσεν
εἰς τὸ πρόσωπον. Τὸ γεγονός τούτο ὁ Κο-
τσουκῆ θεωρήσεν αἰσιον οἰωνόν. Ἀλλὰ τὸ
πρᾶγμα δὲν εἶχεν οὕτως. Ὁ πιστός σύμ-
βουλος ὠθήσε τὴν ὑποκρισίαν μέχρις ὠρό-
τητος· προσποιούμενος ὅτι εἶναι ἐκδοτός
εἰς τὴν κραιπάλην, ἐξύθρισε τὴν γυναῖκά
του καὶ ἀπέβαλεν αὐτὴν τῆς οἰκίας, ὡς
καὶ τὰ τέκνα του, ἐκτὸς τοῦ πρεσβυτέρου
υἱοῦ, ἄγοντος τότε τὸ δέκατον ἔκτον τῆς
ἡλικίας του ἔτος, ὃν ἐκράτησε παρ' αὐτοῦ.
Ὁ Κοτσουκῆ, μαθὼν ταῦτα, ἀμέσως δια-
εβασθέντα εἰς Ἰέδον, καὶ μηδὲν ἄμφι-
βάλλον ὅτι παρήλθε πᾶς κίνδυνος, ἀπέ-
πεμφε τοῦς πλείστους τῶν φυλάκων. Ἐ-
πλησίαζεν ἄρα ἡ ἡμέρα τῆς ἐκδικήσεως. Ὁ
σύμβουλος ἀνεχώρησε κυρίως ἐκ Κιότου
καὶ ἠνώθη πρὸς τοῦς ἐν Ἰέδῳ συνηγμένους
ὀπαδοῦς του, περιμένον τὴν κατάλληλον
εὐκαιρίαν πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ σχεδίου του.

Ἦν τότε χειμὼν, νύκτα δὲ τινὰ σκοτει-
νὴν καὶ ψυχρὰν, ἐν μέσῳ χεινοδίνης, αἱ συ-
νωμάται, εἰς δύο διαιρεθέντες σώματα, ὧν τὸ
μὲν ὠδήγει ὁ ἀρχηγός, τὸ δὲ ὁ υἱὸς του,
διευθύνθησαν σιωπηλῶς, ὑπ' εὐδενός πα-
ρατηρηθέντες, πρὸς τὸ γίσιχὸ τοῦ εἰς θά-
νατον καταδικασθέντος. Εἶχον συμφωνήσει
νὰ εισδύσωσιν εἰς τὸ παλάτιον, νὰ μὴ χύ-
σωσιν αἷμα ἰθῶν, νὰ φεισθῶσι τῶν ὑπη-
ρετῶν ὅσοι δὲν ὄν ἀντιστῶσι, τέλος νὰ φο-
νεύσωσι τὸν Κοτσουκῆ καὶ νὰ καταθέσωσι
τὴν κεφαλὴν του ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ κυρίου
των, ἐν τῷ ναῷ τοῦ Σεγγακούζι, εἰς τὸ
προάστειον τῆς Τακανάσας, μεθ' ὃ ἐμελλον
νὰ προσέλθωσιν εἰς τὸ δικαστήριον καὶ νὰ
περιμείνωσι τὴν ἀπόφασιν, ἥτις βεβαίως

Ὅτι ἦν ὁ θάνατος. Τοιαῦται ἦσαν αἱ τελευταὶ διαταγαὶ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν συναμοτῶν, ὑποσχεθέντων νὰ ἐκτελέσωσιν αὐτάς. Ἄνεβησαν τὸν τοῖχον καὶ ἐρρηξαν τὴν θύραν ὅπως δ' ἐμποδίσωσι τοὺς γείτονας ἀπὸ τὸ νὰ σπεύσωσιν εἰς βοήθειαν, ὁ Κουρανοσοῦκὲ ἐστειλεν αὐτοῖς τὸ ἐξῆς μήνυμα: «Ἡμεῖς, οἱ ἐκδικηταί, οἱ ἄλλοτε ἐν ὑπηρεσίᾳ τοῦ Τακούμη-νὸ-κάμι, προτιθέμεθα νὰ εἰσδύσωμεν τὴν νύκτα ταύτην εἰς τὸ παλάτιον τοῦ Κοτσουκὲ νὸ-Σουκὲ ὅπως ἐκδικηθῶμεν τὸν κύριόν μας. Οὔτε κλέπται εἴμεθα, οὔτε λησταί, οὔδεμια δὲ θὰ προσγίγη ζήμια εἰς τὰς οἰκίας τῶν γειτόνων, καὶ ἐστὶ βέβαιοι.» Οἱ γείτονες δὲν ἐφρόντισαν νὰ σπεύσωσιν εἰς βοήθειαν ἀνθρώπου μηδὲ ὅπως ἀγαπωμένου ὑπὸ αὐτῶν καὶ ἐμειναν ἡσυχοί. Οἱ ἐκδικηταὶ ἐπέσπλον εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ παλατίου καὶ συνήθησαν φοβερά, πάλιν πρὸς τοὺς σαμουράη τοῦ κυρίου μετ' ὀλίγον δ' οὗτοι ἐκείντο νεκροὶ ἢ ψυχόραγοῦντες, ἐνῶ οὐδεὶς τῶν ἐκδικητῶν ἀπώλετο. Ὁ υἱὸς τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν συναμοτῶν, ὁ δεκαεξαετής οὗτος παῖς, ἐπετέλεσε θαύματα ἀνδρείας. Ἀλλὰ ποῦ ἦν ὁ Κοτσουκὲ; Μάτην ἀνεζήτησαν αὐτὸν εἰς ὅλας τὰς γωνίας τοῦ λαβυρίνθου τούτου, οἱ δὲ ἐκδικηταί, ἀπελπισθέντες πρὸς στιγμήν, εἶχον ἀποφασίσαι ν' ἀνοίξωσι τὴν κοιλίαν τῶν αἰφνης ὅμως ὁ ἀρχηγός, ἐνῶ ἠρέυνα τὴν κλίνην τοῦ ἀρχοντος, εἶδεν ὅτι τὰ ἐφαπλώματα ἦσαν ἐπιθερμά· ἄρα ὁ ζητούμενος ἦν πλησίον. Τέλος ἔσυραν ἐκ τῆς κρύπτῃς τοῦ ἀνδρα παρήλικα, σεβάσμιον τὸ φαινόμενον καὶ φέροντα χιτῶνα ἐκ λευκοῦ μεταξωτοῦ ἀμέσως δ' ἐγνώρισαν τὸν Κοτσουκὲ. Ὁ ἀρχηγὸς τῶν ἐκδικητῶν ἐκλίνε τότε τὸ γόνυ πρὸ αὐτοῦ καὶ ἀφ' οὗ ἐδειξε τὸν εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ γέροντος ὀφειλόμενον σεβασμὸν, εἶπεν: «Ἄρχων, εἴμεθα οἱ ἄνθρωποι τοῦ Τακούμη-νὸ-κάμι. Τὸ ἀπελθὸν ἔτος ἡ Ὑμετέρα Ἐνδοξότης ἤρισεν πρὸς αὐτὸν, ἀνόντα, καταστραφείσης καὶ τῆς οἰκογενείας σου ὡς καλοὶ δὲ καὶ πιστοὶ ὑποτελεῖς του, ἤλθομεν τὴν νύκτα ταύτην ὅπως ἐκδικηθῶμεν αὐτὸν. Ὀφείλετε ν' ἀναγνωρίσητε τὸ

δικαίον μας· ἤδη δὲ, ἄρχων, ἐξορκίζομεν ὑμᾶς νὰ κήμητε τὸ χάρα κίρι. Ἐγὼ θὰ χρησιμεύσω ὑμῖν ὡς δεύτερος (α) καὶ, ἀφ' οὗ ταπεινῶς λάβω τὴν κεφαλὴν τῆς Ὑμετέρας Ἐνδοξότητος, θ' ἀπέλθω ὅπως καταθέσω αὐτὴν ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ ἀρχοντος Τακούμη.» Ἀλλ' ὁ Κοτσουκὲ, ὅπως κρέμων, δὲν ἀπεφάσισε ν' ἀποθάνῃ θάνατον εὐγενούς.

Ἐπειδὴ παρήργετο χρόνος καὶ εἰδύνατο νὰ ἔλθῃ βοήθεια, ὁ Κουρανοσοῦκὲ ἀπέκοψε τὴν κεφαλὴν του διὰ τοῦ ἐγγχειριδίου οὗ ὁ κύριός του ἐποίησε χεῖρας ὅπως ἀνοίξῃ τὴν κοιλίαν του πρὸς ἀποφυγὴν δὲ πυρκαϊῆς, οἱ ἐκδικηταί, πρὶν φύγωσιν, ἐφρόντισαν νὰ σβέσωσι τὰ φῶτα, μεθ' ὃ ἐθίκαν τὴν κεφαλὴν εἰς κἀνιστρον καὶ ἀπεσύρθησαν. Ἡ αὐγὴ ὑπέφωσκεν ὅτι τὰ συμβάντα τῆς νυκτὸς ἀνεκοινώθησαν εἰς Ἰέδον. Ἀθρόος ἔσπευσεν ὁ λαὸς ὅπως ἐπευφημήσῃ τοὺς 47 ἐκδικητάς, οἵτινες αἱματόφυρτοι καὶ κατεσχισμένα ἔχοντες τὰ ἐνδύματα διευθύνοντο πανηγυρικῶς πρὸς τὸ προάστειον τῆς Τακανάδας. Καθ' ἑκάστην στιγμήν ἐφοβοῦντο μὴ προσβληθῶσιν ὑπὸ τῶν σαμουράη τοῦ πενθεροῦ τοῦ πρίγκιπος· ἀλλ' εἰς τῶν μεγάλων πρίγκιπων τῆς Ἰαπωνίας, φίλος καὶ συγγενὴς τοῦ Τακούμη, ἐν σπουδῇ εἶχε συναθροίσει τοὺς στρατιώτας του πρὸς βοήθειαν τῶν 47 ἐν ᾧ δ' οὗτοι διήρχοντο πρὸ τοῦ γιάσκου τοῦ πρίγκιπος Σανδάη, προσεκάλεσαν αὐτοὺς νὰ εἰσέλθωσι καὶ παρέθηκαν ὄρουσαν καὶ οἶνον. Φθάντες δ' εἰς τὸν ναὸν ἐν ᾧ ἀναπαύεται ὁ Τακούμη, ἐπλυναν τὸ αἱματόφυρτον τρόπαιον εἰς πηγὴν καὶ νῦν ὑπάρχουσαν καὶ κατέθηκαν ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ κυρίου τῶν. Ὁ Κουρανοσοῦκὲ ἔδωκεν ὅσον εἶχεν ἀργύριον εἰς τὸν ἴερα, τῷ εἶπεν ὅτι ὅλοι θὰ ποιήσωσιν χάρα κίρι καὶ παρεκάλεσε νὰ θάψῃ αὐτὸ καὶ τοὺς συν-

(α) Τοῦτο σημαίνει ὅπως βραχύνωμεν τὰ δεῖνά σου, ἐν ᾧ χρόνῳ θὰ βοηθῆς εἰς τὴν κοιλίαν σου τὸ ἐγγχειρίδιον, θὰ σοὶ ἀποκόψω τὴν κεφαλὴν διὰ τοῦ ξίφους. Συνήθως μέλος τῆς οἰκογενείας ἢ ὁ ἄριστος τῶν φίλων ἀποθίδει τὴν ὑστάτην ταύτην ὑπηρεσίαν εἰς τὸν πρίγκιπα ἢ εὐγενῆ, τὸν ὀφείλοντα νὰ ποιῆσῃ χάρα-κίρι.